

لوزائی ایرادگری

ادبی تنقید

میر عاقل خان مینگل بلوچ

پروفیسر بلوچی زبان
بلوچستان یونیورسٹی، کوئٹہ

بلوچی اکیڈمی، مکران ہاؤس

سریاب روڈ کوئٹہ

لوزاننگ

ایرادگری

(شرعگداری)

— آج —

میر عاقل خان مینگل بلوچ

بلوچے زوانے، استاد کار

بلوچستان زانتجاہ، کوئٹہ

تیسوگین حق پہ بلوچی اکیڈمی

اولیو وار _____ جولائی ۱۹۹۰ء

لیکو _____ « ۵۰۰ »

یونائیٹڈ پرنٹرز، زونکی رام روڈ، کوشٹہ : چھاپہ گاہ :

بلوچی اکیڈمی، مکران ہاؤس، کوشٹہ : چھاپہ کنوک :

سرسو جانی لڑ ۱ تا کدیم

۱۱	تا	۷	ایراد
۱۶	تا	۱۰	ایراد گری
۲۰	تا	۱۷	ایراد گری
۲۳	تا	۲۸	ایراد و راہبند
۳۶	تا	۲۵	ایراد گری و منطق و سناری
۵۰	تا	۴۷	ایراد گری و ڈول
۵۵	تا	۵۱	ایراد و تک
۱۶۳	تا	۵۹	ایراد و راگند
۳۰۸	تا	۱۷۵	لوزانک و نازینک
۲۳۳	تا	۳۰۹	شاعری و شرگداری
۲۷۱	تا	۳۳۳	ردانک و شرگداری
۳۰۶	تا	۲۷۳	گالانی سبز بیلد

پیشگاہ

ایرادگری چہ زانتجاہ و منی مضمون بوتک، اول
 سر سن ۱۹۶۲ء عیسوی و گورنمنٹ کالج کوئٹہ و انگریزی زوان
 و مکے ایرادگری دنتن و لے زوت ایم. اے انگریزی یلہ دانش
 بہ مانٹریال، کنیڈا سٹن، گورنمنٹ کالج کوئٹہ و پرنسپل واجہ
 پرو فیسر کرار حسین ات کہ سن ۱۹۶۳ء عیسوی و بلوچستان
 زانتجاہ و وائس چانسلر جوڑ بوت، سن ۱۹۶۴ء عیسوی و
 من سنڈمین ہائی سکول کوئٹہ و انگریزی و دستا دانش او
 بیگہ و ایم. اے انگریزی دنتن۔ ایرادگری یرد فیسر سید
 خلیل و انیت گوں من واجہ امان اللہ گچکی و ابید واجہ آغا
 نصیر خان احمد زقی بلوچ ایم اے انگریزی و انگ مدت۔ اے زمانگ و
 واجہ امان اللہ گچکی ..... پسر و کی و
 بلوچی لہزائی دیوان "جوڑ بوت او ایشی باسک ایرادی نند
 نیاد گرتنت او آوانی ایردی مشت، م بلوچی زوان و پستکی
 بحال تاک، لڑکیں دور و چاپ دیشنگ بوتنت، سن ۱۹۶۴ء

عیسویء پدمپن نوکین دُورا و ماہتاک "اُدس" بلوچی ماں
 مِکگل زانتجاہ مانٹریالء راہی دیگ بوتنت او من گوں
 دل ۽ میل ۽ ایشان دنتن ولے دقت ایرادگرگ واک
 ۽ نبوت۔ رندء من کئے ایرادگری کرتن ولے اے دریں
 ایرادجھیک و جوزگی ات۔

سن ۱۹۶۹ء عیسویء گڈسراء من مائی دتن ۽ واتر

بوٹن اورندء بلوچی وارڈوزوانان ایرادی نمشتانک
 نمشتہ کرتن کہ گیشتر ماں اردو ماہتاک "بلوچی دُنیا" ملتان
 ادنیم ماہی، "دائے وطن" کوسٹہ ۽ چاب دیشنگ بوتنت
 بلے ایراد ۽ پیلیویں سچچا آریدا بوت ہردین من سن ۱۹۸۱ء
 عیسویء ایم۔ اے۔ اردو و چچکاس دربرتن۔ اردوزوان

۽ ایم۔ اے۔ نراں شانردمی جماعت ۽ یک مضمون نے ایراد
 ات او اے ردء منی ہر بانیں نامداریں وستا دواجر
 عدامرزی پروفیسر مجتبیٰ حسین ۽ منابازی سدا و سوج دات
 سن ۱۹۸۴ء عیسویء بلوچستان زانتجاہ کوسٹہ ۽ بلوچی

زوان ۽ ایم۔ اے ۽ جماعت پنا بوتنت او ایرادیک
 مضمون نے ایربوت۔ متی ہمارا ایرادگری ۽ مضمون ۽ منی سر
 ۽ چٹی کرتنت۔ اے سک گران گندگ بوت پرچیکہ
 بلوچی زوان ۽ کوزا بھی ایرادگری ۽ پتچ کتابے نیست ات۔
 دومی بلوچی زوان ۽ ایرادی مال و گانور گچین گنگ و درینگ

او اردو دیا انگریزی گال و گالو رانی درور کنگ دومی مزین
 اثر و اٹنگ گنگ بوت سیس مزین جنجال سے و انوکس
 و زناہلی گتادات کہ انگریزی زوان و نزد رانت و ہدیہ
 اردو زوان و ایراد و سرجم و سوہویں کتابے نیست
 ات۔ نیٹ منی ہمار منا اے سلا دانت کہ بلوچی زوان و
 ایراد گری و ہیل کی کتابے پہ وقی و انکان نشہ پکنین منا
 سرینکی جانج بران سلطان و بیماری باز نور کرنگت
 اوسن ۱۹۸۲ عیسوی و گڈ سر و انگلستان و بنجاہ لنڈ
 و منی گٹ و ہکی و ہڈ و چیرگ و بورنگ منی راستیں پلو
 و تیوگیں رگ و ریشمان کمزور و بے ہڑہ کرنگت پستیکا اے
 کارگیشتر گران گنگ بوت۔ من میاراں کپتکتن بے بلوچی
 زوان و حبت و وایگ او یک دودوز و اہانی دلبڈی و مگت
 منا کار دات ادمن پہ ست و مڑا و انگریزی و اردو زوانانی
 ایرادی کتاب و انک و زانک و گٹ بوتن بے بازی کتاب
 منا دزنہ کیتنت و ادا نگوا ہنت، مناسک و زنت بوت
 بارے اے کتاب چون سرجم بریت بے منی گرتی و گندری
 و د و گیس و ستاد و دور کرتنت۔ یکے بلوچستان زانجاہ و
 انگریزی ڈیپارٹمنٹ و سرستریرو فیرو واجہ وارث اقبال
 او دومی انگریزی ستاد و منی حفرم و سیاد واجہ پروفیسر،
 عبد اللہ خان میگل، بلوچستان زانجاہ و اے ہر د و ہین و ادکار

وگالورانی متیل گران گندگ مہیت، پہ وانوکان اے
 گال وگالورانی یک لوز بدسی لڑے کتاب و گڈی تاکان
 صکت و تواریکیں رد و ریگ و دیگ بوت۔ اے ووت
 یکت گرانیں کارے ات اد درگیت کہ دستیں ڈر: دانگین
 بلوچ وتی وتی شنگ کنگیں کتابان انجیں لوز بد بداتین
 تہ بلوچی دیم و شت کرت۔

بلوچی لوزانک و لوزانکی ایراد و تاریخ باز کوہین ام
 نہ انت۔ گمان و ایش ۱۹۵۳ عیسوی و نتج جت و ترک
 کت اد سن ۱۹۶۳ عیسوی و پاٹ بندان و چوڑ چندان
 و رست۔ اے درگت و بلوچی زوان و لوزانکار و ایرادگر
 پہ ایراد و تنقید، نقد، نگدا و رند و شرگداری کار مرزکنان
 آفتت۔ اے رد و بلوچی و لوزانکار و ش و عدد و لوگان با
 بوتنت۔ یکے "عوامی ادبی انجمن" و نام و چہ کاراچی وتی کار
 بنا کرتنت او دومی "بلوچی لوزانکی دیوان" و نام و چہ کوئٹہ وتی
 کار بنا کرتنت۔ ابید اے دو منزیں لوزانکی لوگان "بلوچی دیوان"
 و نام و یک طرے چہ کلات و تی کار بنا کرتنت، سیاست
 یکے سیریکیں پٹ مہیت یا لوزانک و پڑا بلوچ بے مہاریں زونگیں
 لھیر وانی و ر و دیم پہ ووت دریاں و رونت او چر و چندان
 نہ چارنت، ہچبر ریگ نیت تا سخن دا بگے ووت ریگ
 مکت، بس انجمنس بزبان پہ تنقید و برے ایراد، برے نقد و

بر سے شہر گداری کا رمز کتان ء آحتکت . اے رده سہر میں
سوح من و قی ایرادی ہشتانک " ایرادگری و حق " و دامن کن .
منی جند پہ اردو تنقید " و ایراد ، تنقید نگار و یہ ایراد گری
تنقیدی عہد پہ ایرادی او تنقید نگاری و یہ ایراد گری گچین کر گچن .
اے گچینی منی و قی پسند و سہر و بنو تک بلوچستان زاننتیہ
و بلوچی زوان و زاننگر و دستا کارانی " پٹ " و پو بیگیں ہم کاری ہانگ
و یار کافی سلا و سوح و در چنگ بوتک . اے ہاننگ ہراں
" ٹیم " و سہر ہاننگ پر و فیہر عبد اللہ جان جمال دینی اے گت
و گواہ انت . دومی ایش کہ بلوچی زوان و پیشگیں لوزا نکار
و شاعر ام ایراد و ایرادی و ایراد گری و ایراد گری کار مرز کز تگنت
اد شہر گداری انکس بازو طراں کار مرز بوت نہ کنت او آئی
اولی نوزو کال گوں بلوچی شہر ہراں جوان ء او دیم انت میم نبیت .
سیمی ایش کہ ایراد چہ بلوچی و قی جند و پیشیند یا پیشوندا پر
و چہ در کیت . گمان ء پارسی زوان ء ایراد و سٹ و بدل
فرو انت او ایراد و فرود انت . بلکناسر و دام پیش زاننگ
و فراد بوتک . با بدات پارسی ء انتقاد و بدل و فراد
کار مرز بوتین تہ شہر گندگ بوت . بلوچی و باز لوزا نکار
عربی مصدر ہراں کار گونگ ایراد و بلوچی ایراد زاننت و ہدیہ
بلوچی ایراد یک اسم ہراں نامیکے کہ بلوچی دو گالیگیں کار گونگ
ایہ جنگ یا ایراد گ و جوڑ بیت . انجو کہ ایر جنگ و ایراد گ

و ایرکنگ و متبل گوں جہل جنگ و جہل آرگ و جہل کنگ کے تپا
 دست دارنت امرگ و ایراد و جہلا و پیرک پرانت۔ ہر چون
 بیت بلے بلوچی لوزانک و ایش پہ تنقید و کارمرز بوتک، عربی ایراد
 ام برے برے اعتراض و پہ بلوچی لوزانک و کارمرز بوتک بلے
 ایش بلوچی جوڑم ایراد نہ انت۔ ایشی و گے جوڑم بالا و جہلا د،
 پنا و جہ پنا د و د گے انجیں انت۔ بلوچی پیش بند گوں بازیں کار
 گونگاں بازیں متبل دنت جوش کہ ایر برگ، ایر روگ، ایر کینگ
 ایر ننگ، ایر مشگ او مرکب براں ددگا لیگ جوڑ کنت جوش
 کہ ایر مات، ایر مان، ایر مالہ، ایر جیگ، ایر گوات او د گے بازیں۔
 عربی کار گونگ براں مصدر و آم بازیں متبل ماں پارسی و
 دیگ بوتکنت جوش کہ در آوردن، حاضر آوردن بر مورد
 ..... ذکر نمودن، بیان کردن، فرود آوردن، وارد کردگی و
 حاضر کردگی، نکتہ گیری و احتجاج و اعتراض وغیر۔۔۔۔۔ بازیں ددگا لیگان
 ام کارمرز بیت جوش کہ گپتارانی رد و ایراد المعطونات ایراد لازم
 ددگے بانا سچین (بگند: لغت نامہ دھندا، چاپ تہران ۱۳۲۵ء ش،
 فرهنگ، نفیسی، فرهنگ فارسی، فرهنگ عمیدی، برہان القاطع
 و دگے لوز بلد و گاتاک) عربی ایراد و یک متبلے کتے گوں بلوچی ایر آرگ
 و گور پہ گور گندگ بیت براں فرود آوردن و لے ایش آئی بنی متبل نہ
 انت۔ عربی ایراد گن کار گونگے مسوتین نہ ماگوشٹ کرتن کہ بلکن ایرانی
 بچک و دوام گچگیں گالے بلے عربی زوان و اے زبرسی انت کہ درسی

نبراس عجمی لوزو گالان چه بچبر کار گونگ نه طماہینیت، عربی زوان و بلوچی
 و دگہ ایرانی زوانانی بازی گال و گالورمان آنت کہ آوانی مصدر نبراس
 کار گونگ جوڑ نینت چو شش کہ بلوچی تا جگہ مان عربی و ہا زح ،
 وستاد مان عربی استاز ، پیل مان عربی و فقل ، سر کہ
 وانجہیں مان عربی و شکنجہ بین او پر دوس مان عربی و
 سر دوس کہ انگریزی و پیرا ڈیرا ننت۔ عربی زوان و
 درسی لوزو گالان بازی اسلامی نمشتکار در چتگنت کہ آوانی کتابانی
 نام مان واجبہ ابو الفریح محمد را الذمیم و کتاب "الفہرست" و
 گندگ بنت کہ سن ۹۸۸ ہجری و سرجم گنگ۔
 بلوچی نامیگ ایراد و تنقید و متبل و بازی بلوچ لوزانکار
 و شاعر سن ۹۵۳ عیسوی و رندکار منز نبران و آختنت۔
 لوزانکاراں واجبہ عبدالصمد امیری ، واجبہ عبداللہ جان جمال دینی
 واجبہ امان اللہ کچگی او واجبہ انجسم قزلباش و ابیدر گہ بازی
 گون آنت۔ امرگ و بلوچ شاعرانی زرد و واجبہ میر گل خان نصیر
 واجبہ آنا ت جمال دینی ، واجبہ عطاشات۔ واجبہ مراد ساحر ، واجبہ
 آدم حقانی دگر بازی ، رند و واجبہ امان اللہ کچگی تنقید و
 پشتر گداری درجیت او آوانی نمشتاتک ، "شتر گداری" تاپتاک
 بلوچی ، کراچی و سن ۱۹۵۶ عیسوی و چاپ و شنگ
 بوت پلے واجبہ محمد فریق پنجگوری و دگران ایشی او دینی و مسیم
 نہ بوہگ و ایراد گپنت "عوامی ادبی انجمن" و منشور و واجبہ

سید الرحمن مزاری ماں پنج زوڈان سن ۱۹۶۸ء
عیسوی ءء چہ جاوید پریس۔ کراچی ءء چاپ و شنگ
کرت کراچی ءء اُردو ءء تنقید ءء پہ ایرادگری، تنقید کرنا ءء
پہ ایرادگری، تنقیدی ءء پہ ایرادی کارمرز بوتک، بلوچی ءء باز
لوزا کارانی نازانتیک بگش کہ بلوچی ایراد ءء عربی ایرادزانت
او اے گمان کتت کہ ایرادایوک ءء نقطہ چینی بزراں عیب کشی
داعتراض ءء متبل ءء دنت بلے آگت ءء نگوشوک نہ
انت کہ اُردو ءء حال و حال تاکان باز براں و ت تنقید
مبتلان کارمرز بوتک اداگری ءء حالان کرپی سسینرم
پداعتراض و نقطہ چینی ءء کارمرز بوتک۔ لوزو کال و ت،
پچی نہ انت یکن آوان چہ متبلکش اصل چہ زانگ بریت۔
بلوچی آگن عربی ایراد یا بلوچی ءء و تی جنر ءء ایراد پہ تنقید
ءء کارمرز بیت بدزانت۔

سن ۱۹۵۲ء عیسوی ءء بگرتن مرجپان آگن مئے
مزنیان و پیشگینان بازیں بلوچی کالور براں اصطلاحان
ٹا پینگ انت تہ شتر گرتگنت و لے اے دی آگم نہ انت
کہ ما ءء وانی درست نوک ٹا ہینگیں کال و کالوران ابید پر
کھگ ءء بزورن یا ءء وانی باز شتریں کالوران کہ بلوچی کانزانتیک
ءء ءء ٹہنت، یکد مان دیکسر یلہ بدیان بلکن بلوچی رہ د
را ہندان رده بچکاسن و بزورن۔ مارا اے گت سکت

تورت کہ کاراچی و کٹر دے بلوچ و زنا بچول نا بنانی تی رہے
 رکتنت اودتی پیشگانی پرنکیں شکر کار مرز بو سو کیں گا لوران
 بکیرمان مدیدہ وارتنت ادا نچیں گالور نوک آرتنت کہ آوانی
 وانگ و زانگ و سچا رو و ہدے پکار بیت چوش کہ ترانگ
 عہ پہ رجاتک، نشتاتک عہ پہ رم، غنزل عہ پہ دستونک
 و دگہ انچین، مادتی بلوچ لوزانکاراں ردوریکگ کرتنت نہ کنن
 اہت بلوچی زوان و میارانی دودھی دیان عہ پارسسی عہ آوان
 اے گشت کنن ے

ترسم کہ نہ رسی بہ کعبہ اے اعرابی زیں راہ کہ می روسی بہ ترکستان است
 لون من اے گت عہ دیم عہ کاریں کہ لوزانک عہ ایراد و گل زرو لوٹ
 است یا نہ پرچیکہ باز لوزانکار گشتنت کہ لوزانک و تی جنڈ و دشتی
 و چس انت پمیتا کس و ایشی سر عہ چچا رسی و حق نیست -
 اے بے عیبیں پرسی شاعر و لوزانکار یا فنکار یا از مکار و دتی مدسی
 انت، کستے و ایشی عیب کشتی یا نازینگ و چندینگ و حق نیست
 بارے بگنرن اے بابت عہ پرنکی ایراد گر چے سلا و سوج
 دینت۔ انگرنیر ایراد گر واجہ مینھو آرنڈر ۱۸۲۶ء عہ تا
 ۱۸۸۸ء عہ گشتی "ایرادیک بے ریایں جہد و کوشستے، اا
 جی و شتریں و نڈ و بارو ہیلگری و درشانینگ و کہ چہ
 جہانیا نی علم و گت عہ درنہ انت" چوں نوانت کہ ایراد ز ندمانی
 عہ چارو بچارا و اے چارو بچارانی بازیں تک و پساناتی

رہ و رہ پیدانی سر و تران مہ تراننگ انت۔ واجبہ متھو
 آرنڈا سے دسی گشی کہ لوزانک زندہ آدینک انت ہرا
 لوزانک زندمانی و پیشدار دک یا ایراد انت۔ اُردو زبان
 و ایرادگر واجبہ سید احتشام حسین گشی کہ لوزانک زندہ
 در شا ننگ انت۔ انجو کہ لوزانک و جوڑ ہشتت یا دیکارنگ
 جبہ زندہ و چار و چکاسان رُوم زوریت اُمرگ
 زندہ و جوڑ ہشتت و سبھرشتت اُم لوزانک و اوسرت
 و انت۔ واجبہ احتشام حسین و میر و دراہنیت۔ کہ
 لوزانک و سبھرننگ و ایرادگر بے بہر منت نہ کرت۔
 ایراد و کلم و ایرادگر لوزانکار و عیال و نیکواں چمچا رکنان
 و آں لوزانکی کار و کار پداں یک شتریں لوزانکی لوٹ
 و ننگ و عیال در شان بکنت او لوزانکار و راجی زرخو
 چار و بجار بکنت۔ آں فن و نازنگ و ننگیاں
 حبا و راں چمچا رکنان و لس و الوکانی بومیا ہی بکنت۔
 اگن یک ایرادگر سے لوزانکار و نوز و ریاں حیت مومک
 گوزیت، دان، ایراد و حق و ادا نہ کرت۔ دونی انگریز
 ایرادگر واجبہ ٹی۔ ایس۔ ایلٹ (۱۸۸۸ء تا ۱۹۴۳ء) م
 گنگ انت کہ ایراد سے زندہ پہ انکس اٹم انت کہ
 سادہ گین، اُردو زبان و ایرادگر پر و فیسروا جبہ کلیم الدین
 احمد آئی اے دانک و سٹ سٹراہیت و بالاریت و

وگشی : زند و تک و تاج و ہر تک و پھنات جو یک
 نہ یک دڑے ع ایراد گر ن ، البت لوزانگی ایراد و دوق
 و تاج و جاپے پھر چیکہ ایشی سر پدی رہ در پھندانی
 رد و انت او لوزانک و شرگداری (اصلاح) پہ الم
 انت . اُر دوزوان و سیمی ایراد گر واجبہ آل ہند
 سرور گشی کہ شری ایراد چہ شری لوزانگی
 جوڑ ہستت و کم نہ انت بلکن باز براں چہ راہی دیمتر
 ع انت . یک پزنگی ایراد گر واجبہ ہڈ سن و گنگ
 انت کہ راستین ایراد و تی مڈی و جوڑ گ ہر دو ہینان
 حہ زند و چچگیرت پیشیا و تی و ژ و ژول و آ دی جوڑ
 ہستی انت . امریکی ایراد گر واجبہ اسپنگارن و من
 و فنکار و بابت و تی تا سیری فیال و لیکوانی رزینگ
 ام یک جوڑ ہستی کار و کا پد سے ، ایک دگر پزنگی واجبہ
 رحہ ژرد ۱۸۹۵ء تا ۱۹۰۰ء و گشی کہ ایراد گر گوں
 و مانگ و اما کار و کنت کہ حکیم براں ڈاکٹر گوں بدن
 و کنت : واجبہ آل احمد سرور و تی اے گت و گشی
 و گوشی کہ ایراد گر نہ ایوک و فلسفزانے ، زلفزانے
 او چہ رکنو کے بلکن دید و کیں گشی ام داریت پیشا
 آ زند و کدور کیلوان ویم و داران و فن و دروشمان
 درا کنت : نو کیں دور و پزنگی ایراد گر واجبہ آسکر و

در ۱۸۵۴ء تا ۱۹۰۰ء و گمشدگی و امارت ابرار دگر که ہر روز انکار و شاعر
 و لوزا بکنی کار و ساڑا ہریت و نازینیت جو آمانیدانگریں دلال
 و ڈر و انت کہ ہر ڈریں مال دڈی و مزین لیکھیت و شہ
 گوشتیت یہ واجبہ اشتا حسین آئی اے گپ و جو
 گیشینگ یہ ابرادگر و گون و آجی زینھی سنگھ و دست
 و ستمو بینگ و پہ ہر ڈریں لوزا انکار و شہ و شہی چار
 و سبیا رنگی بیت نہ تو لوزا انک و پڑ و دگرانی اوست
 و بیت او و آئی یک رایہ سے نہ داریت یک دگر
 پرنہی ابرادگر و جد لوئی گز میان گوشہی یہ ابرادگر و پہ
 اے گپ اتم انت کہ دماگ و بازین در گانی گشاد و
 بداریت نہ تو آ ابرادگر کے گشگ بوت نہ کنت " اورد
 زوان و ابرادگر و جد و اکثر عبادت ہر ملیوسی اے
 گشگ و گوا چینی زانت او گشی کہ فنکار و زند و چکاسا
 و آئی فن و جہلناکیا نی زانک پہ ابرادگر و پیرہ بازین
 علم و گشگانی گیر آ رگ و زانک پکار بیت دگر نہ ابراد
 گر و بل و آئی جاہ و آئی و دیکاری و پوہ و سدید
 نہ بیت یہ طہ جہ مہتو آ زانک اے و و شہ در اہینگ
 کہ گیدی و گہتر و شہترین گپانی در گیشیت و گہتریں
 گت و گمان در شان کنگ و پگر جنگ بوت کنت ابراد
 گر و کار ایشان زانک، در گیشگ، ڈسگ اوست ہی و

و سر پرسی و پد و گران سر کنگی انت تا کنن نوک
 نوکیں را گند را بچاریں هیال و لیکوانی جوڑ ہشت
 و گیش و حہ گیش کما ربنت ۱۰
 اے گینس گشتان گڈ اے گت پد رابوت کہ
 ایراد لوزانک و سہشت و شتر گداریکہ انت۔ ددی
 ایش کہ ایراد گرو اے حق دیگ بہیت کہ لوزانکی
 شہ پارگانی شہ گیس ہیران مرز بدنت ادکور و
 کرینج میلیت، لوزانک و بانوری بسہیت ادوزانکار
 و بردان راست و سم بکنت۔ باز لوزانکار بدبرنت۔
 ایراد گرو اے حق نہ دینت کہ آدانی لوزانکی پیراوتی
 گت وزانت در لشان پکنت توڑے کہ لوزانکار و
 شاہکار شدنا ہو دگیں گت و کمالان پتر بیت۔ آئی
 ردان پیش دارگ بازاران توریت بازار دژدانگ
 دلنگران بنت راست ایلے ما آہو کیں پشت
 و پیریاں ہے لپتو بدین ہ آہے آریرگ و کالیت،
 روچے ملے گور و سرون و کوشنتنت روچے؟
 دست پہ دعا چست کنان و بر سنت روچے!
 واجب دعا مرزی پلان کس جاہ تسی جنت بازارے
 مگش پلان شاہکار تسی آت کہ سینکر یا سینک و جڈک
 یا دجک نمشہ کرتیگی، سینکر و تا را گڑک کنت رو باہ

عہدِ دیم و ڈیل دنت۔ اے مزینیں رَدے سیکرے پُشت
 و سیچن گون آنت و لے دمارا پتاہرت نہ کنت بلکنا چھڑکے۔
 ہمدام مزی شاہنولیس گورگیں گورے ہمینت۔ بندو
 لے و سس انت ہمدام رَد کنت یا نکیں پدرو پیٹری عہ
 لوزانکار پرسنت، تی و ہرے یک شاہنولیسے روباہ یا
 رولک و تولر یا تولگ نمشتہ کرنگت تہ آئی رَد و
 نہ گیتے شاہنولیس گشی اے مزینیں رَدے نہ انت
 بر فیکہ پارس گشی، سگ زود ہرا درشت گال ہراں
 بھینگ یا شجک اگن زردینے و تولگ و ہرات
 انت۔ نکیں پیٹری و لوزانکار گشت۔ شگد و
 ماتولگ و بھینگ و یکے ہراں ہا ہمدام مزی شاہنولیس
 سکاریت و شیت یا مے پیٹری و لوزبلد ہراں
 لغت انجوگنت، پتا پشکوشگ دگورپٹ ہر
 دورستر بلبن یک رات و گنت انجوکہ ہرے مس
 سھانٹ، جڑ و لہڑو، چتر و لوک لیکھتگن یا نکین
 پیٹری و وزما حیران و ہیکہ پرسنت۔ پرچے
 یکے لیکھتگت ایشان ہمدام وہی و تپا و ست است؟
 ہمدام مزی شاہنولیس گشی یا پتا درست آشر
 انت یا نکیں پیٹری و دنا گشت۔ ہمدام مزی
 شاہنولیس! اے تو سگت مزینیں رَدے۔ ہمدام مزی

مکتوبیت لک کنت و گشیت۔ اے کارا ایرادگرافی
 انت۔ شاہنویانی نہ انت، ماکلکش اس نمشکار
 آن پر شمسے پدو پیٹریاں پڈے پوآد، گوہج و گرانڈ
 گیاوان لپشی و پنگ پیش داران بو تگن۔ نوکیس
 پیٹری و وانوکیس وزماہنتگی پوں و کنت۔ واجبہ
 پلان کس گیاوان لپشی و پنگ پیش دارگ فرنین
 زدے و ہمدامزسی شاہنویس شہکاریت و
 شیت۔ شتا زانت اپرنگی زانتکار واجبہ
 ڈارون دمرک: ۸۸۸۔ وراگند نہ و نتگ۔
 واجبہ ڈارون وراگند و رد و مردم ام روچے ماگوتی
 ماہی نراں مجھے آت پار دوم و پرام و بازی پیٹریاں
 پدردان و مردے جوڑ بوت۔ پیشا پوہو بہت۔ کر
 پیش ام روچے نہ روچے پنگے جوڑ بیت۔ نوکیس پیٹری
 و دانوک گشتت یا بے سکت تہ شاہنویس اسر گشتے
 گواہن و گواہ کرتے انون بگند بارے ہمدامزسی
 ایرادگرچے گشیت۔

نوکیس پدرو پیٹری و وانوکیس و زما ایرادگر و گور
 و سرون و سرنبت و جبت کنت۔ ہمدامزسی
 پلان کس اجاہ تی جنت ابار گے بگش تی باریگ
 و دور و دزدانگیس بلوچ شاہنویس چون اتنت ہمد

مری ایرا دگر نرندیت و نجکیت و حیرت کشتیت باز
 جوان اتنت بلوچی آوانی ماتی زوان ات، تمام تک
 و پینات و بلوچی و سھی و سر پد اتنت بلکن بدریں .
 بازی زوانان ام بلد اتشت ناگت و زانت و زرو دریاب
 اتنت . من آوانی شہ پارگان ددام شریکیت، آوانی
 لوز اتھی کار و کار پدان نازینت و چندینت، چشیں شاعر
 و ناہنویس تی زوانان نگواہنت ! سمشتا تک و پربندش
 دیر پانڈ اتنت بے در و راتنت بے مرٹ اتنت ! ہزار
 جس کزنت ! پد گچیں پیٹریاے مزیں لڈی اشتگت
 شما بوانت شتر بوانت و بگنرت : " نوکیں پیٹریے
 و وانوکیں و زناگشت " گواچنی گوشے بے بارے
 بگش سُرکک یا کاسک و کجام سند و چاہ و
 بلوچ کچھوا گشت ؛ رونگ زبڈ و مرنڈیل و گشت
 یا گردن و سہا پیٹریکیں سرید و ؛ کنبو بجا در و گشت
 یا بگل و ؛ ہدا مزی ایرا دگر گش ؛ ارد و زوان و کاسک
 و کھیوا ، بشکوشک و نیولا ، گورپٹ و بجو ، واگو یا سینار
 یا کاند و مگر چو گشت ؛ " نوکیں پیٹری و وانوگشت " .
 ہدا مزی پلاحتس اسے مٹے سوال پتو نہ انت ! مسا
 ارد و و جت نہ کرت ، اما زانت تہ باز زانے ؛ بارے
 بگش مرتک و شتی و شاد ہی شترے یا گم و اندر و ؛

کچھے آلود لیلو ولاڑو و سوگ و ڈوکت و سوت پیشی دانتگ
 لیکو و ڈوکتیا و زہیر و ک و و دشتی و گل و سوت لیکھگ
 ستر و آواز زانتگ، زہیر و بیم، غنزل و نظم؟
 اُیرادگر نڈریت؟ شما انکس جُست و پُرس جیہا کنت؟
 من آوان نازینتگ! شہادی نازینت! بلوچی زوان و زبیل
 گرتگنت! شنگ جتگنت! آوانی منت و گرت! "لوکیں
 پد و پیٹری و والوکیں و بنا گشت" ہڈا مرزی ایراد
 گرتہ منو مینو! مازانن مارا چے کنگی انت! سلامت
 بلوچ رستم ان زندگ! دتی زندہ گواچن گواہ کنت، ردان
 راست کنت چوٹ و سسم کنت لس بلوچان جُست
 کنت! گوہرین گالان نتر آرن! متبدلش گیش و گیوار کنت!
 جاہ تی جنت بلے تہ بلوچی و ایرادگر دتے! تہ آوانی ردان
 نہ گیتے؟ ایرادگر منمنیت! بلے من ایرادی کتاب دنتگ
 انت، ایرادگرہ و راہینداں بلدا تے بلے پلانکس منادل
 نبوت! آئی لوزانکی پتنگان نہ پتسن پریش کر د لنگران
 بیت! بس بڈت منا من گوری بین! لوکیں پیٹری و
 وانگ گشت: "ہڈا مرزی ایرادگر تہ دل و جبر گشتے
 راستین چہر داتے! ماترا پہل کنت بلے بلوچی و زنگان
 کپوک نیلین! بلوچی زوان و سگار و سیکان و شیخ کنت!

سیمگ و تیمار کتن، آمڑو آف دیانش تا کن زگرین
 زوانے بدیت سوزیں سگار عجم و جوہر دارو آف دار
 ..... تی اے جس بلکنار است انت کہ لوزانک
 یافت و روراست پیش دارگ ایرادگر و کار نہ انت
 بلے بشکن نامداریں انگریز ایرادگر و اجہ ٹی۔ ایس ایڈیٹ
 گشی: ایرادگرے آگن یک شاہکارے و راست و رَدان
 مکشیت بے نہ انت۔ بلے آدانی بابت و گت و بگشیت
 تا کن وانوک و ت و قی رلیے بدینت و آسے و سر
 بدیت و ہمدامری ایرادگر گشی۔ گواچنی گشت، جاہی
 گشت، راست گشت، من دپ و دزیت، منادل
 بندتت! بس بدت منبروت!

آگن ایرادگرے یک شاہکار یا شہ پارگ و ردد
 راست و دراکرت نہ نکنت، داں، امنکس کرت
 کنت کردق گت و بگشیت تا کن رندی پد و پیٹری
 پچارنتے دونی پسید و بدینت۔ انچو ایرادگری
 یک شہید گیں کار کرد گئے او ایرادگر و سر و لوزانک
 علم و گت اوراجی و آلمھی آگد ہانی گرانیں بارے برانت۔
 پیشا ایراد و پیٹرو اما پوہ و سر پدیں سر چٹیل بیا
 انت کہ ایرادگری و آگد ہان پہ جوانی و بے روریا

را ہدگ سات کنت . من سہ چٹیل ہزاں سر
 با زیاسر ہیا رہت گشتن پر چیکہ ایراد و آس
 کنگ مزین واری و کوشستے لویت او اے زسکشتہ
 چو آسان نہ انت . ایشی ویر ہانڈی پڑ و دیر گندی
 و صیر تجاری ، پٹ و پول ، پٹ و لوٹ ، ہیر
 تگناری او دید و کیں گشت و ابید منوئیں واک و اڑ ہیدیں
 زانت پکار انت .

ایرا دگر و آگدہ زیری و تازی و جوڑ ہشتی ہر دو جاور
 مان کانت و لے ایشی نئی و نگری تک و پسات اے
 سکتی سنگنیں سیا سی در و عزیاتر مارگ بیت .
 ایرادگر و وتی دل میل یا آن عزمی جاور ایراد و گواچی
 بوت کنت او انچوام ایراد و باز کم شاعر و نوزانکار
 شتر بیکھنت و دشاک گشت . اے گندگ بوتک
 کہ گیشتر و لرنگ و دلنگران بنت بے سہویں ایرادگر و باید
 انت بے رو و ریا رستیں خبر و بگشیت . بلوچی و بتل
 ہزاں وساہتے گشت . و تیگان و لنگران بیت بے
 بیہران نہ بیت . روچے نہ روچے نگرانیں دی دی
 اے گت و شادان بنت کر بلوچی وادان انت . بلوچی
 لوزانک لو ووران و بوزو بالار وادان انت . پدا آوت

ام ایرادگری گئیگان گزنت ووت و قی فنپارگ و
 شصبارگانی دوارگ شگرداری گزنت، تیبرے
 و قی فنی و فکری روان مانت او دوارگ و قی رذال
 راست گزنت - آ و میترا پیلویں پگرو زانت و پھچی
 لوزانک و پیر و پادان ایرکنان بنت - لوزانک و رگام
 عکت دارنت او لوزانک و ترندیں گو بریں نریان و
 زونگ و یلہ نیلنت، رگام و لوندمان کنان و داران و
 دیم و برنت - اے و ر و لوزانک و رگام پر و شین تازی
 اسدپ را ہوار و جلوکش بیت - آ و سواری شہسوار
 لوزانکار و چس و نت -

من ایرادگری و اے کتاب ایراد و سرجم و ورین
 کتابے نہ انت بلکن لہنیں ایرادگران جتا جتایں حقیال و
 لیکوانیک جاہ و مرگ و مچ کنگ انت - پینتا
 اے چومول و توک و ایراد و تیوگین تک و پینتا پیلوی
 و مان نہ انت - ابنت ایراد و یک و انوکیں و رن و ایش
 و انگ و زانگ و بلکنائے نپ برسیت - آ و زنف و زنت
 بلکن و آ و جند و را یے بیا ہنیت او گوں دیر گندی لوزانکی
 جنجلاں مہاریت - آ بے ر و ریا یک بیا بھگنیں مغکار
 جوڑ بویت گزنت او گوں سدت و سموی ایراد گپت گزنت -

وتا را ايرا و گرگ و په پير مراهی لا نچت کنت . آ و می
اندر و صیر تگندی ، گوا حین و گواه کنگ و میل او چار
و بچار کنگ و شونق و دی بوت کنت .

باید ته ایش آت که ایراد و بابت و سر جبین
کتای حاب و سنگ بپوتن بلے اے کار و په
پسنگ نچار انت . وید و پاس در کار انت ، بلوچی
آئیڈ می کوئٹہ و وقی وسیلگ بیرہ باز کم آنت . و پد کڈ
تمتکاران باز کتاب کپتنت ، بلوچی اکیڈمی و ت
بلوچستان و پنجاب کوئٹہ و اے بندر انت . پادالیں
زندتنگ پادان پالوب انت . گدان شس پد و گردست .
بلوچان زردار و گنجداران می بدیں جا و رد گندنت و بگندنت
کس و رحم نیت کسی دل پدر و نبیت . ا ببت سہ کار آئی
سرو مہربان انت و لے آئی و داتگیں زرد و تاک و
حسہ جان انت . کرا و پکاران گواچی انت . پٹ و پونی
کاران پہ بچی پشت بکپیت ، درگیت کہ و رد انگیں بلوچان
بلوچی زوان و میار بگپتن آت ادا نچایں زرد زوانی مکر تین
ات انت تہ بلوچی ویم و شست کرت . بلوچی و سوزانکار
و زواند وستان و ام سرت نیست کہ وقی چند و پوری
پیر پکتنت او پٹ و پویگیں شہر کاران حاب و

شنگ پکنٹ ، اہبت نوکیں وانوکیں درنا ہانے ما
 اومیت ہندان کہ بلوچی و کویہیں ز مانگی کتاب او
 لڑکیں شاہکارانی چاپ و شنگ و بند و بست
 کزرت کنت انجش کہ گوہتگیں لہتیں سالان کاری
 و کنگ و آنت ۔ آوان بازی کتاب چاپ و شنگ
 کرتگت و لے کے کتابان چہ بازی آہوئیں پدرو
 پٹریان کار نہ دینت پر جیکہ ردو بند و بست و نندار
 و سانس و ر و نشتگ بنو تگنت لغاتھی ہراں انجاس
 گمان بازی تا کان پیر کمان و شتگنت او گد سسر و
 لوز بلد و کتابی لڑ نہ و انتگنت ۔ پدرا م استا کر زنت :
 من بلوچی اکیڈمی کوٹہ و پانگوا جگ واجہ بشیر احمد
 بلوچ و باز منتوار ان کہ آئی و اے کتاب و گدرووٹ
 و مارت ۔ من بلوچی اکیڈمی و لٹرس چکشن و حبر لے
 سیکرٹری ، واجہ ایوب بلوچ بلوچی اکیڈمی و شونکاری
 گل و شینکاری ٹولگ و پاسکانی ام باز منت و گریں
 کہ ایسی زومان زوت چاپ و شینگ و سلا و سونج
 و انتت ۔ من بلوچی اکیڈمی و ہنڈس باسک واجہ آغا
 نصیر خان احمد زنی بلوچ و دی منتوار ان کہ منی نا جوڑی
 و مارت و من دزگمک بوت ہراں ردو ر استان چار

مارت او نروتن چپ و شنگ ۽ بند و بست کورت
 من گدڙ ۽ اے اديت ۽ بندان که بلوچي زوان ۽
 زانوگر، وانوک او وانينوک چه اے کتاب ۽ وانگ
 وزانگ ۽ پ زورنت، ايرادي کتاب و نمشتانگ
 دي نمشته کنذت او وني شکايس زوان ۽ زونگ نيلنت
 بلکن مہار ۽ گران ۽ منزل ۽ برنت. بلوچي زوان ۽ مہيار
 مرزدیان ۽ آهرا سيري سہنيت او ايرادي شنگ بزان
 شانگ و سر رند ۽ کار گرننت!

نمشتکار

پروفيسر مير عاقل مينگل بلوچ
 ناہب چيرمين بلوچي اڪيڊمي، کوسٽه
 جون ۱۹۸۹ء

اردو ایراد گریءِ چمپشا مکے

کلمے کتابا نئے لٹ

۱۔	پروفیسر محمد احسان الحق - اصول تنقید - لاہور
۲	ناشر تاج بک ڈپو، لاہور۔ دادب اور تنقید،
۳	اردو نشر پر تنقیدی نظر
۴	ڈاکٹر سید عبداللہ لاہور ۱۹۶۲ء
۵	پروفیسر سید عابد علی عابد
۶	مولانا الطاف حسین حالی
۷	میاں محمد شریف لاہور ۱۹۶۳ء
۸	اقتسام حسین لاہور جنوری ۱۹۶۸ء

۱ اشارات تنقید

۲ اصول انتقاد ادبیات

۳ مقدمہ شعر و شاعری

۴ جمالیات کے تین نظریے

۵ تنقیدی نظریات

واجہیں براس آغا نصیر خان دس باتے!

السلام علیکم۔

مروجی من ترا تلیفون کرتن ولے کستے نہ زرتے بار

شمے تلیفون دژوانت یاگس ء کس نیست۔ پدا

من ایوب بلوچ ء ٹیلیفون کرتن و آگشت کہ اے

زوتان شنگاری گل ء نیادے لوماتینیت توہم

آرا ٹیلیفون کن!

دومی عرض ایش کہ نئی کتاب ء پچار پوتگ و نیاد

ء دیم ء کارینے۔ منی کتاب ء لعتیں گڈی تاک پشت

کپنگنت ایش گون اے کاگد ترا دیم دینگ ان۔

مهربان کن گون کتاب ء گڈ سرء مان کنان چہ چارے

پکن۔ دگر حیرانت۔ نئی سرء دراہی!

تی وتی

میر عاقل منگل

واجہ حسین بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

اے کتاب عدا جہ میر عاقل خان لوزانکی شرگداری عدا
 داد بی تنقید، سرانمشہ کرتہ، او شرگداری عدا ہر تک و پہنا دان
 عدا باز پد جوانی عدا بیان کرتہ کروانوک وانگارندہ پشوری عدا
 مالوم دار بیت، کہ ہر شرگداری عدا تک و پہنا دے متلب چے
 انت۔ اے کتاب عدا پیدنگ کیٹی عدا گوسنگیں دیوان عدا تھا واجہ
 میر عاقل خان عدا جند پیش کرت، او کتاب عدا نمشہ کنگ عدا
 سوب عدا بیان کرت، کہ اے دختا۔ بلوچی ایم۔ اے اے
 کورس عدا ہمار شرگداری، یا فی لوزانکی شرگداری عدا گونگ
 دصف، آوار انت، نگہ اے بارہ عدا من بلوچی زبان عدا، صحیح کتاب
 دست نہ کپیت پمیشا آواجہ اے کتاب عدا نمشہ کرتہ۔
 بشنگی دیوان د پیدنگ کیٹی، عدا سدوک منالے کتاب عدا

پہ چارگ و دات . من اے کتاب ء پہ د لگوش دلیتن .
 لوزانکی شرگداری ء سدا . اے باز سرزمین او بے مٹین
 کتاب ء انت . پر چیکہ میر صاحب لوزانکی شرگداری ء ہر
 (اصطلاح) را ہند ء . بازگون د لگوش ء نمشدہ کرتہ . کہ
 و انوک اش و انگار تہمتہ پہ جوانی سر پہ بوت کنت . او
 ہے کتاب ء مشکلیں لوزانکی مانا آن ہم جتا میری قتل خان نمشدہ
 کرتہ . اے بلوچی لوزانک ء پندہ باز زمین گنچے انت . بایدا انت .
 کہ بلوچی اکیڈمی اے کتاب ء چھاپ بکنت او بلوچی ء ایم .
 اے . بے زانت بوٹان (طالب العلم) اچے جنجال ء . بچوٹینیت .
 پر چیکہ کہ اے دختا (طالب علم) اردو انگیزی ء شرگداری ء کتابانی
 شوہا ز ء تہا باز سرگردان انت .

شمی وتی

آغا نصیر خان احمد زئی بلوچ

۲۳/۸

ایراد

ایراد و اردو زرد آن و تنفیر یا نقد گشتت او اردو زانت
 اے گالور و چو عربی و کار گوگ (مصدر) انتقاد و زرنگت، عربی و
 ایسی متبل انت۔ طمکین و کوٹین و میم کنگ انت۔ عربی شاعری و
 انتقاد شعری کشتی و متبل دنت بزاں پلاں کتے کال و گپتار و عیب
 مان انت۔

انگریزی عاخذ و کرٹیا گشتت او ایراد گری و کرٹیسیرم
 گشتت۔ انگریزی زوانز انت اے گالور و چو یونانی زوان و کار گوگ
 کرین و زرنگت کہ آئی و متبل انت۔ بلوچی و ایراد گری گیشتر چو اردو۔
 انگریزی پولنگ زرنگ پشیا بزرے اے دوہین زوان ایراد گری
 و نام گرگ بوتنت تا نحن اے زانگ بدیت کہ دگنیاء دگہ زوان
 ہم در زوانانی کال و گالور گپین کنت و زورنت او اے و دہ بلوچی
 زوان میاری بیت۔ انچو بلوچی و قی مڈی سکت مزن و بے گنج انت
 و لے بے پا و انہی مڈی مچ کنگ بنوگ۔

بلوچی و ایراد گری و بے دگہ و گالور بشر عکدار سی و نگہ کاری ہم کار

رد بوتکت اولی گالور شرع عربی انت کہ بلوچی عجمیٹہ و گشت
 او شرعی آما ہر اگشت کہ مدام جیمٹہ کنت۔ شرع اسلامی کا لور
 عہ ہم گشت۔ دگہ متبل ہم داریت گدار بلوچی کر دی کار گونگ
 گدرگ انت براں گوزگ او گدارگ براں گوازینگ، گداری براں
 گوزان عہ او دگر متبل ہم داریت نکدا ما ارد و عربی نقد انت کہ آ
 عہ بلوچی عہ پارسی گال مان انت۔ اے گال براں کار ماں ایرانی زوان
 گار اگر ادر ہم بیت۔ اے وہاں بلوچی عہ ایرادگری و شرع گداری
 گیشتر کار مرزہ نیت۔ پارسی واو گالی عہ و طبع بلوچی ہم ایرانی زوان
 پیشا اے نمشکار ایرادگری عہ کچین زانت و کار مرزہ کنت۔
 ایراد عہ متبل شرع گدار زہ بر عہ میم کنگی انت یا چو بخش گواچن
 عہ گواہ و پدرا کنگی انت و لے پریشی اے گپ المی انت کہ ایرادگری
 زکروناز گری پھیارگ عہ گشا دہیت، رند عہ آدر و گ و راست عہ میم
 کرت کنت۔ انسان ہر علم زانت عہ راستی عہ ذرک جنان بوتک
 او ہر زانت و گت عہ راستی بدر گیک پہ کار مرزہ کنان بوتک
 اے زانت و گتاں پہا ہی کر ڈے راہینداست انت تا ممکن
 کشک و رنگدایاں رد موارت و مرلیت۔

امر و چکیں زنا عہ بندگ مدام گت و گمان کنت او آئی زہ
 زانت ہرچی عہ یک نہ یک و طے ہے ایرادگریت، چو بنیاں بندگ

بناں بنی آدم ء زانت نہی یا چیز نہی و طرے و قی چا گردے چہاں
 چار و سپا رکت پدا پند و ناپند کنت، ایش دی ایرادے چہ
 کا ہی یک وڑو ڈولے۔

ہر زانت وگت ء زانوگر ایرادگری ء میل دارنت او یک
 نہ یک و طرے ء ایرادگری گون ایشاں ایرادگری ء گشا دہر یک
 ء و قی جنڈیک انت۔ کستی گورے گیش او کستی گورے کم انت۔
 اے و طرے ہر و طریں ایرادیش دارگ بنت او ہر و طریں ازمان و
 کسبان پہ جتا جتائیں وڑو ڈول ء ایراد بنت۔ اے وڑو ڈولان
 یکے لوازنک ء ایراد انت او ایشی و قی لہتیں راہینڈا ہینگ
 و درپنگ بونگنت۔ اے راہینداں دیمے آرگ ء پیش ایراد
 گری ء بابت ء لہتیں انگریزی اردو ایراد گرافی گچین گشتن دیمے
 آرگ بنت تہ جوان انت۔

انگریزی ایرادگری واجہ آئی۔ اے۔ رچہ و رے من ء ایراد
 ء کار یک نمشتیکار ء کار ء چار و سپا رے، آئی ء سرجمی ء گیشنگ
 او آئی ء نیت و شتا پگیں کیلو ء پدرا کنگ انت۔

دومی انگریز ٹرڈ لٹن مرے ء حعیال و من ء راستیں ایراد انا انت
 کہ کوہنیں زمانگ ء مزنیں فنکارانی کاراں بچہ کاسیت، آوانی تبکندی
 و منصب پھجار یک پکنت اور نوکیں زمانگی دوڑ ہشتانی چار و پکاس

ہم پکنت ۔

سیسی انگریز واجہ ٹی ۔ ایس ۔ ایلٹ گشتیت کہ ایراد فصیال لیکر
 ۛ اما منند جاہ انت کہ اے در گیمبت کہ شاعری چے انت ؛ ایشی پر
 ڈنکس چے انت ؛ اے کجام وایگاں پیلوکنت و دل ایکھی دنت ؛
 شاعر پرچے شاعری کنت و ادلس آئی شاعری ۛ پرچے و انت ؛
 ایشی گندگی و جوانی چے انت ؛

واجہ جے ۔ ایم رابرٹسن ایراد ۛ پٹ و پول و سکیٹس کار ۛ منند
 جاہے زانت کہ انسانی نہاد ۛ مان انت او نوک نوکیں در گیمبت
 ۛ کمکار انت ۔ واجہ رابرٹسن ایراد ۛ تبکبندی

پیروز نہ انت ۔ واجہ رچرڈ مولٹن ہم ایراد ۛ مزناشتی ۛ شرنہ
 لیکھیت بلکن ایراد ۛ چاروچپا راو پٹ و لوٹ ۛ وایگد انت
 آ ایراد ۛ گپ گیشنگ ۛ گو نو زانت و لے آئی اے کار ۛ پھجی ۛ
 ساہنسی وڑ ۛ کار مرزی ۛ ہم شرنہ انت ۔ واجہ سید عبداللہ ایراد
 ۛ پٹ و پورنی ورنیراں ساہنسی وڑ ۛ شرنہ لیکھیت و لے در اہنیت ۔
 ایراد ۛ وڑ میں ساہنسی گشگ ۛ نئے مان انت پرچیکہ ایشی آسر
 ساہنسی وڑ ۛ پک نہ انت ۔ ایشی ذوق و تاثر ۛ اوست ۛ انت
 او ذوق نا پکیٹ و بے نازینوکیں چھے ۔

ذومی اردو ایراد و گرو واجہ آل احمد سرور ایراد ۛ باہت ۛ گند

ٹا ہنٹگیں گشا دانی سرچستی، را ہندی ترانانی دیم و آرگ، لسن
 گا لورانی رپک و در روگ و جھڈا ہر کو ہنیں گوا چنیں گپ و پد و
 چا رگ و چکا سک ایراد و منتور انت۔ ایرادگری لوزانک
 درمی واح پیداگ کتگ او شاعری و الہلہل و الامور و کتدن
 کتگ تا نکن زند و کاروان و ریگ و کونل بہنت

سیمی اردو ایرادگری واجہ سید احتشام حسین گشی " ایراد ہم
 منطق و طر و ہر علم و فن و جوڑینگ و ٹا ہینگ و شریکدار انت۔
 چھاڑ و نما و دیریں کندان منطق رست نہ کنت و لے ایراد امور
 و سربیت ..... اے راست انت کہ ایرادگری بازیے
 فیصلہ و را ہندی نہ انت او ذوق و پسند و پندار انت و لے
 بازیں تراں مہ ترانان پدھوریں ہیال و لیکہ یک نہ یک را ہے،
 کشت اے و طر و بازیں ہوریں کدر و کیلو دیم و کانت و راہ و
 را ہندی جوڑ بہنت۔ اے راہ و را ہندی گول ہند و ہیل او دورو
 بارگ و بدل بوہن و رونت البت ایشانی یک نہ یک رنگے

پشت کیت

ایرادگری

ایراد و ہور باید ان ایرادگری بہت و کتے سوز و دیگ بہت۔
 ایرادگری شریکدار یک اپنیں نمشکارے کہ لوزانک و فن و دکر کاران

کیلا ریت - یک جرمن کسٹھکار و اجہ گو تھولڈ لیسنگ ء من غا ایرادگر
 راہبند او فنکار لوزانک ٹاہینیت ء اے راست انت کر فنکار
 لوزانک ٹاہینیت و لے درست ایرادگر راہبند نہ جوڑینت بلکن
 مزین شاہکارانی اماراہبنداں درگجنت کہ فنکار زہنھی یا چیزنھی
 و طرے مان آرتھنت . چو بگش ایرادگر نہ ایوک ء کیلا روک انت
 بلکن تن ہتے گیشینوک ہم آست انت . آیک گرا نیں فنی کارے
 سر پدی ء نہ ایوک ء کمکار انت بلکن مارا دتی چند ء حصیال
 و لیکوانی دوارگ چٹانکی ء کالسر دینت . اے گواچنی گپت کہ ایراد
 گر بازیں کارانی وانگ وزانگ گیش و گیوارا و نمشت و سوجان دتی
 گرا نہیاس و ہد بلکن بازبراں و قی زند ء تیر کنت و گوا زینیت . اے
 گپ ء گواہ انت کہ آایشانی کدو کیلوان مزین لیکھیت .

بازیں پرنگی شاہنولیس ایرادگر بزبان شرعدار ء اے وڑم ،
 نازینتگ و بالارتگ انت یا ایرادگر ہما و انوک و زانوک انت
 کہ شرمی ء پوہ و سر پد بیت اولوزانکار ، فنکار و نمشت کار ء دماغی
 جاور ، تب او زند ء فلسفاں سھی و سر پد انت . نو لیسوک ء متبلان
 پوہ بوہگ ء پد آئی مرزاہاں سکیتں چی ویم ء کائنت پر چیکہ آہراگون
 لوزانک ء انساپ کنگی انت او آوان ء پیش وارگی انت مثال
 بگشاں یک لس مروے یک کتا بے ء گوں پونچویں زرد ء وانیت

و پدا دور دنتے ولے یک ایرادگرے گیشتگین معالولواں رندھے
 مرد باز پہ دل ے میل ے ھے دور دانگیں کتاب ے دوارگ و انت
 و چتے زوریت ، چون براں ایرادگر و فنکار یا لوزانکار یکدگرے
 گتا و جتا گندگ ے پدھم پتو دار و شیریکد ارانت ۔ لس و الوکد
 و ایرادگرے نیاء ے مزینں پر ق امیش انت کہ ایرادگرے پند و ناپند
 ے برزو بالانت ، شری و گنگی ے گیشینیت ، سبباں پدرا
 کنت او اسرور گجبت ولے لس و الوک ایوک ے دتی چھاڑ ے
 چاریت ۔

نامداریں انگریز ایرادگر و اجہ ٹی ۔ ایس ۔ ایلٹ ے گشتن
 ے روع ے شگردار ہزاں ایرادگرے گپے ے اگدہ زور انت کہ
 لوزانک ے سرحمی و دلجی ے بوانیت او پہلویں لوزانکی ...
 شاہ پارگان شری ے دماگ ے بداریت لے ہم بایدار انت کہ
 آدور و باریک ے دانگیں شد ے بلند بہبت او دتی دوز و نوبت
 ے آدمیم بچاریت ۔ لے روع و اجہ آل احمد سرور گیش کنت : لے
 کار سک گران انت پیشا لس ایرادگری ے ہمال و لیکہ یک
 ممکنیں دورے پہ راست و گواچن بنت بلے رند ے آدانی سر ے گیش
 او ستور پت پشت نہ کپیت ، واجہ نیاز فختپوری گشی ، ایرادگر
 ے پہ اتم نہ انت کہ آیک ٹکیں فن یا ہنگپ ے سکت دلچپی بداریت

بلکن لس علمی و فنی میل ۽ واھند بہیت۔ ایشی اسے
 متبل دی گرگ بہیت کہ لس علمی و فنی میں دار و کھیں گس
 ہر علم و فن ۽ کتاب ۽ ایراد بکبریت او انا کس کہ یک ٹکین فن
 ۽ دستکار انت آہرا ایراد ۽ حق دیگر بہیت، اما کس
 کہ تیو گس علم و گتان کم باز گیر آرت کنت و آگاہی دار نت سک کم
 انت پمیشا چہ آوان ہر کسی گت و غیر کج و کاس ۽ ایراد ذرا دینت
 دارگ بہیت۔ واجہ نیاز دیمتر ۽ درا بہیت نالے ہم بوت کرت
 کہ کسے فلسفہ ۽ ذوق داریت او آئی ۽ پھجی ۽ لوزانکی نمایگ
 و بد نمایگ ۽ سہی و سر پارانہ۔ پمیشا آہرا فلسفہ ہر
 ۽ ایراد گرگ ۽ گیش حق است ولے آہرا لوزانک ۽ سر ۽ گر
 جنگ ۽ ہند کرت نہ کنن، البت ایش سک زیادتی زانگ
 بہیت کہ یک انجیں کسے موئن و غالب دیا نصیر ۽ طاشات، ۽
 مٹ ٹرو کاہی پچنت کہ آہرا شاعری ۽ ہیج سندنیت ولے
 پمیشا آہرا ایش براہیت پر چیکہ فلسفہ ۽ آئی ٹیکاشی نقط
 آفریعی، نام کشتگ ۱۱

لے رد ۽ واجہ و کتر سید عبداللہ شہر گیشیت و گشیت
 منی من ۽ یک لس و النوک ۽ مقابل ۽ ایراد گر ۽ وانگ امسکت
 و مراد امیش انت کہ آ پیشی و تی سوزج و رہے آڈ بہنت پرا

ایشی سرعاً سونج بدنت۔ رایے عدرشانی ہر دو وڈان بوت
 کنت، اول نما عہ بابت عہ بوت کنت دومی منب و سیت
 عہ بابت عہ بوت کنت، چریشی لوزانکی شاہپارگ و کدر
 و کیلو ہر جاہ بوت کنت لے کدر زانتیگ ایراد و فوضان
 مان انت اور استیں گپ ایشی کرایر و کرا کر و گے جاہیگیں
 مسکت دی آیش انت“

البت لہتی ایراد گر کدر زانتیگ یا وانگ عہ ایراد و مسکت
 و مراد نہ مرینت۔ آ واپی نرتینک عہ ایراد و مسکت ایوکے
 لوزانکی پارگانی و وارگ متبلا فی پیش دارگ انت تا کن
 لس و الوک ایشی عہ میم نہ بو تمکینت کان میم پکت و پزانت۔
 لے وڈے گیشتی وڈرگشنت۔ ایشی عہ راہے وڈنگ عہ بدل عہ
 گپ گیشنگی انت۔

لہتی ایراد گر لے دی گشنت کہ ایراد و سمگیریں وڈا میگیں
 راہ ورا ہند جوڈر بوت نہ کنت۔ ہر ڈوہ عہ ہر دو وڈے جتا جتا
 لوزانکان پہ جتا وڈر وڈرین راہ ہند و ڈر گیشنگ و پدا بدلنگ
 بو تگنت، پمیشا ہر ایراد گر وڈی ہند و ہبیلی لوزانک عہ راہ ہند و
 وڈر گیشیت، ایشی اندرین یا تو کی گواہی“ عہ وڈر گشنت۔
 لہتیں ایراد گر وڈرستیں وڈیاء انسانانی پگر وڈر انت عہ یک

اشنت پر جبکہ انسانی سرشت و بندات آوانی من و
یکے پمیشا آدنیا ہر گنڈے لوزان کان داننت و آوانی
ہمگونگی و چارنت و چکاسنت او مٹ مٹو کا ہی ہم کنت۔
اے وڑ مٹ مٹو کا ہی ہراں "تقابل و گشتنت۔

لھتیں ایرادگر ساہنسی وڑ و پکھ مرزی کنت۔ ایشی

دو وڑ انت۔ اول ایش کہ ایرادگر پہ بے نیازی نیا بھگہ

بعیت ووتی سوج و رہے بدنت۔ پسرونا پندسین تاہیر

و چیر و مبیت بے ریا مبیت ریا کار مبیت، پیلوسین عقل و

زاننت او چکاسنگیں راہ بندانی روع ووتی ریا و سوج بدنت،

جوزگ و من و میل و ایشی اندر و میلیت۔ دومی وڑ ایش

کہ لوزانک یا فن و پارگان یک نہ یک ساہنس و کار مرز کمان

و آسرد و بگیبیت چوش کہ راجی۔ زنتیک زمینانتیک

زند زانتیک از نہ زانتیک او دگہ اپخس بھتیں ایرادگر

لوزانک و ڈیل و ڈول ہراں بیرونی رنگ و دروشم و دریامی

و نہا و چارنت و چکاسنت ایشی و بیرونی وانج" یا واجزانیگی

وڑ "ہم گشتنت۔ اے وڑ و پتو بند و کیں۔ ایرادگرانی گشت

انت کہ لوزانک چہ کال و گالوران جوڑ بیت و مرز و یک بیت

ایشی مرز داری و نہا یک و بد نہا یک و پدرا کنگ ایرادگر و

کارانت، چونہاں زوان، دبیان، چکاسک آں کارانت
 اپنی کہ موسیقی، وزن و ٹپکانی کچھ وکیل، بند دسربند و مٹر
 و آوازانی چارو بچارانت۔

واجہ سید عبداللہ عمن اے و ڈریجہ انت ولے لوزنگ
 بہ بازنگان برے برے شتر کار دنت۔

ایرا دگری : ایراد و فن و ایراد گری گشتت کہ اردو
 و "تفتیز نگاری" اور انگریز و کریٹیٹی سینسزم کشک بیت۔
 لوزومی سدسی غیسوی و پرنگی ایراد گرواجہ ٹی۔ ایس
 ایلٹیٹ، واجہ آئی۔ اے، رچرڈز، واجہ ڈیوڈ و چیز او
 دگہ بازینے لوزانگی ایراد گری و ساہنسی و ڈریجہ شتر لیکھیت
 دلے اے گپ و ننگ کا پیلوں تپا کی گندگ و غیبت پر چیک
 لوزانگی کارکردگی چٹ ساہنسی بوت نہ کنت۔ واجہ
 ہر برٹ ڈنگل اے روع و باز چار و پچا کنگ و رند اے
 آسردر گیتکہ کہ ایراد گری سرتا پاساہنسی گشت بوت
 نہ کنت پر چیک اے ساہنسی و ڈریجہ سکت و سوگوں راہ بند
 تداریت اد پیوسی و ورم نہ انت۔ واجہ سید عبداللہ گشتی
 ایراد و ورمیں ساہنسی زانگ اے بد نماگ مان کزیت کہ
 ایشی آسردو ساہنسی و آسرانی و ڈریجہ پکا و قابل تصدیق

۱ نہ انت ، را بہندانی کارمرزی و پدم گری

ہدے و تا سیر و ذوق و اورت و انت او ذوق حاملین آسری
 داریت بنراں "نافیل تصدیق" انت ذوق و تا شرع بنا و پدم
 ایرادگری و یک و نڈ و بارے ساہنسی گشگ بوتنگ . البت
 و ایشی و ذوق و کارکردگی گیش و سوگوارنت .

ایرادگری نزدیکی نازینک و متبکشتی ، مٹ مٹ و کاہی
 اولوزانکی کارانی کرزشت مان انت . پیش و پیشی و عیب
 کشی ، لوزانکی پارگانی گیش و گیواریک ، دراہشت و گیشت
 تکبندی ہم مان انت ، ایشانی پھجی و ساڑاہشت ، ہنگ
 و اندارج متا و زانت یا راستیں ریا و کرزشت ہم ، گونے
 انت .

اردوزوان و ایرادگر و ماجہ و کتر عبادت بریلوسی مان
 وقتی نمشتانک "ایرادگری" و گشی کہ ایرادگری زندہ و ہستی
 بہ الم انت پرچیکہ نیک و بد ، وشن و ناوش و اوشر و ناشر
 میم کنت و آہرا ایمنی و شاتمانی و شاہراہ و بارت . ردوم
 و دیری و دگت و ماہدگ کنتے .

لوزانک زندہ و آدینک انت پینا ایرادگری لوزانک
 و آدینک و زندہ و گونا پان چاریت بلکن سینگا ریت تانکن

دکھش و نما دار بپنت لے وڑ ایرادگری یک فنی بلکن فنکار اولی
ایرادگری انت پر چیکہ آوتی و دیکارگیں فتنے باز بہراں ماریت
تا نکلن کیتے ماں مہیت، بے چس و بدنما و بے وڑ مہیت، فنکار
شاہکار و شاہ پارگانی و انوک یا گندوک یا نگوشوک دومی
ایرادگری انت کہ گیشتر نیام جیکر و بے ریا کار انت۔ آئی ایرادگری
شتر تر بوت کنت اگن آپہ زانتکاری و شیواری شتری و شتر
گری پکنت۔ لردیں لوزانک و پانگ و پاکانگ آئی کار انت۔
آئی کار و مسکت و مراد شتر پسندی بہیت شتر پسندی
مہیت۔ ایرادگری لوزانک و سرگوآپ انت۔ ایرادگری
لوزانک و فن و باگ و باگوان انت۔

لوزانکی ایرادوت لوزانک و ونڈ و بارے ایک جوڑ ہشتی
شاہکار و بابت و سوز و ت جوڑ ہشتی۔ ایرادگری و ہج کمی
یا عیبے ماں نیست ابرت ایرادگری و جنڈ و بلکنای عیبے ماں بہیت
او آئی ایرادگری پونگی بہیت، پمیشا نوکیں ساہسی ایرادگری
و ایرادگری و ہجے بازیں علم و گتانی گیر آرگ و آلم زانتگنت او
ایش کہ ایرادگری سوگوں راہ و راہبنداں کار بند بہیت۔
لے راہ و راہبندانی او دیگر و سبب و بازیں نوکیں راگند
دیکر دیم و آحتگنت۔

اے راگیند و لیکو لوزانک ء نفکشی و سیت ء ابید
 و شمایک و دلکشی ء گونگے گواہ کُرتگنت . اے وڑ ایرادگر
 ء فن ساہنسی و ذوقی ہر دو دگان راہگ انت . نوک نوکیں
 راہ و راہبند درگیجان انت او کوہنیں کڑو سے راہبندان
 یلہ دیان انت . جو انیں ایرادگر و دی کسان انت ناشتران یلہ
 دیان انت .

ایراد و راہبند:

تاریخ ء اندر ء انسانی زندگانی ء جسمزعی بھجی ء گت دفنان
 رُدم درمدان مدان دیم ء جزتگ . ہر وڑیں جاوراں
 اما وڑیں مکین آسردر آتگنت او اے آسرانی رد ء برہ
 و راہبند اڈدیگ بو تگنت . انچو کہ پیش کشگ بوت ، ایراد
 ء راہبند و ہندی و ہندی انت پمیشا پکانہ انت بلکن بدلا
 بوٹان ء رونت البرت ایشانی یک سرسری گونگے مدام یک
 وڑ ء آست انت . اے راہبندان گونڈ گیری اے وڑ انت .

اولی راہبند:

انچو کہ لوزانکار ء پہ مڈسی مچ کنگ و نزارگ ، گوناپ
 ٹاہینگ ، رد و بند و ٹیک ، گچین کنگ او جوڑینگ ء ہمتنگ
 و بروبری سکھ الم انت آبرگ ء ایرادگر ء پہ ایشانی وانگ

وزانگ، لوزانکارے زندے زاننگ، وزندے ہالوراں سہی و
 سد پدی اتمہ انت، ایرادگرے لے دی ادلی کار انت کہ لوزانگی
 پارگانی دشمنائی دروشمان دیمے بیاریت تاکن لسن استمان ہم
 سہی و سد پدی بیت، لوزانک ۽ چیسزین دروشمانی دیم
 دراہی یک ایرادگرے چہ لسن وانو کے ۽ میم کنت، یک لسن انو
 وتی چھٹریا پسند و ناپسند ۽ ادست ۽ انت پمیتا لوزانک ۽
 بنا و بد نماہی ۽ نہ چاریت یا چارو گندے واک ندریت۔

دومی راہ بند:

دیزانک ۽ مسکت و مراد ۽ پدراکنگ ایرادگرے ادلی کار انت
 ولے لے کارگراں دی آست، کڑ دے ایرادگر لوزانک ۽ دلوشی
 زانت، کڑ دے دشمنائی ۽ احساس زانت کہ آئی کار دل یکہی
 وچس زوری ۽ زیات، پچی نہ انت، کڑ دے ایشی ۽ زندمانی
 ۽ نوکیں جوڑ ہشت براں و دیکاری آرگ ۽ پہ دلمانگ انت۔
 کڑ دے ایشی ۽ نپ و سیت چارنت، کڑ دے زندے چکت و
 تاڑیانی گونا پان گندنت، کڑ دے لوزانکارے زندے پٹ و لوٹ
 ۽ بچھی ۽ ایشی ۽ چارو پچا کنت او کڑ دے ایشی ۽ راجی زندے
 برو بود زانت و ایرادگرنت۔

سیمی راہ بند:

ایشی رِ دَعَا اِیرا دِ گِرِ بَیْدِ اِنْتِ کِه فَنی لوزانکِ دِ شَهْمِیا گِ
گت وزانت بداریت اویک کیمیا گِرِ عِلْمِ و گتِ دِ وِطْرِ اِیشی
دِ چار و بچار بکنت . شَر و نَاشِرِ مِیمِ کنگِ اِیرا دِ گِرِ کار اِنْتِ
اِیرا دِ گِرِ اے کار پِتار پِتاری نَه اِنْتِ بِلکن یِکجہی ، رِ دِ وِ بِنْدی
گِچینی اوشون داری اِنْتِ . اے ہَم اَسْتِ کِه اِیرا دِ گِرِ نیکِ مَر
و رِ اسْتَباز بیتِ تا مکن جو انہی لوزانکِ دِ وِ وِی کنگِ دِ
ککار بیتِ . آئی رِ اسْتَبازی بِلکن اِسی تَبکِ دِ لوزانکاراں
دِ رِ بَگِ پَکنتِ بِلے آئی اے گِر انہی کار و مِیترِ بُو دِ کار بیتِ و
ہر آو رِ بیتِ ، چریشی لوزانکِ دِ سِیتِ رِ سِیتِ .

چارمی راہ بندہ

اِیرا دِ گِرِ بَیْدِ اِنْتِ کِه گوستگیں اِیرا دِ گِرِ اِنی راہِ وِ لہِ یا .
نگد و اِیرا دِ وِ رِ اگن دانی چار و بچار پَکنتِ ادا اِیشی سِر جی دِ
وانگِ وزانگِ دِ رِ بَرگِ دِ پِدا مارا جی و فنی عِلْمِ و گتانی گِیر آرگِ
وزانگِ کِه گوں لوزانکار دِ لوزانکی پارگان سیادی دارنْتِ
ادا اِیشی بُو طرِ ہِشتانِ ککار بُو تگنْتِ . لوزانکار دِ رِ نھی واری
کشی اُو چیرِ نھی بے وستیانی چکے دِ فنِ یا لوزانکِ دِ وِ سِمِ .
دیداری یا دِیمِ دِ راہی اِیرا دِ گِرِ کار اِنْتِ . اے رِ دِ دِ مِٹھی ، حِصِیا ل
و لیکہ اُو وِطْرِ وِ وِاحِ دِ چار و بچار سِ اِیرا دِ گِرِ کار و کار پِذرا بنگِ .

بنت. هیال درشانی و پیشہ اشقی روستانی چارگ و چکاسگ
ہم آن آگہ و عمان انت .

پہنچی را ہیندہ

ایرا دگر نما و بد نما، لیکو و برانت کہ چے ببت و لوچی و
لچری و گون کجا کار و اہی ببت . نما و نپ و سیت است
یا نیست . نما و پہ بد نما ہی او حق و پہ ناقی اتم انت یا نہ ؟
انچیں بازی سوال ایراد گری ویم و چرت بنت ادایش ہم
یک نہ یک را ہیندہ و گیش و گیوار بنت .

ششمی را ہیندہ

نما و ابید لوزانک و فن و گواچن و چے ہند و ہبیل بوت
کرت . گواچن ابد مانیت یا بدل بوہان و روت و ایش و حد
و ہندی انت یا نہ ؟ اگر ایشی ہم رہ و را ہیندہ و درگیجک
مدیت ، و ان ہر ہند و ہر زمان و اے سوالا نی پسو جتا جتا ئیں
و طر و بنت .

ہفتمی را ہیندہ

لے چارگ کہ لوزانک و فن و اثر گال و گالوران گون انت یا ہیا
درشانی و و اوج عمان انت یا بنگپ ، مسکت و مراد یا ہیا
و من عمان انت . ایشانی ہمکچی و درسیا می چنکر انت .

ہشتمی راہبند

نوکیں د کوہنیں لوزانگان سیادی و بدلی آرگ، لوزانک
 ء برواج بند دیبیل اولوزانکی یکیش ء روانی ء متبل پدراکنگ
 ء راہبند درگیجگ ہم ایرادگیر ء کارانت . ہر لوزانکار ء لوزانکی
 پارگ یکوی داریت یا نہ ؟ زمانگ ء رپتار ء کون بدلی آرگ بیت
 یا مہیت ؟ کوہنیں و نوکیں لوزانک و فن ء سیادی چنکر بیت
 ایش او اپچیں بازیں سوالان پیرہ و راہبندانی گذر
 انت او ہر اما ایرادگیر کہ راہبند سازی ء میل داریت ایشانی
 منطقی و ساہنسی پتوونت . ایرادگرافی اے پسوانی ہمگونگی و
 یکجا ہی ء زندر راہبند جوڑ بنت .

ہر دیں ماگندن کہ لوزانک ہمگی انت او ایشی اندر ء بازیں
 علم و گتانی اثر پیدا و رانت اولے اثر لوزانکار ء چھیس علم و
 زانانی برو بودانت ، دان ، باید انت ایرادگرافی لوزانک
 ء یک زند زانت ، زوانزانت ، سیاست زانت ، نیکوکار
 زانت او وانت کار زانت ء پیم ء بچاریت . آئی کرد و راست
 پیش بداریت .

ایرادی راہبندانی سر ء تران موتران ایرادگیری ء فن
 منطق و ساہنسی ء ہند ء سرگرت او ایشی جتا جتا راگند جوڑ بنت

کہ آوان دیمتر و سیم و کارن ولے پیش ایرادگری و گوں و گے علم
و گن سیادی و کتے گیشینگ شترت بیت۔

ایرادگری و منطق و سیاوی :-

ایرادگری و منطق براں انگریزی و "لا جک" ہر دو علم و فنانی
جوڑینگ و ٹاہینگ و ککار بوٹگنت ولے دشمنایگ و چھاڑ و دیر
سریں کنڈان منطق رست نہ کنت ولے ایرادگری رست کنت۔
ایرادگری رنگ و و شبودانی ولایت و لے پاوانیں پٹ نہ ایوک و
پاداں ایرکنت بلکن آئی گرد و گیس و گولیت، گوزندانس سر
بیت او ہمدیانش دراکنت پدا ہم آئی در گجوبکین شے منطقی
و رنے انت۔ باز آئی کد و کیلواں شک برانت پرچیکہ ایشانی
آسرفوق براں پسند و ناپسنداں پہانت۔ آگہ راہبند ذوق و چیر
و بہت گڈ از نہ چیز نہ و چھاڑ و گیدی و گولگ بیت کہ او دکاہی
دیکھ و کیل بھی کار نہ دنت، ولے لے و رنے انت۔ ایرادگری و ہم
منطق و سیاوی گون انت، ہر دین فن و یک پارگے و فنکار یا لوزاکا
یا شاعر نہ ٹہنت، داں سکیں تران مہ ترانے مان کیت، ہر کس وتی
پسند و ناپسند درشان کنت یکدگر و ڈو بارنت و جہل جنت او
نریٹ راہبندی آسری کشدنت او بازی و پیلہ چ کتین و بانج و
ارت۔ درستانی ہوریں راہ و چہ راہبند جوڑ بیت او کد و کیلو

ٹاہینگ بنت۔ اے راست انت کہ ایرادگریء را پُندہ جو منطق و
 ساہنسء را پُندانی و طرء سکت و سوگونه انت او ہر دھد و
 دھندء بدل بوت کنت و لے واہم ایثانی یک سرسری رنگ
 و گونگے یکو طرء ما نیت۔

ایرادگری و جوڑ ہشت و سیا دی

جوڑ ہشتء باز بلوچی شانویس و دیکاری دی گشتگنت کہ
 اردو زدانء "تخلیق" انت۔ ایرادگری و جوڑ ہشتء یک فرہیں
 سیا دی ایشرا انت کہ ایرادگر ایرادگریء و رء چکا سنگیں
 جوڑ ہشتء و وارگ جوڑ نیت و پیش کنت، جو براں آ لے
 چکاسء و قی دل و دماغء جوڑ نیت او فنکار و چھاڑ او لے
 چھاڑء پیدا وریں گونگء گوں ہنگونگ بوہگے کوشمت کنت
 تاکن آوت فنء در و شمء شرمیء پوہ ہدیت او دگران دی
 سر پد پکنت۔

ایرادگریک فنء سرسیھیال و لیکہ یا ایشی چیر اندریں
 ھیالی چکاسء سرسیت، جو براں ایرادگر و لے دماغی کار و کار پد
 ہم یک جوڑ ہشتے انچو کہ ایرادگریء ایرادگر یگیں کارالمء است
 انت۔ باز براں ایرادگرےء یا ایرادگرانء یک فنن در و شم
 و سرء ایرادگرانء انجیں نوکیں نمشتگے و زکیئت کہ آوت

لوزانک و ونڈ و بارے گندگ بیت . اے وڑا ایراد گری و ت
لوزانک جوڑ بیت او جوڑ ہشت و لڑے مان کثیت .

ایراد گری و جوڑ ہشت و یک سیادی ایش انت کہ ایراد
گرد جوڑ ہشتی فنکار ہر دو وقتی زند و مڈسی مچ کنت و نزارت .
فنکار و زند و متبکشتی و گیشنوک و و دینوک انت او مئے گور
و زند و وقتی گونا پے و پیشداروک انت . ایراد گری ہم زند و .
گوا چنانی سہ پدی و گوں ہو و جوڑ ہشت و مڈسی و پوہ و
سر پد انت .

فنکار زند و ہر چون گندیت امارنگ و پیش داریت، ایراد
گر آئی فن و در دشمنان و وقتی زند و زانت و رد و گیش و گوار
کنت اچویراں ہر دکافی کاراں زند مانی و زگر است . البت برے
برے فنکار و زات ایراد گری و انچو گیر کنت کر آ بے و شس بیت
فنکار و جوڑ نیتگیں راہاں رلیت او وقتی راہ کشت نہ کنت .
اے وڑا فی و وقتی مسکت و مراد و منزل آ و دیم بیت پدرا بندیت .
ایراد گری ہر چون است و لے فنی کار و کار پدانی نما داری و تاسیری
نکاتی پیش داری و فنکار و گوں شریکدار انت .

لوزانکار یا فنکار و ماگ و ہم ٹا ہینگ یا سازگ ، ردو
بند یا راز ہینگ او واکہانی گپینی و بابت و رہ و را ہبند ایراد گری

ۛ کار ۛ گیشتر گران کنذت پر چیکہ آ لس و ا لک ۛ و طر ۛ ز
 انت . آ ہر الوزا نکار ۛ و دیکار سی ۛ ر د ۛ آ فی د ما گن ڈول ،
 تب ۛ و طر ا و آ فی ز ند ۛ فلنگ و ر ستان چار گن ہریت
 لوزا نکار ۛ جو طر ہشت و بنگ پ گیش و گیوار کنگ ۛ ز ند
 لس و ا لک ۛ سہی و سر پد سنگی انت جو ہراں ایراد گری ۛ
 دیم ۛ یک سکت و مرار ۛ آرت . اے مرادان رسگ ۛ
 پ پٹ و پول پکار انت .

ایراد گری و پٹ و پول ۛ سیا دی :

پٹ و پول ۛ سا ہنی و رو ڈول ایراد گری ۛ گت و
 زانت ۛ زیاد گیس زور و طر ۛ دنت . انچو پٹ و پول تن
 ہد ۛ ۛ چہ ایراد گری جتا دگتا گنگ بیت بلے ایش ایراد
 گہ پ ایراد گری ۛ پٹ و پول ۛ الم زانت گت . آ فن ۛ در و شمان
 بلہ دیان ۛ و تی پیلوس پکر بہ فنکار جت گت . اے و طر ۛ ایراد
 گری ۛ تو کی ہراں تہیگیں تا سیراں جتا کمان ۛ گیش گت و آ ہر
 سا ہنے پیش داشت گت . اے و طر ۛ لوزا نک ۛ جو طر ہشتی ،
 گشا داں پ سو گویں لا ہبند سازت گت . اے جو طر ینگ لوزا نک
 ۛ شتر ز ساجیت پر چیکہ ان ن ہراں بندگ گون ز مانگ ۛ جا و
 بدل بو ہان ۛ روت او آ فی جو طر ہشتی گشا داں اٹس بیرہ بان

بڑی شک و غصہ، مان کا نیت کہ آیکس رہہ و کشک یا المیت سوگوں
 راہ بندے کنا نیت۔ تیوگیں پٹ و پول ٹڈسی دن کپنگ و زند
 ہم یک فن و دروشم در چنگ و شرگیدار کنگ ایرادگری و بند
 و چس و اورت و انت۔ اگر پٹ و پول یک ساہنسے جوڑ
 بیت پداہم فن و دروشم و ایرادگری و شرگیداری بدل بوت
 نہ کذت۔

انچو گنگ و ایرادگری یک نیا مجگر و بے ریاس مردے،
 یک ساہنس زانت او پٹ و پول کنو کے ولے چیراندی آئی
 راجی زند چراہی اما گپان کناہنیت کہ آئی عزات و سازینگ
 و جوڑینگ و درسی و اکان بار گپنگ۔ لے واک آہر ایک چچی و
 پسند و دومی و نا پسند پرما ہتنگت۔ لے آئی چند و بزر تریں
 ذوق و پیشداشت نہرانت بلکن آئی و ٹریں راج و بازیں مردمانی
 نشاندہی انت۔ راج و لے ڈل و چاگرد و رواج و او زندمانی
 و فلسفہ و سجویں مردم امرگیں آسہر کشنت او آسہر راج و یک
 و نڈ و بار و پسیلہ زانگ بیت۔

لوزانگ ساہنسے زانگ ببیت یا ببیت ولے آئی درشانی
 گواپن و گور پہ گور ببیت۔ ایرادگری دو گام چراہی دیم و انت۔
 ایرادگری ہم یک ہدے و ساہنس نہ انت ولے راستبازی

کوسا ہنس و نزنیکتر انت - پمیشا اگر آئی را ہیند بے را ہرو
بے ترو بے و طربنت گڑا را ہیند گشگ نہ بنت -

درست ایرادگر، توڑے کہ جتائیں ہریال و لیکہ بدارز

ڈولدری و سازینگ و میل و انت او یک لوزا نکار یا نکار

و ہھیالان گیش و گیواری و طرغ ویم و کارنت - آوانی و قی چند

و یک طیکیں سازنگیں منوے او لوزا نکار بے ڈولیس ہھیالان

ڈولدر کنت - رہ و رہبندان چارنت - ساہسی و فلنگ و ہرد

و سکتیں پھیچا رپٹ و لوٹ گیش و گیوار چین و شن او ڈر ڈول

و کارمرزی و رند آسر کنت - اے آسرا ایرادگری و رہ و راہیند

اد و نینت - اے راہیند بومیاں کنت - اے کارگمان انت - او

تیرگیں ایرادگر اے راہ و عشت نہ کنت اہبت پٹ و پول و

روکیں چہراگ اے ستھاریں راہ و بلکنا کار بدنت - ہردیں توکی

تاسیر و چھاڑ کار بدینت، دان، پٹ و پول و رد و بازیں علم

و گتانی دانگ زانگ ایرادگر و کاہ و کنت -

ایرادگر و پہ ایرادگری پٹ و پول سک گمان ہم آست

و لے شریں لوزانک و دی کنگ و پہ الم آست - آہر لوزانکار

و لوزانکی پارگان ابید بازیں و انوکانی راہ و سوزج و ایرادانی

ہم چار و گند کنگی انت - راجی علم و گتانی دانگی انت - کہ لوزانکار

ۛ لوزانک ۛ گوں سیا دی دارنت .

ایرا دگری و ساہنس ۛ سیا دی

داجہ آئی . اے . رچرڈ زودگہ لھتیں پرننگی ایرا دگر لوزا مکی

ایرا دگر ۛ پہ ساہنس وڈ و اچ ۛ گپین زانگنت و لے لے سوال چست
بوٹگ کہ ایرا دگری ۛ چٹیں کار کردگی ساہنس کار کردگی لیکھگ

بلت یا نہ ! لے سوال ۛ پستو ۛ درست یکتپاک ۛ نہ انت . درستان

چہ گیش یک پرننگی ایرا دگر و اچہ ہر برٹ و نکل لے سوال ۛ سرجمی

ۛ چہ کاسنگ و آسے کشتگ . و اچہ و نکل ۛ گنگ انت کہ ایرا د

گری گوں چٹیں کار کردگی ۛ ساہنس پور دے آحت نہ کنت پر چیکہ .

ساہنس سو گوبن دریا مین را ہنبدانی چٹیں گواہیانی نام انت . کرا

قابل تصدیق "بزراں انگریزی ۛ "وریریفاسیل" گشگ بنت ،

و ہدیہ ایرا دگری ۛ را ہنبد چٹ وریا ۛ و قابل تصدیق "نہ انت

بزراں پتوار نہ انت .

واجہ و نکل درستان چہ پیش ساہنس ۛ سرجمی ۛ نازینت

و پدرا کرت کہ ساہنس ۛ کار چہ پانی و ت مہ و ت سیا دی ۛ بیرونی

و پیشدستی "معروضی" وڈ ۛ گیشیت و لے لوزانک ۛ وڈ لوزانکار ۛ

وقی اندرونی زندہ و جنجال گیشینگ لوٹیت . لے انچیں جا و رے کہ

ۛ ایرا دگرے پکابیں گواہی دات نہ کنت . لوزانکار ۛ و دماگ

ۛ دُنیا یک پَر اِسدا ریں دُنیا ۛ او ایشی بابت ۛ بیچ ڈنی فارم لگے
یا پھججاریا لشکے ۛ بیرون وڑوڑمی ۛ کامیاب نہ بیت۔

لہتیں دگہ پرنگی ایرادگر چوش کہ واجہ طینے، واجہ سینٹ بیرو
او واجہ رابرٹ سن ۛ گشتنا فی ردو ۛ آنون اے گپ تن یک حدے
ۛ منگ بوتگ کہ ایرادگری چٹیں ساہنسے اگن نہ انت واجہ ایراد
گری ۛ یک بارے ساہنس بوت کنت۔ واجہ سینت بیرو طینے
لوزانکار ۛ زندگی جاوران پٹ و پول ۛ زور پر دانت کنت۔ اے وڑیں
چکاس برآور بلکن بیت بلے بیرہ باز زور جنگ ۛ گمراہی ۛ راہ کشنگ
ۛ گمان انت، اہبت واجہ رچرڈ زور ۛ ہیال ۛ ایرادگری ۛ لوزانکار ۛ
جوڑ ہستی زوق ۛ بدل ۛ ایرادگری ۛ ایرادی زوق گیشتر چارو پچار
کرزیت۔ واجہ رچرڈ زور ۛ من ۛ جوڑ ہشت واجہ ایراد دو جٹا میں
رلیگ انت پمیشا ایرادگری وقتی زندگی زانتیک لوزانگی ایراد ۛ
مان کیت او لوزانکار ۛ ویرداریت۔

واجہ وکتر سید عبداللہ اے آسر ۛ سر بہت کہ ایرادگری کم و باز
زانتیکیں و ساہنسگیں سرے کشت کنت و لے آ فی اندر ۛ زوق
ۛ چٹیں راج انت او ذوق ۛ راج ۛ ننگا ساہنس سر حیت کنت
نہ کنت۔ دومی پلو ۛ آرشی ایرادگر واجہ بلنسکی ایراد ۛ و شنایک
ۛ "حسکی" بزان تکسٹیں گوئے زانت و گشی اے و شنایک فی چراند

۲۳
 دیر پانڈی اگن پدراکنگ ببت گڈاگو سنگیں بازیں ایرادگری
 ۽ راگندرو ببت او یک انچیں راگندے درابیت کہ آئی ۽ زند
 ۽ زور و ہرمان انت و آئی و ڈینگ ۽ سماگو سنگیں جا و رانی شہر
 پداری او یک انچیں صیال و من مان انت کہ زندگی و لوزانک ۽
 دما او شتوک و چپ نہ لیکھنت بلکن آن اشماریک و لیکوی
 دہد لیا تی احبیت ۽ باوردارنت . الیشی رد ۽ ایرادگر نہ ایوک
 ۽ ستاد و گیشینو کے گندگ بیت ، رازدار و باطن زانتے ، اشماروک
 و متا جنوکے ، نہ ساہنسی و ڈے آسمرکشوکے بلکن گواچن ۽ لیکوی و ڈ
 ۽ گواہی دہوکے بیت ، کدرو کیلوانی رو و بند و شو نندسی ۽ چہ
 گیش ایشانی پر کھگ ۽ چاربت ۔ جو رگی جوش ۽ ڈنی گواچن
 ۽ گون کنان ۽ آسمرکشیت و پیشد اشتی رنگ ۽ پیش داربت ؛

ایراد ۽ پہ "ساہنسی ایراد" نام پر بندگ پشانت کہ پریشی
 بہتیں راہ بند جوڑ کنگ بوتگنت او اے راہ بندوت درگیجگ
 بوتگنت بلکن بازیکتانی سکیت کارانی او بازیں سببانی پٹ
 و لوٹ او گیش و گیوار ۽ رند جوڑ بوتگنت . اے راہ بند او اینانی
 اہینگ ۽ و ڈے ساہنسی ۽ گوں سیادی آست ۔

ایرادگری و زندہ زانتیک ۽ سیادی ار

وگہ علم و گتانی و ڈے نہ نھزانتیک ہم لوزانکی ایرادگری ۽ سکت

کار دنت او سوج دنت کہ لوزانکار و چیر ز نھی جا و رچون لوزانکی
 اودیکاری و ککار بیت . اے یکیں و بازیں و ز نھی تکا نسرچے بو تگرت
 کہ لوزانک و متبلی نما و تا سیر دانت ، ز نھی زانتیک و بازیں
 ہنگلیریں دروشم درابنت چوش کہ "ایڈی پس" و ز نھی جانج ؛
 "نایجو لیا" و جانج ، "مینیک و جانج" ، اساس کتری یا برتری
 یا جوڑینگ پیشداشت او دکا نہیں میل لوزانک و گندگ بنت
 پرنگتان و واجہ آئی . اے رچرڈزو دکا لہتیں پرنگی ایرادگر
 لوزانک و متبلی درشانی دراننان و لوزانک و جنجالان ، لوزانکی
 نما فاریاں ، اولوزانکی رواجان یک سرچیں ز نھی زانتیک و ڈے
 و چار و پچار و کوشست کرتنت و آسرتنت . اول سرد
 ایش ایوک و بیمار و بد ماگین کسان چارت و چکاست و لے
 رند و جوڑیں و دراہین و گمانی چار و گند و گت بوت و لے بازیں
 ایش و لوزانک و پے لے کارزانتنت . ایش یک سبب ایرادگر
 و مسکت و ز نھی زانتیک و مرادیک جاہی ہند و ہیل و نابلدی
 انت . اگن اے ہند و ہیل اڈویگ و درچنگ ببیت گڈ و سیت
 مند بوت کنت . پریش سہ راہ و کشک انت او اے راہ و کشک
 گوں بگد گر و گند و ک انت ، گتانه انت .

اول ایش کہ ایرادگرفن یا لوزانک و ڈیل و ڈول پیش ہداریت

ادائیگی مرثت دگواچن ء گواہ پکنت ابیدایش آئی ء
 (نقطہ نظر) پدرا نبیت - ادا ز نھز انتیگ کار نہ دنت . فرین جرمین
 ز نھز انت واجہ سگمنڈ فراہیڈ ء گنگ انت کہ ز نھز انتیگ
 اے گنت نہ کنت کہ فن و فن ء گشادی رازانی گواچن و منچک
 چے انت ادنہ آئی ء اے واک است کہ آما ذریعگان سہرا کینت
 کہ چہ آوان کار فرزی ء فنکار فنے در گجیت " چوں براں ز نھز انتیگ
 فن ء ڈیل و ڈول و کھنیک ء گیشیت کرت نہ کنت پمیشا لے
 ہند و ہبیل ء براں فن ء گواچن ء پڑ ء ز نھز انتیگ آرگ مہیت
 پر چیکہ آسرے دلواہیں نہ بنت .

دومی ایش کہ ایرا دگر فن ء کدر و کیلواں بر جاہ ہداریت .
 بلے ادا ہم ز نھز انتیگ بے کار انت . فن یا لوزانک ء نما و بدناس
 نکائی پیش دارگ آئی کار نہ انت پر چیکہ آہرا ایوک ء فنکار ء دماگی
 جا ور ء گوں کار است .

سیمی ایش کہ لوزانک چون ودی بیت ، ایشی دو و نڈو
 بار انت . یکے آفوردین و آلمگیس د معاشی و معاشرتی رابطہ
 اذکالسرانی پڑ و پول کہ چہ ازل ء لوزانک ء گون انت . دومی
 لوزانکار چنڈ ء ذاتی نکالسر و وقتی چنڈ ء ولی و دماگی میل ء پڑ
 و پول کہ لوزانک ء تاک کزت و یکوسی دنت . لوزانک ء و دیکار

ءوردنی و معاشرتی رشتہ دار یک ءز نہضانتیگ مزین کیکے
 نہ کنت او اگہ آسرے گشت کنت ہم آ فی سرء پت وادہتر
 نہ بیت . انچولے ردء مجیس چیز نہ نہ ولسلی نہ نہغہ ہر رنگ ءہفت
 ولے ایشانی گواہن و تکنیک ء نہ گوں واجہ فراہیڈ ء سوگوس
 سوج و دلیل است نہ گوں واجہ یونگ ء است . واجہ فراہیڈ
 وانی رندگیرانی من ءوردنی رشتہ دار سی و جہی تکا لستریک نہ یک
 رنگ ء غیر منطقی زاتی زلم ء وھل بنت او ایشانی بتائیں یکوی چارگ
 نامکن انت پمیشا فنکار ء و ماگ ء زات ء جہی واکانی اشرانی پدرا
 ء پہ ز نہضانتیگ ء سر دست گران انت . البت فنکار ء چند
 ہر زاتی تکا لستریک بکان ز نہضانتیگ کئے کار دنت پر چیکہ ایشی ء
 فنکار ء جبلیت و دماگی در اہشت ہزاں خصوصیت مان کاہنت . فنکار
 ء ز نہی و چیز نہی ہر دود ماگی جا ور چار و چکاس ء بنت .

انچو کہ واجہ دکتربلد گشتیت کہ اندرونی یا توکی ایراد
 ڈولداریں و ز نہضانتیگ ء و ڈرائنت ولے و رسم و دل ایکیمی نہ انت .
 اے وقتی فنی بندشتانی سببان ایرادگری ہر بدل بوت نہ کنت .

ایراد و فن ء سیادی

اے گپ گیشینگ بوت . کہ ایرادگری یک فنی پیشا اے
 زانگ لوٹیت کہ فن ء مسکت و مراد چے انت . اے روفن ء

۳۔ مراد و مسکت و سیم و آرگ بوتگنت او نوکین ساہنسی دورء
فن و سرء ایراد گرگ و پیش اے سہ بنگلپانی سکین و سرجمی این
وانگ و زانگ سکت پکار انت نہ تو ایراد عیدار مانیت ۔

۱۔ گیشیت ۲۔ بے ریایگ ۳۔ تکبندی

گیشیت :- لوزانگ و زانت و تاریخ و بدء چمپار
و کنوکین فن پارگ و ہند و ہبیل و اوڈیگ او نمت کان ،
گون بنگلپان گورپہ گوری و آبد فن پارگ و ساٹریگیں دور
و زمان و مسیادی ہم گون انت ۔ فن پارگ و بدء نمشتکار
یا فنکار و زندمانی و سربن و چاگرو و چار و پچار و زندرایہ دیگ
مان انت بنمتیکار و کانی و بگرتن مرنی و گلکین فعالورا
سوموسی و آئی و زند و سکی و سوریاں چینگ و پار ایراد گرو و تی
رایہ و نت ۔

ایراد گرو لوزانکار یا فنکار و زند و سرجمیں فعالان گیشیت ۔
آئی سیاسی و راہنی زند و بگردوستی و ورن من ، مہرو ناہری ۔
دلواہی و بدواہی ، جوڑی و نا جوڑی ، زگاری و نیرگاری او
زند و دگ پکاسانش و سیم و کارپت او بد فن پارگ و تی بند
و رایہ و نت ۔

گو سنگیں پٹریا فی ایرادگر ایوک و فن پارگ یا کتا رب
 بنگیان یا نشتکار چشم شانتنت و ایراد گتنت یا آئی متیل گالوں
 یا گوا پندی و تکتدیاں چارزتت و لے نوکیں ساہنس دور و ایرادگری
 و علم و گت بندر و بالاج انت۔ مرچاں اگہ کسے ایراد جگریت داں
 آہرا لے گشگی انت لے کتاب یا فن پارگ و علم و گت و تارین
 تا آتا گچک و تبک و ایرکنگی انت۔ آئی نشتکار کانی گوں بنگیان
 چونیں سیا دی و نشتکاری است۔ نوکیں دور و ایگان سپیو کنت نہ
 کنت۔ آئی گوں نشتکار یا فنکار و چے سیا دی است یا آئی چارگر
 و چے سیا دی است۔ آئی زوان و بیان چون انت۔

واجہ دکتربخوبد لشد گشی کہ یک لوزانکی پارگ و گوں لوزانکار و جند
 و زات و گونھی و چارگ و چکا سک اصل یا چٹیں ایرادگری انت او
 لے رد و زوانزانتیگ شتہ کار دنت۔ نامداریں پرنگی ایرادگری واجہ
 لوٹی کز میاں گشی کہ ایرادگری یک لس و لوڑیں فنے۔ ایشی و نشتکار
 یا فنکار و زرد و ہا لور پد و پشنگیں ندارا راجی سونج، زوان
 زور جندی او دشنا یک و گشمان انت !

واجہ سید علی لشد دیمتر گشی اگہ شتہ سی و یگندن، داں
 لے گت پد رابیت کہ لوزانک و ڈر و ایرادگری و ہم ایوک و نوک
 عوامان سوسونج بوت نہ کنت۔ ایشی کارکردگن کینے نہ انت

بلکن بازیے گون انت .

اے راست انت کہ ایراد گری و کار کردگی و اے چارگی انت کہ
فن یا لوزانچی پارگ و بینی مکان سرچے انت ؟ فن یا لوزانک مان فنکار
یا لوزانکار و سن یادل و دماغ و چون نتج جت . کجام و ایگ و واگ
و و دی بوت ، پھر سبت و چوڑ چنڈ نیت . ایشانی گیش و گیوارکنگ
ایراد گری کار انت . یک تاریخ انت و وڈی آہر اسر چکان سر
بوہگ انت . ابیدایشان ایراد و ڈی ورم نہ بیت .

بے ریایگ

گیشیت و رند بے ریایگ کیت . پرائشی اے الم انت کہ
ایراد گردتی زاتی میل او و قی ذوق و چٹ جتا و گتا یک کتاب یا فن
پارگ و بابت و بنگت و رد و راستیں ریایدنت . ریایکار بیت
بلکن سچویں بے ریایگ و پتو بندیت . مثال و بگشین اگہ آہر و اجہ
گل خان نصیر و انقلابی سوت ساچنت و شس بنت نہ باید انت
آہر و برو و اجہ عطاشات و لچہ نراں غزلان جہل جنت . اگن آہر
واجہ سید ظہور شاہ ہاشمی و دستونک دوست انت ، واجہ اکبر یارکنڈ
و آجویں یا کورکیں لچھاہاں تار ملکت . اگن آہر اکسمانک پسند انت ، داں
ریز مانک و نا پسند ملکت بلکن نیام جیگر بیت ، بے ریایں ایراد گری باید
انت ہر فن پارگ و سر و ہر راستیگ کلم چیت پلنت او آئی

نما و بدنمایگان در شان پکنت. ایرادگر را استباز و راستگو بیت
 او گوار چنگین گپاں بے ترس و ریابگشتیت. آ و تگند و متبلی مبیست
 پچشا شترترین ایرادگر اما گشگ بیت که آہر ایکین و ٹیکین فن یا
 بنگسپ و مزنی و لواہی نیست بلکن لس علمی ذوق داریت .

ایرادگر ہر چنکر نیا مجیگر و راستباز بیت و اہم آئی و قی زان
 مثل و سوک ایرادمان کریت . واجہ و کتر سید عبدلہ گشی کہ ایرادگر
 اشما زانت یا جگلا فیزانت (زمیزانت) یا سانس زانت نہ انت
 کہ ٹکین سوگوں راہبند در باجیت . آئی مراہبند سانس و فلسفگ
 و چٹین سوگوں راہبند بوت نہ کنت پر چیکہ ایشی ذوق و تاسیر و
 انت . ایشی آسر سانس و و طر قابل تصدیق نہ اس انگریزی و ویریفیکیشن
 نہ انت . ذوق شے گیشنگ بوت نہ کنت . واجہ و کتر سید عبدلہ و
 و دراہینیت لوزانک یا فن و نما داریک و پھار و روء فلسفگین راہبند
 جوڑینگ و پدھم ذوق و تاسیر شرع گدار انت . نما داریک و زیبا
 و سدان رنگ و برمش و شنایگ و فلسفگیں پایا لونه پھجیت و
 رتچ بیت او عقل و زانت و راہبند بے وس گندگ بنت و بہا منت
 بہ وی یک بہ صورتین جینے غلمیدی و زیبا ترین گوومی گشگ بیت یا
 پرنگیں لیل مجنا عساہ و دوستربیت . و ہدے نما داریک و قی
 و ہر گام و دروہیت او ہدے ترا س کنت آساہنی راہبند

چون کھڑن و کوتل بوت کنت، پر چیکہ ساہنسی راہنید راست و سوت
 آنت۔ پکا سوگوانت۔

کھڑے ایرادگریء ساہنسی بیک کار جاہے زانت او آوانی
 گورء ایرادگری ساہنسی کار کردگی و چیرء اٹنکس کرت کنت کہ ہرچی
 یک لوزا کارے نمشت کرتگ آہر ایک ڈولدارین وڑء یا گونڈی
 ء ابید ادلی بدلی دیمء بیاریت اے ردء و قی رایہ یا پلو بندگی ء
 درشان کنت۔ واج سید عبد اللہ گشی اے وڑیں کار مز نہیں علم و
 گتے نہ لوٹیت، نہ پریشی ایرادگیری زانتے بکار انت او نہ لوزانک
 زانتگی درکار انت۔ اے کارء یک ہا لکارے ایک لست تہا بوانے
 او یک پچارکنوکے دی کرت کنت۔ پچارکنوک بلکن گونڈی آرگ
 ء ابید ایشی سربن و پستتگیں بندارء نشان دات کنت ادوق
 رایہ و پند و ناپند ء ہم درشان کنت و گیشینت۔
 گپ، گونڈ، ایرادء کار کردگی مکین دپتیں ساہنسی کار کردگی
 بوت کنت البت ایشی کار کردگی بیک بار و دندے ساہنسی وڑء
 مراد بہد بوت کنت۔ اے ساہنسی وڑء واج مولٹن نامی پرنگی ایرادگری
 پڑ و لوٹ، نام پر بندیت کہ انگریزیء "انزسٹیشن" گشت
 او ایشی بابت ء و سترء سونج دیگ بیت۔

تبکبندی

بے ریائیء رند تبکبندی اڈدیگ ہم المئی انت پر چپیکہ بازی لوزان
 و فنکارانی زنده ہا لور و جاور، آوانی بند عزاتی گذر و لوٹ، ٹیکین گشت
 نشتھواج و ورین ذوقء تبکان ایرگرت کنت۔ مثالء بگشین،
 جا اڈرگ ڈوسکی۔ ملا پازل رند اور حم علی مرسی یامست توکل و ہند و
 برتھیں جا بان پیش داشت کنت۔ ایرادگر اے کار سک گران و ہم
 و اہم انت پیشا پر ایشی ایرادگری ورہ ورا مہبند چہ نکسے جوڑ،
 بو بان ء کانت ولے یک ٹکین لوزانکے ء پے لے را مہبندانی ورمی ورمی
 ء کے اگدہ زور نہ انت او نہ بیگ لوٹیت۔ ایشی مزین سبب
 ایش انت کہ لے را مہبند جو آنی و شریانی مرٹ مڑ و کا ہی رند
 ٹا مینگ بو تکت اگہ لوزانکے ء را گندا اول سر ء زانت ورا مہبندانی
 رد ء جوڑ مینت، وان، ایراد ء آسانی بیت او آنی ء سو گو یں را مہبند
 جوڑ بوت کنت، البت لے تنا و ہدے ء ممکن نہ انت
 تا مکن لوزانکے ء نعبتیں تک ویم و میت، ولے لے سک گران
 انت پر چپیکہ لوزانکے ء چپس زورسی ء چٹ گم و گار کنت۔ پریشی
 فن ء تاریخی کافی سرین چارگی انت۔

ساہنسی و طء لوزانکے ء پارگانی گونگ و رنگ و و شہودانی و شہ
 درابوت کنت ولے آنی مکر زشت و کیلو ء پتھارتا سیر ء چہر ء انت۔

۲۳
 بے باوریں تا سیراً چون پخت و اوستو بہت پرچیکہ ایش
 اپو کیں کسے بے بوت نہ کنت تا کنن بازی کسے بارگمانت او
 وقتی و قی پسند و ناپسند و نشان مکننت - بازی و پسند زورگ
 بریت کینے نہ بریت نراں بازی و تا سیر شتر و ناشتر و جتا کنت -
 بازی و تا سیراً بازی و ذوق ہم گشت کنن او ایش دو دور رسید
 و بارے -

بازی و ذوق ایوک ء ذوقی جنجالے نہ انت بلکن ایشی ء
 بازی و گذر و لوٹمانی چی مان انت - چو نراں ایشی ء نپ و سعیت
 یا نپنگی و سی مان انت . ذوق بازی کافی و ایگ و احساسی پابند انت
 او بازی و احساس نپکشی و جتا و گتا بوت نہ کنت -

بازی و احساس و جو زگان انان زندگی درستیں دانک
 مان انت توڑے کہ انسان و نپ و سعیت و مہنت یا اوردہ سی
 ایکیمی و مہنت البت بازی مہنت کینن یا کینن کسے مہنت - ایوک
 ء ذوق و نگاہ ء لوزانک ء ایشانی کدرو کیلو بہت کہ چنکس کزمنت .
 متبل ایش کہ لوزانک ء گذر و لوٹمانی چی و جنجال نا جائز نہ انت
 بلکن ہر بارگ و دوراے گیشینیت کہ کبھی جنجال بازی و جو زگان
 تک ء سہنت . ایشانی درشانی و ایرادگری ء بازی و جو زگان کدرو
 کیلوانی مہنجی و عنصر الم ء مان انت -

انوں نے گندگی بیت کہ ذوقِ مردِ ایشانی ہند و ہبیل کجا
 انت ادا ایشانی در شانی چون بیت بزاں لوزاںکی مڈھی نما داری ووسی
 بیت یا نہ بیت۔ پریش الم انت کہ ایراد گرد ذوق او آئی عنپ بیت
 عسھی و سر پد بیت .

ذوقِ طویل و طویل

ذوقِ نماداریک ء احساس یا دریا میگین حس ء نام انت، ایش
 انانی نماد ء قدر و طء است انت۔ ذوقِ نماداریک ء ہر کہیب و داب ء ذوق
 گشا ء شتر زانت و لے برے برے و قی تمدق تب و ذوقی آسراں ء ہم
 پولنگ زرت کنت۔ شاعر و ایراد گرد ء اے گشا د گردان چہ گیشتر انت
 شاعر ء اے گشا و نماداریں گونا پ ٹا بینیت ایراد گرد اے گشا و زور
 ء نماداریک ء در گجیت او نماداریں چیان نشان و نت۔ ایراد گرد ذوق
 اے و زنا زینتگنت "ذوق یک ہمگیریں گشا دے کہ آئی جوڑم ء پگرو
 زانت، جوڑگ او بازیں ء دریا میں احساس گون انت" بازیں
 وریا میں احساس ء متبل و مراد ایش انت کہ ذوقِ بدوق پسند و
 پسند ہم تن ہمدے ء انسانی بازی و گیشتری ء پولنگ زوریت
 ذوقِ سوگوں را پسند سازگ بوت نہ کنت البت ایشی
 یاد رستی راستیگ و لعتیں لشک است انت۔ یک مزین نیک
 ایش انت کہ ایشی پسنگ بازیں و وریا میں احساس ء پولنگ

دائشی جند و طرء بنت کسی چند مد ذوق و قی جاہ و ہندے ہم
 داریت ولے ایشی و درستانی سرء چٹی گنگ نہ بیت۔ البت
 اگن بازی بلوٹیت آئی پسند و قی و قی پسند کورت کنت او اے
 ڈول یکین و پسند ہم را ہے در گنجیت، یکین بر سایہ و پسند آن دور
 و بکنار و گنگ بہیت و آہو کین دور و زمان و شتر زانگ بہیت۔
 بازی و وریا مین احساس و یکوسی و کچ و کیلو ہم مان آحت
 کنت جو نراں اے کچ و کیلو ان یک بار و ونڈے و ت بازی و
 وریا مین احساس انت یا چو گیش ایشی و شتھا یگین کدر و کیلو انی
 بار و روک و ت ذوق انت۔

ذوق و ردنی کیلو ان، نیکو کاریں کیلو ان، دینی و دگر کیلو ان ایک
 و ندر کنوک یا سیلی انت۔ اے دگر کیلو ان ذوق نیا مجگر انت۔
 او ایوک و ایشانی ہوریں جو زگان ساتیت و اے چار بیت۔

(۱) اے کیلو انی رد و بازی و احساس مان آحت یا نہ؟
 (۲) ڈسی ماں درستانی و رند نباداریگ و گونا پے جوڑ بیت یا نہ؟
 ذوق چہ ازل و یک ہدا ہی داتگیں جو ہرے ولے ذوق و
 پیسلگان، چکاسان، وگیش و گیواراں رند، زانکار لعتیں راہند
 او دانگنت کہ آوانی زانت ذوق و ہر بہیت، اے را ہندیاں
 نماز امتیگ یا و شتھا یگ و فلسفگ گشت، و شتھا یگ و فلسفگ

و را ہیند و تی ہند و سندہ سر بو ہگ و رند ہم سر جم و ہدم نہ انت
 پر چیکہ نما دار یگ و ہزاران رنگ انجین انت کہ گال و گالوران مان
 آحت نہ کنت . آئی و بازیں بیرہ بازیں و اب انجین انت کہ ہر دم
 بدل بنت . ابا جٹے و پدا آوانی پد و رند جنگ بنیت -
 و شتا یگ و فلنگ و نوک نوکیں را ہیند جو ط بوت کنت
 و لے نما و نگاہ و کرشمہ سازی بے پاوان انت سکت ویرا پند انت
 انچو کہ پیش گنگ بوت ایراد گرس علمی و لوزا بھی ذوق
 و مڑدے بوت کنت و لے ایشی اے متبل نہ انت کہ مالے
 علمی و لوزا بھی ذوق امنکس پراہ پکنن کہ ہر اما کس کہ علم و فنانی
 کم باز سر سری آگاہی داریت ہر علم و فن و کتاب و ایراد گرگ
 و حقدار بلیت او اما کس کہ اے علم و گتانی گیشتریں آگاہی داریت
 حقدار بلیت . انچو پیش مردم باز کم انت کہ درست علم و گتانی
 گیر آروک ووشن داروک انت . پمیشا باید ہر کس و چہ آئی
 ذوق و ازم و کج و کس و ایراد گری و اومیت بندگ بلیت .
 کسے و فلنگ و مزین ذوقے است اوگون آئی لوزانک و
 نما و پدینا ہی و ہم پھج کاریت پمیشا آفلنگ و کتابانی سر و
 ایراد و حقدار انت و لے آہرا لوزانک و سر و گپ جنگ
 و کس و اہنت نہ کنت . البرت کچے و شاعری شرنہ لگیت و لے

آہر اشاعرانی شیرازی چکا سنگ و حق پیتا دیگ بہیت پردیک
 نلسنگ و آئی انگلشی نام کشتگ۔ اے مزین بہید اے بہیت۔

ایرادگری و ڈول

نوکیں دور و یک پرنگی زانو گروا جہ مولڈن ایرادگری و
 فن و ہیاں در شان کنہا ایشی سہ ڈول نمشتہ کنت۔

۱۔ پٹ و پولی ۲۔ چار و بچاری ۳۔ گیشستی

پٹ و پولی ڈول:

اے ڈول و اردو و استقرانی و انگریزی و انڈیکٹو گشت۔
 ایشی رد و یک کتا بے و گیشنگ و زند ایشی نمشت و وواج
 و تلبندی اڈدیگ بہیت۔

چار و بچاری ڈول:

اے ڈول و اردو و تفکری و انگریزی و "امیجینیو" گشت،
 ایشی متبل و مراد لوزانک و فلسفگیں تکان چار و بچاری انت و بگر
 جنگی انت او ایشی ملکیں راگندان جوڑینگ و زندیک آسے
 و سر بیگی انت۔

گیشستی ڈول:

اے ڈول و اَر دُو و تشریحی دانگریزی و "ایلو سٹیڈیٹو"

گشت . ایشی رد و لوزا کی نشتنگ و گواچن و درگیجکی انت
دپریشی و ضیگیں ایرادی را ہنبدان مہگ و پد پیسنگ کنگی انت .
یک نشتنگی کتاب و ایرادگرگ و پہ نچتس نڈتی بوج کنگ
ونزارگ الم انت اوایشانی چارگ و چقا سک درکار انت
اوایشی دکشتی و چتس داری و پیش دارگی انت و لے اے
ہم چارگ لوٹیت کہ اے کتاب گواچنی انچین چھے کہ ارواہ و
چتس بدنت اوچتس و ازم و سبب چے انت !

اے رد و باید انت ہر کس و قی جنڈ و را ہنبد پٹا ہنیت
پرچیک مروچان ایرادگری و فن و بازیں پگری مکتب ہزاں
پچارچاہ انت و ہر یک و راہ و را ہنبد جتا جتا انت ۔ یک
آجوسی ایرادگریو باید انت کہ ائح اے پچارچا ہان یکے و رند
گیری مکت انت او و ت و قی گشا و دو میم کنوکیں و اک و کار بگریت
و بنا و بد نہا ہی و پدرا پکت ۔ آ و قی ذوق و کار مرز کرت کنت ۔
اگن آہرا ذوق سخن " است ۔

باز مردم ذوق و وا ہنڈ بوت کنت و لے نڈکار و شاعرانی
گور و گیش انت ۔ برازگی ہزاں نما داری و لوٹ یا آئی یک ٹکین
وڑے و کار آرگ یا آئی و ایکیمی و نام ذوق انت ۔ ایشی و نڈکار

د فن زانت ہر دو کم باز بار زیر وک انت ۔

فنی ذوق بزاں "ذوق سخن" ء پھ لس سوھن و سبھوس

تکنیکی جنجال و وسیدگان بلدی المی انت او ایشانی زانگ

و چار و چوکاس ء پھ مزین واکے درکار انت ۔ مثال بگشین

زوان و زوان و دشیں وانگ و ٹھوٹکاں بلدی ، گال و گالورانی

ہر گونگیں مانا ہاں بلدی ، وزن و ٹپک و بندانی ہر و برسی ء بلدی ،

ہر پیرا ء گشتنا فی گت و علم او دگر بازی گپتار زانڈیگ و سوہانی

گیر ہم ذوق ء مان کانت ۔

سوھن ء جس

ایرا دگر انچیں و انوکے کہ لوزانک نہ ایوک ء و ت کت و ویاچ

زوریت بلکن دگران و بنا و زریب ء چیر اندریں چمنداں بارت سہیت

آئی اے وڑیں بومیا ہی و بازیں نام انت یکے سوھن و جس یا

سج انت ۔ ذوق و رد ء سوھن و جس ہم نما و جوانیاں پیش

داریت ۔ ایشی متبل ہمیش بیت کنت کہ بدنما و گندگی و ت

گندگ بنت ۔ ہر کجام جوان نہ بوت ہراب و گندگ انت ۔

سوھن زانت ۔ جوانین و جس گنتیت ۔

واجب گئے نامی پرنگی گشی کہ سوھن و جس یک چکاسی

ایشی متبل ہمیش بیت کہ ایش یک چھاڑ و ذوق جاوے

ادائی چھاڑ کنوکیں چکاس و ایرادوت مان کثیت پردیک
ایشن بازی جا ورو دیر گند یگانہ یک مجھیں گونگی۔

واہ گرتے و ابید و اجد پیرسن ڈیو ہم انجیں آسر
کثیت جو بزاں ذوق و مزین یک وند و بارے سوھن و
جس انت۔

لسٹ، بلوچیا و سوھن یٹ نہ کیا، انجیں دورے و گشت
کہ آنگریزی و رچول انت۔ سو و ہار و سان بالور و پست، و پندیل
و پوپل و ہیر و مصری شکل مان کنگ یک سوھنے کہ کردی و سخن
گشتے و لے اردو و پارسی و سخن پہ شاعری گپتان، آرگ بریت،
پیشا اردو و پارسی و دو گالور مدام کار مرز بنت، یکے سخن گواو
دومی سخن فہم "بزاں سوھن گشوک و سوھن پام انت، واہ
سید احتشام حسین گشی بایر انت اے ہر دوہیں گالور مان ایراد
گری و مان بنت، واہ احتشام حسین دمیتر و دراہنیت کہ اگہ
کے شری شاعرے، اداں، سوھن گشوکے او دومی اگنے
شاعرے نہ انت و لے مزین ذوق و داھنڈا انت آہر سوھن
پام گشت پردیک شاعری و رد و پامندگیں مردے، پامندگیں
کس و پاکیں ذوق شاعر و جند و شراں آج آئی گیش پوھ
بریت، واہ احتشام لے رد و اردو و مزین یک شاعر میر تقی میر

ۛ مثال ۛ کاریت کہ سوھن پام نہ آت . واجہ احتتام گشی کہ
 گیشتر شاعر دتی گچین گال وگپتاراں وت درپت نہ کنزت او
 اے کار یک ایراد گر براں سوھن پامے شتر تر کرت کنزت .
 چو بگش شاعری ۛ گچین کار وتی وتی پسند ونا پسنداں پیش
 دارنت او یک سہوئیں راہ ورا ہیندے ۛ نہ ٹہنت سپشا گو
 وسموئیں را ہیند اے رد ۛ ذوقی بوت کنزت او یک ٹہلیے
 لوٹگ ۛ چھاڑ وزند . زانتیگ ایشی ۛ اڈوات کنزت .

ایراد ۛ تاریخی تکت

ایراد گری و فن ۛ چار و پچار ۛ رندا ایشی دوتک درابنت .
 یکے کار کردگی و دومی گندوگی کہ انگریزی ۛ کچے فنکشتر او دوحے
 تصویر ٹیکبل یا پریکٹیکل اہنت ۛ اردو زوان ۛ نظری و عملی اہنت .

گندوکی تکت :

اول سرگندوکی تکت کیت کہ اردو زوان ۛ نظری گشتنت
 پرچیکہ ایشی چک ۛ راگند جوڑ بوہان ۛ شتنت . بہد می
 سدی عیسوی کتابانی و نو لیسوکانی وتی جنڈ ۛ ایرادی پچار
 نرسنت الہت ایرادی راگندانی تاری پتاریں ہعیال و لیکہ
 اہنت آنت .

اے ہعیال و لیکوانی شوندارسی نہوتگ او نہ ایشانی المتی

حشیخے آست پر چیکہ ادا او دعو شنگ و شانگ کپنگنت۔
 شونند ہو کیں معیال و لیکوانی اولی کتاب یونانی زانوگر واجبہ
 ارسطو و بوطیقانبران شاعری انت۔ ایرادگری و سرعہ گیدی
 و اولی کتاب انت کہ سن ۳۸۴ ق م و ۲۲۲ ق م و نیاجی و نمشتنگ
 بوتنگ۔ ارسطو و زندا یک رومی واجہ ہورس مان شصت
 و پنج ق م و پدوتی کتاب "شاعری و فن" نمشتہ کرت او ایراد
 و راہبند ٹاہنیت۔ امرگ بویلو۔ لون ژنیوس، دلفی و دگران
 لوزانکی راہبند ٹاہنیت۔ اے نویسوکان دو کوشست کرتنت۔
 یکے لوزانگ یا شاعری و نازینک اڈواتنت، دومی شیرانی
 و ڈوڈول گیشیتنت اوراہ و راہبند ٹاہنیت۔ اے راہشون
 انچوراہبندی رد و گندگ بنت و لے گواچنی بگوشن ایشے
 ایوک و پٹ و پول و آسرانت۔

واجہ ارسطو دتی زمانگ و شاعری و لس فصال درشان
 کنان و المناکی فن و حکمتیں سرد میں تران کنت۔ یونان و فرنیس
 از مکار و لوزانکار و شاہنویانی شاہکاران چاریت و چکاسیت
 و پد و آسرد کشیت۔ مثال و بگشیں یونان و نامداریں شاعر
 ہومر و شیران اول سرد نامگ، پدا حکایت اورند و گد و پد گیشیت۔
 واجہ ارسطو شاعری و دین و نیکو کاری و پابند نہ کنت بلکن

انسان دل و دماغ و قدرتی تب او ہر پریں جاور لیکھیت۔ آئی
 من و شاعر و بنات راگ یارانگ انت پر چیکہ انسان
 و قدرتی تب براں سرشت گٹ و تواری و شن داریت
 اوایشی سبب و شاعر و دی بوت۔ پدا واجہ ارسطو
 کند و کی براں ملند گوہی و المناکی و سر و تران لہ تران انت
 کہ آئی دور و زمان و کسانک و تا کیں چي زانگ بو تننت۔ کسانک
 و رد و ہند و ہیل و و بد و پاسانی جا ہیگیں سوز دنت و
 کار کردگی و زور پر دنت، درستان پہ یکوسی و اگم زانت۔ جنگی
 شاعری و گیشتر سوز دیان و شاعر و زوان و د لگوشی دنت۔
 رومی زانوگر ہورس ہم ارسطو و گشتنان چارت و گیر آرت
 رند و دتی کتاب "شاعری و فن" نمشتہ کرت، ہورس ہم
 شاعری و د لوشی زانت۔ آئی ممن و فنکار و ہوشیار یک ہدا ہی
 دادے بیت گڑا فنکار گوا چنی فنکارے گنگ بوت کنت۔
 رند و دگہ دورومی واجہ اسکا لیکر و واجہ سروس کوہنیں گند و کہ
 ایراداں رد و بند و اتنت و لے و تی پلو و گیشی نیارتنت۔ ایراد و
 اے رہ و راہیند تن شانزومی سدی عیسوی و منتنت، سیمی
 سدی قبل مسیح و بگرتن شانزومی سدی عیسوی و ایرادی دور و
 امداد و کلاسیکی براں آجہدی دور گشتنت۔ رند و نو کیوں ہدی

دورِ بنا بريت۔ اے دورِ کارنیل ۶۰۶ء تا ۶۸۶ء بواہیلو۔
 واجہ ڈرا ہیڈن ۶۳۱ء تا ۶۰۰ء اور دیگران وقتِ ایرادی
 راگنڈانی بندات یونانی و رومی راہتید و راہشونان ایر کرتنت
 اوایشانی المین گذر و لوٹ و پیلوسی و پوہ و سر پد کناہتیت
 پیشا نوکیں آعدی دورِ نوکیں گپے مان نیت ابیدایشی
 کہ واجہ اسطوری زندگی کننت البت شانزومی سدی
 عیسوی و یک ایرادگر واجہ اناطول فرانس آئی و پدہ مرزی کنان و
 ایرادگر و چوش نازنیت، ایرادگر اما شرتیر انت کہ لوزانچی شاہکار
 روع و وقت جنده ارواہ و کار و کار پدان گشان بیت :

کلاسیکی نراں آعدی ایراد و چیر و یک زمانگے و اے عیال
 و یکدلس گنگ بوت کہ فن و لوزانک زند و راگ انت او آوان
 کار ابیدایشی سچی نہ انت کہ انسانان پہ دلوشی و دلواہی و ساز
 سامان بنت و بیارنت و لے اے مزین ٹکئیں کارے نہ انت۔
 انسانی زند و مزین مژد و منزل سیل و سواد و دلوشی نہ انت۔
 فن و لوزانک اہج ایشی گیش ٹکئیں کارانی و اعدا انت۔ ایشانی
 ہستی و ہر گونگیں بے اشماریں ٹکئیں کار و کار پدان پتر گنگ بیت۔
 تنا نوزومی سدی عیسوی و پیش ایرادگری و ساہنسی چار و پچار
 رواج نہ گبتگت و لے نوزومی سدی و بازی اسچیں ایرادگر

ددی بوتنت کہ یک نہ یک ساہنس و طڑے ء لوزانک و فن
 ء گیشینگ ء جمہد کرتنت و لے پرننگستان ء اے پرننگی ایراد
 گرانی ترانان جوزگی رنگ مان کیت پمیشا سوگوس دیل دات
 نہ کنت او نہ جھیرہ و جنجالان گیشیت کرت کنت البت کارکردگی
 ایراد ء بندات ایر کنوک گشگ بنت .

کارکردگی رنگ

گند وکی آسرا بید چکاس ء کشگ بنت او چکاس
 کارکردگی ء ابید بنیت . لوزانک ء جوڑ ہستی کارکردگی و ت ایراد
 ء کارکردگی ء ودی کنت او ہر دولس و لوٹرنٹ ، لوزانکار و تی
 جوزگان ،ھیالان او چکاسان شون دنت و یک ٹیکس و طڑے
 ء واج و چسے پیش داریت و لے آئی ماتکھوری تب و جوزگانی مزج
 باز براں آئی ایرادی گشاد ء پد دانت پمیشا آئی جوڑ ہستی کارو
 کار پرنرورمانت او اے نزوری ء ایراد گردور کنت . گوا چینی
 بگش لوزانکار و ایراد گرگوچنین گندو چارے و طڑے شوندر کارمرز
 کنت . باز لوزانکاران ء زور بندیں گشاد است او آوائی جوڑ ہستی
 کار شاہکار گشگ بنت .

لوزانک و شاعری ء گیدی انسانی چکاس ء چٹ جتانہ انت .
 آئی نازرک و زیباہی و برہمچی و منوی ڈیل و ڈول پداہم انسان بروقی

جوڑ ہستی انت . اے جوڑ ہشت اگن لس راستیگ داریت
گڈاگہ انانی چکاس و احاسان دور نہ انت . اے گپے
بنات ۽ لوزانک و ایراد ۽ سیادی ایر انت . اے سیادو
دیسی بوت نہ کنت . اینچو کہ لوزانک زند ۽ رخ ۽ پھیچا رگ ۽ ابید
جوانیں لوزانک نہ بیت آہرگ ۽ ایراد جوانیں لوزانک ۽ دسیم
آرگ ۽ ابید لھتیں را ہبیدانی مچی نہ بیت کنت . ایراد و را ہبند
لوزانک ۽ لاف ۽ در چنگ لوگنت .

لوزانک اگن انچیں راہ و کشکے ۽ ہروت کہ انانی چکاس
و پام ۽ درانت او انچیں را ہبیدانی پابندی ۽ کنت کہ کار کردگی
شاہیم ۽ قول نہ بنت . وان آ لوزانک گشگ نبیت . لوزانک
و کار کردگی ۽ سیادی ہچبر میکانکی نہ انت . پر چیکہ روان دوانیں
۽ راجی راہ و را ہبیدانی و ۽ او پیدا واری و کار یانی بد لیگ ۽ ردد
لوزانک و لوزانکی را گند ہم بدل بوہان ۽ رونت .

چکاس ابید چہ کار کردگی ددی نبیت او اے کار کردگی کسی
و تی چند ۽ بوت نہ کنت بازانی بوت کنت پیشا اے چکاس انانی
گت و زانت ۽ و نڈ و بارے بیت او چپریشی زند ۽ گوا چنی گند
چار نبران " ادراک " و نشک و نشان جوڑ بنت . اے نشک
لوزانکار و شاعر و جونگان لوڑ بوہان ۽ لوزانک و شہر گونگ

بنت . پمیشا علم و گت گیر آرگ و اما سر صحت لوزانک و انت اما
ایرادگر و انت -

چکاس و گواچن انانی میم کنوکیں منن و چه گوزان و علم
و گت و بارے بنت پیشا گواچن چٹ گواہ بوت نہ کنت -
آمن مدام گواچن و درشان کنوکیں راجی و مکی زند و گونا پ جوڑ بوگ
تو پد در ابیت - چون برا لوزانکار و ایرادگر ہر دو گواچنی گت جنان
انت او آوانی در شانی و ژوڑ و بنت بلے گواچن و ت بدل نہ بنت .
پمیشا گندوکی و کار کردگی کانی سیاد و لچا ربوت نہ کنت - ہر اما
ہیپاگان کہ انسان گندوکی گواچن ان سر بیت آہم راجی کار کردگی ووز
کنت و در کاری بنت . کار کردگی آوان زور دار کنت . انانی ہیپاگان
ردوم راجی ردوم و پابند انت -

جوڑ ہستی کار کردگی سر سری چیسے پیچ نہ انت . ایشان ان
پیدا ہستی براں سر ہستی کار کردگی انت . آگہ یک راجے و کنگے
تھاریب آست . 'وان' او و اے کار کردگی اتم و است . اے
کار کردگی گوں دگر دار و او پلان بند و ک انت جتا و گستا نہ انت . انانی
زند و دگر کار کردگی ، دینی ، تاریخی ، سانس و درست گون ایشی سیادی
دارت ، انسان و اول سری سر شت و راگ یا و گیری و فن گندگ
و کثیت کہ زند و کسانک و سر کشت . واجد اسطو و من و راگ و متبل

لوزانک ۽ ٻردي زندو معروضي گونا گونائي انت او شاعري ولوزانک
 هم راگ انت او ايشاني بنگپ اما جي انت که یک نه یک کارکردگی ۽
 گت انت يا چکاسے ۽ در بزرگ ۽ انت . واجه ارسطو ۽ وستاؤ
 افلاطون لوزانک ۽ دو تکان بار کنت یکے وشنمايگين ، دو مي کارکردگیگين .
 افلاطون کارکردگی ۽ نيکو کاری ونپه . بکش گندگ لو طيت پميشا و تي
 هيالي جمهوريت يا استمان راج ۽ شاعر و کسما بکار ۽ در کنت پر چپیکه
 آن من ايشاني کارکردگی زيان کار انت و لے ارسطو ۽ لوزانک و دگه فنان
 ستينذانتت . لے و ژايرادگرو زانوگراني بازيں را گند مے ديم
 ۽ کائنتت .

واجه سيدا حتما حسين شرگشيت که یک و ژرے ۽ لوزانک
 و ايراد ۽ را گندو کارکردگی یک دگر ۽ گرينخ بندوک انت پميشا لوزانکي
 وانگ و زانگ ۽ ايشاني جتا هيگ رددنت و رينيت . لے دو هيان
 جتا ميم کنگ ۽ بازيں روي آسردو کائنتت . گپ لے و ژر انت که
 فن و سا هنس ، جوزگ و زانت ، بے ساري و شيواري يا حکمت
 ۽ يکتا رين جتا هيگ انساني هيال دمن ۽ لے نشک و نشان بزاں
 شاعري ولوزانک ۽ چه لے کيل و کچ ۽ دير داشته . اگن یک ايرادگرے
 ايشاني کيلارگ ۽ کوشسته کرت ، ماں ، آهرا نانا بزانتيگ ۽ دو به

آپ گونڈا ایش کہ لوزانک و ایراد و فن و کارکردگی تک و پتہ
 مزری ایشان ساہنس و پلو و بڑت او لوزانک و ایرادگری و فنانی
 سیمند و نپ بکشیں برو بوداں ویم و آرتنت او آئی و لوشیگیں
 و دشنامیگیں تک و ہم بالارتنت و ساہنتنت ۔

ایرادگری و راگند

ایرادگری و بازیں راگند ویم و آرگ بوتگنت و لے ایشانی نیام
 و شش راگند نام کشتنت او اے شش و نیام و سہ چار پگری
 مکتب بزراں پچار جاہ جوڑ بوتنت ۔ لے راگندان نام لے و طرانت ۔

۱. گند و کی ایرادگری و

جو این راہ بند و بیج و کاسانی در گجیت و اڈونت ۔ انگریزی
 و مقیور ٹیکل او اردو و نظری گشگ بیت ۔

۲. کارکردگیں ایرادگری و

در گیتگیں راہبندان کا درمزر کنت یک ٹکیں کارے و متبل
 کشیت بزراں هیال بندی کنت ۔ پر کھیے یا ہردو ہینان کنت ۔ انگریزی
 و فنکشن و اردو و عملی گشگ بیت ۔

۳. اثر گیریں ایرادگری و

لے چاریت کہ یک ایرادگریے یک کارے و چوں درشان
 کنت یا آئی بابت و چے محسوس کنت ۔ انگریزی و ایمپرشینٹک

اور فوڈ تائثرانی گشگ بیت بزاں ایرادگر چے اثر گیرت
یا پولنگ زوریت ۔

(ایراد گریء چچار جاہ)

۴۔ لوزاں ایراد گری ہر

ایشی روم لوزاں ایرادگر بیرونی گواچنان اوسا ہنسی
مثبتی اندازج آں انکاری آنت اداے گپء زور پر دینت
کہ یک لوزاںکی شاہکارے وتی چندر گواچن، منطق او یکچہت
وت در گجیت ۔ ایش کہ گونگ وتوکی چی سوگوسی ء یک دگر
مان کائنت ۔

۵۔ زندران تیگیں ایراد گری ہر

اے لوزاںکار یا فنکار ء زندہ و چیر زندہ ء چاریت و چکاسیت
اوزندہ زانتیگ ء یکت ساہنسی و طرز نعیٹی ء کار مرز کنت ۔ زندہ
ء انگریزی ء سیکرانا لیک اور دو ء تحلیل نفسی، گشتت، ایش
بنات ایرکنوک یک جبر من زخمزاننت واجہ سکھند فراہیٹ
ات ۔

۶۔ ترقی پسندیں ایراد گری ہر

ایش لوزاںکی جنجالانی راجی و ورونی مکان گیشینیت ۔ ایش بنات
ایرکنوک یک جبر من واجہ کارل مارکس ات ۔

نذکیں ساہنسی دور و جہل و ہر سہ را گند پچار جاہ ناگ
 بنت بزاں نذکیں ایرادگری "ژنہزا انتگیں" او ترقی پسندیں "دیتر
 عایشی و دگر را گندانی بابت ء سہر جہیں سونج دیگ بیت ۔

۷۔ ساہنسی ایرادگری :

ایراد و اے سچا پچار جاہ نذکیں ایراد بزاں جوڑ ہشتی ایراد و اٹھل
 انت او سمویں ساہنسی اندا بچ ء نوزانک و گند و چار کنت ۔ بازایشی
 ء سچا پچار پتر ء نیلت و لے نذکیں ایراد "و دیم داروک امیش
 انت ۔

گند و کی را گند :

ایشی رو و ہرچی ء سما دارگیں تک ء گند و چار کنت بیت ۔
 اے ساہنسی ایرادگری ء لڑ ء مان کیت کہ ایشی بندات فلسفیاگیں
 پرسشیت ء ایرانت ۔ ایشی یک و نڈو بارے ء و شنما یگیں
 را گند گشت کہ اردوزوان ء جمالیاقی و انگریزی استھیک گشتک
 بیت ۔ ایرادگری ء جوانین را ہبند ، رامشون او کچ و کیلو در گیبیت
 واڈونت ۔

گند و کی رو و درستان پیش ارسطو شاعری و کسانک براہ
 دراہبند در گیتک ۔ رند ء ہورس ، لون ژنیوس ، بوہیلو
 و دگران گند و چارکنان ء راہبند اوڈا تزت ۔ آوانی رامشون ہم

را ببندی انت کہ انگریزی ء ڈاگمٹیک گشتے . ایش پٹ و
 پولیگیس آسراں جوڑ بوتگنت براں اے فلسفگیں بست و پُرس
 کہ منوی لوزانک ء سرشت چہ پیم انت . ایشی کار و کار پد چہ
 انت او آئی کھدرو کیلو چہ انت . آئی وڑ و ڈولانی کجھ و کس
 چہ انت بشر و ناشر ء میم کنگ ء ابید و گہ شاہ پارگان چکاگ
 ہم مان انت . لوزانک ء تاکیں دروشمانی دراکنگ اورادبری
 کنگ مان انت .

لوزانک باز پچھپچھیں قدرتی بنا . ارے او ایشی گند و چار کنوکیں
 کت و پلو ہر دور ء دگر دگر رنگان درا بوتگنت پمیشا گند و کی راگند
 ء ہم بازیں کا مکیں راگند دیم ء آرگ بوتگنت کہ جہل ء دیگ
 بنت .

۲۷ ق م ء پیش یونان ء زانگرو فلسفزانسانی ایرادگرانی
 بازیں راہ ورا ہیند و زکپنت و لے اولی وارا فلاطون لوزانک و فن
 ء انجیں کدرو کیلو آن ساٹینیت کہ راجی و سیاسی زندگی بشر
 تری و سوگوسی ء کار مرز بنت . افلاطون شاعری ء نادر کار و شاعر
 ء بیکار و بے سما لیکھت آبت زند ء آئی ء حیاں و من بدل بوتنت
 و شاعری ء عدائی ء داوے لیکھت . اے وٹری و انیت ء
 راگند تیج جت و سرکشٹ . ایشی الہامی راگند ہم گشت .

(۱) المہام و راگنڈہ

شاعری و زوان جو زگان جنبیت او جو زگ و جو مش
زند و زانت و زبانی انت پشیا راستیں راہ ء نہ بارت بلکن
رویں کار پر ماہیت . ایش نیکو کاریگ و لڑ ء مان نیت شاعر
و پو بندوک شاعر و زوان و گپتار و رکتینگ ء پہ المہام و
راگنڈہ و سیم ء آرتنت . ایش کہ شاعر یگیں زوان ء چہ لس کاروباری
و زوان و وڑ ء نہ انت بلکن یک ہر پر سی جا ورے ء شاعر و پ
و در کبیت . آو ہد ء آئی عدل و دنگ و تی نہ بنت . شاعر پر شتگی
بیتھی لانی زر ء بی و ران بیت او شاعرانی رلی و ت رچان
بنت . پد اہم افلاطون شاعری ء فنئے نرانت بلکن جنون ء یک
انہیں گونگے کہ آئی و پر شتگ پر یگیں کمال و گپتار پر بندنت بلکن
اے کال و گپتار ہدائی و دا و انت شاعر و و تی گشا و کمال گون
نرانت . فن ء فنکار و و تی گشا و گون بیت .

اگن شاعری ہدایا ہی دادے او شاعر و و تی چند و گشا و گون
نہ انت گشا و اجہ افلاطون ء اے گپت ر و انت کہ شاعری راست
نہ انت پر چیکہ ہدایا ہی داد و روگ بوت نہ کزنت .

۲. ڈولہاری و راگنڈہ

ارسطو اولی منوگر انت کہ ڈولہاری و نیما داری و لعتیں راہ بند

اڈوات . ارسطو و ستاکارا فلاطون فن و نیکو کاریگ و
 وانگ و زانگ و بچے کی تعلیمت و لے ارسطو ہر دو ہینان جتا
 گیشینت . شاعری و زندہ و ڈرگیری یا راگ نشان دات . زند
 و زیبائیں ، دکشیں او پرکششیں گونا پے نشان دات . ارسطو
 شاعری ، کسمانک او ایراد و گونگ ٹا ہیئت و ایشانی و شہنائگ
 پیش داشت . اے و ڈوشہائگ و راگندہ بندات ایر کرت
 ارسطو لوزانک و بنداتی دروشمان چار و بچار کنان و
 ایشرا جوانین و سوتمندیں کار کردگیے پیش داشت . ارسطو
 وئی کتاب بو طیقہ شاعری و کسمانک و تکنیک و گیش و گیوار
 کزت او را ہیئت و را ہشون اڈوات . ارسطو و راگندہ و زند
 و رومی ایرادگر ہم کار مرز کرتنت اورومی منوگر و فلسفہ زانتانی
 یک ڈو آئے آڈرا ہشون و بیان و ایراد زانتنت . اے ڈو آئے ...
 "اسکالبرٹ" گزنت . واجد ستر و و صورتس ہم ارسطو
 و زندگیری کرتنت .

۳۔ مک مٹرو کاگیں راگند

ایشی و اردو زوان و "تعالی لغزہ" گزنت . اولی واریک رومی
 ایرادگر و اجہ توانظلیون رداک و ہم فنے پیش داشت ، ایراد و ایگ
 کالورٹا ہیئت او یونانی و رومی ایرادان چار و بچار کنان و ایشانی نمون

یڈگرے مٹ مڑو کا ہی کُرت کہ کجام کچے کجا میگے مٹ و بدل
 انت یا نہ انت۔ آئی مڑو زگر و زبیریں زوان وھیالان ستر
 لیکھیت و لے گیت زوان مڑو بری مڑو پر دنت۔ پدایونان
 و ایرادگر و اجدوینی سس۔ واجہ نلو سطورسی یا نطوس او
 واجہ لوسیان ہم واجہ قوا نطلیون و زندگی مڑو کُرتنت۔ ابح
 ایشان ابیدگر بازان تنا آ ہو کیں شش سدسال واجہ ارسطو
 و راہبند و راہشونا فی رد مڑو زندگی مڑو کنان ستننت۔

اے واجہ قوا نطلیون و زندگی مڑو کجیں ایرادی راہ و راہبند انت
 کہ سیمی سدی قم مڑو واجہ لون زینوس یا لون جینوس (۲۶۳۔
 ۲۱۳ ق م) دقھیالی یا جوزگیس راہبند ایر کُرت و نوک ٹاہینت۔
 مٹ مڑو کا ہیگیں راگند آنچو تاریخی نہ انت۔ انگلستان
 و واجہ میتھورا زملڈ ۱۸۲۲ - ۱۸۸۸ او واجہ ٹی۔ ایس ایڈیٹ
 ۱۸۸۸ - ۱۹۶۵ و ڈریں ایرادگر ایشی مڑو چہ کار کپت۔ اے ہر
 دوہیں ایرادگر دق و قی بنگلیان سکت و سوگونی مڑو گیر دانت و انچا میں نا
 ہو دگیں گت نہ جنت۔ دومی ایشانی چار و گند بنراں چچا رسی چارمہ
 گنداں گر لیت، چاگرد و گرد زندان گندیت بنراں ہمگیں انت۔ ایراد
 و چکت مڑو بازیں بارگیگ و دوران گوں ہو ر بازی ڈوہانی لوزانگان گیر
 آرت پد چکاسنت و آسرتنت۔ ہر راج و ڈوہانی لوزانک

بلکنا یکپیم مبتت بلے انسانی تب و سرشت ء انکس باز تپا
 نیت پشیا ہمپسی ممکن انت . واجہ آرنلڈ و طرء واجہ ایلٹ
 وٹرکاری ہم تاریخی بنذات ء ایر نہ انت ولے واجہ ایلٹ کم
 گوستگیں دوران گوناپ ء ایوک ء ساڈیگیں دورء گون گون
 بلکن آہوکیں دورء چاریت . آٹھیال و من و انگوگیں ساڈیگیں
 لوزانک ء و دیکارگ ء گوستگیں لوزانک ء قوم مان انت . پشیا
 واجہ ایلٹ کسی زرات ء گت دے گوناپ ء روایت ء من و لیکوی
 آدیناک ء چاریت نراں گوستگیں و ساڈیگیں ء سیا دی یک
 رلیگ ء رد بستگی کانت واجہ ایلٹ ء من ء یک نزیوک
 ہند و جاہ ء لوزانک ء ایش ہدیت کہ آکوہنیں روایتان چنگ
 زدگشتگ و یلہ دانگ بلکن ایش کہ کوہنیں نیکیں روایتان
 چنگرگیر آرتگ و رودینتگ . لے رد و پرائسی وانگہ نیزی شام
 و کسانکارانیھیال و لیکہانی شرمٹ . مڑوکا ہی کرتگ .
 اردوزوان ء ایر و گرواجہ سید اقسام حسین گشی کہ انچوم
 مڑوکاگیں راگندہ بازیں و ٹر و ڈول انت ولے لے گرت دل ء دانگ
 بہیت کہ لے راگندہ چارو بچار عمیدار انت پر مپیکہ مٹ و
 کاہی ء پختن تریشک دیم ء دارگ بدت نہ کنت او انکن یک
 و یا بازیں تکانی و پچاریگ مان آحت نہ نراں آسرے رد و بدت

کننت . لوزانک ؛ کستے جو زگی و کلاسیکی ، ایم پہ ایم کننت
 کستے مہنگیاں چاریت . کسے پٹ و پول پڑ پڑ در کپیت او ایوک
 نڈگال و گالوران چکاسیت ولے انگت فشک و ہینار
 مانیت ۔

۴۔ جو زگی یا رومانی راگندہ

اے راگندہ راہنما و بوسیا و اجہ لون ترینوس (۲۴۳-۲۱۳ ق ۱۲)
 ات ۔ اے یونانی نالوگر و منوگر گوشتت کہ ارسلوے اے گیاں
 سبت بندیت کہ لوزانک لھاڑ و چھاڑ و گل و شتی و مزین و سیلگ
 و اجہ لون ترینوس من لوزانک و بوز بالادیک بزات سلایمین
 و ت و انزکان د لگیر کننت و دوشتی دنت ۔ لون ترینوس و ڈویل
 و ڈول ، شیواری و شوگی او وڑ و واج و ت و شتی و چت و دسی
 کننت بزات لوزانک و لاڈ و مزین نازینک آئیے
 بالاد و بوزیک انت پر چیکہ پاکس چیند نیس چی فصیل و لیکہ انت کہ
 مزین و شتا واری نمشت و مان کاینت ۔ اے درست و انوک
 پڑ چھاڑ و موبی کننت ۔

واجہ افلاطون و دگہ یونانی منوگر و ایرادگر کٹلے لوزانک تاسیرگیس
 جا و رے ہم سوزج و انگنت و لے واجہ لون ترینوس تاسیرگیس
 ہورایشی کہ روکیلو ہم گیشینت ۔ پھینا واجہ جینرا سکاٹ آئی و اول

رومانی ایرادگرزانت که آکوہنیں فرمیں منواں یلہ دات اوھیال
 و جوزگ و بالارت۔ آمز نرہیں منق و لیکہا فی لڑا کوہنیں راہنوں
 ہم یلہ دات۔ کوہنیں براں کلاسیکی راہبند و راہنوں اما دور
 وانگ و ہیلا کی چچی آنت اوایشانی پھچی و گشاد و کمال ہیل
 وینگ بوت بلے واجہ لون ژینوس لوزانک و جوہر براں مانکوہ
 منصب و ہند و مند و تاسیر و بابت و سونج دات۔ واجب
 لون ژینوس جوزگ و تاسیر و سکت باز ساٹا ہرت۔ اے دور
 واجہ لون ژینوس تاسیری یا رومانی راگند و راہبیر زانگ بیت
 زند و لوزانک و رومانی جنز براں جنزشت و جاہ دات۔
 انگلستان و نامداریں شاعر واجہ ولیم ڈرڈز و رتہ۔ واجہ کولون
 واجہ جان کیٹس او واجہ جی۔ جی باٹرن ہیالی براں و قی جنز و جوزگ
 شاعری و مشت داشتد اوایشی و لوزانک و لڑا و برتر بالارتنت
 انچو ہم نونزدی سدی عیسوی ماں پرنگستان و لوزانکی ایراد و دور
 گشگ بیت اداے دور و شاعری و لوزانک و وڑو و نازینگ
 بنا بوت او مانا ایشی و علم و حکمت و درو پیش داشتد۔ اہبت
 بکت و پکتین گواچن گواہ کنوکیں گشتن دیم و آرت نہ کرتنت۔ واجہ
 مجنون گھور کپوری گشی کہ جدویں چاٹویں چورانی گپت جنت چوشت
 کہ واجہ و رڈز و رتہ شاعر و امینوکیں و ستانانت و دت ہم دستا

جوڑ بوبھگ لوٹت، نیٹ دگہ پچی گشت نہ کت اُبید ایشی کہ،
 شاعری تیوگیں علم وگتانی گین وارواہ انت اونازرکتیں بوہر
 وگوہر انت ۶۔ واجہ گھور کپوری دیتے درآہنیت کہ واجہ کولنج
 ۷ ایراد ۶ پونچ وپون کے پشت کپیت کہ شاعر ۶ کار پہ گدارے
 ۸ گت وگن ۶ گبر دارگ انت اوسر دست دغالے دست و
 اوستومان کاریت۔ واجہ شیتلے باز پہ جوش و جوزگ ۶ شاعری
 ۹ پوہبت بلے گت ۶ گولڈ گیر کنان ۶ شاعری ۶ ہداہی وارے لیکت
 اوارے ہم گشت کہ درستیں علم وگتانی گر دوگیس ۶ منجاہ انت
 بزاں پوکیں بے ستیں سوج وانت۔

منی من ۶ واجہ مبنون گھور کپوری اے وڑیں دانک دی
 درکاری نہ انت اوانگر نیرت عوانی بازیں گچینیں گپان پُر گبار کننت۔
 اے رد ۶ واجہ دکر سید عبداللہ شتر گت گیشینگ دگشی کہ واجہ
 درڈ زور تھ ۶ شاعری ۶ مزینیں کلہوانان و قدرت ۶ ہموڑی انت
 اد شاعر ۶ گت وگتانی دل و دماگ ۶ قدرتی ارداہ ۶ گوں گواہ کنان
 ۶ ایشانی ہموڑی و ہمدادی ۶ گالوری گونگاں وراکت۔ آئی گورا
 شاعری ایوک ۶ دلوشی وچس ۶ چکت نیٹ بلکن تیوگیں علم وگتانی
 گین رساہ ۶ سازیت بزاں ساہنسی ساہے مان انت۔ انچو شاعری
 ۶ علم وگت گشگ ۶ واجہ ورڈ زور تھ وئی دُور ۶ ہشک و ہیناریں

ساہنسء سِد کی داتک و دل ایکیم گرتگ و لے ساہنسزانت پیش
 ہو رک و انچائیں گرت و جا کاں بلکن بٹا کان کبا دل ایکیم بنت ۔
 واجہ ورڈ زور تھ و تی دلیلان و میتر اے وزن دار کورت کر شاعری
 نہ ایوک ء ان فی سیر شرت ء سا توک و سا بنوک انت بلکن
 شاعر معلم و جوزگ ء ہو ریں کمکاری ء انسانی مھیڑ و مچی ء
 مز نپانڈیں گیدی ء یکجا کورت کنت ۔ اے یکجا یک ء وسیلگ ہم
 انسان و قدرت نزمینکی و دوستاری انت ۔ اے کشش
 انسان دوستی ء ودی کنت ۔ ایش و انچیں بازیں سوچ واجہ
 ورڈ زور تھ و دگہ شاعر دینت کہ درستانی دانک و سٹھونکان
 پہ کتا بے درکار بیت ۔ واجہ کو لرح انگوت گیش فلسفیاگیں
 وڑے ء شاعر و گشاد ء گیشیت و شاعری ء زگریں زوان
 ء بالار بیت اورد و بندان ہم بزر لیکمیت ، ایشانی بے سبھی ء پدا
 منوس واک ، وحدت بز ان کیوسی و چھاڑ و لھاڑ ء بزر لیکمیت
 آ شاعری و پر بندری ء پتر کے پترا کنت او شاعری ء شاپتی
 گندیت ۔ آئی گور ء گونا گشت ، فلسفزانٹ او ساہنسزانت
 ہم شاعری ء کار کردگی پیش دارنت ۔ گمانکار یک بز اس
 اردو ء واہمہ واک ء مگر نیری نینٹیں ہم گیر کاری ء گونگے زانت
 کی گرت ۔ اے ۔ ہم کاری کنت و لے و ہد ہند ء

پابند نہانت - واجہ ہورس (۶۸۵ - ۶۵۷ ق م) لوزانک ء پہ ذوق
 و کارمرزی ء آلم زانت بلکن اے گپت ء زور پردنت کہ شاعری
 برد ء وانگ و زانگ بیت . واجہ ہورس مزنین متوگر واجہ
 اسطو و راہبند و راہشونانی رد ء لعتیں و گہ راہبند دیم ء آورت .
 واجہ ہورس شاعری ء دلوشی و مشگل ء چہی زانت
 ولے گون ایشی ہور فنکار و از مکار ء پہ مزنین زید و زانت ء دی
 آلم زانت او آگن آئی ء گشا دو کمال ء عدا ہی دانگین بیت نہ باز
 جان انت . واجہ اسکا لیکر زند ء واجہ اسطو و ہورس
 و راہبندانی رد ء چار و بچار کنان ء شہ عکداری کورت .
 امرگ ء واجہ سسرود
 اکوہنیں بز ان کلاسیکی
 راہبندان دیم ء ایرکنان ء نوکیں راہبند رد و بند دات - اے
 و کلاسیکی ایراد و دومی دورتن ہبدنی سدی عیسوی ء منت .
 پدا نوکیں کلاسیکی "دور بنا بیت بلے واہم کوہنیں راہبند یلدیگ
 نہ بنت پمیشا گند کی راگند" انگت روان دوان گندگ بیت .
 نوکیں کلاسیکی ایرادگران واجہ بویلیٹو (۱۶۳۶ - ۱۷۰۶ء)
 واجہ کارنیل (۱۶۰۶ - ۱۶۸۳ء) او واجہ ڈراہیڈن (۱۶۳۰ - ۱۷۱۰ء)
 نام کشتنت او کوہنیں یونانی و رومی متوگرانی راہبندان راہدگ
 ساتنت او اسطو و راہ و راہبندانی راہد برمی کورتنت . نو نزدی

سدری غیسوی ۽ گند سدر ۽ لوکيس ڪلاسيڪي ايراد ايرمات بهرت
بزبان تر بهت و ڪپت او آ ۽ بلڪ ۽ "نيم ساهنسي" راگند ۽ جنر
جاه گرت . اے راگند ۽ راهند براني زرد ۽ واجب جي ليسنگ

(۱۷۲۹-۱۷۸۱) ۽ واجب هر ٿور (۱۷۲۹-۱۷۸۱) ۽ واجب هر ٿور (۱۷۲۹-۱۷۸۱)

(۱۷۷۲-۱۷۸۳) ۽ بانگ ٿوسي . اسٿيل (۱۷۷۲-۱۷۸۳)

واجب ديم ور ٿور ٿو (۱۷۷۰-۱۷۸۵) ۽ واجب طين يا طين

۱ او ڪر ڏے وگه ڪاينت . ايشان لوزانگ

۽ فلنگ ۽ روء ۽ چارو ۽ ابيد بے برے ايشي راجي

پروپشنگ ۽ زور پر وائنت . ايت آواني رسا پگ زيات

ساهنسي زانگ نبيت . زند ۽ جوزگي بزبان "روماني" جنر شدت

سرچيت ڪنت ڪه آ ۽ جيلو گيراني تها انگريز شاعر واجب

ڪيٿس او واجب اسڪروئل ٿو ديم ۽ انت . ايش لوزانگ و شاعري

۽ مسڪت و مراد ميدان ۽ نيلنت او ايشي ۽ پابند و ڪه ٿن ڪنگ

۽ شرنه ليڪهنت . ايشاني من ۽ شاعري يا لوزانگ ۽ احساس

مير ترين جي انت او انسان ۽ مداميگيس مڙگ و چيے دنت . دين

و دنيا ۽ لوزانگ ۽ دور و انت و نيڪو ڪاريگ ۽ پنتان ايشي ٿو ڪ

۽ جاه نه ديت . آواني گمان ۽ فنڪار بدو بد ترين بد نمايگ ۽

و شهما ڪرت ڪنت . اے و ٿو شهمايگ بزبان "جماليات" ۽ راگند

راہدگ ساتنت ولے ایشس لوزانک ۽ راہ و دگت ۽ دسمیت ر۽
 تنادیر شست نہ کرت پر چیکہ ایوک ۽ نماوزیب انسان نہ
 و طریت تا کن مسکت و مراد گون مہنت . مٹشکین ہما بزاں
 "حسن" بے کارزانگ بیت آگن انسان ۽ زند ۽ زہر سی مان نیستے .
 جوزگی راگند ۽ راہ ۽ انسان دوستین راگند بستر کہ آہرا
 انگریزی ۽ ہدیو مینیم گشت . اے راگند ۽ پرہوشیں سروکان
 واجہ چٹرن و واجہ ٹوبلیو . لیوس آنت ولے واجہ ارونگ بیٹ
 واجہ پال ایلمور آوانی و ر۽ انتمقا پسند نہ آنت . اولی واجہ کاران
 لوزانک ۽ و شٹماگ ۽ ہیچ نہ چارنت او ایشی راجی و راہیندگی
 رنگ و دروشمان دراکنت . ایشس کہ فذکار زند ۽ بابت ۽ چے
 لعیال ولیکہ داریت یا زندگی آئی تب ۽ چے آسردور دانگ
 یا آزند ۽ چون گندگ لوٹیت . واجہ چٹرن ایراد ۽ کلاسیکی
 راہیندان کتے مرینیت . ولے واجہ لیوس کلاسیکی و جوزگی ہر
 دوہینان ڈو باریت . دومی واجہ کاراں لوزانک ۽ مسکت و
 مراد ۽ گون زند ۽ ہکو پگ کنت او آنی و نفبکشین "کائن ڈو لچار
 نہ آنت . آوانی ہیالے دمن ۽ اے دور و دراہیں لوزانک
 جوزگی بزاں "رومانی" آنت پیشا بیکار و نادار کارنت . انسانی
 زند ۽ پہ مچھی نہ کرتگ . لوزانک باید آنت انسانی زند ۽ زہر سی

وگہتری و گونگ بیت . ان ساندوستین را گند و را ہر بر
 کاریگ و شکر کردار یک و زور پر دینت . آبت آوان
 و انکس با بندی جننت کہ آئی و دیکار یجس گشا دگم و گار
 آوانی هیال و من دیر گند و دیر پانڈ نہ انت پمیشا آوانی
 را گند برے برے ر و دارت و دیم بہ دت ر ریت .

واجہ شیلے ہم شاعری و گشا و گوہر و گیشینت . آئی گور
 شاعری شتر تر و زبریں دل و دماغانی و شتریں دغام و دما نھی
 ر و داد انت او ہدا ہی داد انت . ایش علم و گت و گون بند
 ایش نی منچک انت پمیشا ہنس و ہم بجل گیر کنت . اے
 ڈر واجہ شیلے شاعر گشا د و چمگند و کی براں دل و چچاں چارگ
 را چچا ریا دیدوان دیم و آورت . چمگند و کی و ا ر د و ع عینت و گن
 آہیڈ ہیلک "گشت براں اما کہ دل و چچاں چاران و ہیل
 بندیت .

اے راست کہ گنر ہیال یا رومانی ایرادگر دشت سوانی و ڈر و واجہ
 شیلے ہم و تی و ہدی و انکار و زانکاراں دل ایکیمی و یک لوٹیت
 شاعری و دیمپانی و اے دراکنت . کرایش چٹ بیکاریں
 نہ انت و لے زانوگر و منوگرانی چار و بچا رانی دیم و آئی و دیم
 و ت و داشت نہ کنت . ابرت افلاطونی و سیل و رند گیری و شاعر

ملےھیالی دنیا پر دوا دے زانت کہ شاعر و منویں واک ،
 چمگند و کی بزاں دل و چپتاں گواچناں گندیت ، البت اے
 گواچنا فی گونا پ و را مگپری نہ کنت بلکن ٹھمکیں گواچین و بند
 و گواہ کزنت . ادا واجبہ شیلے گوں افلاطون گون نہ انت پر چپکے
 افلاطون گشی کہ شاعری و منویں واک گواچین و گونا پ و
 گواہ کزنت بزاں ورا کزنت ..

واجبہ سید عبد اللہ گشی کہ واجبہ شیلے و گور و شاعری
 زمین مقبل و مرادے داریت چوشس کہ منویں واک و کار مرزی
 و ہر کار و گونگ شاعری انت آگن سد بر یگیں چہا ہنی توکی و
 چیر اندر متبلے و دراپکت . آ فی من و شاعری و مراد و منزل
 و شتی و گل انت بلے انچیں گل و شتی کہ زانتے گون ببیت . ہمدردی
 و نیکو کاریگ و وسیلگ منویں واک انت . آ فی گور و نما و شرو
 راستیگ ہر سگ گواچین و مان کانت البت شاعر و ہمگیریں ہمیشگی
 راستیگ و ر و و اوشتا ریگ ٹھکیں و پکیں راستیگ و گواچناں
 کے گنڈیر کتگ . انچو کہ اسطو و کتگ کہ شاعری لس گواچنا فی
 گت جنت و تاریخ و چہ بزر تر و گہتر انت . واجبہ شیلے پر بند و آزما
 و مرث مڑو کاری کنان و پر بند و ملا میگیں گواچین و راستیگ
 زانت و آزما تک و جاہی نہ زانت . واجبہ شیلے گشی ، یک آزما تک

۴۱
مکاتیب گوا چنانی آدینک تو اوست ولے آوانی تبا و شمانی و چارگ
مہ پد بنما کنت پیش داریت و ہدیچہ شاعری بد نما کر مگین ادشت
پیش داریت ؟

واجہ شیلے و وڑ پر انس و واجہ سینطے بیوے او واجہ
طینے ہم لوزانک و دیمپانی در آحتنت او سا ہنسی را ہیند و رگیتک
واجہ سینطے گشی شاعر و دیکاری کنت او ایرا و گرا آٹ و دیکاریگ
ولدی واہ و گواہ کنت پینا ایرا و گرا ہم لوزانکارے گشگ بوت
کنت آٹ و دیدوان اے دراکنت کہ لوزانک پارگے ہر جاہی و ہوا
وانگ و زانگ لوزانکارے جنده وھیال ویکہ او آٹ جنده زرات ہوا
زانگ و رند بنا بیت بزراں لوزانکارے زندہ وصالور زانمینگ
چارگ بیت . واجہ طینے لوزانکارے زرات و چار و چکاس کوہ
رہیدگ و کالہ و کہول و سر بن و انگت دیم و بارت . واجہ
طینے در اہنیت کہ لوزانک لوزانکارے زندہ و گونا پ ایت ، اہبہ
ایشی راج و ہوریں زندہ و قدرتی وڑ و چین و لانچے . اے وڑ و ہوا
طینے لوزانک و با زین و را ایچا رگی بزراں دیدوان پیش کرت .
گواچن بگشین ، پر بنگتان و نوزومی سدی غیسوی و سا ہنسی
و فلسفگ زور کشت او اروا ہی و شہی و چکت و تاڑی بنا بوت
ساہنسی چار و گندھیالی و چھاڑی و دینی دیدوانان شکرت اتنت

آدانی راستیگ ء زردگشگ ء ہم نہ ٹیلتنت بلکن شاعری ء ہم
 ایر جنتت اوانسلاطون ء وٹرا ایشی ء نادوکارو و بیکار لیکھنتت
 اے وٹر شاعری ء پتو داری ء رومانپسند رولتنت اودتی
 اڑز و ایرادانی سمجھی ء کوزانک ء پتہ مرزی کرتنت بلکن شاعری ء سہنے
 پیش داشتنت۔

پرانسی ایرادگر و اجہ سنیلے بیوے انکس ہم گشت کہ کوزانک
 و فن ء ایرادگہ قدرتی گت و علمانی وٹر ء یک چٹیں علم و گتے، متبل ایش
 کہ روچے نہ روچے دگہ علم و گتانی کچ وریگ ء یک پرشونہیں علمے بیت۔

۵۔ وشنما یگیں راگندہ

ایشی ء ارو و زوان ء "جالیا تی" اوانگریزی زوان ء "اینتیکس"
 گشتت۔ اے راگندہ راہدبر و اجہ فلوٹیس ات۔ اے راگندہ
 چہ و اجہ افسلاطون ء نیکیو کاریکیں راگندہ چٹ جتا و گتانت او
 و اجہ ارسطو ء دلوشی ہراں تنوبی راگندہ ء ہم جتا انت۔ و اجہ فلوٹیس
 ء من ء نما و زریب۔۔۔ وریا میگ ء نام نہ انت پرچیکہ بت و بد نے
 برے براہ دنت و نما دارہیت برے بے برا نہ و بد نما گندگ بیت۔
 ولے آئی ہر وٹری گونگ دیم ء انت، پینشا بیدانت امارنگ و دروشم
 چارگ بہنت کہ اے چی ء نما دار کنت۔ و اجہ فلوٹیس دیمتر ء
 دراہنیت کہ اے وٹری نما ء واکے گون انت بلے اے واکہا کی

بُت و بورت نہ کنت بلکن ارواہ و گین و گنت۔ جو نبراس روحانیت
 و چمپا ریگ و انان و اناسپ و واک بیت او دلخند و دل آرام
 بیت۔

نما و زریب بدن و براہ انت و دسم و در شپک و جان و وریب
 نہ انت بلکن "روحانیت" و اے ہر سگہ چی آہراگون انت۔ اے
 و ڈرواہہ فلوطینس و راگند و نیروانیت و چمپا ریگیں راگند ہم ما بنے
 کائنات او ایش اسلامی منوگرافی راگندان ہیرا و ہمپیل انت پرچک
 زند و ارواہ و تکتس و در شانینگ و دیم و کاریت۔ واہہ فلوطینس
 و وشنما یگ و راگند قدرت و نما دار یگ و چہ تا سیر زورگ اذ ان
 و نما و زریب بنفاد و بنچک گوندینگ و وس کرنگ۔

لوزانچی ایراد او ایش و شنما یگیں یگان اسلامی زانوگران ہم واہہ
 ارسطو و کتاب البلاغت نبران "رہندرک" و پولنگ زرتنت
 چو شخص کہ واہہ عبد القاہر حبر جانی و کتاب دلائل الاعجاز انت کہ
 چارمی سدی ہجری و نمشتہ بوتگ۔ امیرگ ابو عثمان عمرو بن بحر الحنفی
 و $\frac{140}{266}$ - $\frac{255}{848}$ ارسطو و دگہ یونانی منوگرافی گت و علمان
 وانگ و زانگ و پدس و چہ گیش کتاب نمشتہ کورت۔ آئی کتابانی
 کتاب لھیوان! کتاب البیان والتبیین، کتاب البخل و او کتاب لہ تبریح
 و القدر شاہنویگ و شریں کتاب زانگ بنت۔

واجبہ اسطو علم البلاغت بزبان گپتا زانتیک و علم الفصاحت
 بزبان راہیند زانتیک و کججاگک زانت بلے اسلامی زاننگر ایشان
 جتا جتا گیشنتت بزبان راہیند زانتیک و رو و نمطت و گال،
 گا لورانی ہنگونگی، ہموڑی۔ شیر کنی و مزداری و دگر انجمن او
 گپتا زانتیک و گال و گپتا رانی رو و بند، نمشتواج، فصیال
 ویکہ او انجمن، ولے واجبہ جبر جانی یا گر گانی رو بندیک و رو
 و متبلکشی و نما داری و چکاگک و زور پولات۔ واجبہ الجاظظ
 علم البیان بزبان
 و چکاسیت، دگر اسلامی
 زانتکار پوشش کہ سہیل ابن ہارون۔ العتالی و ابن مقفع و
 میل دنت و آوانی راد و رایہ ویم و کاریت۔ واجبہ الجاظظ
 لے درشان کنت کہ لوزانک و مراد و لوٹ اتمناع ترغیب
 و تاثیر انت۔ واجبہ الجاظظ زرنہ و زانت و منطق و پکونہدیت
 پیشا واجبہ اسحق بن ابراہیم و دگر آئی سر و ایراد گران و گشت
 کہ لوزانک انکس سر سری و سر بری کار کردگی نہ انت کہ
 واجبہ جاظظ و پیش داشتگ۔ اصل و الجاظظ زانت پندی
 زاننگرے آت او لوزانک و رو و ہم منطقی من و فصیال کار مرز
 کنان و اتمناع، ترغیب و تاثیر ہر سینان عقل و زانت و چکاسیت
 مالا کہ ہر ہر ہوزگی ہم آست انت۔ کتاب المیوان و دراہنیت

کہ جوازِ داک ایوک ء انسان ء آست پمیشا لوزانک دم
عقلی وزانتلیگیں جوازے داریت . واجه دکتور عبدلله گشی

لوزانک ء تاثیر زانتلیگیں جواز ء گون نہ انت . بلکہ سنوئیں داک

ء مکک ء جوزگانی پکت وین ء چکت انت . الحفظ کتاب

الطیوان ء کارگردگی ء گوئر ء تاثیر ء گون کنت . الحفظ ء

ابید ابن قتیبہ دمرکرو وج ۳۲۲ھ) ابو بکر محمد بن طیب

البقلانی ۴۰۳ھ - ۳۱۳ھ) قدامر بن جعفر ۲۲۶ھ

مرک) شمالی، ابو هلال عسکری، ابن رشیق قیروان

(۴۲۲ھ مرک) ابن المعتز (۲۴۴ - ۵۲۹۶) ابن خلدون

(۴۲۲ - ۵۸۰۸) اودگہ بازاں عربی ء ایرادگری کرتک .

فارسی ء رشید و طواظ بلخی (۵۵۱ - ۵۶۸ھ) شمس قیس

رازی، عربی (۵۱۸ھ) امیر خسرو (۲۵۵ھ) دولت شاه

سمرقندی دمرکرو وج ۵۸۰ھ) ابوالفضل فیضی، شیرخان لودھی

غلام علی آزاد بگرامی اودگہ بازینے . آنچه کہ دکتور واجر سید

عبدلله گشی کہ یونانی منوگرانی صیال و سیکیان اطالوی بنار

رومی زانورگہ جوشس کہ واجه سرد

پورس (۶۸ - ۶۵ ق م) اوداجہ قونینطیلین پورلنگ زرتشت

اوداجہ ارسطو ء ریفورک ء رودوتی راہبند راہرگ

ساترت و اے علم و گت گیشی آورتنت امیرادنوتہی
 سدیسعیسوی بو اسلامی زانوگر و منوگر نہ ایوک ویرمانی
 وردمی کتابان نپ زرتنت بلکن عربی زوان زاریشان ،
 ترسینت . و اجد الما جری نان و ق کتاب تخریج لغویان رسطا
 طالیہ من کتاب المیرات نجاب اسکندریہ (مصر) ۱۹۵۳ء
 و اجد اسطوع و صیال و بیکہاں ماں راجہ و لجاظ و کتاب لیوان
 و پیشین داریت و پچھو کاریت - ابرگ و اجد التندیم و کتابانی
 بزناں " الفرسٹ " بازی یونانی کتابانی نام دنت کہ عسری ہاتراک
 پوتنت -

و اجد فلوٹینوس و رنا . و اجد سینٹ آگسٹائن و نام برگ
 بریت بلے و شتا یک و ر و آئی و چھپا رگ مزمین صیال و یکھے
 ندریت ابیدایش کہ نوزانک گواچن و گواہ کنگ و اندیم یا اودیم
 کنت ، پترانہ کنت . البنت کنت و کین گواچن و گونا فکنتی
 و ر مز و مثیلی و ڈے و بوسیا بوت کنت . آئی و گور و کین گواچن
 " رومانیت " انت . پشیا بیدانت کہ و اجد اسطوع و شتا یک ،
 صیال و لیکہ دوارگ دیم و آرگ بنت اواے صیالان و آئی
 و ستا و اجد افلاطون و آئی و ستا و اجد سقراط درشان کرتنت
 او و اجد اسطوایشان گیش کنان و گیش و گوار کرت .

واجہ افلاطون وقتی دستکار واجہ ستھرا ط ۰ ۳۶۰ ۰ ۲۹۹
 ق م اء اماگپان دیم ء کاریت کہ ہشتاگیگ ء رد ء گون واجہ
 ہپپی . ایس ء جنت و حببت پٹرس کنت : نیٹ اے آسر
 کشیت کہ تا سیر نما دارگیگ ء مان انت بد نماگیگ ء مان نہ انت
 واجہ افلاطون گشی کہ بیج شاعرے چشیں شترے پر نہ بندیت
 کہ اولس ء و شس میت ولے افلاطون شاعر ا ماہی گو شیت
 کہ آہر اعدا ہی دادے گون انت افلاطون ء مین شاعر وقتی زرنہ وزا
 ندریت بلکہ الھامی انت . اے رد ء یک یونانی شاعر و ہنگازی
 واجہ ایون ء آئی فن ء بابت ء حببت کنت ولے ایون
 آئی منطقی سوالا فی پسودات نہ کنت پمیتا افلاطون آہر
 گنو کچا ٹو لیکھت و آئی شاعرھی لان استانی یا الھامی زانت
 افلاطون گشی شاعر شیر نہ ایوک ء دلکشی دارنت بلکنے
 نما و بد نماگیگ ء کیل ء کیلا رگ بنت . حیر و بے حیری ، شتر و نا
 شتری او وڑو بے وڑی بے چارگ بنت او سرکار ء سر اہم و ترس
 ء سبب ء سو ہو بنت او شتر گدارا فی سبب ء شتر و مژدار
 بنت . واجہ افلاطون ہا گور ء گو بوری بزاں نما یا کشتاگیگ ماں
 نما دارگیگ ء مان انت او آئی گمان ء ہر ا ماچی نما دار انت . کہ
 سو تمند و نلکشتہ انت .

واجه ارسطو و دشمنایگ و راگند چه آ می و ستا افلاطون و
 کتے جنانت . واجه ارسطو شاعری و فنن انان و پیدایشی
 و ڈگری نراں راگے زانت بلکہ اے راگ و بندات زانت .
 چہ سدی زمانگ انان شر و ناشریں گپانی و ڈگری ووشی
 و پس زرتگ او اے و ڈگری وسیلی و چاروک ہم چش زرتگ
 انت . واجه ارسطو نما و حیر و بچک و جتا و گتا زانت . حیر و
 گون کردار و بندیت او نما ہر او شتو کیں چي مان انت پیشا
 بر جاہی و شتونداریک نما و بچک انت . چو نراں واجه ارسطو
 نما کاری و یک ازم و کسب و کر و بارت و سر کنت . واجبہ
 ارسطو و گور و لوزانک و مکت و مراد و لوشی و مان انت
 او دل ووشن دارگ و پے و شین گپانی گذر انت پیشا دل و
 دماغ ووشن دارگ و چپی و شمنایگ بوت کنت . واجه ارسطو
 و من و ہر اما چي کہ انان و دن و دماغ و آسودگی و نت . مان گیدی
 و گرتی و گندریان گار کنت او آسرات و دلاری دنت اما
 و دشمنایگ و لڑ و مان انت . پیشا لوزانک و انجیس چي و مدتی
 مان آرگ و کوشست کنگ بیت کہ جوزگان سانبو کیں ،
 دماغ ووشن دارو کیں او دلان مرادی کنو کیں بنت .
 واجه ارسطو و زمانگ (۳۸۴-۳۲۲ ق م) و بگرتن اژدی

سدی عیسوی و ایراد و سائبسی گند و چار گندگ و نکیرت
 و لے نو نرد می سدی عیسوی و پرنگستان و بازی انجین ایرادگر
 پیداگ بیتت کہ آوان ہریم فن و لوزانک و گیشنگ و کوشنت
 کرتنت . پدہم آوانی هیال و لیکوان جوزگی رنگ مان کیت .
 پیشا سکت سوگوین دلیل ویم و آرت نہ کنت . اے رود و اہر
 و رڈ و رتھ و و اہر کولوح و و طری شاعر و ایرادگر ہم ناکام کنتت .
 لوزانک و شاعری و سر و تران مہ ترانیک نیٹ لوزانک و
 "جوزگی جنز" و جادات . شاعری و لوزانک سر و لوزانک نراں و
 تمہار بوت و کتے ایشی و پابندی و پیر زونہ ات . لوزانک
 و اندرونی نراں توکی چے زانتت و لے اے و طری بنے راہروی تنا
 دیر سکت نبوت و سائبسی جنز جنبت . لوزانک و پہ انسانی
 زند و زبری و شری و لغبکشی و پہ جار جنتت . ابرت و لغبکشی
 و گون فن و بیرونی تکان او و شناگ و اندرونی تکان بندگ و بلا بند
 ہم بوت . باز ایرادگر ہر درہینان پہ لوزانک و فن اتم زانتت و لے
 ایشی کہ و شناگ چٹ گمراہ و وت پسندوز یا نکار مہیت .
 و شناگ و ٹکیں کار نما و زیب و بابت و چار و بچار انت .
 اسی ایشی ماکوری جو ہر و جاہیگیں گونگ او اتمی گذر و پکارگی
 و پٹ و لوٹ و لفلک انت . لوزانک و پہ نما و زیب و پٹ و

لوٹ آئی انت . پر چیکہ بناؤ کدرو کیلو لوزانک و گوا چنی لوزانک
جو کنت . چو بزاں و شما یگ و سیا دی نہ ایوک و گون لوزانک
آرت بلکن لوزانکی ایرادگرہ می و دی آست . نما دار یگ و یگ
وہب ، جو زگ و جوش او مراد و سنت و در شان آما پھاڑ
وچان چت کنت کاریت کہ اندرو فی انت . اے صبا گانی
چارگ و پر کھاگ و شما یگیں ایراد کار انت . آبت اے چھاڑ
وچس ہر گونگ و بوت کنت بزاں زوراک و بزوری چس
زورگی مان کیت .

گندو کی شوگراں ابیدسا ہنی شوگر ہم لوزانک و فن و شما یگیں
تکان ڈلچا رہ انت جوش کہ واجہ کارل مارکس فن و نما و زب
و ساڑا ہتگ او کو نہیں یونانی بنترا شیک و فن و ستا کرتگ .
اردو و ایرادگر واجہ ڈاکٹر عبدلعظیم گشی کہ مارکنس و دو بگائی
بارواہ جنت و گشت کہ آوانی دیدوان و کو نہیں نشک و
نشان نسکور بنت بلے جوش نہ انت . واجہ مارکس ، واجہ
اینگلز او واجہ لیمن و لوزانکی پارگان پدرا بیت کہ کو نہیں گڈ و پدرا
رکیٹوک و سا توک انت آبت آپرو لتاری بزاں استان و پ
گوا چنی گت و زانت و را گواہ و دراکنگ لوٹنت ، آرت ہر طبعین
فہنر لوزانک و سوٹمند و نغش گندگ لوٹیت و بدیکہ و شما یگ

مسکت و مراد آیش انت کہ لوزانک ووشنما یگیں و اجان ہیرت
 چارو بچار بکنت او چہرا ہی ووشنما یگیں کیلو شرتی و چار و گند
 سنگ بدنت تا کن اے نمانگ بدیت کہ فتن یا لوزانک و کجا
 اندام دکش زبیدارا و نما دار انت . اے زریب و نما چون ایرادگر
 و دگر کنت . ووشنما یک و راہ و ر ہر کیں ایرادگر ندام یک زبیدار
 و نما دار چی و یا فنیار گے و گہتر و زبر تر و جا ہنری و ترے و
 نازینت و بالاریت . بے شک و نما و زریب و ت نازینگ و چی
 انت و لے ایرادگر و نازینک بجاہ ہنیت بلکن بے ریا ہنیت
 تا کن آسے پدرا پاش بیت .

ووشنما یک و ر و پزنگی ایرادگر و اجہ و الٹر پٹیر ۱۸۳۹ -
 ۱۸۹۴ و سنا کارانگ بنیت او آئی ایرادگری ستا کز زیت .
 آوشنما یک و ایرادگرانی گھوڑو و جلو گیر گنگ بیت . واجبہ
 و الٹر پٹیر و راہنیت کہ ووشنما یک و ایرادگر و باید انت کہ یک لوزانکی
 یا فنی و دیکار یک و چارگ و پیش بچاریت کہ آئی و تی دل و دماغ
 و لے و دیکار یک یا بوڑھنت و شک و نشان او تا سیری زنگ
 ہے انت او آوت چکس چہر نشان پونگ زرتگ . چو
 بناں فنیار گے و واک و چاروک و تی دل و دماغ و یک نہ
 یک گندے و ایشی چس زورگ و زورمان انت پش آئی و تی

زینھی نیدارہ بردہ ایش د لکش و ندادار بیت .

و شنایگ و چس زورگ و لوزانکی جنزشت مان پرنگ

ء ژومانیت و نام سرزرت پر دیکه ایشی ء ہر کستی دنی

چس د مزگ گون آت - اے بردہ انگریزانی مزنی نامیس شاعر

ہم گون آتنت چوشس کہ واجہ ولیم ورڈزورسٹھ (۱۷۷۰-۱۸۰۵)

واجہ کیٹس (۱۷۹۵-۱۸۲۱ء) واجہ پی۔ بی۔ شیلیے (۱۷۹۲ء)

۱۸۲۲ء) او واجہ جی۔ جی باٹرن (۱۷۷۸-۱۸۲۳ء) کہ دنی ہندو

دشتاروک آتنت ولے آوانی لوزانکی کٹ و کار انکس و شناک

و د لکش درابوت کہ دگرانی دل بڑت براں آوان ہم چس

دات۔ آتج ایشی پیش درشا ینگ و لوزانکی جنزشت سر

کشتگ آت کہ آئی ء ہم و شنایگ و تریشگ مان آتنت۔

دُرشا نیگیں جنز "ء انگریزی ء " ایکسپریشنیم " او اوردو ء

"انپھاریت" ء نام پر بتنت۔ اے جنزشت و سرگیں سرگیں

واجہ لون ژینوس (۶۸-۶۵ ق م) آت کہ واجہ اولٹری پیٹر واجہ

کروشنے (۱۸۱۶-۱۹۶۵ء) ہم ایشی سروک بوتنت او لوزانک ء

شیر کنی، د لکشی اولوکی و دی کزنتنت :

و شنایگ و راگند بردہ "دُرشا نیگیں را ہچاریگ" واجہ کروشنے

لے و ژوم ء کاریت و گشی کہ بنایازیب گواچن ء دُرشانیکے اولے

درشان کستے و وقت دماغ و چٹکاس و کارکردگی
 انت کہ بازیں گند و کین چہاں نما دار کنت . انسان کلیدی
 اڈو دیگ و پیش ہمالی منواں جوڑینیت او پگہ و پیش پیش ہاں
 کنت : "چو بگش و شہناگیس درشان اما علم و گت انت . کہ
 دلیل لوٹیت و لے نغبتش و کار کردگیس را گند و ر و زمان
 نیٹ بلکن گند و کی ر و کتیت پتیا منطقی و ر و ایشی کیل و کج
 بوت نہ کنت . اے درشان اصل و چھاڑے او انسانی دماغ
 پہ جوڑینگ و بندگ و درشان ایشی و کار مرز کنت براں درشان
 چھاڑے او چھاڑ درشانے یا چو بگش درشان اما تا سیرانی او رگہ
 نہی "عوا ملانی" یک پدرا میں پیم و گونگ و نام انت کہ منویں اک
 و و دی کنت .

واچ کرو شے انسانی دماغ و ہمکارگی و دو نمونگ دنت .
 یکے کار کردگیس اددومی گند و کیں ، پدا گند و کی و دو نمونگ
 نشان دنت ، یکے منویں اددومی چھاڑیں . منویں و کار کردگی
 دماغ و سوہویں زانت و جوڑ بیت براں کلیدی ، زانت گیری او گند و
 و گت و علم کہ آہرا ہنس و و ر و نشان دنت . چھاڑی ہمکارگی
 منویں واک و و ر و کار کنت کہ اشن آئی چھاڑی گت براں حسی
 علم و یکتایں بے چکاری و و دی بیت . اے علم چہ منویں و دیتر

انت او جوانیں فنّ و درشان انت۔ اولیٰ چھپاری او دومی
چھاڑ مان کیت ۔

واجب کروشنے چھپاری و چھاڑئے مہیم کنت ولے اے درکنت
کہ چھپاریگے کارکردگی چھپاڑئے پیش جاہ گہرت۔ اے ردّ و اہ
کروشنے سہ دیل دیم و کاریت کہ ہر سہ سبک و بے درکار انت
بزاں وزن مان نیستے ۔

اولیٰ ایش کہ آگے چھپاری چھپاڑئے پیش کثیت گڈا اے
گپت ہم منگی بیت کہ نہا پہ گوا چنی اما جوز کافی و لھاڑنی نام انت
کہ یک چیء بنددک زانگ بنت کہ آچی چھپارکنگ بیت۔ ولے اے
وژن انت ۔

دومی چھپاریگے و چھاڑئے پیش زانگ و گوں بانٹ دوہیگ
و بہ منن۔ سیمی ایش کہ یک چیء چھپاری زبھی پیسگ و پابند انت
اداے کارکردگی ہم چھاڑئے زندمان کثیت ۔

اے ردّ و اجد اما نول کانت (۱۷۲۴-۱۸۰۴ء) نامی جرمن
سائنسز انت و فلسفزانٹ و من و حیاں ستا کرزیت و کثیت
چھپاری ابید منو و کور و وژ و وژ و انت او ابید علم و زانت
و بورکین چھاڑ بوت نہ کنت۔ ا بہت یک پیلویں چکاس بنجی
و چھاڑ مان بیت او اے وژ و نپارگے جوڑ بیت یا آوت سرجی

ء علم و گتے بہت اداے وڑیک ساہنی کار و کار پد سے جوڑ
 بہت

اطالوی منوگر و اجہ کروشنے دشنامیک ء استانیگیں جہنشت
 ء جنینوک انت۔ استانیگ ء اردو ء اورانی ء گذشت۔
 واجہ کروشنے ءھیال ء نماکاری براں فن یک چھاڑ کنوکیں چکا
 کہ و تی جنده ء وت گون انت ادایشی منطق و فلسفگ یادین و
 نیکو کاریگ ء راہ و راہبند چارست و چکاست نہ کنت۔ اے
 دشنامیگیں استانیگ چہ استان ء زندہ سر ء چشت نک دنت۔
 و ہرچی ء نما دار و زیدار کنت او زندگی ء بدنما و بے ڈولیں چہیاں
 دی نما دار و ڈولدار کنت۔

اُردو زوان ء شاعر ہا ایرا دگر واجہ مجنون گھور کپور می
 دشنامیک ء رومان پسند و مجتہدین منوواں پہ انسانی زندہ زماں
 زانت پر چپیکہ ایش بدگیک ء نیکی، دروگ ء راست نما ء بدنما
 اور پنج و گم ء آسرات و دشتی لیکھنت، آگشی بایدر انت
 انسان استانیگ ء جانج ء جان فعلاسی پکنت۔

لوزا نکسا ء رومان جنس ہم انسان ء روت ر کذیت
 او آگن نوکیں ساہنی جہنشتان سرمزرتین تہ پرنگتان ء
 لوزا نکسا پاریت و لرگ مننت انچو کہ انگریز شاعر واجہ کیٹس

۱۰ گشتنان پدر بیت کہ نماکاری ۱۰ بہ نماکاری انچو ایر بہ بیت
 دکن دز مجتہ . واجہ کیٹس ۱۰ آشاعری ۱۰ بیج دوست نہایت
 کہ زور پریں احساس و بانسکت بہ ویم ۱۰ آرگ بہ بیت ، بہرہ
 نما داریں چی وت مدامی و شنی و گل انت . واجہ کیٹس گشتی ، نما
 گواچن انت ادگواچن وت نما انت ، واجہ کیٹس ۱۰ اے وانک
 و سٹھونک ۱۰ پرنگی ایرادگر پتہ مرزی کرتنت . درست و انتہیت
 کہ نما داری و تی چند ۱۰ وت گون انت ادایش چہ نیک و بد
 ۱۰ پورنگی نہ بیت . لوزانک و شاعری و کار میٹے اندر ۱۰ نما داریگ
 ۱۰ احساس پیدا کنگی او پر جاہ دارگی انت . نما داریگ ۱۰ اے
 احساس مدایگیں و شنی ۱۰ ساتوک انت . زندگی ۱۰ ہر بد نما و بے
 ڈولیں چہ پانی نما دار و ڈولدار کنگ ۱۰ نام نما کاری انت . اے
 رد ۱۰ واجہ والٹر پیٹر زور پر دیان ۱۰ دراہنیت . لوزانک ۱۰
 کار ابدیشادہ و چس و دمیر و شنی ۱۰ دگہ ، چچی نیست .

تاسیر بیگیں را گندہ

تاسیر بیگیں ایراد ۱۰ ایرادگر ۱۰ وتی چند ۱۰ تو کی تاسیر مان انت .
 کار نامگ یا فن پارگ ۱۰ پکو ۱۰ اے و ڈر لگوشی مان نیدت باے
 ایشی ڈیل و ڈول ۱۰ تام اندام نما دنت او پر چے ! اردو لوزانک
 ۱۰ نما داریں ایرادگر واجہ مہیم الدین احمد دشت گوشہ ۱۰ تاسیری

ایراد و شاہ پارگ و سیادی است و لے بے توروی نیرت۔
 تاسیرانی تنکیں سمھاریے است و لے زرنہ وزارت و رُژن
 نیرت، جوزگانی اچھل است دماگ و دراھی نیست۔ بے
 تاسیری و ہریری است و لے و رداشت رسک نیست۔ املیں
 بنادارگ و گواچنیں چی نیست۔“

اُردو ویک دگہ ایراد گروا جہ علی سردار جعفری تاسیرگیں
 ایراد نہ لیکھت و گش، ”انگریزی و داجہ پیڑ تاسیرگیں و ڈے
 ایراد گپتگت و لے اے و ڈی ایراد تنادیر ویم و جنت نہ
 کزت پھر چیکہ اے و ڈے غیر ذمہ دارگیں و ڈے
 ات ”نن پارگ یا لوزانکی شاہکارانی تاسیر ہر کتی و تی
 بند و بنت اداے یک و ڈے نہ بنت پمیشا آسر کشگ
 تاسیرگیں ایراد و گران انت۔“

اُردو ویک شاعر و اجہ فراق گھور کھپوری و گمان و تاسیر
 یک شاہکار و بسٹیں اثر و چھاڑ و ہر پری و گونڈگ انت کہ
 دل و دماگ او زرنہ وزارت و اندامان مان کایت ادیشانی
 درشانی اگن اپنوبدیت کہ زندمانی و توش و تا جلی ہم تاسیرانی
 برجہ نہانیت، دان، ایشی و زندمانیں تاسیر گشت۔“
 واجہ کلیم الدین احمد دراہینت کہ بسٹیں اثر امان و ہداں

بیت کنت کہ دماغ و ہیلکاری ببیت ادا ایراری ڈولڈاریگی
 ببیت . ہریرگیگیں اثر یا جا و رعہ جاہیگیں نما و احساس و کمی
 سرکثیت البت چھاڑکار دات کنت ولے ایرادگرایشی
 سرعہ بایرانت پت مکنت ، گونڈگیگی ، اردو زبان و ایراد
 و مزنیں ہرا بی انت پرچیکہ پیلیوس درا جیں دتا ہشتت
 و تارا و وور داریت ۔

زندانیں ایرا و یا زندگیں ایرا و نونزومی سدسی عیسوی
 و انگلستان و نام کشیت او گیتمی سدسی و اہم و اجد اسپنگارن
 و پیمیں پرنگی ایرادگران ایشی و زندگی دارگ و کوششت
 کرتنت ولے ایشی گیمرن انت پرچیکہ پچ زینا و ردزا لوزگی
 ایشی و شتر نہ زانت ۔

تاسیرگیگیں ایرا دیک لوزا بکار یا فن کار و قی چند و ڈیل
 و ڈول و گونا نکشت بوت نہ کنت البت آئی ڈیل و ڈول ،
 تب و خوا و آئی عزات و جند و کمتے پیش داشت کنت ۔
 تاسیری ایرادگر و کار رایہ دیگ و میکانگی و رعہ زوان و فن
 و بیرونی کار جانی لڑ بندی نہ انت بلکن فنکار و چھاڑ لگیگیں
 زینہ و رازاں بو جگ انت ، احساس و زینہ ہوری پیش دارگی
 انت ۔

یک پرنگی ایرادگر بانک پفر ہو و فصیال و ایراد و مبنی
 مسکت اے گشگ انت کہ یک شاہکار پرچے انکس دکش
 انت او اے دکشی چون و دکھ بوت و پرچے ؛ بانک یفر ہو
 و گور و ایراد و کار چھاڑ لگی یا دشمنائیں و طر و بیت اد ایشی
 رد و جوزگی گیش و گوار بیت ۔

تاسیریگی ایراد و گنوگ چال و چاریت ہراں تیوگی و
 اندرونی یا توکی انت او ہرچی دل بگشیت اما شریا گندگ
 انت ۔ تاسیری ایراد و جا جا و جہ جے ۔ ای ۔ اسپنگرن
 گشی ۔ یک فنپارگے م پارگ و گون ایراد و گروں و دماگ
 و جوزگ و احساس گیر کننت ایشانی ایراد پیش دارگ
 تاسیری و انتجاہ و ایراد گرانہ مزین مسکت و مراد انت ؛

تاسیری را گندہ

تاسیری ایرادگر نوزومی سدی غیسوی و رومانی جنہرشت
 و پولنگ زرتنت او آوانی را ہبنداں کار مزکننت ۔ تاسیری
 ایرادگر و اجہ و الٹریٹیرو و اجہ آرتھر ساہنس و قی دستا کار زانت
 تاسیری ایرادگری و جوزگی ایرادگری ہم گشت پر چیکہ یک شاہکار
 و گندگ و گون ہر چونیں جوزگے دل و پا و بیت اما ہی رد و چار
 بچار و اسر و گیبیت و گیشینیت ۔ اگر یک فنی جوڑ ہشت و گندہ

ء گوں جوزگان جُنشتے برسیت ، وان ، ایشی برتر نینگ و پدراہی
 ء جاہی و گواچنی ایراد زاننت . واجہ اسپنگرن گشی بد منی دشی
 وت چارگ و پرکھگ انت چرشی گیش شرترین پرکھگ
 کجام و طربوت کنت . من ایرادگران ء آ سنکس گشت کنیں کہ
 پلان پارگ ء منا چھاڑو گل بلیتہ پمیتا اے شرتر انت
 واجہ اسپنگرن ء گور ء اماکس کہ فنکار ء و دیکار یگان راجی و
 تاریخی تکان چار و بچار کنت آ لوزانکی ایرادگر نہ انت بلکن تاریخ
 و راجبند زانینگ ء لڑ ء کانت .

واجہ ڈاکٹر عبادت یریلوی گشی کہ تا سیرگیں اے گت کہ
 وقی دل ء میل ء آ سرکشگ بیت او و دیکار یگیں ڈسی ء چارگ
 مہیت او ایوک ء احساس و جوزگ ء جنز بیت مرو چگیں
 دنیا ء دیر پانہ بنت پرچیکہ ایثانی بندات گیمی من و بیکواں
 ایرانت او وقی جنڈ ء دشی و گل ء چارنت او آسمان ء دشی
 و آ سووگی ء نچارنت پمیتا چوشیں ایرادگران گوں انسانی زند
 بلا بندسی ء بیج سروکار نیست ، و لے انسانی زندامیش نہ انت
 بلکن انتحت گیش انت . سک شامیت ، دیر پانڈا و ہمگیر
 انت . تیمدین ء گون نہ انت بازین و گنت پمیتا زندگوں بازین
 ء بد ء جوانتر و شرتر انت .

دشمنایک و راگسند و بدیدار و تاران انسان پسندنراں
 انگریزی و ہدیو منسٹ گشتت، ہدیو منسٹ و جنسز و جلگوگیر
 واجہ دیسی دیر یوس ہر سوس ۱۵۳۶-۱۴۶۶ ات کہ
 اسکاٹ ججز و جہل جت۔ اسچواے ہر دو ڈول کوہنیں،
 یونانی و رومی لوزانک و پلو بندوک آنت دے انسان پسند
 گیشتر انانی زند و پلو بندوک گوشی و عینت او ساہنی دلیل ویم
 و کارنت۔ آچوٹکس باور و دستوندارنت۔ ہدیو منسٹ و لوزانک
 و نین و متبل دی مان انت۔ ایش انہتا پسند ہم آست انت۔
 او دشمنایکس تکاں چم نہ شاننت۔ آوان و ادست و باور انت
 کہ لوزانک زند و آدینک انت او زند و شاگس گوانزگ رویت
 مزنبیت پمیشا لوزانک و چہ زند و جتا چارگ مہیت۔ فنی پٹ
 و لوٹ و ورد و ایش مذکار و زند اھیالان چارنت و چکاسنت
 کہ گوں زند و بندوک آنت، زند و پو لنگ چہ پیم زرنگ یا
 زند و چہ پیم لوٹیت۔ اے ایرادگراں واجہ چہ ٹرن کوہنتری ہراں
 کلاسیکیت و پلو بندوک انت واجہ و ندہیم لیوس ۱۸۸۴ء
 لوہنترن پسندیک، جوزگ پسندیک اور و مان پسندیک ہر سہان
 ایرجنت۔ ابرت اردنگ بلیٹ و واجہ پاں اے۔ میور لوزانک
 و چہ زند و زیات نرینکتری و دلمان آنت تاکنن باسکت مہیت

ادایشی نغبکشی ء نکار نہ انت . ایشانی هیال ء تنے دبدان
 تیوگیں لوزانک بے سیت و بے پکار انت . انانیت ء کار
 نیت . آوانی من ء لوزانک ء انانی زند ء چہ تاسانی آسرا
 پام کنگا بھیت ادایشی کہ نیکو کاریگ ء دیم ء آرگ بھیت
 انسان نیک کرداری ء پلو ء مجزیت .

واجہ و کتر عبادت بریلوی ء هیال ء انان پندگی
 ء راگند لوزانک ء کھٹن کرنگ و کوتل کنان ء تنگیں راہے بارت
 اے رنگراہ ء لوزانک ء دویکارگیں گشا و درماننگ بنت و
 برنت پرچیکہ سکتیں پابندی لوزانک ء پلیت کزنت . پاکین
 و برزو و بلندیں هیال و من نہ ماننت . مرد چگیں دور ء انان
 ء هیال و من سک برزو و بالا بوہان انت او عام دگت گیش
 ء گیش بوہان انت .

تاسیرگیں راگند ایراد

بازیں تاسیرگیں ایراد گردی جنڈ و دل و دماغ تاسیران
 بو میاز انت او پتچ ایرادی راہ بند بر پابندی نہ کزنت . آوانی رگ
 و پتے و ت رہبر انت او آوانی من لوزانکی کدو کیلواں اہیہ
 ، پتچ لیکو وھیالے نہ وارنت ، ولے چاروکیں چم گندیت . کہ
 اے ورشانی ہیچ متبل نہ وارنت . کڑوے مردم آوانی ورشانی

وڑو تاسیراں با رگرننت اوچسٹ ہم زورننت و لے نوکیں چیسے پدیاگ
 نہ بیت. نوک مدام درشانیء درابیت اوچہ بن ء اما فعیال و لیکوکیک
 منویں واک ء آسرا ننت. ایراد ء سیادی گوں دگر علم و گتانی
 زند و لوزانک ء سیادی ء پھجرا و ہر دوکانی متبلی ء پدرا ہی ء
 ایراد ء و بستگی و ت لے راگند ء ایوک ء تاسیری بوہگ
 اوہسی سری ء نمزینیت۔

جوڑ ہشتی راگند ایراد

لے تاسیرگیں ایراد ء یک بار ے۔ لے ایراد پگہ بیرونی
 نکاں یلہ دیان ء لوزانکی پارگے ء بابت ء ایوک نہادارگیں تاسیرانی
 درشان کنت پیشا ایش جوڑ ہشتے و لے جاہی بگتیں ہر اما ایراد
 جوڑ ہشتی بوت کنت کہ آئی ء ایراد گر ء شیواریں زانت. گواچن ء
 پوہ پوہگ ء ہب اوچارو بچار کنگ ء میل مان بدیت او متبل
 ء کہ منویں ش سری، کبمانک رنیر مانک او آزمانک ء جوڑ ہشتی
 لوزانک گشگ بیت، ہیج ایراد ے جوڑ ہشتی گشگ بوت نہ کنت.
 نیٹ ایش کہ سر سری یا انچا میں متبل ء ایراد ء جوڑ ہشتی گشگ
 لے معنائنت پیشا امریکی ایراد گر جوڑ ہشتی ایراد ء تاسیری
 متبل ء کار مرزگر تگنت.

منویں راگند

واجہ میتر آرنلی گشتی "لوزانک زندہ ایراد انت" آ و گشتی
 یرودہ زندہ شتر کنگ و لوزانک و ماگون انت اوان
 دیروی و پھلمی انت . چو ہراں لوزانک بے سیت نہ انت
 انت ا و نغبکشی گوں ڈونی یا بیرونی تکتہ بندوک انت
 دشمنایک و تکتہ فنکار و وقت بند و زرات و اندرونی تک گوں
 انت . ولے اگن لوزانک زندہ ایراد انت ، و ان ، ایش ایو
 و سارگیس زمانگ و نہ اوشتیت پرچیکہ ایراد و مسکت و مراد
 مدام ٹا ہینو کی انت ا و نوکیں ٹا ہینگی و پھ مدام یک پیشرویں
 پچار بیت کہ آہرا من یا منویں واک گشتت . شتریں لوزانک
 پیشیکانی گور و ہم دو جتا میں دروشم داریت یکے رائنگری
 یا وڑگیری دومی منو . راگندہ ایراد گر یک واکہ و وئیل و دودیم
 گزندت یکے گواچنی یا اوشتوک اودومی گمانیک یا تکسریگ
 آوانی گور و فنکار و گند و چار ہر دو ہینان یک کنت بنان
 و اب و گواچن و ہوری و لوزانک و دی بیت پیشا دل و چپان
 گوں چارگ ایشانی گور و الم انت . منویں واک و ابید لوزانک
 جوڑ ہشتت و کارکردگی دیم و نیت پیشا امریکی ایراد گروا حبلہ
 نمشتہ کنت ، اگن ماہیری رد و حسس بین اوانے احسان
 درشانی و واھنر بن گڈا چہ ماہر کستے یک نوکیں کتا بے جوڑ گرو

کنت کہ اولی اما کتاب و بدل بوت کنت کہ اما دانگن و
 پونگ زرنگن : واجہ اسپنگارن وھیال و فنکار و بابت
 و قی تا سیرانی در شانی یک و دیگر گیس کار کردگیہ . واجہ
 اسپنگارن فن و نغبتی ، شری او ناشری و سچا ریت بلکن
 ایوک و منوی واک و تا سیر و طر سیری کنت اوراجی حکت
 و تاوان و تارا نیا مجگر کنت و تیاب و پیناف گران و کف
 دپی گراماں چہ دیر و گندیت : پمیشا اردو و ایرادگر واجہ
 احتتام حسین آہر او باریت و ایر حبت و گشی کہ واجہ اسپنگارن
 و اے گپ و زور پدیگ کہ ایرادگر فنکار وھیال و لیکہانی
 جوانی و ہرا بی و دگوشش مدنت بمرچیکہ اے فلسفزاننت و
 کارانت بیج زنیاورس زانوگر یا ایرادگر و بہ ممکن نہ انت . کہ
 آنج رایہ مدنت . اگن لوزانک و نام در شان انت ، وان ، جاہی
 یک گپ ،ھیال ، لیکہ ، چکاس ، وایگ یا مراد و مسکت و
 در شانی مان انت ، پمیشا ہر و انوک و زانوک و قی زرنہ و زانت
 و بیگ و ایشانی بابت و رایے داریت کہ لوزانکار و رایہ و ہمنپاک
 ایشی اتی نہ انت . واجہ اسپنگارن و گشتن و رد و اے
 و ڈی رایہ و ایرادگر یا چیر بدنت یا لوزانکار و رایہ و ہمگونگ
 پکنت ، ایش بوت نہ کنت او نہ تا سیر و تا سیر کشک ابید نغبتی

ممکن انت۔ پیشا واجہ اسپنگارن و اے جوڑ ہستی یا منوسی
 بے گواہین، نذورا و ناکارہ فلسفے کے چہرے ہی ہزاران سال
 پیش افلاطون انگت شہرا یہ دانتگت کہ شاعری گواہین
 گواہ کنت ہراں آئی ڈر گیری انت پیشا بریکار انت۔

واجہ احتشام تاسیری روعہ و میترہ و تراہینیت، لوزانکارہ
 پے اے ممکن نہ انت کہ چکار کنت و کار بہانیت پر چپیکہ آئی زہر
 و جوڑینگ و رازینگ و ڈنی و راجی و دگہ ڈسی باز گردک، انت
 او آہر انکاری و نیلنت، البت بازی انہیں جاوراں کستے و تی
 زہنی زور و کوشستان بازیں چہا فی دیدار ان و پے و ت زہنی
 و ماگی آسرات سہجینت کنت او و قیال و من نوک شونہ
 دات کنت و اگن نیکیں من و گت و اے کوشست بہیت، و ان
 زہنی راجی و ٹکی و ڈرو و اح بدل بوت کنت مشال و بگشین نیامی
 ٹکت و یک زہنیا ورین انانے و قی ٹکت و نفیکشی و پلوداری و
 استمان و بد و بوت کنت یا استمان و زوراکہ و ترس و دو و می جنت
 یا اُس دوستے ہم بوت کنت۔ اے ہر دوہیں جاوراں زہنی جوڑ
 دو و ڈر بیت پے ہر دوہیں جاوراں تاسیر و پے ڈنی سبب او اندرونی
 آسراں بوگ ائی انت۔ لوزانکارہ یا ایرادگر و دو ماگ شہر و ناثر
 یا جران و ہرا بن و روعہ نیا مگر بوت نہ کنت البت آ و تار و دات

و در گیتا گویں را سہندانی رید و لوزانک یا فنق یک شاہ
 و چاریت و چکاسیت، پرکھیت و قول سرت، ارا ایراد گرو
 گند و چارے ہم کنت .

نوزومی سدھی عیسوی و بچی پرنسک ان و ساہنسی
 گند و چارگندگ و نیشتا و لے نوزومی سدھی عیسوی
 پرنسک ان و بازی انچیں ایراد گرو دی برتنت کہ لوزانک
 دن و وڑ و وڑ و گیشینگ و پودھ کنگ و کوشمت گرتنت
 پراہم آدانی سونج گیشتر ساہنسی نہ انت . واجہ کولرنج .

(۱۷۷۲-۱۶۸۳۳) واجہ ولیم در و زور تھ (۱۷۷۰-۱۷۵۰)

و وڑیں شاہ و ایراد گرو لوزانک و نازینگ و وٹس کرتگ و
 آدانی نازینگ ہم کیشتر ساہنسی گشگ نمبت . واجہ کولرنج

شاہری و تا سیر و منیت او واجہ و وڑ و زور تھ شاہری و وڑ

علم و گتانی شیرگ زانت . رند و رومانی و جزگی و دگر

بسنرت سر زرتنت او لوزانک پہ لوزانکی رید و تواریت

برتنت . اے نیو گیں تکس و جنز زور بوہان سشتنت

باز انچیں جنزرتنت تج جنت و چوٹہ چندینت کہ آوان نہ ایوک

و لوزانک و فن پھر سہند و زور بند کرتنت بلکن با مراد و با مسکت

کرتنت . آدانی من و لوزانک نہ ایوک و نما کارگی انت بلکن

ان اہلیت و بے وز و بالا برگ و آگدہ زور یا اُغد ز سیرانت ۔
 کار کردگیں رد و ایراد گروقی و قی بازیں و ژوانج کارمرز
 کرتنت و لے اے و ژریں را گندراں چہل و چار را گند سکت نام
 کشتنت ۔

۱. انقلابی را گند ۲۔ زرخعی پٹ پو لی را گند
۳. سائینسی را گند ۴۔ نوکیں با جوڑ پائینشی را گند

انقلابی را گند

ایشی و مارکسی یا اشتراکی دآڑ آڑی، را گند ہم گشتت ۔
 واجہ سید احتشام حسین گشی کہ لوزانک و اے حیثیت کہ آئی
 اندرہ راجی گواچن گوں و قی بھکانی گونجھان پدراہنت اولوزانکار
 و میلانی لشک و نشان چہ آئی وھیالان رسمیت اولوزانکار
 زند و کش مکش و آڑ بوہان و ایشی و گہتر و شترتر کنگست
 سونج و سلا فات کرت کرت ماں آڑ آڑ بیگیں گواچنکاری او
 مارکسی ایراد و تیوگیں را گنداں تاک گندگ و کیت و واجہ احتشام حسین
 دہیز و گشی کہ آڑ بیگیں ایرادی را گند و کار کردگیں ایراد گرو سٹ بیگیں
 ارواہی دور راجی زہن زانتیگ، را جبند زانتیگ او اما تیوگیں
 گیان دیم و وارنت کہ ٹک و بولکی راج و پیداوار و ودنی بندانانی

سرء پگرمی و زبھی و طرء و وی بنت . واجه احتشام حسین گشی
 که تنه و بدان کار کردگیس ایراد و چک ء را گند سکت کار و انگ
 پر چیکه ایش اندرونی و بیرونی هر دو تنگان دزگیر کنان ء اما گپان
 در گنجیت که لوزانکار ء زینھ ء راجی و فنی هر دو هینان سیادی
 دارنت . اے را گندنه و شتا یگ ء سکان ڈ لپا ر انت او نه لوزاک
 ء را جنبد زانتیگ و سیا ستز انتیگ ء بدل چاره ک انت
 انقلابی را گند ء با زبراں اے دو بگ جنگ بیت که ایش لوزاک
 ء لوزانکی و طرء نه چاریت بلکن ایش اندر ء فلسفگ ، و روزانتیگ
 او دگه چپیان چاریت و چکاسیت . واجه احتشام حسین گشی
 اے گپ راست نه انت پر چیکه لوزانک ایوک لمستیں فنی
 و طران و وی نه انت بلکن ایش و دیکاری ء با زریں دگه چی آرت
 پدء فنی دروشم و ت چه تاریخی جا و را و راجی ر دوم ء و وی بنت
 آرت سٹیگیس را گند ء ر دوزوان ء ایراد گیر واجه ڈاک
 عبدالمحلیم اے و طرء را هینیت . تازیب و فن ء بابت ء آرت سٹیگیس
 ء بند اتی را گند ایش انت که شہی زندگی ء پیداواری یا برو
 بودی شونکاری انسان ء راجی ، سیاسی و دماگی جاوران آڈونٹ
 ایشی اے متبل دی نه انت کہ برو بودگیس شونکاری و فن
 بٹیں سیادی ء یا میکاکی پوداریے انت . آرت سٹیگیس

اے ہجیرہ گشتیت کہ فن و رونی گذر و لوٹ یا ورودنی جاورانی
 پنداشتی البت ورودنی جاور و سرء انسانی و راجی و دماغی و
 زبھی زندء بن حشمت ایرانت۔ انسان و حصیال و مق و راگند
 ہم ورودنی جاوراں اثر و ور دینت البت درستین دروشمانی
 چار و چکاس و پد پدرا بیت کہ گواچنی ورودنی دروشم بنداتی و
 الی انت۔

انانی زند و سر یگین تاریخ اے گت و گواہ انت کہ
 انسان و ہمک گشاد برو بود و نزارگ و زرگ و کار مرزبوت
 قدرت بنراں نیچرو انسان و نیام و سادگ و سموس سیا دیے
 است ات۔ مردین و جنین و نیام و وار بکشتی و بارو بانک
 ات او آوانی او زار نوک نوکی درگیجک بوتنگ اتنت بلے و اہم
 داری و زمیل زیاتتر ات۔ واری و زمبلکشی و اے اول سرگین
 و طواج و فن و پیدا ہشت پونگ زرت و پرت۔ اے ردء
 یک جبرمن و رزنانت و اچہ کارل ہیوشراے گت و درگیجک
 کہ نچک و دریس، چاپ و ڈرکٹا و شر و بانگل بنداتی زمبلکشی
 و ڈیل و ڈول انت۔ مگشتیت کہ کار و دوران و اگن کاری و بدن
 و سرینگ یکنار و یکتین و طرء بیت او ساز و آواز ہم گون بیت۔
 دان، کاری و مہارت۔ و اچہ ہیوشر و گمان و اولی ساز و آواز

انت کہ کارگرانی دست و داس و پیم و آت . واجہ جارج
 طمس ہم آئی پلو بندیت و گیش کنت کہ کارکنو کافی
 و شتیں تواریاں شاعری بنا بوت اور بند وانی کاریگیں اور زار
 موسیقی و ساز جوڑ بوتنت . بدن و جمر و تکتسٹران و ریس و درگ
 در آعت .

فن و بر و بود و اے سیادی یکشت و دمیروسی نہکت پر
 تاریخ و تا کان ایشی نٹک و نشان مان انت . برے فن بر
 شتنگ او پیداوار پد نٹنگ او برے پیداوار بود آرتنگ بلے فن
 نابودی و رستنگ . ایش ہم سبب آنت انت . یونانی دور
 (۲۲۷ - ۶۵ ق م) و فن زندگی دور (۱۵۵۳ - ۱۸۹۵)
 و در و بوت نہکت . واجہ طبلہ حلیم گشی اے گپ ر و انت کہ
 آٹھ آرٹیکس جنز کو نہیں دو دور بیدگی میثانی گم و گاری و رند و کپنگ
 چوش نہ انت البت انسانی راچی زند و روم و کچ و کیل کنان و
 راہبندان راہدگ ساتیت او اے جبر زردار و ساہوکاران نہ ساچت
 واجہ ڈاکٹر طبلہ حلیم گواچنی گشی : " آٹھ آرٹیکس جنز جاہیگیں ،
 نماہدگ تاریخ و جاہیگیں جاؤرانی راہ و دکان دیم و دارنت
 ادایشانی چست و ایران چارنت پر چکیہ آتارخی روم راہبندان
 سر پ انت ، پیشا ہچبر زونہ ورننت و نہ ر لنت بلکن امارستہ

راہِ رُونت کہ انسانیت و میروی و دگ انت۔

مارکسی فلسفہ ان فی تاریخ و سرجمی گیشینیت او آ فی
 ردوم و جتا ہی و گستاہی و گڈ نہ گندیت بکن آ فی کوشست
 امیش انت کہ اماکانودان در بگیبیت کہ انسانیت ووت
 مروقی مسیاد سما و اتق وینت۔ انسانیت و چہ راجی تک و
 بو لکی کشماکش و کشتنت۔ پیتا مارکسی و شنا یگ انچیسے
 کدرو کیلوٹا ہینیت کہ کونہیں و نوکیں لوزانک و یکجا و مرزوار
 پکنت اولوکیں دور و گہتریں جوڑ ہشت و مککار بہنت۔ اڑا بوکیں
 راگند اے گپ و پلو بندیت کہ کونہیں لوزانک و چار و چکاس
 بہیت او آ فی سیت و زیان چارگ و کیلارگ بہنت بلے
 لوکیں دور و اما کدرو کیلوانی کار مرز کئے کار دنت۔ مثال
 و بگشیں اُرسی لوزانکار واجہ طالسٹای مگیمیم دہترے ات ولے
 ولے دور و راجی زند و گوا چینیگیں گونا فکشتی و آ فی لوزانکی کار گونہی
 نہ انت۔ اُرس و انقلابی سروک واجہ لینن آہرا راجی فلسفہ
 و پرد و رجعت پسندے زانت بلے آ فی لوزانک و گوا چینن گونگان
 بگیواہ زانت۔

مارکسزم و روم جو انین فن امانت کہ راستی و سچھی و گوا چنی دی
 بہیت او آ فی راستیں و طران و شنا یگ و دروشم مان ہینیت۔

آڑاڑیگیں ایرا دگر فن و گواچنی گوناف و بوقی جنبد و پسند و ناپند
و بدل و کم باز ایرا دگری و پیشداشتی را پند ہم اظہرات کنت
آڑاڑیگ چٹیں گواچن و گواہی دنت و گشی اے چٹیں گواچن
اوشتوک نہ انت بلکن چہ بندات و نکالسر و انت۔ و ابرین
اے چٹیں گواچن و ساہنس ستموی و نام پر بستگ بناں آ و
گور و راستی و ستموی چٹیں اوگت و زانت زیاتیک انت۔
فن ہم گواچن و گواہ انت پیشا ایشی و ہم چٹین و زیاتیکین
و دروشمانی درجہ بندیک ہمرد و ہمرنگ بیت۔

ساہنس و فن ہر دو گواچن و گوناف انت و لے و قی سنوی
لیکہ اگوشتن و وڑو و اج او تا سیری کدرو کیلواں چٹ جتا انت
ابت ہر دو انسانی زینہ و زانت و برو بود انت۔ ہر دو انسانی
گیدی و یکین درمی گواچن و گواہ انت۔ فن و دروشمانیک مان انت
اووشمانیک و بابت و سو ریت انسا ییکو پٹیا لے وڑ سوچ دن
فن و ساہنس و بنداقی فرق امیش انت کہ فن را بی زند و ہنگ
و فلسفیکین و سیاسیکین منواں مسیل و مہبدل و انشا رگ و کت
کار مرز کنت۔ فن و ساہنس و گواچن و ادراک یا علم و کت و گوگ
و ڈول و فرق مان نیست بلکن اما وڑو و اج و فرق انت کہ چہ راں گواچن
پدرا یا متاثرہ لگک بیت۔ فن و اے کار انت کہ آ مسیل و مہبدل و کت

و منتوس داک و ذریگ و بر و بری ، در یامی و ہوارمی او گونا گشتیں
 کیفیت و جوڑ ہشت و پہلو ہی کنت !

مار کسزم اے گپت و گون نہ انت کہ زیبا ہی تو کی یا اندرونی و
 بگپتی کدرے بلکن ایش کہ زیبا ہی قدرت بزاں نیچر و مان است
 او ہر وڑیں انسان فی کار و کار پد و تاریخی سو بان آ جو انت ۔ البت
 مردمان و زیبا ہی و احساس چہ تاریخی جا و رانی اثر و ودی بریت
 او ایشی ر دو م و فن و تازیب و دیروسی گون انت ۔ اے دیروسی
 ان نانی پیدا واری او ست و انت ۔ مار کسزم و رد و نما و احساس
 زینہ و چٹیں اندرونی یا تو کی جا و رے نہ انت بلکن قدرت و اما
 بیرونی بر مشان مان انت کہ گوں انسان و راجی زند و گون انت ۔
 ہر چنگدان قدرت و وقی داک و چہر و کاران انت ا منک
 آئی زیبا ہی دید و ا واک بدل بو بان انت ۔ انچو کہ سر شاعر
 لغت گشی ے

قدرت و انسان برطان انت ، ابح ازل تا آحران
 ہر زمان انسان روان انت کامران و سوب کنان
 دا ج کارل مارکس گشی کہ انسان قدرت و بدلینگ و ہوروق
 سر ہشت و ہم بدل کنت ۔ مارکسی اے ہم گشت کہ فن و بگپت
 او گوی و ڈول جتا و گتانا انت ۔ ہر دو چہ یکد گر و پولنگ زورنت او

فن و ڈیل و ڈولانی ردوم و راجی تاتخ او آئی دمیروسی ناگک بیج
 مہنگت و زیبا ترس پدرا ہیء پھنکار نیگیں ڈیل و ڈول اکم انت
 اے ڈیل و ڈول وت جوڑ نہ بلست او بے سبب نہ انت بکن
 ازم دکیبانی و ڈرو واجانی بد لینگ و پھجیء بدل بنت - پھینا آوان
 ردوم و ہم ایشانی زدومہ اگن چار و بچار کنگ بہیت ، دان ،
 مارکسی راگند و بنداقی راستیگ پدرا بہیت ۔

بازو جکار فن و شاہکار و شاہ پارگ و سیاسی کدر و کیلو
 چسائی و شہماگی و کیلو و کتر یا گہتر زانت بزاس
 سیاسی کیلو و گون مہنگت و بندنت او و شہماگی و گون ڈیل
 و ڈول یا ڈیلیبندی و ہمز کنت ولے مارکسی راگند اے و ڈی
 گند و چار و ڈو باریت ۔ فن و سیاسی کیلو و کم و فنکار و سیاسی
 زینہ و زانت یا او ستو و باور یا دل
 مہیل و آسرنہ انت بلکن ایش کر فنکار پنکر گواچن و گواہ کنت
 ہر ترقی پسند لونا نکار و گواچن و گواہ کنگ و فنکار نیگیں گشا دالم
 و گون بہیت ۔ اگن کس و گون بہنت تہ آ آر سی لونا نکار و اجہ
 میکم گورکی و ڈرو ہمز میں فنکار نے ہشمار بہیت ۔ انجو بازو براں یک
 غیر سیاسی و غیر ترقی پسندیں لونا نکار و ہمز میں فنکار بے ہوت
 کنت ۔ واجد کارل مارکس ، واجد اینگلز او واجد لینن اے ردوم

واجب باشد، واجب زولا و واجب طالطائی و نامان گزنت۔ اے
انقلابی سروک لوزانک ووشنایگیں تک عا منکس شتراننت
انکس کہ سیاسی کیلو انت۔

اے راست انت کہ آڑا آڑیگیں فنکار گواچن پسند انت
ولے جوزگیں جاورد ہم چٹ رونه گزنت بلکن اے جاورد
تہا کار بند یگیں و انقلابیگیں رنگ و ایگلا رانت۔ ابرت اسپیں
جوزگی جاوردانی پکھ مرزی نہ کنت کہ ہر دم و گنو پالی دھورکھیالی
و دگنیاء دور دینت۔ آوانی انقلابی جوزگی جاوردانی فن و انقلابی
سکت و نیکیں مرادانی تریشونک گندگ عا کانت اوراج و
پہر پینیں جاوردانی فدک جت کنت، راج و چہ گنو کپالی و حام
ھیالی و ترانگان کشت کنت۔ آٹھ زبریں و ایگان مارت
کنت تاکنن مردم گہتری و گہبودی مراد و منزلاں گام بنان پروت۔
انقلابی جوزگی جاورد پڑجوش بیت بے پڑجوزگ و نرند نہ بیت۔
نوزومی سدی عیسوی و پرننگستان و واجب زولا و وٹریں بازیں
لوزانکار راجی ایرادگری و گواچنی گپ جت انت ولے راجی بدیں
جاورد کارانی دوا درگیجئے جہدہ گزنت او ہورکیں ہیالی و جوزگیں
جاورد راہ گپنت۔ دومی پتو و آڑا آڑیگیں لوزانکار گواچن پسندی و
جوزگیں جاورد و ہیان کارگران انت۔ اے لوزانکار گواچن

رانت - آرزو و زانت و دمیروی و بلا دی و چک و فن و ساہنس
 و ترقی لوٹیت - آنیستگین شے و نر منیت پر چیکہ ایش
 او میتندی و ناکاری صیال بندگی و بدیں گونگی او ایش،
 انسان و دمیروی و پد و اوست

داجہ عبدالحلیم و اجہ میکسم گورکی و گپان دیم و کاریت
 و گشی : آڑا ٹریجین گواچن پسندگی و ر و و بدن و ہستی
 کارکردگی و ناما رانت او زند جوڑ ہستی کوشرت و ناما رانت -
 آڑا ٹریگ و مراد امیش رانت کہ انسان و وقی چند و گشاوانی
 یکشتیں ردوم بہت تا مکن قدرت و زور اکیاں زیر پکنت
 و گوں زبریں زندے و اے دنیا و عدالت داوانی چس و نر و ریت
 اے دنیا و دراجیں مدے گوں جاندرایسی و تندرستی و بہانیت
 او دیش و وادان بہت .

اُردو زوان و ایراد گروا جہ ڈاکٹر عبادت بریلوسی گشی کہ
 لوزانک و فن و با مسکت و مرادھی کنگ و بکزنشتاں انقلابی
 بکزنہراں و اجہ کارل مارکس و و اجہ اینگلز و صیال و لیکووانی
 مزین بارے و مان رانت - آوانی صیال و لوزانکی ایرادگری و
 ہدات ایوک و فلنگ و و شمایگ و سدر کا ایر بوت نہ کنت
 تا مکن ایثانی بچھی و ساہنس چار و پچار گون بہت - اے ہرو

و اجکار و قی فلنگ ء شے پرستی ء اڈ دینت ہمیشا چمگند
 پسند ء ڈوبارنت و جہل جنت . چمگند پسند یگیں راگند
 و شتا یگ و ونڈ و بارے کہ چہ بازیں سالان کار مرز پوہان
 ات او ایشی چکت ء لوزانک پہ لوزانکی ء چوکیں پڑو و جبار جنگ
 بوت ولے ساہنی و انقلابی جنزانی ویم ء داشت رکت
 زوت دڑت . واجہ مارکس و ایگلز و تارا استمان ء زید و توار
 لیکھنت او لوزانک ء استمان ء نفبکشی و نما دار یگ ء پہ
 کار مرز کنگ ء و لگوشی و انتزت . آنفکشی و نماء فن و لوزانک
 ء چار راہ رانت . واجہ بریلوسی دیمتر ء تراہنیت ، " ایش
 کم باز آ مارا گند انت کہ واجہ میتھو آرنلڈ ء پیش گتت کہ " لوزانک
 زید ء ایراد انت " متبل ایش کہ لوزانک زند ء شتر ء چہ
 شتر تر کنگ ء کار انت او انسان ء دیروسی دگہتری گیشتر پکار
 انت . واجہ بریلوسی گشی کہ نفبکشی گوں ڈونی یا بیرونی چہا ہ
 بندوک انت او و شتا یگ ء تک گوں فنکار ء جبند ء تو کی ہراں
 اندرونی چہی ، ہمیشا اگہ فن ء ہر دو چپ گوں بنت ، دان ، فنتے
 کامیا بین فنتے بوت کنت . واجہ بریلوسی گشی واجہ مارکس و ایگلز
 ء فصیل و من مان فن ء گوا چنکاری ء جنیت انت ادا یثانی ہنات
 پوزانتیک و ساہنی ات . مارکسی راگند زند ء زور کشت

ویک مزنوا کیس جہنزشیے بوت پیشا ایشرا انقلابی راگندہ
نام پر بستنت۔ انقلابی راگندہ را ہدر پر گھسی لوزانک
کت بدیدار انت او لوزانک و استمان و مڈھی زانت۔ آوان
ھیال و لوزانک و لوزانکار مزدورانی مڈھی انت او آوانی دست
و بنت انقلابی راگندہ کڑ سے انتہا پسند و سکت۔ سروتی
زور آوری و سبب و منو پرست جوڑ بنت کہ آوان یکے
ھیالیک ہم گشت کنت۔ ایشانی مقابل و مارکسی راگندہ پلودار
ھیالیک و جوزگیس نہ انت بلکن میان پسند انت او واج
مارکس و درکیٹنگیں امارا ہنہدان کار بند انت۔ کہ واج لینن
و چما گیش و گیوار گرتگ۔ واج بریلوی انقلابی ایراد و جنڈ
ساڑا ہیت کہ مزدور و واری کش و وایگانی داہنہد انت او آوانی
زندہ و جنجالانی دورنگ و آگدہ زیر انت۔ اگن ایشی و شہانگ
گون بدیت تہ گواچنی لوزانک جوڑ بیت۔ اردوزوان و ایرادگر
شاعر واج مہنون گورگھپوری گشی کہ مارکس و ایگنزارا چہ اے گواچن
و آگاہ کرتنت کہ نجاکاری و لوزانکی ڈیل و ڈول ہورین و رُبیدگیس
شونکاری و خدمت و پچا روشنیکاری و اوزار انت۔ واج گورگھپور
گورگھپور لوزانک و یک کمن ٹکے و بر و بودزانت بزراں مہتر و سرائے
دارانی میراث، پیشا نوکیں باہنہ و جار جنت۔ مزدورنیا مزدور و

زمبک شانی بیت ، با پیرانت لوزانک ہم انقلاب و ایللیج پار
 کنگ بیت او کوئین شک و نشان کارکنگ بیت ، لوزانک
 نون با زین و زنه وزانت بر و بود بیت او استمانرا جان استمان
 و دایگان پیلو پکنت - منوی واکانی بدل واکه و ویلان اول سر
 بیارنت او شہانی گیدی و گندو چار بیت بی و شتا یگ ہم و پار
 مہیت البت ایشی و گیشی آرگ مہیت ، ہرچی وتی وتی کچ و کس
 و بیت تہ شترانت - لوزانک و پ لوزانک و پ لوزانکی مٹیل
 اما لوزانکار دانت کہ وتی چاگرد و گون چاٹ چار کورت نہ کنت او چہ
 شہانی گیدی و آ ما و ہدی جہنت کہ جنجالانی دیم داشت نہ کنت
 داجہ کارل مارکس گشی لوزانکار زمانگ و رند و مہیت ، "بزاں ،
 لوزانکار ساڈ میں زمانگ و دور و دیم تر آہو کیں دور و ہم دیم و بدایت
 الان و عاقبت و شتر و گہتری و گندو چار ہم لوزانکار و کارانت -
 داجہ بمنون گور کپوری گشی کہ چارگر و لوزانکار و دیمینت او لوزانکار
 چاگرد و نوک جوڑینیت و اوڈنت - آہرا و اولد و ویلیگیں ، متوگیں ،
 نفبکشیگیں ، و شتا یگیں ، بازیگیں او ایو کیگیں کدر و لوٹ پکار بیت تاکن
 ساڈ یگیں و آہو کیں دوران ہمتوار و ہمکو پگ کپنت .

اے راست انت کہ انقلابی راگند و رده لوزانک مزدورانی
 تواری شکاری و پچار و وسیلگ انت ولے ہر وسیلگ و اوزار لوزانکار

ہون تکنت۔ اگن چش ہوتیں تہ ہالتاکانی نشتنگ مزین لوزانکی
 پستی گنگ بوت۔ ولے ہالتاک و ماہتا کانی نشتان انقلابی
 ایراد ہم لوزانک نہ لیکھت پر چکیا ایشان ایوک ء ارواہ و گین
 مان انت۔ لوزانک ء سارگیں ساہ وارواہ ء ابید استانیگین ارواہ،
 مان آست کہ آہرانمیران کنت نبران گوا چنیگین و منوگین ء لس و
 لوزانک۔ واجہ میتھو آرنڈ ء لوزانک ء زند ء ایراد پمیشا گتگت کہ
 لوزانک بازین ء او ایوکین ء زند ء نہ ایوک ء گونا پ انت بلکن ایراد
 ہم آست۔ واجہ مجنون گور کھپوری گشی کہ واجہ کارل مارکس ء
 راگند ء متبل دس ہمیش انت او آئی ء اے گنگ ہم راست انت کہ
 لوزانک و فلسفگ ہر دو دنیا ء سدا فی سال گونا فکشی کر تکنت یا اے
 گونا فانی متبلکشی ء ذرگٹ بوتگنت۔ نون بایدا انت اے دنیا ء ایرادی
 پمیشا کے بیت او ایشی ء بد لینگ و بہتر و گتہر کنگ بہیت۔ واجہ
 کارل مارکس اے گپ ء زور پردنت کہ زندگی یک نران مہ ترافی گوا چنے
 اور دوم ء ہو ر بد لینگ و پیدا کی ایشی سرشت ء مان انت پمیشا لوزانک
 ایشی دلیل دیم ء آرگی بنت۔ کوہنیں لوزانک ء چاگرد و مرو چگیں لوزانک
 و چاگرد و چارو گندا تھی انت۔ مثال ء بگشان یونانی لوزانک او ستود باد بانی
 دونات انون ازمکاری و ساہنس ء ددرانت پمیشا آدور ء دارگ آرگ
 کاندہ دنت۔ نوکین عیال و لیکہ او وایگ و مراد پد رکنگ بنت۔ وت واجہ

مارکس و دور و بگند اما دور آت کہ جسد منی و استانیگیں جنہنہنہ جنت
 و چوڑ چنڈینت . استان پسند ماں جھان مہ شہانی بدل مہ ارواہی پرہ
 چارنت . آٹھے مہ بدل مہ ماکوریا ارواہ مہ گواچن زاننت . جھان وانہ
 زندہ انوشگیں ساہ و بدل آ مہ ماکور مہ زاننت . آوانی من مہ لے
 ماکور صدا بند و چند آت . واجہ کارل مارکس ایشی مہ رد گشت
 و کیشینت کہ زندہ منویں داک مہ پنا نہ بیت بلکن چہ ہستی مہ بیت .
 ہستی مہ بندات ہر پھندیں واکان ایرانت . بازیگیں ڈیل و ڈول
 اندر مہ شہانی رواج گیشترہ چدر چگیں رنگ مہ درابیت . واجہ
 کارل مارکس زندگی و صر چدر چپین تیکت یا وٹک مہ نیک زور جنت
 کہ چٹ دورانی چئیے و لے ایشی اے متبل نہ انت کہ لوزانک صرہ
 و چہ زاننگ مہ گلہ مین پیرو کارانت . لے بوت ہم نہ کنت پر چیک
 صر چہ زاننگ مچین و تیوگیں زندگی نہ انت بلکن زندہ یک تریشکے
 یا یک و نڈے مہ بارے . اے تریشک ہر چکر مہ نمر بہیت و گہ تریشک
 و و نڈان چہر جنت نہ کنت . اے راست انت کہ انسان ابیدان و
 نفن مہ زندگ نہ مانیت و لے اے ہم آست کہ ایوک نان و نفن مہ زند
 نہ گوزیت .

اُرسی زاننگ و واجہ پھنوف مہھیال مہ فن مہ بندات چہ انسان مہ
 شہانی ، گذرانی دھوریں زندگوزانی مہ گذر و نومان ایرانت بنراں

گواچن و پلو و انسان و اولیگیں و لگوشی و لگ نفاکشین ات۔ واجہ
 مارکس دی اے گشتی کہ شہانی زندگی پیداوار و وڑو واجہ،
 زندگی و راجی، سیاسی او و عاگی و وڑکاری و اڈ و نت۔ انسان
 و زینہ آئی و راجی گواچن و اڈ و نت بلکن راجی گواچن زینہ و زانت
 و شون دنت و رادینیت۔ راج و و دی برہو کیوں د لوت
 و پیدا کرتگیں و اک ساڈیگیں پیداگیں د لوت و سیا و گیان،
 ڈیک و زنت او اے وڑا انقلابے چرت کنت۔ آنور دیں و
 بندات و بدلیگ و ہورتیوگیں آڈال سمر بر و تن حدے بدل
 بریت۔ اے وڑیں انقلاب بران بدلیگانی چھپاریگ و شہی
 بدلیگ و نیام و او آرواجی، سیاسی، دینی، سماہی یا فلسفیگیں
 شگون و نیام کہ چسراہی مالے کشمکش او ڈیک داری و سہی
 بنا او آئی و دیپان، شرتی و میم کنگی انت۔ شہی بدلیگ و
 سیا دی قدرتی گتانی گواچینگ و گواہ بوت کنت۔ واجہ
 اینگنز و دی آئے خیال انت و گشتی "منوسی آڈال و ردوم بران
 رواجی، سیاسی، دینی، لوزانکی، فنی او فلسفیگیں ردوم ہم
 آنور دیگیں ردوم و پیر انت و لے اے درست یگدگر و ورکار
 انت۔ لے وڑا انت کہ ایوک و آنور دیں بندات کار یگ انت
 او دگر درست کار سربا کار پذیر انت۔ البت آنور دیں بندات

ایشا فی نیام ء تاک انت و واکدار انت ۔

اے راگند و رود و با زیں کار و کار پدرا لم انت چوش ۔ کہ
جند و ماں ۔ دوم ء میری تکا نسریں و زرنہ ء اڈدیگ دلوت و
ء سیا دی و ہوریں کار گلانی اڈدیگ آفور دیں بنرات و منویں
آڈال و یکدگر ء سر ء کار کردگی ، آفور دیں تریشک و بنداق
بوہگ ، و لے رود می کار ء ایشی ایوک ء گڈھی سبب بوہگ گون
انت ۔

اے ہم گنگ لوڈیت کہ واکدار مارکس ۱۸۱۸ - ۱۸۸۳ء اور
واک فریڈرک انگیلز ۱۸۲۰ - ۱۸۹۵ء پانچ جاہے آفور دیں تریشک
ء گڈھی پیگ ز زانتگ ، دومی ایش بر تران مہ ترانگیں متبل ء
اے گواچن چیرا انت کہ انچوڈنی وشہی جاورد ماگ و دیر گندیگ
و دینت ویدلینت ، امرگ دماگ ہم بیرونی گواچن ء بدل کنان انت
گواچنی گنگ بیت تہ اے ہر دوکانی یکجا ہی و ہمکار یگ ء گواچن
جاہی گواہ بیت یا دیدوکان کیت ۔ لس زانوک میکانکی شے و تران
مہ ترانگیں شے ء میم کورت نہ کنت ۔ میکانکی شے ء پتو دار شے ء ،
جسا ہیگیں گواچن زانت او انسانی دماگ و زرنہ و زانت ایوک
کار پیرا انت ۔ تران مہ ترانگیں ڈال شے ء اویگ یا سر یگ
زانت و لے زرنہ و شے ہر دو یکدگر چہ پونگ زورنت و یکدگر ء

۱۲۲
پسندید و دزگت انت۔

انقلابی راگندھیا لگیں لوزانک وچٹ حساب نہ لیکھت بلکن
اہر افاعلی بنراں انقلابی لوٹیت آ اماھیاں بزراں رومان لوزانک وچہلجنت
کہ ان وگنو کچا لیں معیالی دنیا وٹاہنگ وپر ماہیت۔ انقلابی لوزانک
ھیال پسندیک وگواچن پسندیک کہ رہروہنیانی یک کچ وکاسے وچاہ
دہندے است و لے زیادتیک وٹمرینت انچیں گواچن پسندیک کہ
سرپرگیں گونفاکش و قدتکاری بلیکھیت انچوپیت انت چش کہ
وضی وگنو کچا لیں ہیال پسندیک بزراں رومانیت۔ ایشی نوزوریک
میش انت کہ گواچن وٹکسر و مھاو بیگیں گونگ وٹر می وگینت
گرت نہ کرت۔ آ ایوکھ وٹھے و ہدی جاو و بہان کرت کرت
وگوستگیں و آ ہو کین زمانگاں لے سما انت۔ لے کچیں گواچن پسند
میکس و لیست کرت کہ چے انت او اے نہ چاریت کہ چے بوت
انت یا چے بوہگ و انت۔

انقلابی راگندھیا رد و نماو زیب چٹیں اندرونی و مھوئی چے نہ انت
بلکن بیرونی یا معروضی خسوسیا تاں گوں سیادی واریت۔ دو ملیش
نماواریگ قدرتی یا چیبانی و تی جندی نہ انت اوچہ تاریخی عوامل و انسانی
کہر و گیاں آ جو نہ انت۔ انقلابی راگندھیا رد و قدرت و قدرتی گواچت
نماواریگ و زیب اریا بد نما و بد زیب نہ انت بلکن انسانی و نماواریگ

بہ احساس و تاریخی جا و رو دی کر گنت او ایشی ر دو م رہیدگ دفن ایشی
 دو میروہی عزت . فن در بیدگ و ر دو م ہم انسان و پیداواری کار

کار پرانی و میروہی و دوست عزت -

۲۔ زخمی سٹو لگیں راگند

ایشی زخمی انتیگ و ونڈ و بارے او ایشی بگجیو ک نا مداریں

زخمی انت و اجہ سگمند فراہیڈ ۱۸۵۶ تا ۱۹۳۹ء انت . زخمی سٹو لگیں

راگند و ر دو و لوزا کئی کار و کار پرانی پٹ و لوٹ و سورگیش و گیوار ہم

اے وڑی راگند و کار مرز کنوک فنکار یا لوزا نکار و دیکار یک و جنسی

تکسراتی پد و رند و جننت او چہ چیز نہ و پردگان چست کنت . ایشی

تہا شک نیست کہ جنسی تکسر مردمانی زند و مزین تکسرے و لے ایشی

گڈی و و ت پلیونہ انت ہمیشا ایشی چکت و گواچن گیشیت پیش

کنگ و ت گواچن و بگواہ گنگ انت .

واجہ فراہیڈ و چیز زخمی پٹ و پول و زیادگیں زور جنگ او ہر لوزا کئی

کار و کار پد و جنسی جنجال و سرکنگ او اندر و یلہیں تریشکانی بوگ

منگی گپتے نہ انت . آجنس و پدوارگ ، جنسی دمہرگ ، جنسی ہومنا

نشانیک ، جنسی جوزگ و ہرز بالا دیگ او دگر انچینان فنی و لوزا کئی

کار و کار پرانی زیر و گہ و کار مرزکنگ و سہ زیادہ کار یک مان کاہنت

اول ایشی کہ پلیوس مڈمی دسترس و نہ بوگ و سبب و اس

دومی و سر بنیت دومی ایش کہ جنسی تکسرگوں دگہ زخمی و جاتی تکسراں
 نس و لوڑ کارء آنت۔ و گیشنگ ایش گران انت۔ سیسی ایش کہ
 جنسی ارننگ و اسکل و ت شہمی جاوران جوڑ بنت۔ پدا چیز نہ نہ
 زبر تزانگ آئی ردء فنی کار و کار پداں گیشنگ مجیں گپے گیندگ
 بیت و آسر کشگ پوانت۔ البت دیکترء واجہ فراہیڈ اے
 تپ و پلوست کہ اے وڑکاری گیش سیمند نہ انت و لے جنسی تکسراں ماں
 چور ہشتگین تکسراں ماں آیک قدرتی انت اوڈ لپارگ بنیت۔ اُردو
 روان و ایراد گہ واجہ اسلوب احمد انصاری ایشی نوزانکی ایراد پہ
 پت و ساہنی نہ زانت و گشی ایشی فنی کار و کار پداں چتء کار کردگی
 ایر پانڈین دکار آمدین آسر کشت نہ کنت۔ واجہ فراہیڈ بدلء نامداریں پرنگی
 نھزانت واجہ یونگ شاعری و ردء دوکیا رنگیں کار کردگی و روء چیز نہ
 شینگ او آئی بازیں گونماں گواہ کہ تک۔ اے گو نگاں گوں بازیں
 نکار کرد و بوت کنت او چسرا ایشاں سنویں واک و وہہیگیں واک
 بابت و علم و گت گیش بوت کنت۔

نامداریں انگریز ایراد گہ واجہ آئی۔ اے۔ رچرڈز ہم زخمی پٹپول
 پور بندیت پرچیکہ جوڑ ہشتگین کار و فن ہم زخمی و سرشتی انت انجو
 واجہ اسلوگت گت کہ فن اصل و ہستی و رست و روم انت،
 سرشتی یا قدرتی وایگ و لوٹے کہ مردم و دل ایکہی دنت و

و ماگ آسودگ کنت۔ ایشی سر میں چہ جاگرد و وڑ گیری و رانگ
 ع بنا بوت لے راگان مردم چار تننت و چپس زرتنت۔ زرنہی پش
 پول انانی رگ و پے نراں وز دہانی اے تکر و تارتپار یک و پار
 و سچا رکنت۔ لے رد فرنداشتیگ و دیم و کتر یک و احساس
 و ترح جنگ و رگ، ادی یک و ہمگیں و اکے بیت و دومی لوگ
 و برد بودے بیت۔ اولی چیر زرنہی مانیت پر چیکہ ہراسی رم،
 ماخولیک ما و ہمد و یک را ہبندانی رد و سر حست نہ کنت۔ لے
 احساس بازاں گون بیت بلے شاعر و فنکاراں باز بیت پیشا
 آگوا چنی زندہ یلہ دیان و نوکیں مہیالی زندہ و شو بل زہ رگنت
 و اجہ فراہیڈ فنکاراے و ظریں و زرنہی جاورد جا ہی زانت و گشی کہ
 فنکار اصل و اما انت کہ قدرتی و مانسرا تیگیں اوستانی الہیہل و
 موجگیں گذر و لوٹانی و اگدار بیت۔ آہرانوزور و ایک، مہر و
 و ایک حکمرانی و رانج کنگ و وایگ کوتل کنان بنت بلے پدا ہم
 دل ایکمی و ہر ادیک مہیت۔ آ جو ہی و راہان بر تیت و سوب
 کشیت و ہد و نیٹ گوا چنی گواہ کنگ و راہ و یلہ بدنت
 رند و قی نیوگیں نامراریں و ایگانی بے سو بریہن، ہوسنا کیگان
 ہینا ریں زرد و دلو اہ گیان بہ و دیکار یک و سر و تزار بیت کہ آئی
 و ہمگیں خاک و دسی بنت۔ لے و دیکاری زیاد و دلکش بنت

واجہ فراہیڈے بابت باز پہ سہجی سورج دنت . واجہ پرو فیسر
 کلیم الدین احمد گشی کہ واجہ فراہیڈے گواہن جاہی گواہ کنت . کہ
 نیکارگیں جوڑگ و تکرک سہشتی چپے او آئی جہوسی یا جہ
 وہی ہم قدرنی انت . نیکارے اماچی کہ ماراکشش کنت آئی جہوسی
 نہ انت ، ہر چوں کہ آست اما جوڑہشتی جوڑگ کہ فن پارگان ء
 ددی کنت او اما زنبہ کہ فن پارگان ء ایرادی ء برد ء آڈ دنت ہر دو
 مے اندر ء است انت او اے دوہین گٹا جوڑہشتی و سہشتی
 انت . ایثانی سہشت ء آڑو ایرادوت زندہ سہشت ء آڈ
 ایراد انت . ایثانی کیو و نیکش ء چہر اکار چہ زندہ کیو و نیکش ء
 ناگاری انت .

اردوزوان ء ایرادگر واجہ سید اعتم حسین ہم زہنی پٹ و پول
 کنوکانی اے گپ ء جہل جنت کہ فن ء و دیکاری یا جوڑہشت زہنی نہ
 انت بلکن چیر زہنی و کار انت براں لوزا کار ء یک اندونی زورو
 واکے و دیکاری ء میل دنت . ایث کہ لوزا کار سارو لابت نہ کنت .
 آوقی زوکاری ء رکیگ ء پیش بندی کنت او آئی چیر زنبہ ماں
 ہشتگان تاک و درایت " واجہ سید اعتم حسین و میر ء درانیت .
 اے ورس زہنی گیشنو کہ لوزا نک ء دوخویں جالے جوڑ کر تگنت کر آئی چیر
 زہنی چک و گرنگ و گندہ ہیچر گیش و گیوار نہ بنت پر چیکہ ایرادگر ء پیر زنبہ و زرا
 نت

۶ مسکت و مرادان ڈیپارنٹ نہاں لوزا و لوزا نکارہ راجی و رہیدگی
 مننتری ذاکاری انت . واجہ سید اقسام حسین گش کہ زہنہ زانتیک
 ردع زہنی پٹپول عاہید باز دگہ ڈراست انت کہ لوزا نکارہ جندو
 زہنہ زانتیک آئی جوڑ ہشتی کار کردگی و جوڑ ہشت کردار و بنگپ ، ایض
 والوکانی دل و دماغاں اثراد دگہ چہا نی چار و سچار مان انت . ہر چکس
 زہنہ زانتیک و راگند انت ا منکس ایراد و راگند اے ردع بوت
 کنت چوش کہ باز لوزا نکارہ و دماگی نا ڈراہی عا س کنت و آئی
 بیماری عا در گجنت . اے بیماریگ جنسی ، جوڑ بیگی ، احساس نہاں
 کمتری یا برتری یا مساوی یا زدیک و احساس بوت کنت ، انگریزی
 عا فوبیہ ، مالنخولیہ ، ایسٹیریا اووگہ بازین انت .

اردو زوان یک دگہ ایراد گرواجہ سید شبلیا الحسن زہنی پٹپول عا پتو
 بندیت و گشی کہ زہنی پٹپولیگ عا وڑ پیر ایراد و فن جوڑ نہ انت و لے دگہ
 چیر اندرس علم و گتانی ردع ایشی مننتری کم نہ انت . انسانی دماغ و آئی
 جند عرات عا زانگ عا پیر ایشی نفکشی ایراد و چکت عا زو تر محسوس
 بتیک پر چیکہ ایشی اول عا بیمار جا ہاں نام کشت و ڈراہ و نا ڈراہیں
 دماغاں چار و سچار و آس کشت . اے وڑیں دماغاں کار و کار پرا
 ابید آوانی و دیکاریگ و تا سیرانی ہم سوج دات . زہنی پٹ و پول
 زندہ ہر امانت عا سر کشت کہ اوو و زہنہ عا مدار پسندی یا ہمکیچک

ادچیر زہنی زمبہیراں چم کپت۔

زہنی پٹ پور لیگیں راگندہ لوزانکی ایرادہ کار مرز کنگ و پیش ایشی
ہندو جاہ و دعویٰ و دیم و دارگ اتم انت۔ ایراد گروہ چارگی بریت کہ
کبم ہندہ لوزانک و زہنی پٹپور لیگ چار انت دپر چے؛ انچو کہ پیش
کنگ بوتگ کہ ایراد گروہ بنداقی کار لوزانک و کدرو کیلو کر زشت و
اڈدیگی انت اور دہ لوزانک و سرین و سر بوہک الٹی بریت۔
لوزانک و سعاد و سرشت و ماتکوریں گوجن و گواہ کنگ و رد و زہنی
پٹپور نام کام انت۔ واجہ فراہیڈ و تیکبرے گشتگت کہ زہنی پٹپور
نہ اے گشت گنت کہ فن و فنکار و گشاد و گواچن و ٹکیں راز چے انت
ادنہ آہرا اے مجال مان انت کہ اے ذریعگان سہرا پکنت و زہنی
پٹپور نہ فن و ماتکور و پدرا گنت نہ آئی تکنیک و گیشیت کرت
گنت پیش ایشی ہر جاہ کار مرزہ آسرنہ کشیت۔

آمرگ و زہنی پٹپور لیگ لوزانک و کدرو کیلو و کر زشت و کار نہ
داریت ادائی نما و بد نما ہی و چاریت بلکن ایوک و فنکار و دماگی
و ذرواج و گوں چیر و سر انت اور ماگی جادوانی و دہ لوزانک و فن
و ہم سر بیت۔ اہت ایراد گروہ پہ راہ چاریگی آلو دات نہ گنت
اورا ہچاریگی و اے لوزانک و کدرو کیلو اڈدیگ نہ بنت۔
لوزانک و پیدا ہشت و رد و ہم زہنی پٹپور لیگ باز کار نہ

دنت پر چکیہ کے ایشی سر بن و رد و آفوری و آلمی سیادی
 و تکرانی پدورند جنگ کہ چہ سرد و گوں لوزانک بندوک
 انت، دومی لوزانکار و جند و تکرانی زاتی پٹ و لوطی میل
 انت، اد بیگیں بازین و بنت او گڈی یکین و بنت، ادلی و برد
 و بازین و زینہ و اسیل چیز زینہ و گپ جنگ بیت بلے زینہ پی پیگ
 اے بابت و یازم کمک دات کنت، داجہ فراہیڈ و داجہ یونگ
 ہم بازیگ و زینہ او نسلی چیز زینہ و گراچن و تکنیک و، ہچی نہ گوشہ
 درایں دلیل دات نہ کنت، داجہ فراہیڈ دانی پٹو شریکا فی صیال
 و آفورد دگیں سیادی و بازینا فی تکرانیک نہ یک وڑے و یک
 غیر منطقی زانتگیں زور پر یک یا زور و ریگ و لوڑینگ بنت، پیشا
 یکین و زور پر ریگ و سبب و لوڑینگین ذات و ہوریں پٹو و گ
 دانی پٹ و زورانی و سکین یکو گیگیں اثران جتا و گتائیں گند و چار
 گران انت، فنکار و دماگ و زرات و ہوریں ہرہ زورانی اثران
 بابت و تنگاز نہی پی پیگ پوہ و سر پد نہ انت البت آئی
 زاتی میل و جند و تکرانی چار و چار کرت کنت، اے ذاتی میل
 و تکران لوزانگ و پیدا ہشت و نہ ایوک و کمکار انت بلکن آہا
 یکین و رد و اوشتا رتیت، ایش فنکار و ماتر اتیک و دماگیں
 خصوصیاں پر انت، پیشا، پچیر آفورد گیگیں و امیگیں نہ انت

اے منزل ء ایرادگر ء مسکت و مرادگوں زہنھی پٹپو لیگ ء دعویٰ
 یک جا بیت اوگنڈین راہے گرت پر چیکہ گیشتر ایرادسی جنبال
 زہنھی پٹپول ء پٹہ ء گندگ نبت و آ ن ڈ دسترس ء دیر انت۔
 پداہم پشت کپتگیں ہرچی پہ زہنھی پٹپول ء منتگ مزین اہیئے
 داریت -

لوزانکار یا فنکار عزرات ء بیرونی تکر و آلمی سیا دی ء ایم
 دباہی بوت کنت ولے آ ن جند ء دماگ ء بازین ء کالنہران
 پونگ زورگ ء پد لوزانک ء ایشانی لس و لوڑگی ء پد و
 زند ء ایوک ء زہنھرانٹیک جت کنت۔ زہنھرانٹیک لوزانکا
 عزرات و دماگی ء سر سرگیں تکرانی دراکرت کنت ولے ایوک
 آتکران کہ لوزانکار چہر آدان زہنھی و طر ء سھی و سر پد انت یا
 زہنہ ء آکس نزدیک انت کہ لوزانکارا وان ڈست کنت۔
 لوزانکار ء دماگی دنیا ء حھیالانی جہاناکیں زر سے ہم اوست
 کہ برے برے آ ن بشرتگ و گورم لوزانک ء گندگ نبت۔ ایشی
 ء چیز زہنھی گشت کہ ایشی گند و چار ایوک ء زہنھی پٹپو لیگ گرت
 کنت۔ چیز زہنھی زور و واکانی کار کردگی ہم مزین مند و جاہے۔
 داریت۔ آ ن عند و مند ء مزین مدیے است کہ گوں تنوں
 چھاٹ ء چرت و ایر نبت و در و گوہران زانت ء تیاب ء پرنبت۔

زرنہ و چیز زرنھی چکت و تاڑی نیٹ اے وٹریں آسری کشریت
 کہ چیز زرنھی و تی ساریگیں وٹرو و اوج ء انچو بدل کنت کہ بیرونی
 گیدی ء گواچن ء زدگ بیت او زرنھی زور و واک و تی و میپانی
 ء بکنت . یک بکوٹریں دماگے و میپانی ء یلہ و یان گون چیز زرنھی
 واکان سنت بندیت بے بیمار دماگ و میپانی کنان روت .
 بیمار دماگانی دوا ایوک ء زرنھی پٹپولیک انت . انچو کہ یک
 فنپارگ ء زانگ ء پہ فنکار ء زرات ء زانگ المی انت اے
 وٹرفنکار ء زرات ء زانگ ء پہ زرنھی پٹپول المی انت .
 بے شک زرنھی پٹپول سک گران انت او مزنیں رپکے لوٹیت
 تاکن سن و جن ء کار دیم ء برگ بیت ابست ایرادگر ء ایشی
 تیوگیں وٹکاری و لاہندیانی پابندی گنگ درکار انت بلکن بنداق
 لیکہ درچنگی انت . زرنھی پٹپول ء رد ء درگیتلگیں گواچن گواہ
 کنگ ء پدایشانی شوندا و رادینگ یک دیر پانڈ و پیراہیں
 راہپاریگی ء بنت تہ شرانت . زرنھی پٹپول کنڈکانی فن و لونا نک
 ء بابت ء لاگنداں کارمرز کنگ ہم رد دنت پرچیکہ اے گشتان
 ء گواچن زرنھی پٹپول لگیں راہ و راہندیانی رد ء انت و ہدیکہ فن و لونا
 المی انت واجدراہیڈ ء بنداقی راہشون و زرنھی پٹپول لگیں راہندیانی
 سیا دی و چکت ء جوڑ نیو تگنت . پیشا ایراد و رد ء ایش برے

برے باز کم آنت او برے برے گمراہی سرکشنت۔

واجہ فراہید گمراہی گمشدگی کہ فنق دلو زانک ان فی ماتر ایگیں

ہیلانی چا پجاہ آنت وچیر دا تگیں وایگ و لوٹ لوزانک ء و دتی

دل ایگیں دراکنتت وچتے زورنت۔ ایش سری رنگ ء سر ہینگ

آنت پر چیکید اگم آوان ڈوباریت پمیت پوشا کان بدل کنان فنق و لوزا

و طر ء در کایت۔ اگن در میا بیت، داں، دماگ ء کنوکی ء سر

کنتت در سینت یا زندہ ء یلہ دیان ء و تیھیالی دنیائے

ماہنت۔ ہیالی و گنو گجالی ء گیدی ء جاہے گیت اہت

فنکار چٹ گنو ک نہیت پر چیکہ آئی اندر ء برز بالا دیگ ء

پکا و پراہیں گشادہ آست۔ دوہی آئی چیر دا تگیں وایگ و لوٹان ء

انہیں ریسے آست کہ بیرونی ہداں ڈنی گواچنان سنت بست کنت

پیشا آہ ہیال مال نہ کنت۔ آوق ہیال و من ء زور ء و تی ذات

ء زبان کنت ویک ہمگیری ولس و لواہی ء دنیائے دیم ء کاریت کہ

ایشی گواچن و ماتکور ولس دیدوک درانہ گندنت۔ آئی اندر ء پیر

اسرارین گشادے مان بیت کہ آئی زور ء و تیھیال دنیائے دیم ء کاریت

کہ جاہی گواچن ہ گنگ بہت۔ گندوک و اشکنوکانی و تی چیر

دا تگیں وایگ و لوٹ گوں ایشی ہمد پ و ہرنگ بنت پیشا

فنکار ء فن ء چس زورنت۔ اے و طر فنکار و تیھیال ء مزر واری

پٹپو لیگ، بومیا ہی اے راہ عہدوت بلکنا آسے دے دیکھیت
 وے جم مومکین زندگی دے ریت دے سچ منڑے دے سرنہیت -
 فنکار و لوزانکار، گوستگین زندہ دے لوزا ساہنس پٹ و پول
 دے روت نرسنت یا باز کم رسنت یے اے کمی دے ہم زینھی،
 پٹپو لیگ تن صدے دے پیو کورت کنت۔ اے کار کردگی فن
 دے تا سیر عہد بابت دے بیت یا آما داکہ دو یلا فی بابت دے اے
 تا سیران دوی کنت یا اے تا سیر دوری دے یک دے اثر گیری
 دے مواسی بوت کنت -

اردو ایرادگر و اجہ ریاض احمد گشی کہ اگن آرا دیکیں
 جنرشت دے روت لوزانک دے وانگ و زانگ یک تاریخی زینہ
 وزانتے، یک چاگردی اثرے او لوزانک و زندہ ہو ریں
 ہکاری مروچاں ایرادگر بار و ونڈے بیکہگ ببیت تہ دہی
 نیمگ بازیں دگہ چپ چوش کہ جنس، زینھی جنجال مثلاً ایڈی پیر
 کپکس چوش کہ ستر، بے ستر۔ پتی ستر کتر یگیں یا منداشتگیں
 احساس، زینھی گمراہی و گہگیری چوش کہ جو رپندی او دگہ
 دماگی جانج کہ لوزانک دے درابنت زینھراشتگیں ایرادگر و ن
 ات۔ جنسی نامردی "ہسٹریا" تو ہم نیوراسس "او دگہ بازیے۔
 پرنگی ایرادگرانی روت و اجہ آئی۔ اے۔ رچرڈز او واجہ

سی۔ اے۔ آگڈن ء زخضر انتیگیں را ہچا ریگ ء لوزانکی جنجال
 نما داریک اوگوشتنان سمعی و سرید کنگ ء جہدے کنگ
 لوزانک ء منیل ء درشانی پیش و اشتگ او لوزانکی ایراد
 ء تیوگیں ز ندین جنجالان مارتگ و چارتگ، لوزانک ء بابت
 ء تیوگیں ز نسخی چست و ایرانی زخضر انتیگیں و ڈے ء متیل
 گنگ و گیشینگ ء راستیں را ہچا ریگ ء روء تران کرنگ
 لوزانکی چچا ریگیں روء واجہ پرد فیسر ڈیوی ہمز زخضر انتیگ
 کارمرز کنگ۔

زخضر انتیگ ء روء لوزانکار و لوزانک ء بابت ء دو
 دیم و اندام درابنت یکے ایش کہ کجام تکسر و عوامل یک لس
 و دیکارگیں فنپارگ یا لوزانکپارگ ء ودی کنت۔ دومی یک
 فنپارگ ء و دیکارگ ء کجام واک یا تکنیک ء کارگرگ
 بوتگ۔ اولی اندام ء اندونی و بیرونی ہر دو کیں و طرے تکسسانی مارگ
 و چارگ اتسی انت۔ فنی و دیکاری اندونی و طرے گونافے پمیتا اے
 تکسر فنکار ء دماغ و رابنت پمیتا فنکار ء زاتی میل، ز نسخی و گلوشی
 او ٹیکین جنجالان تران مہ تران اتم زانگ بیت۔ اے سؤبانت
 کہ ز نسخی پٹو لیگیں ماہینوگیں را ہند و راہشونانی پا بندی پکت
 زانگ بیت۔ ز نسخی پٹو لیگ ء و ابانی لوزگور اذد ماگی ہمایارانی

تیمار داریک و رد آجویں کیوٹی او گونا پانی مکک و آس
 کشک ہم بست فنی جوڑ ہشتان اثر دور دینت. البت و
 لوزانکار و زندہ ہالورانی نژ آرگ انچو گران انت چوش
 کہ زخمی پٹپول کنوک و را ہچاریگ و ماگی بیماریانی پٹ
 پول انت .

دومی اندام و چارگی بیت کہ ایشانی رد و زبہ و چیر زبہ
 و چونین اثرمان کا بیت کہ فن و تاسیر و کامیابی و آگدہ زوربت
 انگریزی لوزانک و رد و واجہ پروفیسر ڈیوسی ماں و تی کتاب
 کریٹیو امیجینیشن بزاں بلوچی و "دیکاریں منو نامی و آئے را ہچاریگ
 و رد و ایراد کپتنگ او واجہ رچرڈز ماں و تی پریکٹیکل کرٹیسیم"
 بزاں بلوچی و "کارکردگیں ایراد" نامی و شر ایراد کپتنگ .
 واجہ فراہڈی و من و نہ ایوک و زخمی درشانیک چہ چیر
 زخمی عواملان پولنگ زوربتت بلکہ انسانی جوزگ و نورشت
 وایگ و مراد، پسند و ناپسند، اومیت و اوست اوھیال و گمان
 و باور ہم انچو اثر کپتنت چوش کہ زاکاریں زریب و نہاء و قبشت
 ویکہ، واجہ فراہڈی و من و دین و مش ماں دل و آسمانی پت وھیال
 پٹ و پول پیداگ بوت تاہنن مزن بوہگ و زندگید ہی پت و مش
 بیت، فن پمپنا پیداگک بوت کہ انسان و تی چند و بدروہیت

اے تزانگ و تلوسگ برے برے آہرا یک جتا میں لھیالی دنیا
 ہرنت کہ ادء ہرچیء و قی من و قی زانت و کالھواہ بیت کہانی
 پکت و چورہم کترگیں تو رشت آجو بوہگ و میل دارنت او
 و قی عاقبت و جوڑینگ و یا لوڑینگ راہے چارنت، چوہرا
 آے کارکردگی نہ ایوک و بیرونی عوامل و اندرونی تکرانی
 ہجوابی و طرء پدرا نہ بنت بلکن ایش گونا مسکت و ہمدپ
 انت کہ آوانی و ایگ و کیے زند و چیز نہی آرگ لیکھیت۔ آروکین
 چیز نہی گونگ و یکا سرھیں گونگے دی است کہ کسی ترہ و زانت
 و بیت یا بیت۔ واجہ ایڈرا آہرا پنشک نام دنت و گشی کہ ہر اما
 زنی چکاس توڈے کہ منوے بیت یا جونگے اگن گون پنشکی
 گونگ و ہگونگ بنوت تہ ماد قی زند آہرا قبول کنگ و آہر
 کنت۔ پیشا بیرونی عوامل ان ایوک و ایشی کارکردگی قبول کنت
 کہ آروکین و ڈکارگین و ہوڑ و ہرنگ بیت۔ اے آروک
 گیشتر دہ و پارگ و حکمرانی و رنگ و گواہ بیت او ہسکارگ
 و بدل و سرزورگ کنت۔ گواچن و راج قدرت و دیہانی و انسان
 و کیویگ و نزوریانی پانوک انت پیشازات و جنجالانی گیش و گیشی
 لھیالی مال کنگ و بدل و قی بند و چہ و لگوشی دور کنگ یا یک
 ہمیں پشت جنگ یا یدویگ و گیشتر گشتے

واجه ایڈلرے بدلے واجہ یونگ، راہپارگی گیشتر
 دیر پانڈ ماگیشتر جہناک وکرتنوب اوگیشتر بندس فلسفگیں
 وڑے انت۔ آئی راہپارگی سک گوں قدرتی علم وگتانبہ
 اول ایش کہ واجہ یونگ دماگ، مدامیگیں تکسریں کارکردگیں
 اڑھے زانت، دہدیکہ واجہ فراہیڈ و واجہ ایڈلر الیشی، مممل
 زانت۔ واجہ یونگ زرنھی زور و اڑہ، ایک جاہیگیں گواہنے
 زانت کہ پد و دیم کنتریت اوچپین دراستیں زرنھی کارکردگیان
 آگدہ زیرانت۔ واجہ یونگ کسی زاتی چیز زرنھی، اُبید با زین
 و چیز زرنہ، منو، منییت کہ آئی اندر، انسانی زندگی نوگیں
 تاریخی چکاس مان انت۔ واجہ یونگ زرنھی کارکردگیانی رد و بگ
 و متن، جو زگ و جوش اوورشت، گوں ہور چھاڑے، پلو بندت
 آئی مزین لیکہ زرنھی کارکردگیانی گونگ (انگریزی ٹاپیس) انت
 کہ درونپندی و بیرونپندی، سر و ونڈ بنت۔ فن و سیادی
 گوں چیز زرنہ، زریا ترا انت پھینا نکار تو رگی (حسی) منوانی
 زد تران کنان بنت او ادانی گپانی ہزار گونگیں متبل مان بنت
 یکین، جاورانان و با زین، جا در جوڑ بنت۔ اے وڑ واجہ
 یونگ مے درستانی ہمدردگیں اڑہ وواکان چرت کنت
 تاکن انسانی تاغت یا تاگت زرنہ زرنہ پتیں جا در وڑ برانی دیم

بتزینیت و سوب بکبیت . آیش فنکارگیس تا میرے رازانت .
 واجہ یونگ و دیکارگیس ردء و اہمہ واک و ہم ہرزکیلیعت
 ولے و اہمہ منوس واک و ہموٹرنہ زانت بازین و رنہ و زانگ
 ابید و اہمہ نہ بیت اوایش بابت کونہیں آزمانگ و دینی
 سو جان ہالورر سیت . واجہ یونگ ایشانی سرھیں و دلہیں وانگ
 وزانگ دریت و چار و چارے پدھیں آسے کشت کہ آہرا
 "مہرگونگ" نام پر لبت کہ انگریزی "آرچیا ہیچس" گشتے .
 ایش تیوگیں انسانی مدامیگیں جہی میراث اشمار بوت کنت .
 اے عوامل زرنہ گیشتر کارگر بوت نہ کنت پر چیکہ اودے چدیانہ مچی
 و غوشم مار بچ انت البت چیر زرنہ سرگیونگانی آما چیاہ بوت
 کنت . واجہ یونگ و گمان و سرگیونگ چیر زرنہ و تورنگیں متوانی
 رنگ و زرنہی سربرے سرنت . اے لوزانگ و لمبدل ، میل ،
 مجاز و کتی و دگر انچیں و طران پہ جوانین جواز و سو بے بوت کنت .
 یونگ و جزگی و کت و راگندہم اہم انت ولے آئی ادا آرگ
 گت و وراج کنت ، گت گونڈ ایش کہ زرنہی پٹپو لیگ و وکارگ
 و واجہ فراہید و ایدلرے و طرے واجہ یونگ و راہپارگ ہم کار دینت .
 واجہ یونگ کونہیں دود و ربیدگی ردء باز کارگرنگ انجو . کہ واجہ
 فراہید منسی ردء او واجہ ایدلرے لمی ردء کرنگ .

اردو زبان و ایراد گروا جہ ریاض احمد راست گوشتنگ
 کہ اگن آڑ آئیگیں جنرشت مارا اے زرتہ و زانت پھجارینگ
 کہ لوزاک نہ ایوک و زبان و بیان بیت بلکن قدم و دوشن
 و سیاست و راج و روشنت و کشمش و آدینک بیت اد
 مارا لوزاکارانی چک و تاثریان آوانی کج و کیلروکافی کرزشت
 و انداتح بیت تہ دومی پلو و زسخرانتیگیں ایراد مارا اے ڈسیت
 کہ اے پدرا و پیشدی کیگیں متبلا نی پشت و زاق و بازین و تکرانی
 یک انجیں دراجیں دنیاے کار و انت کہ وتی و ڈروڈول و چک و گنتر
 غیر زسخری انت او اے عواملانی پوهی و سریدی لوزانک و متبلی نما و تیر
 بکشیت ۔ ہر گپ و گیشنگ اوپٹ و پول و پدورند جنگ و پلو
 ادا ہم آڑ آئیگیں جنر و ڈول ٹا ہیلوک انت ۔ انجو کہ آڑ آئیگیں
 را ہچاریگ و تن یک مدے ہر ڈول و ہر انتحابی پگرد من و لوزاکار
 و نگد کاراں قبول کرتگ ، امرگ و زسخرانتیگ و را ہیند و تن مدے
 لس ماں ایراد و جوڑ ہشت و پڑ و وتی کرتگنت ۔

مروچان پرنگتان و زسخری پٹولیگیں کار نہ ایوک زسخری بیماریگان
 پٹ و پول و تیمار داریک و لوزانکی ایراد و کار مرز بیت بلکن لس امرگ
 زند و بگرتن فلسفیگیں ٹیپول و پیران ہم پدرا انت انجو کہ واجہ واکر
 جوڑ گنتیت کہ گیشتر مردم واجہ و اسید و زسخری ، چیز زسخری و چیرین زسخری

راہنہند و لیکہاں سہی و سریدر آنت او ایشان آما و ہداں کارنرز
 کذت ہر دیں کمترین تورشت ع بنت ، وقی و اہشتانی بُرز
 بالادی سہی آنت و رگ و پے و نیزوری مان آنت ۔ اے
 دڑیں و زناچہ وقی و دستان ثنریں دوستی و واگدار آنت
 بلے آدان وقی جنسی چیروات نبراں "ریپریشین" و آجو بوہگ
 و رہماہشت وینت ۔ امرگ و جوڑینگہ و ناہرانت پندی
 ہم پدراہنت کہ اے دور و دگوشی و میلان زہنی پٹیولیگ و
 دست و گزرت او ایشان اندرونی و چیر زہنی زاننت ۔

سہاہنسی راگندہ

ہر دیں لوزانک و فن و شاہکارانی چار و چکاس ، پرکھگ
 و رزگ اوکیچ و کیلارگ و زندیک راستیں رایے دیگ و نام اگر
 ایرادانت گڈا باہرانت اے شاہکارانی کرزشت و پہ یکت سہنسی
 راہچاریگے ہم بہیت ۔

لوزردی سدھی عیسوی و پیش پرنگستان و ایرادگری ہرچونین
 رواجے است آت آنی اندر سہنسی راگندہ راہ نیست آت
 دلے لوزردی سدھی عیسوی و بازانچیں ایرادگردی بوترت ۔ کہ
 آدان و رور و لوزانک و فن و بابت و سریدر یگیں سوزح دائرت ۔
 اے ایرادگراں واجہ لینگ ، واجہ ہرڈر ، واجہ کولبرج ، واجہ

و رڈ زور تھ، بانک ڈی اسٹیل او واہ طین ء نام کشتنت۔
 ایشان لوزانک ء لس ساہنس بنراں فلسفگی پیش دارگ جہند
 کرتنت اوایشی سریدی ء پہ راجی سروین ء الم زانتت۔ ایشان
 لوزانک و فن ء خصوصیتان گیشنیت ولے جو زگی انداج ء سوگوں
 دلیل دیم ء آرت نہ کرتنت پمنا آوانی راگند و گشتن گیشتر ساہنس
 گشگ فرنت اُلبت واہ کارل مارکس و آنی ہمبیل واہ
 اینگل ءھیال و لیکہ لوزانک و فن ء گواچکاری ء گواہ کرتنت کہ
 آوانی بنذات ساہنس و زانتیک ات۔ امرگ ء تاریخی راگند ہم
 ساہنس گشگ بریت اوایشی پتو دار گیشتر جرمن ایرادگر انت کہ
 جاری و ساریگیں ساہ۔ وارواہ ء ہرچی زانتت و لوزانکی کاردار
 پد آنی رشن وچن ایشی چکت ء کنت ولے اے راہچاریگ دست
 تاریخی گواچنان گیشینگ ء بے سوب بوتگ و راجی رڈوم ء پنداتی
 راہنیدان ڈلچا کرنگ پمنا ایشی بدل ء ہمگیں راہچاریہ شرتر
 راہنماہی کنت و بومیابوت کنت۔ اے ساہنس ہمگیں راہچاریہ لوزانک
 ء گوں زند و مہلوک، آفوردی اولڈ لگی راہ و رسم ء گوں مہننگ
 و بدلینوکی ء روشنت ء گندگ لوٹیت او لوزانکی وانگ و زانگ
 ء پتچ تیکے ء ڈلچا رنہ کنت بلکن ہورت چاریت و چکاسیت
 اے ہمگیں ساہنس راہچاریہ و درست ایرادگر کیوڑیں دیدک

نہ دارنت ، کڑ دے نشن وچن ء چک ء چار و گند کنت ،
 کڑ دے لوزانک و آ نور دیکیں رُوم ء گوں میکا نکی وڑ ء ہوڑ
 کنگ لوستت ، کڑ دے تاریخی جوڑینگ ء چیر ء لوزانکار ء راجی
 آگدہ زوری ء ہکار کنت و لے کڑ دے لوزانکار ء دل بندوک
 انت کہ چاگرد و چیر ء یا سر بار بیت و وتی بڈو بار ء بار سو بکنت
 زوریں زند و پکو ء بومیا ہی بکنت و کرت ہم کنت . اے درست
 نرا ہپاریگ لوزانک ہند و جاہ ، مسکت و مراد او منزل و راہ ماہر
 نیت سر کنت .

اُردو زبان و نوانوگر و ایرادگر ڈاکٹر سید عبد اللہ گشتی کہ نون
 لوزانکی ایراد و فوٹی و رگبشتاں ہم کسے غیر ساہنس گشت نہ کنت
 او اے گپ نون مستنگ بوتگ کہ ایراد ہم یک ساہنس او ساہنس
 و ڈریک راستی و پٹ و پول ء انت . اے پٹ و پول نہا داریک
 و درگیجک و سرکک و کیلوانی اڈ دیک انت ادالشی ہم لفتیں
 زانتیکیں راہبندان او ایوک تاسیر ء و تھری راج نہ انت کہ کتے
 بگنت بس منانچیں موسس بوتگ . بے خٹک تاسیر مان انت بلے
 ہرچہ نہ انت . تاسیرانی پسگان پہ ہم کین زانتیکیں شوگل پکار انت .
 والنوکانی ہر گل ء دل ابیمی ویک ء پہ زانتیکیں پتاہی پکار انت .
 اے پکاین زانتیک ہر دیں ایراد و بندات اڈریگ بنت روان ،

ایراد و کار کردگی یک ساہنسی کار کردگینے جوڑ بیت - ہر دیں ساہنسی
 کار کردگی مان کمیت دان، ایشی ء چار و چکاسس و دوت و دی بیت،
 ”واجہ ڈاکٹر عبداللہ دیتر ء دراہنیت“ لے راست انت، کہ لوزانکی
 ایراد ء برجہیک مرنیں مزیدارین چپے ولے پشداشتگی ء ابیدراستین
 لوزانکی ایراد نا ممکن انت ء واجہ ساہنواہ وسنگت ایش ایراد و گوں
 ساہنسی گواچنان ائکس گواہ کرتنت کہ نما فارس ساہنسی گندگ ہون
 بے ایش انتہا پسندیک انت ابرت ایراد ء ساہنسی ء سرسند و کی
 وجتایک ہم شرنہ انت۔ لوزانکی کیل و کرزشت ء پہ ساہنسی پٹ دپہل
 اتم انت۔

ساہنسی راگند ء رد ء حرکی بزراں تکسری ہم مرنیں ہند و جہے
 داریت کہ آئی ء گواچن ء تران مہ ترانگیں منتوے گون انت او
 ایشی پرکھگ ء چہ کہ رو کیلوانی رد بندیک و شونبندیک ء زیاتر
 زانت او جوڑگی ہمجوا بیگیں کار ء بیرونی گواچن ء گند وگی ء گواہ گنگ
 ء پدوتی آسراں پشداشتی و طر ء پیش داریت۔

اُرتسی ایراد گر واجہ بلنکی بازوش گوشنگت کہ ایراد و شتاہیک
 ء تکسری گونا پ انت بزراں زند ء اڑ ہندیک وائی ردوم ء نما داریک
 ء ابیدگوستگیں دورانی شرب و دایہ مان انت کہ زند و لوزانک
 روان دوان انت۔ لے رد ء ایراد گران تران مہ ترانگیں ہم

لذکین آسکشان و دیم ءاروان انت۔

ساہنسی راگندسری گپ ایش کہ شیان سببان زہنی
 جاور جوڑ بیت ، شے دت بدل بو ہو کیں چے سچیا ایشی ءسکر
 مان انت او اولیگیں چہم وت شے ءو جند انت ۔ واہم شہ و
 زینہ وت مہوت ہمکاری ءگٹ انت ۔ بیدنی جاورانی دماگ
 وزینہ ء پونگی کننت او پدازینہ و دماگ بیدنی جاوراں وتی اثر
 دور دینت ۔ ایشان بدلیتگ و بہتر کنگ ءکوشرت کمان بنت ۔
 اے جاوراں کے چنبال ء سر بو ہگ ء رند وتی جندسی جاور ءرد
 لیکھیت و دگر جاورے جوڑ کنت او ایش ہم انجونہ مانیت بدل
 بیت ۔ اے وڑدوراست ء بدلیگیں جاور برو برمانیت او زند
 ردوم ء منزلان گام جنان بیت ۔

ساہنسی راگند لوزانک ءو دیکاری ءکھیں تارخی و شھی جاورانی
 برو بود لیکھیت ۔ آگواہستانی گیشینگ ء ایشان اندرونی کشکش
 ردوم او کسراں چچار کنت ۔ لوزانک ء ٹونگی این لیکھیت او ٹری
 ڈیل و ڈولانی باروونڈ او میم داری ءنترینیت ۔ آڈسی ء چہ ڈیل و ڈول
 شرتزانت ۔ لوزانک اوشتوک و بستگ گندگ نہ لوٹیت او
 رطابت پرستی و شرتنہ لیکھیت ۔ لوزانک و شرتسی ءپہ نوک نوکین ،
 چکاسانی پد مزی کنت او لوزا بکار ءزند و زہنی جاوراں نہ ایوک

۱۔ لوگ زانت و لے ایرادگرہ باید زانت لے بگندیت، کز فنکار
 وئی جنده و ٹولگ و گوں ہمد روسی دارگہ پدہم چریشی راہ بھاری
 ۲۔ طبرزد و بلند زانت یا زانت۔ لے و طری ایرادگرہ اوستوارگ
 ۳۔ شکار نہیت بلکن بازیہ راستی علمی و پشپولی کج و کیل و راستین
 ۴۔ خبر و دیم و کاریت۔

ساہنسی راگند و جوانی ایش زانت، کہ جو زگ و و شمانی گال
 و گالورانی اوست و نہ زانت بلکن فنی کار و و کار پدانی گیش و گیدار
 ۱۔ فنکار و ذات و شفی جا و رانی مشن و چین و چکت و چار و پچار
 ۲۔ کنان و سرکشیت، ساہنسی راگند و ایرادگرہ نہ ایوک و آسرکشیت
 بلکن فن یا لونا تک و وقی در این را بہ ہم در شان کنت پمیش نیا بگر
 ۳۔ بوت نہ کنت۔

ساہنسی ایراد و مسکت و سرا و پور د و لعتیں را ہبند جوڑ
 کنگ بنت او ایش چار و چکاسی گڈ و پد زانت کہ بازی فنی کار
 و کار پدانی و دیکاری و لیوگیں یکین و بازی سببانی پرض کند کیں
 ۱۔ و شمشن دچن و پد فارمولا جوڑ بوتگنت، لے فارمولہاں یک
 فنی کار و کار پد و چکاسگ و پد آسرکشگ بنت، ۱۰۔ البت چکاسک
 ۲۔ رہا ہنگ و ایرادگرہ زندگی و بیرونی و اندرونی و اکہ و ویدانی
 ۳۔ بھیں گوا چنی و زور بندیں زرنہ و زانت ببیت چوش کہ فنکار و

پکارا انت پر چیکہ اُبیرایشان ایرادگرا ما چیاں سرجمبی سر پدہ
 بریت کہ فنکار یک و باسک دلو میا بنت ۔

ایوک و داکہ ویلی و بد لینوکیں جا ورائی نشک و نشان
 اوںبہانی بگیجی و گیدہی گت و علم یا زندگی زینہ نہ گذشت، بلکن
 جہانانی جوڑہشت و زندگی دوم و بگرنن تاریخی نشک و چشک
 و سرجمبی سر پدی و زانت ہم الم و گون مبتت ۔ گوستگین دہ
 و گونگ و نشک، سارگیں زمانگ و زندگی جا ورائی سرجمبی سر
 حالی او آہوکیں دور و امکانانی چٹ پدرایں و راستیں من
 فنکار و ایرادگر و الم انت ۔ بے شاعر بیت یا ایرادگر آئی و
 زندگی زینہ و دیدو کی آما و ہداں و دی بیت کہ زندگی و ہمک
 تکسری و دیروہی و گندیت و مزانت ۔ زندگی آگن تاریخی دارین
 ہزاں گوستگین زمانگ، سارگیں زمانگ و آہوکیں زمانگ و نا
 انت گت و گوا چینی آیک تکسری گوا چنے کہ ہر دور و بدل بوہان و
 بہتر بوہان انت ۔

دا جہ کارل مارکس و لینن و بگرتن دا جہ برگسن، دا جہ رودلف
 ہیکن او دا جہ کر دشمے و وٹری منوگر و زانوگر زندگی واک و یکتہ
 و بھانسی ہزاں تاریخی مننت ۔ فنکاری آگن زندگی زمانگ یا نوکی
 جوڑہشت انت، دان، آئی و اے بنداتی گت زورگی بریت

کہ زندہ اے مندرجہ روایت و آشوب تریشکانی جوڑم و ڈرو
 مان آنت اد جتا دگتا بوت نہ کنت . انجو کہ انگریز ایرادگر
 واجہ ٹ . ایسی . ایڈٹ و دراپیننگ . ساڑگیں ساہستان
 کو سنگین دورانی پیلوین آگاہی کارستان عد بیت سپیشا آہوگیں
 زمانگ بگمان او ساڑگیں ساہستان سکین احساس و زہر بوت
 نہ کنت .

اردو زوان و ایرادگر واجہ دکترا سید عبداللہ گشی کہ تاریخی
 ایراد و یک راستیں واکہ و دین و جاہ گرگ و امکان دیگرانی
 پیٹ و پول پکار بیت پرچیکہ لوزانکی پارگانی گوں لوزانکار و بگر
 وھی لان بندوکی او لوزانکار و گوں چاگرد و سیا دی سپہا
 گتے . لوزانکار و شاعر چاگرد و پو لنگ زورنت . گوں دگر ان نان
 ہوریں زندگوارینت او وود و رسیدگی زندہ بارگرت . اے وڑ
 آوانی زینھی جاڈر جوڑ بنت او لے جوڑم سر صینے داریت نلے
 سدین و نیاگ و بد نماگ باز کم و تاریخی جاہگیں واکہ و وہیلانی
 گواچن گیشتر گندگ و کپیت .

تاسیرگیں ایرادگر تاریخی گواچنان بکن گواہ کنت و نیا و بد نیاہی
 مکان برونے بے آوانی اے جہنم نیٹ دم بارست البت اے راہ
 دگر و تاریخی ایرادگر ہم برے برے زیا وئی کنت و نیاگ

و بد نما یگین یگان چٹ چم صح کنت پیشا یک پرنگی ایرادگر و اج
 رکرٹ ایشان طواہ دنت و گشی۔ لے تاریخی ایرادگر شمیے درست
 دُرا ہیں گپ گواچنی و جاہی و امی و لے لوزانگی ایراد ایوک ہ شمیے گواچنی
 تاریخی گپان چہ گیش ہم چئی است او اسے تاریخی پٹ و پول و عمر
 جنگ ہم پر ابھی انت کہ آہر لوزانک و دشنامک گشت پیشا
 گپ ایراد و رد و نہ انت تاریخی انت ۱۱

واہ پلخنیوف و گمان و فن و بند ات انسان و شھی
 و آنوردی و امی گذر و لوزان ایر بوت۔ نفکشی درست چہ سر
 انت کہ آہر گواچنی و پلو و دنگوشی دات۔ انسان و ہنرمندی
 و از مکاری چاگرد و چہاں اوزار و و رودی کرت پیشا لوزانک
 ہم و دیکاریے کہ یک راج و اروا ہی سرشت و گونا پ انت او
 گواچنیگ و اما تاریخی جاورانی پیداوار انت۔ کہ یک راج و شہر
 یا گل و سازینیت۔ لوزانک و سرجمی و سر پد ہوگ و پہ آئی
 پدیگمیں تاریخی و راجی و انگ و زانگ پکا ر انت۔ تاریخی راگند
 و چہ گند و کی ایرادگر گت و گمان و دیروی و یک راج و دیروی و
 ایولین و اکین سوب زانت و لے دومی معیال و متوانی دیروی و
 بنات و آنوردی گمان کنت۔

لوزانکار و زند و بابت با زبراں تاریخی سر صوح سکت کم ریت

پہنسا ساہنی وڈے چار وچکاسی ایراد نرور مانیت۔ ایراد گر
 لوزانکار عہد و زاتی میل و تاریخی تاڑو تیلانکی واکان ہمتنگ
 کرت نہ کنت۔ جاہی بگشین ایراد گر و لوزانکار عہد و گالور و
 تاریخی جاڈر براہ راست، سچ و لواہیے نیست بلکن آئی و لواہی اما
 ہیر انت کر اے دراہیں جی شاعر یا لوزانکار و زات و ووی کنت
 پہنسا تاریخ یک کمکارے۔ اے کار کردگ میکاکی وڈے بیت بلکن
 فنکار و وتی ابو کین زینہ و پیچ و تابانی وانگ و زانگ امنکس اکم
 انت امنکس کر اما با زین و زینھانی کہ یکین زینہ و رنگ و در و شہم
 و ٹاہینگ۔ پہنسا شہرین ایراد گر و یہ پیشدا شتگیں را ہچار سک
 پکار انت۔

لوزانک ساہنیے ببیت یا مہیت و لے در شانی و ر و د و گواچن
 و تر نیکتر ببیت او ایراد انگت و گیشتر گون گواچن و گور پہ گور
 ببیت اگر چہ آرا یک ٹکبیں مقبل و ساہنیے گشت نہ کنن و لے
 راستی و ر و د و ساہنیس و گور و گنیدگ بیت۔ اے ر و د و گ
 را ہبدایش بے وڈو بے تڑ ببنت تہ آوان را ہبند گشگ
 مہیت۔ دراست ایراد گر و وتی را ہچار یا فی ر و د و ٹاہینگ
 و راڈینگ و میل و انت، اہبت چہ آوان بازینے لوزانکار
 و گون چمان چار کرت نہ کنت و گواچن و گواہ کرت نہ کنت و لے

و آم آئی بے تڑو بے وٹریں صیالان رِو بند عنیت و ڈولڈ
 کفنت بزراں را ہبکدانی راہء دربرنت ۔ پدا ساہنس و فلسفگ
 ءِ حضورتچاری وشن وچن و پٹپول ، رِو و بند او لوٹرو جوڑو
 آسگرگشگ ءِھیال ہم مان کیئت ۔ اے وٹریک ساہنسی ابراہ
 ءِ راگندے جوڑ بیت کہ گت وزانت ءِ رٹرن ءِ روان دوان
 دیم ءِ جنزیت ۔

ساہنسی راگند ءِ رِو ءِ راہیندگیں راگندے تاریخی راگند و دگر
 لختیں راگند کاینٹ کہ آوانی چک ءِ تاریخی راگند گیشتر نام کشگ
 اوجہل ءِ ایسی بابت ءِ کتے سونج ڈینگ بیت ۔

تاریخی یا سرہنی راگند:

تاریخ مارا سونج دنت کہ فن یک اسپیں کار کردگیے کہ گوں
 انسان ءِ زند ءِ پھچی ءِ پیداگ انت ۔ تاریخ ءِ سری او لیگیں راج
 و آلم و قی گردوگیس و وٹریگیں کرنتت بزراں رانگ گپنتت ووش
 بوتنت ۔ اے وٹریں راگ یا رانگ بے وٹر بوتنت بے ایشانی
 سیلی ساڈی بوتنت و سیل کرنتت چو بزراں فن تاریخ ءِ چہ
 آنکت پیش انسان ءِ سرشت ءِ سرور وچس دانگ ، انسانی
 زند ءِ سری دور وباریک ءِ بابت ءِ وانگ و زانگ ءِ پد اے گت
 پدرا بیت کہ آھدی دور و فنی جوڑ ہشت زند ءِ چٹیں آجوسی و مکیں

ندایت و بیدردی جا و راں جیہگ و نام آت . قدرت و انسان
 پٹان آنت او سر ہی انسان و قی اما دمانی گذر و لوٹان و بتر
 لیت زکت . آ فی زرنہ و ذانت و عاقبت چھے نہ انت کہ
 زادی بوتین یا آدمیت و دوست و راہچار بوتین . ترس
 سراہم و وہم و گمان آرا یک انچیں چھی و جوڑینگ و سر کرتت
 آرا ٹھیال و من و مکمل و ورم آت او پٹیں ہستی ہراں مقدا
 بد و گواہ کرت .

واہ ریڈگشی کہ تاریخ و آنت پیش فن و دین دست
 دست و دیتا لوگوتا لو و گرت و چیل گنگ و کانت . مہل
 یس کہ فن انسانی زندو کار کردگی و پلو بندوک پیداگ انت
 یس زندو کار کردگی و سر بن و ایوک تاریخرا نتیک کرت
 انت . پزگی ایرادگرانی گل و جبر من ایرادگر لے رد و سک
 و روپچار و پٹول کرتگنت بلکن باز سا ڈیگیں ساہ و ارواہ
 و گرتی زانتگنت و لے ارداہی راہچار باز ہراں رد و ارت بلکن
 لگی گوا چنانی گیشینگ و گاند لینگ و بے سوب بیت . لے
 و کارخی پٹ و پول پدا سا ہنسی راہچار و رد و لوزانک و زند
 و لوزیگیں ، امگیں او بولگیگیں سیا دیاں سرنوک و بدلینیکی
 و جار بیت .

انگیز ایراد گردا جرمینا سکاٹ و گشگ انت کہ ایراد
 عاے گشاد بیت کہ یک شاعر یا لوزانکار و کار و کار پید
 گرگ و پد پد کا ہی ہم شت پکنت تا نکن آوت و قی چند
 و دیکار یک عاچہ کار گران عا سمر و تہ بنہ اے کار و کار پید
 پٹ و لوظ عا رند پودہ بیت و دگران سمر پد پکنت
 ایراد گریعہ پہ جہانانی جاورا و انسانی زندہ زانگ و حیرت انگیز
 اینکس رگم انت اینکس پہ شاعر انت تا نکن شاعر
 لوزانکار و مڈی بیح کنگ و نترارگ و بابت برا انت اے
 کہ مڈی و چون مرزداتگ و گونگ گواہ گرتگ او ایش چنکس
 برازنت یا پکار بنت -

جوڑ ہشتی یا لوزکیں را گندہ

لوزکیں باز ایراد گریو فی گوا چنان نمربینت و ساہنی سموت
 رد گشتت او اے گپ و زور پر دینت کہ لوزانکے و شاہکار
 و قی گوا چن عاوت و دی کنت کہ آئی وریا میگ و منطق
 ڈیل و ڈول و ہست و بود گون بنت او ایشی سمر پدی یکدگر
 گوں گلاہنت بنت یا کار عا بنت پیمیشا اے ایراد گریعہ
 عا پابند بوہگ نہ لوٹنت روانی ایزوگ و ت بو میا بنت
 آدانی حصال و من لوزانکی کد رو کیلوان ا بیعت چعی عا نہ

معورت چارگ بھیت تہ ایشانی اے لوٹ من نہیں متبلے نہ
 ریت ، البت کھڑے دے مردم آوانی درستانی دڑو و اجان او
 میران آڑ بہت و کتے چسے زورنت بلے گپ چٹ گواہ نہ بہت .
 انی میال و لیکہ تاک و نوک نوخت پر چکیہ نوکی ایوک درشانینگ
 دے بہت او ایراد درشانینگ نہ انت بلکن یک و طرہ منوسی آسری
 دے اے گپ آوانی دعویٰ عروت رد لیکمیت کہ ایراد و گوں
 و علماں سیادیلے ، زند و لوزانک و سیایے او اے
 سیادیاںی متبلانی دراکنوک ایراد انت پمیشا ایش چٹ
 سیری دوقی جنیدی بوت نہ کنت -

لوزکیں راگند و راہد رہرہرے تاسیرگیں یا دشمنایگیں ایراد و
 ہشتی " ایراد و نام پر بندنت او اے گشت . کراے ڈریں
 گردن و بیرونی بھتان ڈپارانت و ایوک و لوزانکی شاہ پار
 ہشتایگیں تاسیرانی درشان کنت پمیشا جوڑ ہشتی زانگ بہت
 ہر ہشتی ہر اما ایراد جوڑ ہشتی زانگ بہت کہ آئی اندر و ایراد گر
 چارگی ، گواہن و گواہ کنگ دلواہی یا چار و بچار و واہی مان
 ایراد و جوڑ ہشتی آمارنگ و گشگ بوت نہ کنت کہ آرنگ
 ہشتی شامری ، کہمانک ، ریزمانک یا آزمانک و لوزانک و اندر
 ہشتی - پمیشا ایراد و انچوسر سری جوڑ ہشتی گشگ پمیش متبلے

نہ داریت . امریکی ایرادگر ایرادء جوڑ ہشتی ایرادء نام دینت
 اصلء ایش تاسیری ایرادء یک وڑ سے ، دگر ، ہجی نہ انت
 ۳۴ جوڑ ہشتی یا نوکیں ایرادء بابت کتے سوح دانوکان سرکن
 امریکی ایرادگر واہ اسپنگرن فنن سوت وزیانء ڈو
 انت دگشی کہ پر بند ہراں "نظم" نہ نیکو کار سے نہ زیا نکار سے
 بلکن فنن و نمونگی ، بس : انجو کہ ماپل و چارن و شبود ایش
 بن ، ماچہ ہر دوہیان نیکو کاریگء درس نہ گرن . واہ نہ
 شتچوری آئی گپان جہل جنت و گشی کہ گواچنء لوزانک
 و سیا دی اے گپ و گواہی دنت کہ نما داری و فننء نیکو کاری
 ہدکاری و درس مان نہ انت ، اہت جوانیں لوزانک اما انت
 لطر و جونگے چست کنت ، آہرا نیکو کاریگ مان ببیت یا ببیت
 بانک پریفر ہر وھیالء ایرادء مراد ایش ببیت کہ یک
 پرچے دکشی داریت و چون و دی بوت ، ہراں و شتا یگ و
 بوزگی آندا چے و گیش و گیوار و شن و چن ببیت : ایش متب
 بیت کہ ایرادگر و ت سما د بد نما و میم پکنت اودتی راہنہ و
 ہماہینیت . اہت تاسیر لپنہ یں ایرادگرانی ہیال ایش
 ایرادگر و کار لوزانک و بابت و پیلویں پسیدہ و یگ و رایہ
 سنگ نہ انت بلکن آما جا و رانی دوارگ پیش دارگی انت

دیکھا ریگ و وہم و گوں لوزا نکار دُچار بنت . اے لڑکے و سر
 جوشیں سروک یک آمرکی ایراد گمواج . اے بے . اسپنکارن
 انت کہ وق اے لڑکیں را ہچا ریگ و "جوڑ ہشتی" یا "لڑکیں" را گند
 و دیم و آرتنگ . واجہ اسپنکارن و من و کتابے و وانگ و اوج آئی
 تا سیر گریگ و چس زورگ اصل ایراد انت . ہزاں آئی گور و
 تا سیر یگیں چس ایراد انت پر چیکہ یک کتابے و وانگ و پد و اکوں
 آہر و شت یا نداشت سیکمیت .

واجہ اسپنکارن و اے گپان انچو درابیت کہ ایراد و اصلے
 کار اے جا و رانی پدی در آریگ انت کہ یک شاعر یا لوزا نکار و
 گون بوتگنت ، پمیشا کڑدے ایراد گرتا بان و درابشت و گیشٹ
 و ایراد لیکمیت و لے اے گپ پدرا انت کہ ایراد و درابشت و جا و رانی
 پدید آریگ بوت نہ کنت . و گہ یکے و سر و گوز و کیں جا و ران ددی
 چون پیوس و وقی سر و گواز نیت کرت کنت پر چیکہ جو زگ و
 جوش یا لھاڑ و چھاڑ یک اپنیں ٹکمیں کا نسرو پرت پیچیں جا و رے
 جاہ گرت . واجہ اسپنکارن و اے را گند و انت بلکن چہ را یہ دیگ
 و پیل کنگ و پد کنگ و یک پلینے پمیشا ایشی و ایراد گشگ و تارا
 رددیگ انت اورا جی اگد ہان و تارا دور دارگ انت .

واجہ اسپنکارن گشی کہ اگن مارا تا سیر بنور بنت و ما آوانی درشانی

۶ واکدار بدن گڈا چٹا ہر یکے یک انہیں نوکین کتابے جوڑنیت کنت
 کہ اما جوڑ ہشتی کتابے وانگ ورانگ و ماتا سیر زرنگ ات۔
 چونبراں اسپنگارن و من و فنکار و بابت و و تے جند و تاسیرانی
 درشانی ہم یک و دیکارگیں کار کردگیے۔ واجہ اسپنگارن و تے
 و بنگیں درشانی و پد نہ داریت و دیمتر و دراہنیت " ایراد و،
 لوزانک و اے کار نہ انت کہ نیکو کارگیں یارا جیگیں مسکت و مراد
 و درشانی و پکنت یا ایشی و دیم و بہارت "۔

واجہ سید احتشام حسین واجہ اسپنگارن و اے گپان ایر
 جنت و گشی " تاسیری ایراد و جوڑ ہشتی ایراد و نام پر بندگ
 پدرا کنت کہ زرنہ و کچ و کیل و بدلینگ و گالانی متبل چون بدل
 بنت۔ ایراد و جوڑ ہشتی یا و دیکارگی گشگ و ت و دیکارگی
 و متبل و جنجالے مان شانیت۔ اے وڑیں ایراد و ہٹی و چکالی
 آسرا میش در کیت۔ کہ لوزانک و بنگپ و وڈی مان آیک، چ
 پیے نہ انت، شرونا شریں، راست و ناراستیں یا ہر پیمین صیل و من
 و کتاب و ماہ ایرانت ایراد گرا و فی سر و پت پکنت و نیا جیگش
 بہانیت "۔

اردو زبان و ایراد گرو واجہ احتشام حسین و دیمتر و دراہنیت
 " ایراد و بابت و اے وڑیں پوکین پگرو صیالانی سر و سرجی و ایراد

لڑگ دایشانی تکسری درانگک ء رنداے گپ پدرا بیت . کہ
 اے زبیں ایرادگر امریکی سیاسی جاورانی چک و تاڑی ہزار
 کشمش ء برو بودانت دہزار بزدل یا بے پروا انت پشیا
 تارا نیا مجگر کننت تا نکن لوزانکار و ایرادگر ہر دو سیاسی
 کشمش ء چیر بدہنت . دومی جرمنی جنگ ء مزدوران
 سوب و سرمایہ دارانی بے سوبی اہلے چست کرت . ارس ء
 زور واری کش اور امریکہ ء . زردار او سرمایہ دار سرچست
 ترتت . واج اسپنکارن ء وڑیں لوزانکار و ایرادگر و منوگر
 لوزانگر امریکی سرمایہ دارانی پتہ مرز کرتنت (او دء ۱۸۳۲
 سوی ء خار کھوف ، بند و بیل ء آرم ڈیم ٹریگین لوزانکارانی میوٹہ
 جبار جنگ بوت کہ لوزانک امانت کہ مزدور و منظلوم
 پتوداریت ؟

واج سید احتشام حسین جا ہی گشیت کہ ہر ڈہ ء ایرادگر و
 لوزانکار ہر دیں ہدیں جاوراں بہتر و گہتر کنوکیں استمانی جنس ء چہ و تار
 ہر دانت ، اوان ، درہ ہبازیں وڑے ء نیا مجگری ء جبار ء جنت
 اے گشتت کہ لوزانکار و ایرادگر ء کسی پتوداری یا راجی و سیاسی
 کیوانی پچار و پنت دیگ ء چہ کارولے دیدوکیں گنش دلیت
 کہ روانی دیم کجا پتو ء واروک انت ؟

واجہ اسپنگارن اے گپت ء زور پدنت کہ ایرادگر وھیال
 و لیکھائی ردوراستگی ء دلگوشی ویک ء گذرنہ انت پرچہ
 اے کارنلفزانہ ء کارانت و لے یک زانوگر و زرخوری لوزانکار
 یا ایرادگر ء پے اے چون ممکن انت کہ چھوٹک و سچ اے ہم مجاریت
 کہ شر و گندگ چے انت او جی لے ء گیش و گیوار کنت ۔ اے ردو
 واجہ احتشام حسین دراہنیت : اگن لوزانک درشانے ، داں ، ہرت
 بزبان کہ یک فعیال و من ، چکاس ، مسکت و مراد یا حسب و وایگ
 و درشانی انت پیشا زرنھی و انوک و زانت ء ایشانی بات ء رایہ
 وھیالے ودی بیت او اے آکم انت کہ آ فی مرایہ گوں لوزانکار ء
 وھیال ء بٹھیت ۔ ادا اسپنگارن ء فعیال ء ردو ء ایرادگر یا نو
 ایراد ء یلہ بدنت یا گوں لوزانکار و رایہ وھیال ء سنت بندیت ودقی
 رایہ وھیال چیر بدنت بلے اے ممکن نہ انت ۔ دومی ایش کہ تا سیر ء ہارت
 ء ایراد اگن و ت تا سیر بیت ، داں ، آ فی مزنمیری و نفکشی کجا بیت
 واجہ احتشام حسین جوڑ ہستی راگند ء پوئج ، بیکار ، نا درکار ، نیر
 و بے گواچن گشیت ۔ ایش فلسفگ و پندات چہ واجہ افلاطون ء
 اے فلسفگ ء انگت کمزور تر انت کہ شاعری گواچن و گونا پے پیشا

غیر اہم انت“

متبل ایش کہ لوزانکار چہ چاگرد ء جتا و گستا بوت نہ کنت ہرچہ

آتی زینھی جاوړو جوړینگ ا ماڈنی شے، راجی تریشک و تکا نسران
 بارگپنگ و آرامی ہینگ، آ آئی چکارو نہ بوگہ را انگل و بنت۔ اہت
 ایسی یک را ہے آست کہ باز انہیں جاوړاں کئے و قی زینھی کو شرت
 اے تریشکانی دیہانی کورت کنت۔ اے کو شرت راستی و نیک منین
 علم و گفت بہیت گڈا زینہ و بو لکی و کئی و راجی گو نگ بدل بوت کنت
 یا راجی جاوړو کشمش یا وار کیش و ز سبکشی فی زمبہیر و سوب و کٹ و ہیر
 ہم و قی تہک و لو لگ و یلہ دات کنت۔ ہر دو جاوړان و ماگ و
 سر و آسیر و بیرونی سوب او اندرونی آسرا فی ساڈی بوگہ اتم
 انت۔

واجبہ احتشام حسین گشی کہ لوزا نکار و ایرا و گہ ہر دو نیا مجگر بوت
 نہ کنت اہت و قی گوا چنی ہھیال و لیکہان بکنا گواہ مکذنت
 و چیز بدینت یا یک نہ یک و طرے و منطقی و فلسفی رنگ و پیش
 ہارنت یا و شنائیں و طرے و روگ و راست و راست و دروگ
 پیش ہارنت۔ دو جتائیں ہھیال و منوانی میا نجی و نیا مجگر سی را ہے
 لیکن بزور نیت بلے اے کورت نہ کنت کہ زندہ ہر جنجالے و چپ بہانیت
 یا میلے ہارنت و کس ہارنت کہ و اچکار و وایگ چے اہت ہ اگن
 یک لوزا نکار یا ایرا و گہ اے گمان کنت کہ آرا کس نہ اہت ہزار
 و ہار و دنت و رکنیت یا در ہبا زو در و گہرے۔

لوزانکاء جوں مستی ایراد مسکت و مراد اگن ایش
 بیت کہ ایرادگر چه چاگردء لوزانکار و ورنیا مگر نہ انت بلکن ہر
 منزل آئی ہمراہ و بونیا انت۔ لوزانکار و معیالانی سر بن کنوک
 انت۔ آئی لوزانکی شاہکارانی سرء گواچن آگواہ کنوک ووشی
 وڑے آدر شانی کنوک انت۔ لوزانکار و راجی زینہ و زانت
 و چمپار کنوک و ماروک انت۔ فق و رنگ و دروشمبانی ویم درا
 کنوک ”ویم دیداری“ دہوک انت اولس و انوکافی راہد برو
 بومیا انت بران ایراد و حق و زوبگ و زبردانگ و گرنہ و جوڑ مستی
 ایرادگر ہاچ کار و نہ انت۔

و شنایک و راگند و کلاسیکی جنغ و چه نوکین تا میری جنغ
 در آحت کہ آئی بارگر و کان تا میر پسند یا انگریزی و ”امپریٹنٹ“
 گنت پر چیکہ ایش فن و بیرونی کدرو کیوان ہم پنچارنت بلکن
 اندرونی تا میری و ہرچی زانت انچو کہ جے۔ اسی اسپنگرن گشی۔
 ”منی و شدنی و تیک سماچار و پر کھکے او ایش شتریں کج و کیلے
 کہ ایرادگران و بگشین بارے پلان فن پارگ و چنکس چس زرتن و بس“
 واجہ اسپنگرن گشی کہ اے کارتا ریخزانت و راجبندیرانت و بہیت
 کہ فنکار و ویکاریگان راجی و نندمانی گونگ و بگندیت ایرادگر و
 کار نہ انت۔ اردو ایرادگر واجہ واکٹر عبادت بریلوسی آئی اے گپان

ایر حبت و درآهینیت، ایشی متبل امیش انت، که منطق و روء
 و دیکارگیک و ٹڈسی چٹ ڈپلپا ربیت او ایوک و جوزگ احاسا
 س و ایر او و گاڑی روان ببیت۔ اے نگھن هیال و یکد مرو چگیں
 دنیا و سوب نہ کنتت پر چیکہ ایشی اندرا و تی جنده و شتی و آسودگی
 برامیت۔ بازین و بلی و یجین و مانگ و جوڑ ہشتی راگنہ ر دی راگنہ
 اولے ساہنی دور و دیر نہ مانیت۔

لوزانک و نازنیک

انچو ہرچی یک زوان و نمشت و پر بند و ڈر و ڈیم و دراکنگ
 بیت لوزانک گنگ بیت کہ انگریزی زوان و لٹریچر او اردو و ادب
 انت بے بلوچی و ادب ہر دگیں کار و کردار و گشتت پیشا اردو زوان
 و گال اے روء اوڈیمی و اکبھی دراکنت۔ ۱۹۶۲ء عیسوی و زانہ
 بلوچی دیوان و باسکان بلوچی راہیندانی روء لوزانک درچت کہ گوں
 لفظ براں لوز و بندوک انت بے متبلے عربی نہ انت، بلکن بلوچی
 و برے برے زوان و ہم لوز گشتت انچو کہ بلوچی کوہنیں کلاسیکی
 گپتارگان گنگ و کیت او سن ۱۸۷۵ء عیسوی و درگت و
 داجر گپالان گچی و تی کتاب و نام ہم کتاب لفظ بلوچی ایرگرت
 او ایش ہم گیشینت کہ ہرچی عربی لیجک و ڈر نمشتگ انت بلوچی
 مکتبہ گیں براں صوتیاتی و ڈروانگ ببیت چوش کہ ف و پ یا ڈ

ظہور، خدوہ اور انجین دگہ -

عربی و اردو زوانان ادب و مستقبل لس زوان و امانت کہ
 بلوچی و امانت او علم و گتانی رد و ایش دماگی شایستگی و پاک و
 پنگاریں ر بیدگی ریشتمہ دشکلان ہم دربارت . پزنگی نشتکار روزانک
 و نازینک و انکی دیم و شتگت کہ نینگیں راجانی ہم و ڈیں نشتکار
 لوزانک و لاپ و مان گر تکنت . واجہ نیاز فمپوری آدانی اے ،
 نازینک و جہل جنت و گشی انجین بازیں کتاب است امانت کہ
 لوزانکی گنگ نہ کر زنت . دومی پلو و پزنگی نشتکار واجہ چارلس
 لیمپ (۱۷۷۵ - ۱۸۳۴) لوزانک و لاپ و انجوسکت بستگ
 کہ آئی توک و واجہ الیگزندر ہیوم (۱۵۶۰ - ۱۷۹۰) واجہ ایڈورڈ
 پگن (۱۷۳۷ - ۱۷۹۴) و ڈیں شاعر و شایہنویسیانی کتاب جاہ
 نہ گزنت . سیمی پلو و واجہ سلیم د
 امانت کہ لوزانک
 و کما لوزانراں رواج و شرعہ ، دین و دنیا داری و درمانز اننگ
 درستان مان داریت -

واجہ پڈسن ، گمان و انگریز واجہ ولیم پڈسن (۱۸۴۱ - ۱۹۲۲)
 امانت کہ لوزانک و اے و نازینک - " لوزانک امانت گنگ
 بنت کہ پینگے و نشتوارجے لس مردمان پہ دلکشی و دلوہی داران
 اور وانی اندر ویک فکیتیں روشنت و روع و انوک و چس زبیری

دیم و دارگ بدیت - "واجہ ہڈسن و نازینک برود و ایوک
 انجیں کتاب لوزانکی بنت کہ دشنامیگین و ایک و لوٹ دارنت دگہ
 گت و علمانی کتاب چوش کہ زمینرانتیگ، درمانرانتیگ، جاجنزا
 فلسفرانتیگ، تاربخرانتیگ، زوانرانتیگ و دگہ لوزانک و مان نہ
 بنت . لانی نازینک نازینا انت او لوزانک و نہ برہا بیت -

انگریز ایرادگر و واجہ مہینو آرنڈ و ۱۸۲۲ - ۱۸۸۸ء) گشی کہ
 کتابان چہ ہر علم و گت رسیت آ لوزانک و انت : "بازان ایشی
 اے متبل گشتگ کہ لوزانک زندر ایراد انت بنان گیشی و گیدار
 انت - اردوزوان و ایرادگر واجہ نیاز فتحپوری لوزانک و شتر
 نازینت و گشیت : "لوزانک و گواچنی و یک سبیلے اما سجویں چکاس
 و تورستانی کہ یک مردے مان و تی زند و دوران و چا ربیت "بزان
 لوزانک زند و درشانیک انت - برانسی ایرادگر واجہ طاینے یا پلین
 و من و لوزانک راجی تکر و کار کردگی و درشان انت .

اردوزوان و ایرادگر واجہ سید احتشام حسین لوزانک و شتر
 گیشیت و گشی : "لوزانک نشتہ کار و زینہ و زانت و حعیال و بیکہانی
 و درشانیک انت کہ آہر ایک انجیں وڑے و راج و دگہ کتانی
 و درانت کہ آیشی و سرید و پوہ بنت یا پوہ بوہگ و
 گشت بکنت و چس بنورنت : "واجہ احتشام دیمت و درانت"

اکن لوزانک یافتن و در شاینگ دگران دلوشی نہ وات و دگران
 سرنیت اداں، چشیں لوزانک و ایرادمان آحت نہ کننت
 اطالوی ایرادگر داجہ کروچے یا کروشے و راہچاریگ و دیدوان
 لوزانک و ورمیکھیال و منءمان آت اوارد ایگیں و رعدول
 و دماگ و درشان بوت۔ اے درشانینگ دگران سرنیت پیش
 ایراد و سوال پیداگ نبیت۔“

لوزانک و ایراد و سیادی سک سوگو و ہنگیر انت او اے دہن
 جتا کردکنگ نہ بنت البت انچیں سریدی و پ لوزانک و لوزانکی راگ
 و تپا و ست است و لے لوزانک و ویکاریگیں کارکردگی و ایرادی
 کارکردگی گواہ بیت۔ ہر دو یکدگر لچوک لہجوت و جسننت، جوڑ، ہشتی
 لوزانکار و قی جوزگ وھیال و چکاسان را دینیت و روشنت و چے
 پیش داریت و لے و قی اما اوگیں ایرادی گتد و کہ آئی وھیال و منٹا
 مرزداریک و شونداریک و کارگپتگت، لھتیں زرخضرانگیں آسرائی و
 ترندیہ جوزگانی سبب و سرعیں کار نہ دنت۔ پداہم اے ایرادی گت
 ہر چنگر زور دار بیت المنکس و دیکارگیں کار و کار و پدا منکس منزمت
 منزمال بیت۔ اے رازگواچنی و لوزانک و لوزانکی راگند و بے راوی
 نیست۔ لوزانکار و ایرادگر ہر دو گواچنی و گواہیں گمان و گستا و جتا نہیں
 کارمرزکننت و لے باز انچیں راجی بند شتانی وار و گیر و سبب و

زندہ جہ دگہ وڑیں پد آسہر کشتت نہ کنت . ہر وہدیکہ لے راز بیت
بزاں لوزانکار و ایراد گہ و نیامجی و راہیہانی جتا ہی بیت .

لوزانک و ہر بند و ہر پراہیں پڑے انانی چار و چکاس و چاگر دے
در ایستانی ہستیگے نہ رانت ہمیشا دشمن و نازدک و نرم و بنما دارو
پریچ و منوسی بوگہ و پد ہم انانی زانت و دویکار یک انت . اگن ،
لوزانک لسن گواچنان گواہ کنت . داں ، دگہ انانی چکاس و
سماہانی دسترس و دوی ویر بوت مر کنت . لے اما ہنات انت
کہ لوزانک و ایراد و ہمایا د کنت اولے سیا دی و جتا یک بوت
نہ کنت ، ہر چیکہ انچش کہ لوزانک زندہ و سیم و راہی و درست راستی
و اہیہ جوانیں لوزانکے بوت نہ کنت ہر گ ایراد جوانیں لوزانک و دیم
و دارگ و کڑدے راہیدانی مچی یا گچے بوت نہ کنت . ایراد و راہید
لوزانک و لاپ و چہ در چنگ بنت اداگن ڈون و آرگ بنت بزاں
ایرادی گشگ نہ بنت . پیتا لوزانک اگن انچیں راہے ہر بیت . کہ
انانی چکاس و سر پدی و بند و سیم و در بیت ادا انچیں پچ
راہ و راہید سر و پا بند مہیت کہ کار کردگی و کیل و کیلارگ مہیت ، و
آلوزانک گشتت نہیت .

چکاس و ت کار کردگی و ایراد دوی بوت نہ کنت اولے
کار کردگی مین و نہ انت بازین جو انت ہنات لے چکاس ، انانی

علم و گت و دنڈ و بارے بیت اد جبرایشی زرنہ و دید و کیں دیر گنہ
 گواچن و گوگنگ گواہ بنت . اے گوگنگ لوزانکار و شاعر و لعاڑ و چھڑ
 و جرزگان لوڑ و گوڑ بوہان و لوزانک و پیر بند و شتر و بہت جوڑ بنت
 پیشا علم و گت و گنیراگ و آما سرچنگ لوزانک و انت اما ایراد گبر و پیر
 است انت . اے ہم دل و دارگ ببیت کہ چکاس یا گواہ شرت
 انسان و نیم کنوکیں واک و گوزان و گت و علم و بارے بنت پیشا
 گواچن و چٹیں منوے گواہ بوت نہ کنت . اگن بوت کنت گت و گواچن
 گواہ کنوک و راجی یا ٹوگنی یا بوکی زرنہ و گونا پ جوڑ بوہان و دیم و در
 بیت اے تراں مہ ترانیک پیشا گنگ بوت پر چیکہ لوزانکار و ایراد
 گر ہر دو اگن گواہ شتان تران مہ تران بنت تہ آ وانی گواچنانی در شا جنگ
 بلنا و گربنت بے دت گواچن بدل نہ بنت ، پیشا اے رد و رائند
 و کار کردگی و سیادی و ڈپا ر بیت بلکن صورت چارگ ببیت پر چیکہ
 ہر کجا مہ پاگان گوں انسان و راگندیں گواہ شتان سر بیت آہم راجی ،
 کار کردگی و رد و سنت او در کاری بنت . آ و ان زورمانی ہم کار کردگی
 و چکے و و دینگ بیت . مثال بگشین موسیقی تراں ساز و آواز و چستی
 زودگ و زونک و گن و ہر ساریں مردم و است و لے و اجہ فیض
 بویح و واجہ مرید بلیدی بلویح و موسیقی و فن و زاگ و پیر زرنہ
 زانینگ پکار بیت . ہر کس ہر چکر گیش ساز و آواز ان گیر آ رہت

زانت آنکس ایثانی فنن عسھنی و سر پید بربان مردوت . چو بزر
 ان فی ہیاگ یا ہفاغانی ردوم دوت راجی ردوم و پابند انت بزان
 زینہ و کیچ کار کردگی عہر بزد ہوت کنت . لوزانکار سے ببت یا ایراد
 گرے راجی گواہستان عہ پوہی سہر پندی عہ ابید پشرمی این
 گواہ کنت نہ کنت علم و حکمت عہ دیدوان عہ انا گواچن گنگ بیت
 کہ آئی ورا گند و کار کردگی عہ نپاوست نہ مانیت و میم نہ بیت . اے
 گواچن و ودیم بیت اولیش اگن لوزانک عہ دیدو کس گنش عہ گنگ
 مہنت گدا آئی لوزانک عہ بار مانیت ادا گن ایراد گر و گنش عہ او
 دیم بہنت گدا آئی ایراد ہم غیبدار بیت .

جا ہی بگشین لوزانکار و ایراد گر و گر و چیل گواچن عہ گواہ گنگ
 آنکس نہ انت آنکس کہ ایوک عہ درشان نینگ نما عہ گیر بزان احاس
 دزدشت ورد عہ انت . اگن چھیں جوڑ ہشتی لوزانکی مذہبی و ایراد
 لوزانک ہر دوہرت چارگ بہنت گدا ناٹھی و بے سنتی درشانی
 و رد مذہبانی سہر عہ گنگ کیت و لے گیشتر ناٹھی یا ناٹھیک گواچنانی
 گواہ گنگ عہ گنگ بیت .

اجمہر سید احمد حسین گشی چھیں ایراد گر و لوزانکار و شاعر عہ
 نشات و ناموش بوگ بے شک برزیت کہ آ ابید چار و بچار بایوک
 و لے پسند و پسند و رد و لوزانک و شترے عہ رایہ بدنت اولس

انسانی چکاس و گیران ڈلچا بہت ..... ویدو کیں دیر گنداں گواہین
 عگواہ کنگ اوہما و درشان و ایرا گمہ و چہ گلہ گداری گڈا لوزا نکار
 و نیزوری انت ادا گنی ہر دوگون سگت و سینگ اے دوہینان
 سنت بہندنت نبراں کرناوشی نہ مانیت .

انگریز ایرا دگر واجہ ایف . او . و ایڈ گشی . کہ آ ایرا دگر . کہ ہر
 لوزا نک ، ہر شتر ، ہر شاعر و لوزا نکار و پسند کنت او پچ لچا پری
 یہ و ایرا دنہ گیرت آ اما دلال و و طر و انت کہ مال و ٹڈسی و نیلام و ہر
 مال و ناز میت ، پیشا و ق جنہ و راجی زینہ و زانت گوں راستبازی
 ہمیش انت کہ ایرا دگر ہر شاعر و لوزا نکار و چار و بچار پکنت و پہ بہدکی
 و بے رہا ہی و قی را بے بدنت .

اول س ر و واجہ افلاطون ز ۵۰۴۳ - ۳۴۰ ق م ، و رند و واجہ
 میتھر آ زانڈ و ۱۸۲۶ - ۱۸۸۸ ع) شاعر و چہ فلسفہ ، د دین و بڑا
 تریکیمنت و لے شاعر و فلسفہ و ہیکچ کنگ و چہ مزین ، دراتین ،
 و تراہنت و گیشنتے پکار انت . او اراٹکس لیت ، انت کہ یک مزین
 لوزا نکار و شاعر و مزین من و صیالے الم و گون بیت . کہ گوں آلی
 دتی گپتار گشتاں ہینیت و ناٹو نیدیت تاکنن آ و عگواہ کر تگین گواہ
 گوں یک و گمہ ہمد پ بہنت و یکد گر و بتر میت . اگر آ ہرا و پگ
 صالے ما ، دل ، اسنت ، اداں ، منطقی و طر و دوریگ ، و تراہدگ

برود و ڈروٹریں رایہ و سیم غرگ بوگنت . اردو زبان و ایراد گردا
 نیاز فختپوری لوزانک و نیکو سوتمندیں سوزح دنت .

لوزانکی شاہ پارگے و ماگی یا نیکو کاری یا جو زگی نپ و سپتے
 رسمیت او اگن اے ہر سببیں مان بہنت گڈم گہتر انت .

لوزانک پارگ یا کتاب و زانتیگیں زبریں امانت ، کہ پہ کارو
 مسکتے مان پکنت او اے و کس و ماگی و زانتیگیں زدم و نپ سپتے
 بلے اے الم ہم نہ انت کہ و ماگی سیمندیں کتابے و لوزانکی رنگ ہم مان
 بیت . آاشتہارے یا ساہسی کتابے ہم بوت کنت .

لوزانک و نیکو کاریگیں کدرو کیلو و باز لوزانکار الم زانت او باز
 لوزانک و لوزانکی ڈرو ایر لنگ لوشنت . انجو یونانی دور و بگرتن روی
 و ایرانی و اسلامی دوران لوزانک و نیکو کاریگیں و پنت دیگ بوگ
 اہرت آلمی کردار و چست و ایر و ایشی کدرو کیلو ہم بزر و جمل توگنت .
 اے راست انت بازیں انجیں دینی و فلسفیگیں کتاب است
 انت کہ ایوک و نیکو کاریگیں یا زانتیگیں کر زشتے وارنت او آوائی تھا
 لوزانکی رنگ پامح مان نیست و لے اے الم نہ انت کہ نیکو کاریگیں و
 لوزانک یلذگر و گوں نہ ٹہنت ، اے بوت کنت کہ یک کتاب و لوزانکی
 رنگ مان بہت او نیکو کاریگیں و زانتیگیں رنگ ہم بہت است لوزانک
 و مستریں زبریں انسانی جو زگانی چینیگ انت .

۱۷۵
داجہ نیاز فتحپوری گنشی کہ لوزانک و شترتیں کدر و کیلو جوڑگی
انت ہر آماشا ہپارگ کہ انسان و بوزگان جنہنیت آہے شک
لوزانک و مان انت توڑے کہ نیکو کار کیے مانہتے یا مہتے؟ ابرت
و لوزانک و سیادی گوں زند و انت اوایشی وانگ و زانگ زند و زانگ
انت چوہراں لوزانک زندہ . دلی و نت .

لوزانک و دو و تک آنت ، کیے کار کردیگیں ادرومی دشمنایگیں ،
داجہ افلاطون اولی تک و پتو بستگت پینتاشتری و کسانک و
دلی حویالی استمانراج و در کرتنگت و نادر کار لیکھیگت ، دلے لے
گپے نون منگ بو تگ . کہ لوزانک و کار ایوک و نیکو کار کیے . و نیکو
نہانت .

لوزانک ارواہ و گین و گوانک انت ، کہ دیر گندان زند و گندیت
در ادر کپیت ، ہمیشہ لوزانک و اے کار نہ انت . کہ ایوک و نوکیں
پہمانی بابت و مٹے احساس دگیران کھال سر بدنت بلکن مٹے ساریگیں
سوح و ڈا ہان ردوم دینگ ہم آئی کار انت . چوہراں لوزانک مارا
نادرستیں پیہاں درستہ کنت او اما چہانی کہ تنگ مارا سما انت گون
آلان مٹے احساس و گیش بندیت .

لوزانک و دشمنایگ و وسط و دشمنایں و نما داریں چہ کاینت
کہار و و "حسن و جمال" گنگ بنت . انچولتس زوان و دشمنایں و نما داریں

یا نہ بیدار ہے ہر کس کم باز زانت و اثر گیت لیکن ز نھنزا نیتیک
 ۽ ردۂ ایشانی محنا کنگ ۽ گت و گمان باز کم مردمان گون اننت
 پر چیکہ ایشی گت و علم ۽ فلسفیکس زوان ۽ دشمنیا گیس علم یا دشمنیا
 زاننتیک یا ایوک ۽ نما زاننتیک گشت .

دگر انسانی احساس و نورستانی جادو و تنکافی ڈر ۽ نما و باز
 جادو اننت . مثال ۽ گشیں یک از گارے ماڑیے ٹاہنیت ، برزد
 مکنند و دشمنیا و دشمن بریت . یک مہلیے ماڑی ۽ چاریت ہم دشمن
 بریت . اولی و دشمنی ۽ دشمنیا گمان نرانت پر چیکہ آئی میرا ش
 انت ولے دومی ۽ دشمنی ۽ ایوک نما و زیب گون اننت . نما ز کی
 فن براں موسیقی و گونا گشتی ۽ ہم چس مان اننت ولے اے چس
 مٹے ہسپاگان ڈن ۽ چد سر بریت براں بیرون اننت اد بیرون نرنت
 یا تکر ۽ گون اے احساس و چس ہم روت ولے لوزانک ۽ دشمنیا گیس
 چس گون بیج ڈن شھے ۽ گون نہ اننت بلکن تو کئی داندرونی اننت پیشا
 دل و دماغان گیرنت و تنادیرمانیت . ایشی چس و نما د لگیر کرنت
 کلایت -

اے دگیری نما ۽ گوہر براں گشا دو جوہر اننت ولے نما کاری ۽
 سا ڈوہنیوکیں لوزانک ۽ اے تک ۽ باز بیرہ باز برز برنت . واہ
 جان کپٹس د ۱۴۹۵ - ۱۶۱۸۲۱ یک پڑ جو شیں شاعرے ۽ ڈر و لست

سنکس گشت کہ رہا گواچن انت او گواچن نما انت : آئی اے گپتے
 بورت بلا ہے بورت . واجہ والٹر پٹیبرد ۱۸۳۹ء تا ۱۸۹۶ء و پیمین
 رنگی ایرادگر و زانوگر ہم نما و پہ نما و لغزہ جنت و ایشی و نیکی و بدی
 رنگ و درگرتت او پاکدامنی و پیکر سرگرتت و ورت چستی زرتت
 بلکن اے ہم گشتت کہ نما و احساس گیدی و گندگین بدرنگین چہاں
 شتر و دشرنگ و نما و ارکنت . اطالوسی فلسفہ انت واجہ کردشے نما کاری
 و برزیرہ استان و سرگرتت او جارجت کہ دشنا یک چھاٹ ہے . او منطق
 و فلسفہ ایشی چار و چکاس و سر بورت نہ کنت . حیالی دگنر کچی و
 لے جادو لوزانک و لور و گور کمان و گوان ات او گاری دگماری و
 بران آت ہے واجہ کارل مارکس و فریڈرک اینگلس گواچن و گواہ ،
 گرتت کہ نما کاری و لوزانک با زین و برد بوسے او رہیدگ شو نکار یک
 و شتر گداری براں اصلاحی کار و کار مزد بیک لوٹیت .

اسلامی شہنویس لوزانک و شاہتگی ، ہودگی و نیکو کاریگ و کار
 مرز کمان و ایشی لاپ و زیمیر زانتیک ، گپتا زانتیک ، زوان زانتیک ،
 گلا زانتیک ، گالوز زانتیک ، نمشتر زانتیک او شش دگر علم و گت مان
 گرتت . واجہ علامہ سخاوی البت و و طرہ علم گتان لوزانک کثیت .
 واجہ علیہ نقار بغدادی ماں و تی خزاۃ الادب و گوا پندیک براں صرف
 و گور لوزانک زانت علامہ مہر و اکامل فی الادب نامی کتاب و ابید

ابن ولاد بھری، الاصلی، ابن الاعرابی، ابن سلام السجستانی ادا فی
 دنوہی سدی عیسوی، دگر بازاں لوزانک و کتاب نمشت کنان ایشی
 گوند، و ڈردرا کر تگنت و نیکو کاری پیش و اشتگنت۔

الزکین ددرء لوزانک یک نازر کیں فتنے زانگ بیت کہ آ فی بنگ
 زندگی انت۔ آ فی مسکت و مراد درشتا بنگ انت، پشیدانتر انت
 ادا پیرادانت۔ آ فی سرچنگ احساس و کسٹرا انت۔ آ فی ڈورڈانگ
 سنویں واک او درگیگی داک گون انت او ڈن و یا سر برسی رنگ
 و زیبایں ڈیل و ڈول او آمازیبایں درشتا نیگیں پیرائیگی گون انت۔
 کہ گال و گالورانی لکار یک و نمشتگی و ڈرے کشت و دشتی دینت۔

لوزانک و گال و گالورانی برزترین ہندو جا ہے ادا ایش لوزانک
 و فن و چہ دگر نازر کیں فتنان میم و تاک کنت، لوزانک و و قی مکیں
 نمشتگی مدیے گون انت او ہر نمشتگیں چ لوزانک و مان نہ انت اہل
 زبیر و لغتیں نگدہ و سد و مان انت۔ لوزانک اما انت کہ زند و اندرونی
 و بیرونی گواہشتانی گواہنیں پشیدار و ک نماداری و ڈرے و بیت۔ لے
 رد و نماداری آمازیبایں ڈیل و ڈول انت کہ مپیں دریا میں و ڈر و سیادیں
 احساس و چکا سان بہاریت ادا ایشی جو ڈینگ و رادینگ و گورواریں
 گپنیں گالودگا لور، بندشت و رید بند کار مرز بو تگنت تا بکن ایشی و دانک
 و اشتگنویں لس و راہ و جو ڈیں مردے و شتی و گل یا نورشت و

پہرے لگیں جاوے محسوس بکنت ۔

لوزانک ۽ لس وڈوگونگ لے دیگ بوتگنت ۔

۱. شاعری ۲. کسمانک ۳. ریزمانک ۴. آزمانک ۵.
- نازکین نمشتانک ۶. چندسی هالورمانک: زندگی هالورمانک ۸.
- کاروبارگیں نمشتانک ۹. وویکارگیں یا بوڑھستی ۱۰. ایرادی ۱۱.
- نازبوزکی ۱۲. گوشوکی ۱۳. صفرمانک ۱۴. فن ۱۵. توکی رتا شراقی ۱۶.
- دنی اولہتیں دگر کسین چوکر رپورتاژ، روشمانک ۔ اے بابت ۽ واجر
- کیورتنگ او واجر کراؤشہ ۽ کتاب وانگ کرزنت ۔

لوزانک نازکین نما دارین فنن زانگ بیت پیشا آ فی عنما دارگیں
 نازب ودروشم ہم چارگ کرزنت و لے اے کتاب ۽ کبس اہنکس
 کستن کہ لوزانک ۽ دشناگی ۽ ورو ۽ یکوئی بزراں "وحدت" تناسب
 ہماں دریا میگ ، ہواریک بزراں "ہم آہنگی" روشنت بزراں اسلوب ،
 شتوانج بزراں طرز تحریر ، وزن اولہتیں دگر چی مان کاینت ۔

شرعگداری

”دل گریت او شپ ناریت“

اچ: میر عاقل مینگل - بلوچستان رانجھاہ . کوئٹہ
 عدا مزی واجر کریم دشتی ءیک شرعگداری نمشتانک ء
 بندهات واجر عطاشات ء اے شری ٹپگ ء سرء انت -
 ”دل گریت او شپ ناریت“ او ایشی سرء واجر فضل خالق دی
 ایراد گپتگ و لے واجر فضل خالق ایشی ء صیرت نہ جازنگ
 پمیشا بازی نروریاں نہ مارتگ دگبندہ . اولس بلوچی ماہتاک
 کوئٹہ اکتوبر ۱۹۸۳ء .

اے نمشتانک ء واجر کریم دشتی گوں انگریز شاعر و شرعگدار واجر
 شیلے (۱۷۹۲-۱۸۲۰) او واجر سیتھوآرنو لڈ (۱۸۲۲-۱۸۸۸) او واجر

انت او آدانی اے گپت ۽ پتو بندیت کہ لوزانک زندہ شریکداری
 انت او شاعر راجی زندہ آدینک انت او اوجہ کریم دشتی دیتے
 غا اے ہم دراہینیت ۽ ماچہ ہر شاعر درد انکارے غا ہے ،
 اومیت ۽ دارن کہ آراجی زندہ جو انیں منزل ۽ پہ الس ۽
 راہد بری بکنت او راج ۽ بدیں دودانی ہرانی مردمانے
 بدسیت ۽ بگندہ شریکداری اتح کریم دشتی . کدوٹہ اکتوبر
 ۱۹۶۳ء تا کدیم ۲۰۰۵

دتی شریکداری نمشتانک ۽ واجہ کریم دشتی دیتے گشی
 شاعر ۽ تجربت (چکاس) چمد لیت او پچاہی ہمنچوک بیت . کہ
 آنی ۽ وہد ۽ آنی ۽ راہ داتنگ ۔ (چوشس کہ) شیرین خسرو
 پردیرو جدابی (جناہی) ۽ درد ۽ ماریت . آری لوک ۽ ہے گپت
 ۽ زانت کہ آنی دوست (خسرو) چراہی جدا (جنا) انت . آہے
 جناہی ۽ رنگ ۽ جنت . آ زہر انت کہ جناہی ۽ شپ ۽ پاس
 پرچے زوت نہ گوزنت او مرگ چھی ۽ زوت بانگ نہ دینت .
 واجہ کریم دشتی آد وعدی داسے وعدی چکاسانی شریکداری .
 لے رد ۽ دیم ۽ آ رنگ اہبت ۽ بانک شیرین ۽ فرما د ۽ بدل
 ۽ خسرو ۽ دوست پیش دارگ ۽ کتے ہمال وارنگ شیرین
 فرما د ۽ کوہنیں کتو ۽ رد ۽ شیرین یک بزنگیں بزگر فرما د ۽

پارسی و نمشته انت شیرین: نام زن خسرو پر دیز که به
 صفت حسن موصوف بوده و فرهاد نیز به وی شیفته و عاشق
 شد در اسفار شکر مثل است. (شیرین) معشوقه ارمنی
 دزد چه خسرو پر دیز که طبق روایات فرهاد نیز بدو عاشق شد
 رگبند امیش تا کیم ۱۹۹۱ تا پ ۳۱ چاپ تهران، خسرو داد
 ۳۹۳ ش از علی اکبر دهخدا، فرهاد گون و تی تش و نظار
 و تماشت و بی ستون و کوه و تل و ات پیشا آهر او کهن
 هم گشت. لغت نامه و معنی و رد و شیرین فرهاد و
 داستان و اولی و ارواح نظامی گنجوی پارسی شکر و پرست
 رند و دگر شاعر خویش که امیر خسرو دهلوی هاتنی ادجای
 ایسی و شکر بستنت. اے رد و وحشی بافقی و عرفی
 شیرازی و نام کاینست. و اجه ابوالقاسم فردوسی ما و تی
 کتاب شاهنامه و شیرین و پلو و اشاره کنت او حافظ
 شیرازی دگر هم آئی نام گپتگنت دگبند امیش تا پ

ع ۲ تا کیم ۱۹۹۱

اصل و اجه کریم دشتی و هم "شیرین فرهاد" و شکر
 داستان و لجههاں گون عطاشات و آجوبی یا کور کین
 لجه "دل گریت او شپ ناریت" و زمانگی مست مرد

کا ہی کنگی ات ولے شرنگداری و بدلے آ زوت و اشتاب
 و ابر عطا و جنار و نازینیت آہرا یاگی این شاعر و آسگیں
 لکھیت۔ اما اسک کہ نگور دیم و قتی چہرا کا ہے چاربت
 پرا غیر آجوس لچہ و اے و رگیشیت، لچہ و تنگ (بجر)
 بدیت، زیل و باا بدیت، سر و زیل بدیت او عیال و لیکوی
 دو حدت اثر، بدیت۔ اے سچوس جبرماں اے لچہ و است
 انت پمیتا (عطا و) اے و ریں لچہ و آ جو گشگ و تارا
 پراگ انت (دگند: آیش تا کریم ۸۳)

واجہ کریم دشتی دیمتر و دراہنیت دل گریت او شپ
 ناریت، یک کسمانکے (ڈرامے) او مان اے لچہ و کسمانک
 و درستیں گرت (مھا ذب) گرگ بیتگنت۔

نون بارے بگندن کہ واجہ عطا شات و اے لچہ
 آ جو انت یا غیر آ جو انت او ایش کہ آ جوس لچہ بزاں آزان
 شاعری کجا مکی و گشت و آ و تنگ و لیکوی ردگ
 بیت یا نہ بیت؛ واجہ کریم دشتی و عیال و سن و آ جوس
 لچہ و لیکوی ردگ (بجر) مان بدیت۔

بلوچی وارڈ و نوکیں شاعری آ جوس لچہ چہ انگریزی
 زرتنت انگریزی و آ جوس لچہ و فری و رس گشت

انگریزی کے ایک دگہ لچھے دی ہے۔ کہ آہرا بلینک ورس
 براں سورکین یا کورکین لچھے گشت۔ کورک کوہی بلوچ
 اما سورکین تل یا ہونٹا گشت کہ کوہ و تاراں قدرتی
 و طے جوڑ بیت۔ اردو و طے بلوچ شاعر و نگار ہم اے
 دوہیان میم نہ کرتکت۔ بلوچستان زانتجاہ و انگریزی
 دستکار و اجہ پردیس و ارث اقبال و گشت انت کہ
 اردو شاعری و آجو و کورکین لچھے و قی اما ساریگین و طے و اج
 انت کہ انگریزی و گنگ بنت۔ ابلت و اے رد و نذبح
 راشدی و میراجی کئے کوشت کرتکت۔

یک داربگدن بارے انگریزی شاعری و آجو و کورکین
 لچھے چون پر بندگ بو تک پردیس و آرنوڈ نرس و آئی و سنا
 کاری مکار و اجہ اے، مکیش و واجہ ایچ۔ اے ڈیلیو استھ
 ماں و قی کتاب "ماڈرن انگلش" چاپ نیویارک ۱۹۷۱
 ہیسوری و آجو لچھے و بایت و طے گنت "آجو
 شاعری اما انت کہ آئی اندر و بند و بوگ و مدگال و ہمدی
 نبیت ادباز براں لیکری ردگ ہم نبیت و لے انجیں یک یا
 یک و گیشین تا پیلوس دلیک (جلد) داروار و کار مرز بنت

واجہ کارل بکین ماں وقتی کتاب "اے ریڈرزگا ہیڈ
 ٹولٹریسی ٹرمز" چاپ لندن ۱۹۶۱ء غیسویء آجوس
 لچہء اے وڈرنت "آجوس لچہء باقاعدگیں لیکوسی ردگ
 وردگال نبیت، زبان و قدرتی این مرزدارین ہمتواری
 و اوست انت تواریچت و ایریاں جوڈر بیت "۔
 بزریر امریکی و انگریزی نمشتکارانی گشگ و ردء آجوس
 لچہ براں "فری ورس" بند و بوگ براں اردو و رریف
 و قافیہ مان نبیت اوردگال براں انگریزی لائن و اشس
 لیکوسی ردگ براں میٹرو شمارنہ بیت۔ انگریزی و آجوس
 لچہء یک جوانیں مثالے امریکی شاعر و اجہ و المٹ و ہٹن
 آجوس لچہء "کاہانی پن" یا "لیوز آف گراس" رانت۔ اے
 لچہء یک دانگ "اے بوت کنت" یا "اٹ مے بی" یک
 معنیء سہ براں آتکہ۔ اے تاسیری دانگ دگ شاعرکار
 نہ کتگنت۔ اے ناپلیوس دانگ و وارواری کارمرز
 براں تکرار ایشی و شاعری رنگ و رد و بند دنت۔ اے
 وڑی رد و بند و ہوکیں آجوس لچہء شاعر و تی چکاس
 انت کہ ایشی و ہستی و گونگ یکجا ہی پیش دارنت اوا
 پرشون و پرساز و نظمہ کنت۔

آج میں لچہ و پد کورکین لچہ انت کہ انگریزی و بلینک
 رکس گشتے، ایشی و ہم بند بوگ مان نیت دے لیکوی
 ردگ آست۔ انگریز شاہ و کما زکار و اجہ و ایم شیکس پیر
 سن ۱۵۶۱ عیسوی و کورکین لچہ پر بست اور رند و اجہ
 سی، مارلو، واجہ ملٹن واجہ جان ڈراہیڈن اور واجہ
 ایگنڈر پوپ ہم کورکین لچہ پر بستت۔ واجہ ڈراہیڈن
 سن ۱۶۱۱ عیسوی و تی کورکین لچہ "درست پہ دوستی"
 آل فارلو، پر بست اور واجہ پوپ و وڑ و لیکوی ردگ
 و رد و بند دات۔ اے وڑ کورکین لچہ و ہم رد و بند گندگ
 و کیت آہرا انگریزی ایمبک رمد گشتت اور لیکوی
 ردگ اش پنچ پد و رند و ایرانت۔ اے وڑی ردگ
 و بیتا میٹر براں پنچ و گ گشتت، پد و سنکرت و پدہ
 گشتت اور انگریزی و فٹ گشتت۔

سن ۱۹۳۰ عیسوی و رندا انگریز شاہ و واجہ و رڈز و رتھ، واجہ
 بیس، واجہ ٹینی سن واجہ برا و منگ اور گد بازاں کورکین
 لچہ پر بستت۔ واجہ و رڈز و رتھ کورکین لچہ و متلی ہرز داری
 و اید ندرتی رد و بند یک براں سنکس اور تک و تواریگیں
 و رڈز و رتھ و آ ورت گیتی سدی عیسوی و نامداریں

انگریز نگد کار سہ شاعر و ادیب ٹی۔ ایس، ایلٹ و قی کورکین
 لچہ "دیرانی مسزین" (دی ویسٹ لینڈ) پر بہت
 رند و اجہ آفراسٹ و داجہ ڈبلیو۔ ایچ۔ اسٹن کورکین
 یا سورکین لچہ پر بہتت بے آدانی لچہ کورکین و بدل
 و آجوس لچہ او بند و بوگی نمودنگ لچہ گنگ بنت۔
 سن ۱۹۵۰ء عیسوی و رند کورکین لچہ کم گینگ و کیت
 او انگریز شاعر آجوس لچہ و پلو و گیش دگوشی دیان بنت
 برے برے کورکین لچہ و نوک ٹا ہنیو کین نمودنگ ہم دیم
 و کارنت۔

اردو شاعری و کورکین لچہ و روگانی مصرعے، دتی
 یک لیکہ و اشمارے۔ اردو و شاعر کورکین لچہ و ہر پیرا
 بزاں انگریزی اسٹینز و دراجی و نہہ پد و رند و ایر کنت
 ہر ردگ و لکری (اردو و تقطیع) و رد و لیکھیت بزاں
 اشماریت۔ مثال و بگشین اگر اولی ردگ (مصرعہ) اشمار و
 لکری لا، لکری لا بزاں فاعلشن فاعلشن انت او شش پد
 رند و دراجی داریت گڈ ارندی دوردگ سہ سہ پداں ایہ
 بہت تاکن پیلویں پیرا نہ پدانی بہت۔ اگر پیرا و ردگ
 سہ چار یا گیش آدگی انت۔ داں نہہ پدانی بارو بانک

بیت س و بیت بنان اولی ردگ و پدان کم کنگ بیت
بکن منہ و حساب بر دبر بیت۔ لکرا ہی و انگریزی و پیرا
سورہی گنت کہ اردو زبان و تقطیع انت۔

من گوں واجہ کریم دشتی و سنت بندیں کہ واجہ عطاشا
لے لچہ ”دل گریت...“ یک آجویں لچے نہ انت ،
پیکہ ایشی و لیکوی ردگ مان انت بلکن بندھم مان
انت چوش کہ گشی ہے

کہ مان غم دانگیں دردے ، و دار آزر دگیں پاسان
نہ سہریت ، تلوسیت چوانگریں زرد و غم و آسان
واجہ پرد فیس وارث اقبال و گنگ انت کہ اگہ
شاعرے بلوٹیت آجویں لچے و لیکوی ردگ آرت گنت
لے رواج و روع ایشی و لیکوی ردگ براں بھریا سہریت
واجہ عطاشا و لے لچہ بلکنا کورکیں لچہ نراں فری درس
انظم مریح بوت گنت پر چیکہ کورکیں لچہ و لیکوی ردگ و
بید زمر زانینگ (علم العروض) و اُشمار و ورن و شوگی ہم
بیت براں شری مھا ذب و گت داریت ۔

واجہ کریم دشتی لے لچہ و لیکوی ردگ (تنگ) و آبید ریل
بیم یا یام ، سروز ریل اوھیال و یکوی (و حدت تاثر)

گندیت ولے اے نہ گیشیت کہ اے گالورچے آنت ہ منی
 ھیال ع و اجہ کریم دشتی موسیقی و گالوراں دا صطلاحات گوں
 گپتار زانٹیک (علم البیان) و گالوراں گڈ مڈ کرنگ انجو کہ
 بلوچی و گیشتر منتکار و کلکار کنت . مثال و بگمشین یک شاعر
 و گپتار ماں نازینگ و چندینگ و وھداں اردو یا انگریزی
 گپتار زانٹیک و بازیں گالورکار مرز کنت ولے اے کدی
 نہ جارنت کہ گواچنی اے گالور شاعر و گپتار و برازنت یا نہ
 آئی و گپتار است آنت یا نہ ۶۱ مے حال لوزانک و دگ
 دکانی آنت .

منی جنرے گپ و پشل ان کہ زیر زانٹیک و گپتار
 زانٹیک و منی گت و زانٹ بازم آنت ، پارہم برز و گالور
 گیشینگ و کوشستے کتین . منی من و زیل و بم و ستر و زیر اصل
 و موسیقی و مھاذب و دروشم آنت ستر و گپتار و نہ آنت
 پتیا یک وارے موسیقی و شاعری گوں یکدگر و چکاسک
 بنت ہر د و یکدگر و نہ نیکتر آنت پتیا ہر دکانی وزن چار
 پچا رنگ لوشنت تاکنن چہ یکدگر و میم کنگ بنت .

موسیقی دو چپیاں بنا بیت یکے توار ہراں آواز، دو می
 منگدگ ، سرائی رازینگ و مزدینگ و دشین توار ہر

بیت بلے تا کنن نگدگان نہ زورے ایش ورم نہ بیت .
 نگدگ ء اوردو تال گشت کہ یک لحن یک وھرے ء
 زورگ بیت او یک ٹیکیں (خاصیں) وھرے ء ایت .
 لحن ء اوردو ء بول گشت او ایش جٹ و دمانی مناہیں
 و نڈان (چلمان) بارکنگ بوتگت او ہر بار ء نگدگ
 گشت ، بلوچی موسیقی ء اے نگدگانی بازی گونگ
 آنت . واجہ جان محمد (دشتی) ماں وٹی کتاب " دی بلوچ
 کلچر ہیریٹیج " چاپ کراچی ۱۹۸۲ء عیسوی ء سترانی (نگدگ)
 وود نڈان بلوچی و کردی لیکھت او گشت کہ گیت
 ء کاس ء بنت . بلوچی و نڈ ء نگدگان میدی ، گورہام
 میانگ ، اثر پی ، جنونام (اشرف) ، ڈراٹا ہنیتہ کائنت
 او کردی ء لٹا کردی ، شا کردی ، جمال دانی ، سلات او
 ٹنٹ کائنت . واجہ جان محمد دشتی گمان ء پہلوان عمر گواری
 فیض محمد بلوچ او دگر بازی موسیکاراں جت و پرسی گتت
 دلے آئی سونج سرجم نہ آنت . یکے واجہ جان محمد ستر ء راگ
 لیکھت حالانکہ ستر ساز ء نوار ء بندوک آنت او راگ
 مردم و دتی آواز ء سیادی داریت ، دومی بلوچی ء پانچ ہند
 ء آواز ء پہ راگ نہ گشت ابید کراچی کہ او د ء اوردو ،

زبان و آسیرمان آحتگ . بلوچی و راگ نقالی و گشت
 اگن چک و چور و کسی و شان بگھرت براں آئی نقالی
 و بکنت گشت . راگ گنت یا فریاس راگے " صبر
 ایرانی بلوچستان ، مری گلی بکمان و سلیمان و کوہستان او
 پنجگور (بکمان) و راگ ہم گشتے . اردو و ہم ستر و راگ
 جتاسی جی آنت . واجہ جان محمد و لے گشگ ہم ردانت
 کہ زہیر وک یا زہیر گ ستر گشگ . بوت کنت پرچیکہ سوزان
 گونگے ادایش کہ دستیں بلوچی موسیقی و گواپ زہیر وک و ایر
 انت . انجو کہ من پیش گشتن ستر گوں ساز و سیادی داریت
 و ہدے کہ زہیر وک و نگدگ امان (لحن و جمع) آنت .
 پدا لے ہم گواچنیگیں گپے آنت کہ تیوگیں بلوچی موسیقی و لحن امان
 انت کہ زہیر وک و مان آنت . رخشا فی زہیر وکافی لحن دگر
 پیم انت . دومی ایش کہ زہیر وک و لحن براں اردو بول
 یا راگ مان آنت ستر و نگدگان گون ایشی کار نیست . سرد
 نگدگ ساز و آذانت و ہدے کہ زہیر وک و لاڈو
 براں اردو سرگم ادو گچست و ایری تواریمان انت لے
 تواریگت و بنت ساز و بننت ، چست دایری و انگریزی
 و کیڈنٹ گشت و ہدیکہ ساز و سرائی تواری و میلوڈی گشت .

موسیقی و وزن چہ گپتار زانہنگ . تمام البیانہ . نوزن
 بنا و گتاگ آنت . موسیقی و و سہ و جٹ و دمانی سناہید
 بار و بانک بران چلمان نگدگ دسی بیت و لے گپتار زانہنگ
 و گالانی گام گبھی و سرنگ و وزن ٹا ہنیگ بنت . اچو کہ
 موسیقی و یہ توار و نگدگ الم زانگ بنت امرگ و شتر
 کہ یہ ہعیال و وزن الم آنت . اگر شتر و ہراشان یکے
 مان بیت شتر شتر نہ مانیت . مثال و بگشیں . اگن شتر و
 ہعیال و من نیست ، داں ، وزن و کج لکرا لکرا براں
 اردو لیکہ فاعلاتن فاعلاتن شتر نہ سا جیت . اگر وزن ،
 نیست داں ہعیال و من ہر چنکرہ نگین و دلکش بیت
 شتر شترے بندیت ر دانکے بیت . شتر دست موسیقی
 و ادست و نہ انت البت اگن شتر چہ موسیقی و آواز
 یا آواز و نگدگ ہر دہیناں چہ کک بگریت ، داں آئی
 تاثیر گیش بیت . شتر و وتی تک و توار کا کیار است
 انت کہ آدان موسیقی و رنگ مان انت . پر چیکہ شتر و موسیقی
 ہر دہینان وزن است . البت موسیقی و وزن و ہد
 و بار و بانک بران چلمان ایر انت و ہدیگ گتا زانہنگ
 کہ وزن گالانی لیکہ و شمار و ایر انت . مثال و جہل و وردگال

ابیدہ لکراہی یا تقطیع اے ڈرگوشان کئیٹ -

دل مزن کن، دل مزن کن، دل مزن کن

لکراہی اے ڈرگوشان کئیٹ -

دل مزن کن دل مزن کن دل مزن

اگن شریہ دشیں گٹ رارڈو و ترنم ہرے گنگ

بنت داں، لکراہی امی انت ولے دپگال (اردو)

تحت الفظ اے پہ امی نہ انت۔ اے ہم الم نہ انت۔ کہ

تیوگیں گپت رگ گٹ و گنگ بنت، بازیئے دپگال

و دشس انت ولے بازیئے دشس نہ انت۔ مثال ہر

بگشیں؛ ملندگوبی گپتارگ، پر جوشیں اہلہیں پر بند

ڈو بازیئیں لچے او چار بند دپگال و دشس انت۔ بازیئیں

گپتارہم گٹ اے نہ براہنت توڑے کہ غزل بینت یارت

موتک بینت یا متنوی -

من اول سرع گشتن کہ موسیقی توار ونگدگ و جوڑ

بیت اوزیل ویم ساز و سرازیر یا زیمیل ایشی وند و بار

انت۔ ایش شری وند و بار نہ انت۔ لون بگندن بار

کوہنن و نوکین بلوچی شاعری و موسیقی و گالور چے متبل

دارنت ادایشانی پوچی اے دگر موسیقی و گالور چے انت۔

بلوچی کلاسیکی شاعریء سن ۱۹۴۷ء عیسویء کئے سال
پیش سردار چاکر خان زندماں وقتی یک شترے ء سردار میر
گواہرام لا شاری ء وٹریپتو دنت۔

گارٹے ادگواہرام گوں برس بڈاں
گوں بلوچگیں نگدہ دستاں

زندگمان ء شازردمی سدی عیسویء ملا شوران وقتی
درابھیں شترے زندولا شازرد بار ء گڈ سرے چوش وقتی نام
ء کاریت۔

شوران نگدہاں کوتاہ کن

شاہیں کردگار ء یات کن

بلوچی کوہنیں شاعریء نگدہ دستہ مدام پہ موسیقی
وتوارے کانت ادباز براں سڈہ یاسڈو یارٹ ء سبھی ء
چک براں توارے برز برگ وزور ء کشک ہم کیت انجو کہ
علم ء چکنت۔ جام ڈرک ڈرک کی گتیت۔

رداں گوں اکبری سڈو چکت ء

نباں گوں واجگ ء کمرود چکت ء

یا
وقی سڈو ء کنت پاکیں نگواں

واجہ بشیر احمد بلوچ ماں وقتی کتاب و درصین، جاپ
 کوئٹہ ۱۹۵۵ء تا کہیم ۱۹۵۷ء سڈو و متبیل تدار و نت۔ گان
 ء چکت، ہم تدار و چگ و گشت کہ مکران ء جگہ دگت و پڑ
 توارم چرابیشی در آتگ، سڈو یا سڈو و کپتی بلوچی ء سڈ
 ہم گشت بزراں زور پر دیگ اے و ڈسرت اودگ موسیقی
 ء گا لورا مرو چپگیں دانک بزراں سھونک (مخاورہ) ہم جوڑ
 پرتگنت۔ لوزن ما اے آسرتستن کہ موسیقی ء آواز یا توار
 ء و ڈر و واجان یکے نگدگ یکے سڈو و یکے چک یا چکت
 انت۔ دگ بازیں نام است انت۔ اے رنگ ء ساز و
 سرتنک و سڈینو کیں تارانی جتا میں نام است انت۔
 اما تار کہ آہر دست ء ناھن بزراں زریل ء سڈینت و
 و سرکننت آہر زریل گشت۔ اما تار کہ کس نہیں دارے ء
 سڈینگ و سرکنگ بیت ہم گشت۔ اے بابت ء بگد
 منی نمشتانک "ساز و آواز" ماہتاک اولس بلوچی، کوئٹہ
 ۱۹۵۷ء عیسوی

زیر یازیل ء عمر زدیگ بزراں سڈینگ ء زیر مرز و گالور
 بلوچی موسیقی ء ماں آحت کہ آہر از میر یازیل ہم گشت، زریل
 ء اردو ء آہنگ اوانگریزی روم گشت۔ بلوچی موسیقی ء

یک گا لورس تک (لطق) انت کہ انگریزی ء انٹونیشن گشتے۔
 بلوچی لیٹری یا لاڑو ء اردو ء سرگم گشتت۔ ایش مکران ء
 گیش زبیر دگ ء گندگ ء کیت، ایشی ء واجہ اشرف
 بن میر ڈرا گچی ماں کچ مکران دیروی دات پیشا آئی
 اردو اتگیں لاڑواں اثر پی گشتت، اے انوگیں نامداریں
 بیڈیکل ڈاکٹر واجہ ریاض بلوچ ء پیرک ات ادمزین
 ہگاریٹے ات۔

کلاسیکی بلوچی شاعری ء ابید رمندی شاعری ء ہم زریں
 دہم ء سونج رسیت، مند مکران ء نامداریں شاعر ملا فضل
 زند سن ۱۸۵۰ عیسوی ء طہتیں سال پیش کولواہ ء ملا بہادر
 راستانی ء پتوے دنت وگشی سے

لوڑی دتی چنگ ء بیار   زریے گوں بام ء کن سوار
 مئی گوہراں گالاں قطار   نو دی پہ کولواہ ایش یگوار
 سر شاعر واجہ گل خان نصیر ماں دتی شاعری کتاب "ستیریں
 ستیریں" ء گشی سے

مغرب سر و نژد ء ساز کنت   زریں ء گوں ہم ہمراز کنت

تارانی ہم آواز کنت

بلوچی شاعری ء ابید من بلوچی موسیقی ء بابت ء سہجیں

سوح چہ میگل الک نوشکے و ساز جن رنگی میگل قسیا میگل
 انبارچی، شہداد بن شہک میگل و گپتن، ابید اوج ایشان
 ریڈیو پاکستان کوٹہ و پہلوان فیض محمد بلوچ، مریڈ بلیدی
 کبئی الک دشتگوران دکلات، مکرئی محمد بخش بن مکرئی
 فیضالانگو، مالی الک دشتگوران و دنی محمد میگل و رئیس
 سوالی میگل اودگر بازاں سوح دانت ۱۰ نون ہمارا مزیں
 رنگ، فیض بلوچ اومریڈ بلیدی کوٹہ و انت۔

منی اے گشتانی مسکت و مراد ہمیش انت کہ زیر دیم
 دستر و زیر اصل و موسیقی و توار و نگدگ "اردو آواز و تال"
 انت۔ توار و نگدگ و وٹو و بارانی نام انت۔ شتر و دندو
 بارانی نام نہ انت۔ پمیشا اے گپت و من گواچنی گشت کینن
 کہ واجہ کریم دشتی انچوسٹ داٹگ بزاں سیٹیں گپ جنگ
 واجہ عطانات و اے کو رکیں لچہ و موسیقی چنکر اصدت
 یا کال در و گالے گوں موسیقی و چنکر سیادی دارنت و اے
 یک دستا کاری موسیکارے یا گپتار زانینگ و زیر زانینگ
 و زانوگرے زانت کنت منی دس و در انت۔

دمیتر واجہ کریم دشتی گشی "دل گریت او شاپ ناریت"
 یک کہانیکے ماں اے لچہ و کیمانک و رستیں گٹ خصوصاً

گ بیگ انت

اے راست انت کہ یونانی شاعر اور مرعہ (۱۵۳۵-۱۴۴۴) مگر تن انگریز شاعر و کسما کسما کار و واجہ و ایم شیکس پیئر... (۱۵۶۴-۱۶۱۶ء) شاعری کسما کسما رنگ و بو تک بلکن، بلو چانی دتی کوہنیں شتر و دپتر کسما کسما رنگ انت۔ نون بار بگدن واجہ عطاشات اے کور کیں لچہ کسما کسما رنگ انت۔ یا چٹ کسما کسما بزاں کسما تک درستیں دروشم رگٹ، مان انتے ہ منی من و حیال ایشی اے مچیں مہا ذاب مان نہ انت بلکن اے بگتیں کہ کسما کسما رنگے آو دیم انت پد رانہ انت ماکتے بزانن کہ کسما کسما ڈرامہ، چے اے گنت۔ انگریز زانو گر واجہ کارل بیکن و واجہ آرتھر گنر ماں دتی فرہنگ اے ریڈرز گاہیڈ ٹولٹیویری ٹرمز و رچاپ لندن ۱۹۶۱ء عیسوی اے کسما کسما اے و طرنا زینت اے لس زانت اے ہر اما کار کہ کار بند ماں تلگ اے پیش دارگ اے پہ ٹاہینیت، واہم جاہی گشگ و رد اے کسما کسما یک ماہولیں، رنجیدگیں، لیو و گوازیے کہ دشتی یا ناوشی اے الیت) کہ منیں بنگلان و زنگلا ہش انت و لے المنا کیں بزرگان پہ و ایگرارنہ انت (دیگنڈا میش بتا کہیم ۵۳)

لے نازینک، ابید کسمانکار پہ کسمانک بخ بنگپ، آڈال
 کاربند و آدانی کارکردگی، سرناگ و اکہ دو سیلا فی ردوم بکارکردگی
 بخ چنبال، کشمش، راشیفی، آسر، ہندو ہیل و وفعد و پاس
 بخ پابندی، گوند گیری، ترا بازی ادگہ دو و شمش اتم زانتگت
 کسمانک بخ نوکین آزمانک بخ سجویں مھا ذب مان انت انت
 آزمانک بخ پہ تنگ یا ٹرہ ہراں اسٹج درکار نہ انت دلے کسمانک
 بخ فنی گتانی پیش دارگ بخ تنگ سک پکار انت۔

منی من و واجہ عطاشات بخ لے کورکیں لچہ بخ کسمانک
 درستیں گٹ گرگ نہ بدتگت بلکن ایسر کسمانکے گشگ
 بخ ہم شکبر ان۔ دومی ایش کہ واجہ کریم دشتی لے نہ ڈستگ
 کہ لے لچہ کسمانک بخ کجا گونگانی رد بخ کثیت۔ سنی معیال
 بخ بلکنا ایکلیں کسمانکانی لٹر مان انت۔ انگریز شاعر واجہ
 برادینگ ایکلیں کسمانک بخ کسمانکی لچہ لیکھیت۔ ایکلیں
 کسمانک بخ انگریزی ڈرامیٹک مونولاگ گشتت او کسمانکی
 لچہ بخ ڈرامیٹک لیرک گشتت، دنوشکے حاران د مگان اکل
 ایوک و تنہا گردو کیں گرک بخ ہم گشتت، واجہ کارل بکین
 ایکلیں کسمانک بخ لے و تر نازینیت بخ انچیں شٹرے کہ ایو کیں
 کاربند ممالاں داریت کہ اماں دتی گشتانک بخ دتی بند و شنت

وکسانکی چاگردی و در شان کنت۔ ایش چوتنگ و سرے
 ایوکیں گشتانک دہوک و وڑے نہ انت پر چیدہ تملگی کسانک
 بند و پیل او و ہد و پاس پیش و گیشنگ بنت۔ رند و
 کار بند ایوکیں گشتانک دنت، ولے ایکیں کسانک و ت
 و ہد دہند او کار بندانی سو۔ ح دنت۔ ایکیں کسانک یک
 بندے و گشوکیں و زند۔ زانتیک دلفیات و موکلنت
 و پدرا کنت، انگریز شاعر و اجہ براد ننگ و بازیں لچہ
 براں انگریزی لیرک ماں ایکیں کسانک و انت۔

واجہ کریم رشتی و گنگ انت بر واجہ عطاشات و
 ددگر لچہ "پلائی حشکیں پن" او شپانک "ہم آزمانکی رنگ
 و انت۔ واجہ عطاشات گمان و چہ انگریزی شاعری و
 پولنگ زرتنگ او آئی "پلائی... پن" بکنا واجہ دین و
 مکا ہانی پن "و را بگے یا وڑگیری ہر چون است، واجہ عطاشات
 و "دل گریت...۔" و راجی زند و زور اکی و نر و ریگ و جنجال

وایگ و ارمانی پوہاڑا و چاگرد و آریںک انت۔
 واجہ فضل خالق ماں و تی شرعگداری نمشتانک، ماہتاںک
 اولس بلوچی۔ کوٹہ اکتر بر ۸۳ و عیسوی و نمشتہ کنت۔
 و انت ایش ات بر کریم رشتی و "دل گریت او شپانیت"

۶ جنسی نفسیات و ربابت ۷ جوانی تران سپکرتیں چو کر یک بگند کار
 ۸ گنگ لوٹیت (بگندایش تا کدیم ۲۴) واجہ فضل خالق رنہ
 ۹ زانتیک نفسیات ۱۰ مارگ ۱۱ پلو ۱۲ دنگوشی دانگ ۱۳
 ۱۴ دت بہراواک بنوتگ کر اے مارگان بڈسیت و پدراپکت
 ۱۵ واجہ فضل خالق بس اسٹکس ڈسیت ۱۶ عطا ۱۷ اے پرہ بند
 ۱۸ لچہ، یک نیگے نفسیاتی انت تہ دومی نیگے جنسی حالورانی
 ۱۹ نقشے پیش داریت۔ اے عطا ۲۰ دتی مارگ انت ۲۱

منی هیال ۲۲ زرنہ زانتیک ۲۳ و رد ۲۴ اے ہا مارگ انت
 ۲۵ بازی دلدریں شاعران گون بوتگت انچود واجہ کریم دشتی واجہ
 ۲۶ فیض احمد فیض ۲۷ اردو لچہ "مجھ سے پہلی سی محبت ....."
 ۲۸ اوندر محمد راشد ۲۹ اردو لچہ "میں اسے واقف الوقت نہ
 ۳۰ کروں" ۳۱ ایش گونا پے گندیت ابست محمد ثناء اللہ ڈار
 ۳۲ میراجی ۳۳ نہ ماریت۔ واجہ میراجی ہم عطاشات ۳۴ ڈر ۳۵ بگند
 ۳۶ سرے زرتگ، کورکس و آجوبین لچہ پر بندان ۳۷ زندر پیش
 ۳۸ چشم دتنگ گران ۳۹ روت۔

۴۰ واجہ کریم دشتی دیتر ۴۱ "دل گریت ....."
 ۴۲ شرتنگ
 ۴۳ ابست آئی بازی کارمرز کرتگیں نوکسین بلوچی گالور بلوچی زبان
 ۴۴ و راہنہ ۴۵ رد ۴۶ نہ انت پیشا زبر و گران گندگ بندت

جوش کہ نیرینہ زانیتگ ء پہ "دلہنی چند" آرتنگ کر اردو ء
 نفسیات ادانگریزی ء سیکالوجی انت۔ بلوچی زبان ء
 راہبدرورد ء انگریزی پدبند "لوجی" ء پہ زانیتگ آرگ
 بیت انجو کہ زینہ زانیتگ انت۔ اردو شعور ء رخشانی و
 گردی ء زینہ گشتت او کولواہ و شکے د مگان دنیا ور
 دنیا درباشور ء گشتت۔ اے باز کوہیں آریا ہی گالے کہ
 پہلوی زبان ء زینا و راحتہ سنکرت ء دھن انت۔
 واج کریم شتی دلہنی چند ء متیل ہم نہ گیشینگ تاکن ہیکاری
 حانڈگ ایشی ء چار و بچار کرتیں۔

نوکیں بلوچی گالورا اگن گذر و لوٹ الم بیت، ٹاہینگ
 کہ پیرہ و راہبند بزاں انگریزی سینو لوجی کار مرزکنگ ء ابید
 ہیکاری بزاں ٹیم ورک اتھی انت۔ کوشہ ء بلوچستان زانتجاہ ء
 بلوچی زبان ء وستاد و وانینوکانی یک ہیکاری حانڈگے است
 کہ آئی سہ حانڈگ پرد فیسر عبد اللہ جان جمال دینی انت۔ اے
 حانڈگ بزاں ٹیم ء باسک یکدگر ء گوں جست و پرس ء پدیک
 کالورے ٹاہینیت یاگرائیں گالورانی متیل گیشینت، تلیفون
 سسر ء ہم بلوچی ء زانوگر یا لس گشوکیں جُت و پرس کنت۔
 ہیکاری ہم بلوچی دانوکانی انجیں حانڈگ استنت کہ آوان نہ

ایوک ء بلوچی زبان ء رہ راہبندا فی رد ء نوکیں گالور ٹاہینت
 بلکن ایٹانی کارمرز کنگ ء کیوڑ ء سبت بستت ترینگ اترنگ
 کنگ اگٹانک، نمٹانک او جوڑگ ء شہ جوڑگ، ردگ
 ء چہ ردوم او دگر بازینے، یک گالور ء گیشینگ ء ابید کارمرز کنگ
 انجو بیت چوش کہ ترانک ء پیر جانک، لچہ ء پیر دستونک کہ
 در روح ء زندکش نروریتے، ترانک ء مصدر ترینگ ء تیوگی
 بلوچ زاننت بلے رجانک و مصدر رجانک ء ابید کراچی ء کرگ
 ورنما ہاں کس نرانت، مئے ہکاری حانڈگ اے بابت ء کوہ
 سلیمان ء بگرتن مکران و ندرشکے وکلات سد حد دایرانی بلوچستان
 ء بلوچ و انوکان جنت و پرسن کُرت بلے رجانک ء چشیں متیلے
 دیم ء نہ آحت کہ ترینگ ء بدل بیت، نون ایش کہ واجہ
 کریم یا واجہ سید ہاشمی یا دگر زبانکواسے کارمرز کنگ شتر کنگ
 بلے اے ائم نرانت آہر ادرست کارمرز پکتت تانکن رہ در ہینت
 سوگوہ بیت، منی جند اے نمٹانک ء واجہ کریم و گالور چنبا
 کارمرز کنگ پرچیکہ منی من ء ادا براہیت او کم و بازگون
 نقطہ عروج یا انگریزی کلاسیک ء نزدیک انت۔

اے ہم ائم نرانت کہ ہر اردو یا انگریزی گالور ء پیر نوکیں
 گالورے ٹاہینگ بیت۔ چوش کہ عدما مزی واجہ سید

کنگ۔ اگر اردو، پارسی گالور سے عام دست زانگ بیت
 یاوت بلوچی بن و ہنڈالے داریت آئی بدلے نوکیں بلوچی
 گالور ٹا ہینگ جوان نہ انت۔ انگریزی ریل، ٹین، ٹیلیفون
 وٹی وی ریڈیو یا اردو گراک و سوزی داڈوہ و قرار داد یا
 دگر انجین بمثال و بگشیں واجہ کریم دشتی پہ انگریزی نیچر و اردو فطرت
 و "مجتبی ہیل" بزاں دو گالور کارمرز کنگ حالانکہ یک گالور پارسی
 نہاد یا سرشت آرگ شترتربوت کہ بلوچی مہنچکے ہم دارنت۔
 گوٹ ترد آسانتر گنگ بنت۔ واجہ کریم و اردو حقیقت و بدل
 و بلوچی گواچن شتر کارمرز کنگ او اردو پارسی خواہش و پہ
 داہگ ہم شتر انت البت "مردینی یا جنینی واہگ" و متبل
 جنسی خواہش" کہے وانوکان بلینیت پرچیکہ بلوچی و واہگ و متبل
 اے رد و جنسی بوت نہ کنت بلکن و ت جنس و متبل بلوچی و اما
 نہ انت۔ واجہ کریم دشتی ننگ و متبل اردو و حلق دانگ و لمے،
 بلوچستان زانتجاہ کوٹہ و ہمکاری ہانڈگ و باسک اے گپ و
 سنت بستت کہ اردو و حلق و گیشتر ہنداں گٹ یا گٹ گلو
 گشت۔ ننگ و اردو و تا لوگشت۔ باز منداں بن یا ہش
 ہم گشت۔ واجہ پروفیسر عبد اللہ جان جمال دینی یک دانکے گشت۔
 "من ہش برتن" ماں رخسانی و نوٹکے دنگ و گشت، کردی و

گشتت۔ " اسی خوش دریٹ " ہذاں منی گلوئے اڑٹ۔ ہُش
 گمان و کروی ہذاں براہوتی و خوش رانت و ابرت و بن کونہ
 آریا ہن ایت کہ گوں پارسہ بینی (پونہ) بین دروح (ساہ) او،
 بلوچی گین دساہ و مہ، و گوں سیادی داریت (بگنڈ نگر گداری
 تاکریم ۱۸۷۱)

واجہ کریم دشتی باز بلوچی گالوراں تک و تواریس و رُو
 شرمشہ کونگ چومس کہ عام و بدل و توام (مکمل) دنت
 و لے ہیبال و خیال (و گم و فم نمشہ کنت ہذاں و تی کار و
 سوگونہ رانت۔ واجہ کریم دشتی گٹ و متیل اڑو و تقاضا ہذاں
 بلوچی لوٹ و گذر دنت و لے ردگالانی رد و ایشی لے متیل
 بوت نہ کنت بلکن مہاذب یا دروشم (خصوصیات) اثر
 ہرازیت۔ ایش او انجیں کانیں کمی آئی شہ گداری و سہ
 آحتگت!

من گڈ سر و گوں واجہ فضل خانی سبت بندان کہ
 واجہ کریم دشتی و بہت جوان او تالہ شہ گنگ ٹوٹیت کہ
 اے اوئی نگد کار رانت۔ واجہ کریم دشتی و دگر بازاں نوک
 نوکیں گمال و گالورانی گرا تقدیریں گنچے پہ گڈ یگان اشتگت۔
 اے گرائیں گنچ گنگ و چارگ ٹوٹت او بلوچی زبان و رہ

رہنمائی رد و چکاگ و در چنگ لوٹنت . اے چار و چکاگ
 بید ہمکاری و بنت . ہمکاری سلا و مسوج و گوں ہور بلوچی
 میان و رہ در ہند ہم سہنی و طر و کار مرز بنت انجو کہ انگریزی
 پارسی ادو کہ زبان بنت . اے رہ و راہنمائی ٹاہینگ پہ
 کالزانتیک براں انگریزی نیو لوجی او و ڈر زانتیک براں انگریزی
 میتھا ڈالوجی سک پکار انت . اگر اے ڈر بنت ، داں ،
 بلوچی زبان و نمشتکار انجو بے تڑو بے را بنت چوش کہ پیش
 اتنت . ابرت و پیش ایس نمشتکار بازیں مشری گالور
 ہم دیم و آرنگنت او بلوچی و نوکیں کلکاراں باید نہ انت
 کہ آدانی در چنگیں یا نوک ٹاہنگیں گالور بگلینت او و تی
 رم و میلغے . اے سک زیادتی زانگ بیت بلکن اے بگڈنت
 کہ یک گالورے چند بار ، چند حالتاک و ماہتاک و کتابان
 چند نمشتکاری دست نمشتگ بوتگ او اما یکیں متبل و دنت .
 بد آہر و در کنگ و کار مرز نہ کنگ شہ نہ انت . مثال بگشین
 نمشتاک بلوچی راہنمائی و رد و ٹاہینگ و کار مرز کنگ بوتگ او
 مرد چان گیشتر بلوچی و ابوک ایشی و اردو و مضمون یا آرٹیکل
 و متبل و کم باز زانت بے رم و ایشی بدل آرگ انجمن انت
 کفرال و بدل و لچہ انت . بلکن لچہ انگنت نہ بلنیت پر چیکہ باز ہندان

ہیچ زانگ نہیت او باز مندان تو پک و تیرے متبل دنت بلے
 رم و رنگ ہم گشت او گیتر بلوچ ایشی و میش و بُرانی لوگے
 زانت۔ طنزل و پہ دستونک چه رم و بدترانت پر چیکہ الزم
 تیوگیں بلوچ زانت و جنیں دستان پوشنت۔

منی متبل نوکیں ورتا ہانی دل رنجینگ نہ انت بلکن وئی
 سلا و سونج دیگی انت اے پنت دسو جانی سرء دگوشی دیگ
 و نہ دیگ و پہ کس آدان مجبور نہ کنت۔ انچو کہ شرگداری
 و پہ کس کس و مجبور نہ کنت و لے ایشی راہ و راہ بندانی ردء
 شرگداری بہیت تہ جوان انت۔

”شاعری و شہرگداری“

میر عاقل مینگل - شال

بلوچی زوان و شہرگداری ہزاراں ایرادگری و تاریخ باز کوہن نہ امنت۔
 ایرادگری گیتسی سدی عیسوی و نیامی و ہنا بوت و حدیکہ بلوچ و رنا انگریزی
 وارد و شہرگداری کتاباں ماں زانتجا ہاں و ننتت۔ گمان و اولی وار و ابو
 امان اللہ گچکی دسمبر ۱۹۵۶ء عیسوی و ماہتاک اکتس بلوچی و نوکیں
 لوزانک و پد شہرگداری و اکتس زانتت۔ ۱۹۶۲ء عیسوی و بلوچ و انوکیں
 و رنا ہانی یک لوزانکی دیوانے اڈو دیگ بوت۔ لے دیوان و باسک
 و ق ہتگی و نیم ماہی دیوانان و ق و ق لوزانکی شاہکار و ننتت و شہرگداری
 گنتت دے لے شہرگداری چاپ و شینگ نوتنت۔ انچو یک
 دگر نوزانکی دیوانے ۱۹۵۲ء عیسوی و جوڑ بوتنتت دے آئی کار بلوچی
 لوزانکی نڈی تیج کنگ ات او آئی دیوان و مچی ام ہر ماہ بنا بوتنت۔
 بلوچی لوزانک و شہرگداری و پلہ و واجہ علیہ حکیم، واجہ عطاشات
 واجہ کریم دشتی۔ واجہ صدیق آزات، واجہ میر سٹھا خان مری و صورت

میری دگوشی داترت ولے اے واجکاراں سر جیں شہ گداری نہ
گرتنت ، دگند گشین ردا تک ، ابح صورت خان ، بلوچی اکیڈمی
کوئٹہ جنوری ۱۹۶۹ء ۔

واجه عبدالملکیم شہ گداری دگیشیان بلوچی د نوکیں شاعران
دوونڈان بارگرت ۔ یکے انا کہ شاعری دوتی بندر دشتی و دشا رگی
دکار مرز کنت او یکے انا کہ شاعری د راجی زندر بارے زانت او
وتارا چہ چاگرد د بتا کرت نہ کنت ۔ آئی دومی دتن د شاعری د
سیاست د نام دات ولے من امیر عاقل ، ایشی د " احساسات "
د نام دہین ۔ واجہ عبدالملکیم ہر دو ٹولگان ایرجت او سیمی ٹولگے
نشان دات دگشی " ہرچی دتی چاگرد د ر دیت ، چاگرد د راجہ
زند د او زند د چہ بناد د بتا گنگ نہیت ۔ ہے ڈول د لوزانک
ہم چہ زند د چاگرد د در بوت نہ بہیت " دگند گشین ردا تک)
اوبی دتن یا ٹولگ د سروکی بلوچی د مزنیں نادرین شاعر واجہ
عطاشات گرت او دومی ڈول د سروکی مزنیں انقلابی شاعر واجہ
گل خان نصیر گرت ۔ واجہ عطاشات د پاکستان د سرکار تمذدات
د واجہ گل خان نصیر د ارس سرکار گوں فیض احمد فیض د پھچی د لینن
ہراٹز " دیگ لوٹت ولے ایوبی آمریت آئرد ماسکور ڈگت د سروکل
نہ دات ۔ البت شاعر و نمشتکارا فانی یک میر د وچی د آئرا " شاعر "

۽ نام رست - متبل ایش کے لئے ہر دو شاعر بلوچی ۽ مزنیں شری
شاعر کیلئےگ بوتنت ۔

واجہ عطاشات و قی نمشتانک " شاعری مے شاعری " دع
بار پزیریت کہ جار جنوک و داعظ و شاعر کا رجتا جتا انت . ایشانی
نیام کے مکے سیا دی است و لے راہ و راہیند سے جتا انت واجہ
عطاشات دیتے گشتی کہ بلوچی شاعری ملاہی و ورد نونزدی
سدی غیسوی) کو نوزو ربوت پر چیکہ ملا پازل و ملا قاسم و ملا بہادر
و درگہ دانزکاں و اعظ بناکت . ہر جا کہ ایش و اعظ نہ کتگنت ، شری
شیر گوتگنت چوش کہ ملا قاسم گش ہ

غم حیا لے و عاشقی چھاڑے

اے دگر گشتگی آدگر کارے

اصل ء اے ملا فضل رند و شری گنگ بوتگ د بگند :

شپ چراگ ، اتح بنیر احمد بلوچ . چاپ ۱۹ (دومی پتوہ

بقول ڈاکٹر علی دوست بلوچ ، واجہ گل خان نصیر شاعری ء حدائی داد

انت و گشیت " شاعری معلی نہ انت پر چیکہ علم ء ایک عالمی دگر بے

مے ء سہیل دات کنت آہرا عالمی جوڑ کرت کنت بے شاعری سہیل

گنگ نہ بیت ، شاعری یک جوش و جنزگ ، مزج دسیتی ء نام انت .

بہ نہیں لوطے در شان کنت کہ نقل ء چہ گیش روح و میل

داریت . اے صدائی دادے یک آصے کہ آئی تو شش چہ ازل
 یک دلے ومان بیت ادب نگران و روت . علم دو انند گین مردم
 آم و قی علم و زور و شتر بست کنت و لے شاعر گنگ نہ بنت
 پر پیکد آشد ز گشت بشتر جو کنت . مات نہ انت . دالی
 انت . دالی رما ت و نیام و چندری دوری چہ کے است ؛ و بگند
 افس بلوچی می ۱۹۱۸ء

اے رد و واجہ گل خان نصیر دتی یک شتر نو کیں شاعر
 شاعر و شاعری و سطر عینت او شاعر و قوم و جمہ و نظر و رہبر لیکت
 اے وعداں مئے سد دستیں حاور " بلوچی شاعری و شگر داری " انت
 پیت شاعرانی چکت و تاری و دزنہ جنن او اے چارن کہ شگر داری
 چے بو گنگ ابست بعدا مرزی میر گل خان نصیر و بابت مزنی شاعر
 عطاشات و ت چوش نمشتہ کنت " گل خان نصیر اے دور و
 مستریات شاعر گنگ بیت . زبان و بازی نذوریان گوں دی اے
 دخت و کلان چہ پسند کر تگیں شاعر انت . آئی شاعری و جتائیں زنگ
 سیاسی و راجی بچا رانت " بگند اولسن گچین ، رومی بہر ۱۹۴۸ء
 واجہ عطاشات آئی زبان و نذوریان پدرو نکد گنگ ابست و اج
 بعدا مرزی کریم دشتی کلمے اے بابت و ایراد گبرت او صدیق آفات
 ام کلمہ زرنگ . واجہ عطاشات گمان و نذوری پارس کمال و گابن

لا لفاظ و تراکیب، کارمرزی و گشیت -

کوہنیں بلوچی نوزانک و ایراد ایوک و شاعری و گنگ و کیت
 او یک شاعرے دوی شاعر گپتار و گالوران ایراد گیت او ایراد گری
 گیت پتو نامی شاعر و اندر و گنگ و کیت یک شاعرے دوی
 شاعر و شاعرانی پنگ و بند، گنگ و سدو، سیال و بیکواں ایراد
 گیت۔ مثال و سردار چاکر خان رند "نیل جنگ" و رند ۱۳۲۳ھ
 سردار گوہرام خان لاشاری و پتوے راہی دنت۔ کہ اولی سرد
 پنگ انت۔ ۵

گوارے او گوہرام گوں بدی بدآن
 گوں بلو چینگین گنگ و سدو

ا برگ و ملا بہادر مر استانی کولواہی و تی مسٹ ملا ن ضل
 رند و مرک روج ۱۲۷۰ھ و ۱۸۵۴ھ و پتو و داد و نامی شاعر و گالان
 لے و ڈا ایراد گیت۔

نا حو د گین گالان مسرند

اسپ و را دار بیتت لوکند

مترندی سرگیک و سینہ بند

داد و نزانہ شاعر بند

شاعری و اسپ اگر زدنگ و یہ چربیت، داں، ویم بہوت

حریت بے رادرت۔ آئی وہ چہ تو آگہ لگا اے آسنی زمزمیں بزاں
 لوند جبیت او آ اے سینہ بند یا گور بند و سری سکہ و سوگو بہنت۔
 آتا بوہ بیت۔ سرگیک یک چٹ و لگائے کہ اسپ و حرو پوز
 و سر و مان کثیت۔ شاعر لچر و پوچیں گا لوراں شر نزا تنگ انت
 او شر بند و بوگ دی چارنگنت۔ واجہ امان اللہ گچکی ماں دل
 نمشتانک۔ شرگداری، اُس بلوچی فنوری ۱۸۶۶ء عیسوی کو
 نمشتہ کنت۔ "دگہ بیٹے شاعر و قی کرہنگیں شمران بو اننت تہ آیان
 ء معلوم بیت کہ مٹے بلوچی شاعری آزات انت بلے کرہنیں شاعر
 باجج برء ہمتواری و رشگالی و یلہ نہ دنت "من اے گپ ء گون واجہ
 امان تپاک نہ ان کہ کوہنیں بلوچی شاعری آزات دآ جو بوتگ بکن
 شعر و ٹپگ و بندانی سوگوری ء پابند بوتگ انت۔ ونگدہ بزاں
 اضافی توارد سٹو بزاں زور پری (STRESS) ء زیمیر و دستواری
 پہ اتم نا نگنت۔ اگر کوہنیں شتر و دپران بازیں ٹپگ بے بند انت۔
 داں، آ اے سبب انانی زبندہ و زانت ء نروری انت پہوان
 و ڈوہب یک در پشت و پیریاں پد بازیں ٹپگ گرام گرتنت
 شمشنت۔ آبت اہج ایشاں بازینے ماز ایک شعر ء بازیں
 و رزمان بزاں لکند و شیریاں نزا آرگ و پد رسنت۔ اماشتر کہ
 از دہی سدی و نوزدی سدی عیسوی ء نمشتہ بو نگنت گیشہ

سہجہ آنت چوش کہ میر و اٹری دکران بر بہترانی کتاب آنت .
 داجہ لانگ ورتو ڈمیزو کتاب ، پاپور پوٹری آف دی
 بلوچیز و اندراژدھی سدی عیسوی ویک شاعر گاہی لغاری رند
 دتی یک پسترو سو باجر دار کوسہ لا شاری و گپتالان اے و ڈرایار
 گیت در

منگھی شعریہ ساع آنت

گال پیر اثر مارو کیتا دانت

مجلس و ماں محیٹرواں بنت

داں ، نلوٹاں نشتنی آنت

بزراں مشرور پر حساب و اشمازد کتاب دارنت . بے حساب

کتاب نہ آنت او میری مجلس و اسی محیٹرو دھچی آن گنگ

بنت او زانوگر شری و گوشتدار ننتے او پدا پیدہ اسی دست

ڈ بیت بزراں مشرور و شرگدار اسی آنت . اے ہر دو شاعر یکدیگر

و گپتاراں مٹ و بدل نہ زاننت او ہر یکھے دتی گالان من و برویر

زاننت او دومی و گالان سیر و برویر زاننت بزراں سیر و منان تولے

کمان و چکاسنت . سیر و من و مثال رندی بلوچی شاعری ام کار مرز

بیت چوش کہ و اج گل خان نصیر و تی پسترو داجہ میر علیے قومی رگشیت

قول کنت سیراں گوں زلمیں کبتو کس بناں

اُردو پارسی شاعری و ڈراما نگارگری یا ابرادگری
 اصل و عیب کشتی و گشتنت و لے گیتی سدی عیسوی و ایشیک
 ساہنے جوڑ بوت و لے ایشی راہنہد چوساہنی راہنہدانی ڈراما سرگور
 آنت۔ لے بابت و سر جہیں حالور لے نمشتکار کتاب "بلوچی لوزانگ
 و ابرادگری" و رسیت۔ بلوچ و انوکین و زنا انگریزی دار و ڈراما
 گداری کتابان بازی دس و سوج دانت و لے و ت شرگداری
 و واک نگرتنت اُبت و اجہ کریم دشتی، و اجہ صدیق آرات، او و اجہ
 میرٹھا خان مری گتے شرگداری کرتنت۔

اول سر و عددا مری و اجہ کریم دشتی و ابرادگری و کتے چارن
 پر چیکہ آئی اکتوبر ۱۹۶۳ء عیسوی و چاپ بوتگین کڑ وے نمشتانگ
 مے ویم و آنت۔ و اجہ کریم دشتی اول عددا مری محمد حسین عنقا
 شاعری و سارہتہ و بزر لیکتہ۔ آئی کال و کالوراں زگریں بلوچی زبان
 زانتگ۔ آئی و مزا اسد اللہ خان غالب و ہپل کُرتگ و لے آگ
 انکس نازینگ و کتے رتگ۔ و اجہ عنقا و کالانی مٹ و بدلے
 و و اجہ گل خان نصیر و کالان پارسی لپچری لیکتگ و لے بابت
 عدای مری نصیر و نوزوریں نوزل و نوزوریں ٹیکے چوشن پیش

ساتیا جام تا کج رستگ

مے گلغام تا کج رستگ

اے بیچاں پارسی گا لبند "مے گلغام" عہد نما پیش داشتگ
 دلے منی حسیال عہد آگہ بلوچی شترے عہد پارسی گالورانی بند شترے
 پوشتہا ہی بیت او شاعر ایشی بلوچی مٹ و زمیئت تہ بہ نہ
 انت آگہ شاعر بلوچی بدل "گل پیمیں شراب" کارمرزکتیں تہ شتر
 ووزن پرشت . واجہ کریم شتر و دومی دلپند ید شاعر عطاشات
 ووشین شتر

پی یار پی یار کا کوانی نام عہد
 یک یے وفا یا از من جدا یا

ایشی اندر عہد اسم پارسی جدا چہ بلوچی چتا و شتر مان آہتہ او
 بود دست "و بدل ک اردو" پی یار "نما کنت . واجہ محمد حسین
 شتر و یک گچینین شتر و سرٹیک انت .

"ماں گوا چنی و تن و چاہ عہد آپ ، آب نمبر"

ایشی اندر عہد پارسی چاہ و بدل عہد چات شتر ترات ولے پارسی
 آب نمبر بدل عہد نمیر انیں آپ یا آف یا آوا نک نہ گت . پارسی عہد آپ
 یا آب نمبر گشت . بلوچی و امکیں زند عہد آف ہزاں آب حیات بازلل
 زندگان رات . واجہ و کتر سپد جعفر شہیدی ماں دڑہ و کندرے عہد چوش
 گشتہ "از آب نمبر افش ہر کہ جبرہ نوشد نمیر و" اے پارسی رد کال
 واجہ مرزا محمد سی فان استہداری و گت . او واجہ جعفر شہیدی

آب نمیرے "آب پاکیزہ و بسیار روشن و سادہ و شیریں" ام دنت
 نوشکی دنگ و بلوچی و کردگالی و نیرد آما مردم و ام گشتت کہ فشک
 و لاگر بیت دلے انگت ز زندگی و گر ویدر نیرنراں ملام زندگی
 یک پارسسی گال بندے داجہ عطاشات و گچینیں گزل و جہلی پیک
 چوشس مان آحتہ ۵

بیا کہ انتباراں بیتہ پگی ماں شپ و گیواراں
 ماہکان و لے و قی "آب روان" شینگنتہ

"آب روان" ماں بوگ نراں ردیف و رود مسک نما دار کار
 بوتک او شاعر پیش زانتگ کہ زگر میں بلوچی گال بند نراں ترکیبے کار
 بوت نہ کنت . اگر بلوچی و ر ہو کیں یا تجو کیں یا دھو کیں یا روانیں آپ
 یا آف یا آڈ کار مرز بہوتیں ، دان ، شاعر "آب روان" و در نہ بیت
 آزانک کہ ٹنگ بے وزن بیت ، زبر بیت پر شیت . لے ہر دو ٹنگ
 گواچن گپ نراں اصلیت مان نیست ابرت سادگی و جوش
 مان انت . ما لے ام گشتت کمن کہ ککے گواچن انت پر چیکہ شاعر
 من و شپ و گیوار گندگ و کانت او استار سر گواپ (مشاطہ)
 انت کہ گیوارانش پئی جنگت مثل نراں تشبیہ اس جوان انت
 انون ما لے آس و سر بوتن کہ پارسسی گال و گال بندان اگر گند
 بیت ، دان ، عیبے نہ انت اول نصیر و عطا و عنقا ہر سہ و قی زبان

ہرگز دردی در شان کنگنت بلکہ شاعری و نما دار کنگنت ، البتہ خدا
 مرزی سرہم دشتی و عطا و عنقا و پارسی گابند گندگ و نہ آہنگنت
 پینا ماگنت کنن کہ آشگرگداری نہرتک . واجہ امان گچی گواچنی
 گشتیت "بشگرگداری کوتر و یک شہبے است کہ پگ و دان و وزن
 گنت بلے پگ و گون گلہ و بدل نہ کنت ، شتر و شتر گشتیت حراب
 و حراب بلے چوسقراط و زہر بدینتے یا جالینوس و قید و بند
 کنتے بلے وئی مسترانی بلے عزتی کنگ پتچ قوم ..... کنگنت . وئی
 زورگان (مستراں) و مانو کیں علم و چسراگ و رور و ژنا ہی پیش داشت
 کنن بلے آہانی شتراں چو چسراگ و آج و سوچک پر ماشر نہ انت "لا بگند
 بس بلوچی جنوری ۱۹۸۶

ہدا مرزی کریم دشتی وئی دلپندریں شاعر سید ہاشمی ، عنقا و عطا شات
 مرزا غائب و علامہ اقبال و منٹ زانت لے لے نہ چاریت کہ غائب و اقبال
 پینا شتراں چنگس پارسی کار مرز بوتک . مرزا غائب و جہل و گچنیس شتراں
 پگ پیوری و پارسی انت . ۵

بوئے گل ، نال اول دود چہراغ محفل

جو تیری بزم سے نکلا سو پریشاں نکلا

شاعر مرزی داک بنراں قوت متیند سری سہ صیاں وئی من و
 کنگت پینا زندگی ارد و پگت و بر و بری و پہ پارسی المی اُرت حالانکہ

سری ٹینگ اے وڑام بوت کورت ے
 پھول کی خوشبو، دل کے نالے، محفل میں بتی کی دھواں
 بلے اے ٹینگ درآج بوت او سجویں غزل و دراجکشی بزاں
 بحر بدلینگ کپت، غائب و دگر گچنیں گال انت ے
 کی مری قتل کے بوسہ اس نے جفا سے تو بہ

ہاٹھے اس زود پشیمان کا پشیمان ہونا
 مرانا حالی گشی کہ داد زود و بدل کو زگرہیں اڑو گالور جلد اتک
 کورت بلے طنز یہ بوت بزاں دیر و بدل و زود کیے تھرنے داریت پشیمان
 پارسی گالور شتر ترائنت۔

البت اڑو شاعرانی وڑا بلوچی و بے چیتا پارسی کارمرز بیت
 پرچیکہ بلوچی کو نہیں زبانے او آئی دامن چہ گال و گالوران پترائنت۔ اے
 ڈیٹی مچ کنگ و چاپ کنگ لونت بلوچی لوزانک ام کہن و مزنا انت
 من گوں و تی و ستا دا جہ پر و فیسر غلبہ الخالق بلوچی و تپاک نہ کنین۔ کہ
 "بلوچی زبان و کم نصیبی اے بوتہ کہ تا ۱۹۴۰ء و عیسوی و نوشت و نوشت
 و تہانہ آتکہ و دگنہ او س بلوچی اگرت ۱۹۸۴ء و کوٹہ) بلوچی و
 کتاب ۵۰ء عیسوی و او تھان کلتی نمشہ کنگ۔ پدا باز کتاب نمشہ
 بوتگنت کہ آوانی دراجین لڑے جوڑ بیت۔ نونزدی سدی عیسوی
 کتاب باز انت۔ گیتی سدی و گپ و مکن۔

نوزدمی سدی عیسوی و دانوک کہ آ دان ملا گشتت و
سیت و ملا نہ اتنت بلکن میر و مہتر اتنت بے چیتا بلوچی و بدل
و بدل پارسی کار مرز کرتنت حالانکہ بلوچی کار مرز بوت کت چوش .
ہ چشم آہوں، مارگردن، لب شیرین دلبرے

بلوچی و شہر تربوت چوش ۷

آ سکی ٹیلگ، منجیں گردن، شکلیں لٹ، دلبرے
داجہ کریم دشتی عبد الرحیم صاحب و گل خان نصیر و گپتا رگات
ہتیں پارسی کالور گندیت بلے ایش اصل و عربی انت کہ پارسی
اردو ادگانی او بلوچی و جمی میراث انت چوش کہ داجہ صاحب رگشی
ہ قاتل و انشطار پیداگ انت

مثل مست و حمار پیداگ انت

داجہ کریم دشتی سید ہاشمی و شہراں شیرکنی، لاڑا ووشنریلی
گندیت و لے یک خمرگدار و وڑ و نہ گندیت بلکہ مالو جارجنت کہ نوکیں
شاعران معنا و عطا و ہاشمی منی دلپندانہ۔ دیکند شہرگداری تا کہیم (۲۳)
اگر پسند و ناپسند پیش و بیٹ گد و شہرگداری نیا مجلہ بوت نہ کنت۔
ہاشمی و شاموی و زگریں بلوچی زبان و کالورانی سبب و برز لیکھتگ
حالا کہ ہاشمی دی پارسی کالور کار مرز گتگ۔ انچو ام بلوچی و پارسی گہار
زاتک انت ار بلوچی و پہلوی گہار انت ابرت پارسی گال بند نراے

ترکیب بیرہ باز کار مرز مہنت تہ جوانِ انت . واجہ دستقی دمیرتر
 ہاشمی و شاعری و چوش سار اہیت " سید ہاشمی و زبان پاکین
 بلوچی انت ادچہ پارسی لوزان دگالوراں (پونگک نہ زرتنگ اداہ
 جرتنگین لوز دگالیند دُرت یک و ڈرانت چوش کہ لگتہ مالین دل
 ساہیں آہو، ماہلین گور گنہگار " اے گالینداں لگتال نہ ایوک
 و پارسی لگد مال انت بلکہ اٹسی گالے چہ پارسی مسدر مالیدن و
 زورگ بوتک کہ بلوچی و گنہگار انت . اے پارسی گالیند بلوچی و
 باز انت ولس گنہگار بنت چوش کہ جو مال، زبا مال، پار مال .
 زماں، رومال و دگہ انچیں . دگہ گالینداں آہر و بلوچی آسک .
 انت . گور و گنہگار پارسی بلوچی جی میراث انت .

واجہ کریم رشتی و زانت و سید ہاشمی و آواز نرم، آئی عیسرچ
 عطاشات، گالوراں پزیر نہ انت . وشی دشتی تشرن و گپ جنت
 آئی گپ کشرکانی د نکشتی، انت چو فیض احمد فیض و گالورانی دور

انت - بیج ہے ہمیں کو آ پکے شکو ہے بجانہ تھے
 فیض بے خشک ستم جناب کے سب دوستانہ تھے
 گشیت درداں دل و دارگ نہ زانان
 ہاشمی گنہگاران کہ آفتارگ نہ زانان
 (دگہ مانیت)

”بلوچی روانک شتر عکداری“

ایچ میری اتل مینگل

بلوچی نوکیں آزمانکانی دومی دور ۱۹۴۳ء عیسویء بنا بیت او
 سداکاری ماہتاک ”اولس“ چہ بلوچستان و پنجابہ کوئٹہ ایشانی چاپ
 و شنگ و کار و دیم و بارت . واجہ پرو فیس عبد اللہ جمال دینی گشی ،
 اولس و ماہتاک ؟ ”بلوچی و مزنا میں آزمانک نو لیوک پیدا کرت
 و لغت اللہ گچی و صورت خان مری ائت . لغت اللہ گچی و
 بلوچی آزمانک و پیر و مزنین نامے . آئی و استالے سرت“
 لغت زندانت ”او زند پہ ہزار جنجال“ واجہ عبد اللہ جمال دینی
 لغت گنیں آزمانکانی بابت و درامینیت کہ زبان و طرز بیان
 آزمانکانی بنگل و انکان سگ و لگوش کنت . واجہ پرو فیس

جمال دینی و من و واجہ صورت فرسی و آزمائیکہ بندہ سی خانہ و باہر
 "پروش و سوب" اڈکپ و مہلی "بلوچی و شترتیس آزمائیکہ انت
 البت ایسانی شترتیک و بابت و جبرئ نہ گیشینیت . واجہ عبد اللہ
 جان گمان و ظنر بیان "نمشتواج یاردشت و گشی کہ اردو و
 را نگہ فرسی و اسمیل گشتتے .

واجہ ڈاکٹر لغت اللہ گچی و آزمائیکہ "استالے سیرت"
 و مہنگت راجی انت اد بلوچی راج و کونہیں با درزانتیک ہزاں
 "متیحالوجی" و بابت و انت البت و کسور و سر و آزمائیکہ
 مزنی ردے بلوٹک اداے رد و سبب و آزمائیکہ و کیتے
 آحتگ کردانوک و کنت کنت . آزمائیکہ روتی من و اندر کشتی
 دلے دہد پاس اد ہندو مہیل و گیرام گرتگ . دہد پاس
 ماہ ویشا کنیاں جون جولانہ ماہ انت اد ہندو مہیل مکران انت
 مکران و ہا مین و موسم انت بلے آزمائیکہ نمشتہ کنت . سار تیں
 ماہی روچے آت . گرتیک درستی مچینگ ، سیاہ و تھاہ
 جبکہ کشتگ . نیم روچہ و ٹاک چوتھاہ ہا شپ و لچ آت
 گرنڈ چومزار و کھر دکا آت . گروک دو چابی آت اوہو چوشک
 و رپ . و ید داتگت . "دیگند گپین آرزہ نک" اچ عبد فکیم

مکران و کچھ ہا مین و مند جولائی۔ اگست انت کہ سکت کریم
 بیت پداگر و پچ جہران نیار بیت۔ پداگر ماگ ہا مین و پچ گیشتر
 ہتیاگ و تہد مان دار بیت۔ تیر ماہی روتج سارت بلوت نہ کنت۔
 ہی انگر نیر و اجہ ہمیوز بگر نشتہ کنت۔ کہ تیر ماہ ہزاں جون تا اگت
 مکران و نیامچی د مکران تبد و نوش سد و گرمی و بگر تن یک سد و سینر
 و گرمی نارن ہیٹ و سر بیت۔ اے ہم گشگ انت کہ نیا بھی مکران
 ہزاں کچھ و کولواہ و تیر ماہی نیمرو جان ہزاں انکس گرمی و جلشک
 بیت کہ بیدگ ہزاں مرگ و آیک یا آ مرگ کہ روتج و اے بیت پچیت
 او ستر پ ہزاں سرف آپ بیت ہزاں ہل بیت د بگند۔ بلوچستان
 و ستر کت گز ٹیٹر سیر نریہ۔ مکران تا پ۔ تاکدیم ۳۳۔ ۳۲ ہبھی ۱۹۷۸
 اے آزمانک و آگن و ہد و پاس د ہند و ہیل ہزاں اردو و زمان و
 مکران اے رد ہوتن تہ سر نمشت ہزاں "دکشن" اش د شتر بلوت۔
 سرفشت و آزمانکی و امر و چکیں رنگ شرا انت چوش کہ گزند چومز
 و کھروکات، گروک دو چا پی ات۔ ہور چومشک و دپ و اہت
 نیر روتج و ٹاک و بدل و گیشتر بلوتج ٹاکنیر و روتج گشنت۔

ترا بناز بگ ہزاں ڈا ہیلگ اش د شنت انت ادا امر و چکیں
 ترا ہیل زوان و انت چوش کہ شاہناز گزند و جبکر کیں نزار و سرفشتگی
 گش۔ ہر ایر دستگان رحم!..... چروک پردگ کن! یا چوش

کہ بڑے ناز باریں روچاں رنار گنجیل و لوگ و کزیت او گنجیل آہرا گندین
 دگشیت یا بیابا بارے ترا کجا مگوات و آدرنگ۔ ابرہاں
 محاورہ آنت۔ نزشک و حاران دمگان زابلول اے ہم گشت۔
 کجا مگوات و کشتک ترا انکو چکل داتگ یا ادا چتر مدٹے بزاں
 لے گور و گیک میا ادا تی چے کار ہ گواتے و آرتگ بزاں چوں رود کزنگ
 آحتکے۔

سرحال! استالے سست یا گوں مینگپ و بندوک بلوچی باور
 و استوان در شان کنت۔ آرتماک و کار بندا فی نام ہم لس بلوچی آنت
 چوش کر بجا، شاہناز، گنجیل، بزناز، ملا دوستین، زباد ہانوں
 بزاں زبوک، ابرت بیماریں پیچ و آسہی پتی نام نہ ہر اہدیت۔ اگر کنگ
 بونیں شرآت۔

آڈالے اے وڑ جوڑ نینگ، ایشامی گزند و کروک معدا مرزی بجا
 و زاہگ و زابلولان سرا مینگ، و ہدیکہ بجا و پیچ آسہی پتی آنت
 کپتک۔ آئی نپاد و سراون و بجا و ترا شاہناز و آئی جنوزان گنجیل
 بزاں گنجیل، زروگ آنت۔ آدانی دوریں دزگہار بزناز کیت زبوک و
 ملا دوستین و بندوتا ہتیاں باور آنت او آسہی و نا جوڑی و سیر و
 زانت۔ گنجیل آسہی و پھر کتے جنت تا مکن جاتیک میت شاناز شے،
 کروگ و شوہست و اگدہ و کار مرز کنت او بزناز بوریں تر شہر بزاں

بشتک یا آسکی پوست و سلء باورداریت۔ گنجل کشی گنج و مال سوم
 وز دروست پہ را ہے ہدا حیرات دانگن۔ گوک و کاریگر ہم ندر
 کرگن، پشہ باز قلندرء انکت منفتے اشتگن اگن آسمی جان جو طریت
 بے تنگاشپء اشس، بچ تپاوت براں تپاوت نیست۔ بزناز
 گشی واگ بد پتے بے زبوک دوپ و سوچگی براں اگدہ پرماہریت۔
 گرانا ز نامی زالے شے کر دگے ء روت ادشے گشی کہ گشی مردے سحر و جادو
 کرتگ۔ درست شاپنازء شکبر بنت۔ بزناز کچ و ہا مین ء پہ گل کنت
 دلے گنجل کشی منی گل ووشی آسمی جان ء دراہی انت۔ گنجل و دوں
 دریلگ ء گلپت و آبزناز ء بڈوک براں دل بند ء سرء ایر کنت۔ گرانا
 ء جیم استارے ء کپیت کہ کرتب ء پتوشینگ بہیت۔ گرانا زاپارے
 بنت۔ بک مردگ کشیت و گنجل ء مرجیت دگشی بیا کہ بھت ء ہتال
 ات سنت۔

اسیرے کسور نیاء ء بنا بہیت و لے انچو کہ گشگ بدت چاگردو
 ندر کشی ء آزما مکان مزین ر دے وارت و لے آزمانگی رنگ و منشتو بے
 دشس انت۔ ترا بنازگی قدرتی و طرء و شس آرگ بدتگ بے یک نادر
 آزما کار اشتاپ کنت او دا کہ و دیلانی رو و بند ء پردشیت۔
 ہر دیل جہیر بہریت و ہا درگوارگ ء دم بارت۔ آزمان آدینکے ء شین
 بہیت۔ ہر و دگہ استار در شپنت۔ بزناز و گنجل پوران ڈون ء چاران

کیوتی و تاسیر لیسٹ نہ کپیت اچھو کہ اے آزمانک ء کسو ہر دی جنبال
 و سربو بان بیت تہ یکد مان ء آسره رسیت و امن کی ء آتیت ، گوگو
 و د چار ہی ء دار نہ دنت پینا دکشتی نہ داریت ۔ اگن آزمانکار اشتاپ
 کرتین ، بنگ شہناز و بیمار ء بے تاہیری و تلو سگ ء گھمی ء گنجل دگراناز
 ردا پیش ، بداشتین کہ بیمار ء مپت نکے کنان پدا بے تر ہی د بے جارت
 دن ء روگ و استاران چارگ ء بیوتین تہ استال ء سینگ ء ساہرت
 شہد پ برت ۔ یاکن استال ء سینگ و آسمی ء ساہ سینگ
 ء ہور کے بکت شہناز ء مرتین و یلزور گبتین تہ ہمدردی و ارمان ہر
 دووانک ء دوش آقت ۔ دومی ایش کہ آزمانکار آڈال ء سمینگ
 ء بدل ء بلوچی باورانی بازی و ژرانی سوج دیگ ء زیادگیں زورے جت
 و دگرشی دنت چو کہ رک و اگدگ ء بگرتن تاہیت د بند دواگ دسل دھر
 و ساگ ء سر کنتے بلکن انگت دیم ء کاع و بوچان بارتے ۔ اے وڑکیوتی
 ء تاسیر ہراں "ولت تاثر" ء دست ء دنت کہ پہ گونڈیں آزمانکے ء اتم
 انت ۔

آمدنی وڑ ء وشیں زا بسولی زواں ء ابید آزمانکار ء زہدان ء دگہ زہرگ
 زگری گال دگالور امر و چکیں داتک او شوگی ہراں تصنع انت ۔ شوگی
 ء انگریزی ء "ایٹرنیشن" او اوردوزوان ء تصنع گشت کہ آئی نہ ہریں
 سیلے چوش آرگ بوتگ ۔ ادر ..... و ..... بزکہ ریں ہرنا نہ بیابارے

تسا کجی آگواتے آدرتگ "گنجل گشتیت - لے ردو بندہ چا روار
 "بے" یو تکبند بزاں مسوت یا فونیم "اول سراں باز پہ شوگی و آوار یگ
 کار مرز بوتگ . گیت دہشت و گیش امر و چگیں وانک بزاں محاورہ
 مان آرتگ کہ رکت نی دیکھی و کولواہی پاڑھواں ابید سلیمانی و کچھس و کھاتی
 و دگر بلوچی پاڑھواں گیشتر آ مے مبتلاں کار مرز بنت ابست ڈنبل جنگ
 و د مبه جنگ یا لنگ جنگ یا شانگ ماں رکت نی او دو دستی چمگ و
 دو دستی رشدا یگ گشت . پہ گدارے و گندگ گیشتر کچی و سلیمانی
 انت ابست گدار رکتانی و ہم کار مرز بیت ، بنجینگ و رکتانی و "دنتان
 جبرک لنگ" گشت . بازیں ہم بدل بزاں "استنارہ" آرتگ چوش
 کہ ایر دستگ . چروک ، دردانگ ، پل او بازیں میل بدن تشبہ
 دش آرتگ چوش کہ چوگڈ و ترڈگ ، تمھار مائیں شپ و بلج ، جگر
 سوچیں زمیل رود گہ انجیں ، زگر یں زوان و گچینیں گال و رچنگ و دش
 کار مرز لنگ چوش کہ چبرک یا خفیف آواز "میچڈ بزاں شرابور"
 موٹو بزاں بیچارہ یا آفت کا مارا ؛ کڑاں بزاں بزور ، تپاوت یا
 تپاوت بزاں فرق ، آزرودگ جگ و جوک بزاں جگ و جون ، یاد بزاں
 "اکلوتا" جیجکو بزاں جیجاہ یا ماسیگ ، بڈوک بزاں دل بند ، گرم و جیل
 تگ و تاج ، ملکوت اود گہ انجین بازیں کاہ و بوج کہ دار و در مان یا
 دودان کار مرز بنت آزر مانک و مان آرتگ چوش کہ کڈریک کہ گندی

دو شبہاں گوں دوپ دستی دوپ و دگراں اوار کنگ بیت ،
 ہا لکویا آغدا یا آگد رہی کہ گیاب و وڑے ماں برنج و کثرت ہور ردیت
 و گیاب و وڑے ہوشکے کنت . گیاب گوں گنیم و ہور ردیت - پترو
 یا پترنگ کہ نرشکے و کوہان پتیرک گشتے . اے گیاوانی چقندرے
 کہ ایشی مین و پتہ ہر دو چقندر و وڑے بنت و ہر دو ہینان و رنت ، شوکے
 دگ و گیاوانی گجرے شتک ، گیاوانی پیمازے پیمک گشت او
 کوہانی گجرے کہ بن و پیرک و وڑے ہنت ، آلہر دگشت ہمپک یا ہمیوتگ
 ہم مارموتک و وڑے درمانے او دگر گال و گالورمان آہنگنت ابرت
 ایشی دانوک و چس زورگ و آزمانکی دکشتی و پد دارنت . انجو پدرا
 بیت کہ آزمانکار و اے مایگ ہم گون انت کہ گیش و چہ ہند و ہیل
 و نامیگ ہراں جیہانی نام مان بیاینت و لے نامیگانی اے وڑے بارو سر
 بار و آزمانک و ت کجیت او دانوک کسو و چس و بدن و گال و گالورانی
 گنڈ و گنڈکانی گیشینگ و گت بیت .

واہر ڈاٹرنعت بگی و دومی گچینیں آزمانک " اے زندے ات " زہری
 آزمانک زانگ بوتک . آزمانک و ایسر و بندار کشتی نما دار و آزمانکی رنگ
 و ات ابرت و زمستان و چھلگ و سارتیں گورتیج نامی گوات و اہری
 گورتیج و نازینک ہراں صفت شرنہ براہیت . انجو ہم گیشتر و مکان بلوچی
 و کردی و گورگین گورتیج گشت او اے دانک و مھونک لس اسنگ

بیت لاگورگین گور پچ کشیت بارگین ہڈان و پروسشیت " گورگ
 چ گوارک و بد لینگ بوتک۔ گوارک و انگرنیسی و آہیں کیوب یا
 آہیگل گشت اد فارسی و تیخ بستہ گشت۔ گورہ یا گورگ کوہین
 بلوچی و بوری و ورنراں برپ بوتک۔ دکہ آزمانچی رنگ اش لے و
 شہر پیش داشتگ " چلگین ملک و قہرین زمستان مان پتاہ آہرین
 گوتیح و آڈھور کتہ، کلین دنیا مے سر و زرتہ، درچک و داراں،
 زمستان و سیاہیں چادرماں پوشتہ، گشے پرسینگ انت۔ " پرسینگ
 نراں سوگی بوہگ سیاہیں چادر و سیا چھلگ و براہیت، البت نوشک
 چاگے دمگان مروین و جنین سوگ و پرس و اسپتیس چادر و سرینگ
 سر و کنت۔ ویتہ آزمانکار گورگین گور پچ ہم کار مرز کنت۔
 انجو ملکان و آہرین یخ دی گشت پیتہ آزمانکار گوات و آڈھور کنگ
 نراں صح کنگ و شوگی آرگ و پے آرنگ۔ انجو آہر گرماگ و اولی ہشکین
 کہ بشام نراں ساوڑ و سرکت سکت تبد و لواریت۔ ایسرے کسو و اول
 سر و بناہیت او آزمانک و سرہال " اے زندے آت " زہر ایر کنگ
 پرچیکہ آڈالے راجی جنجالا نی سر و ایر انت۔ بزرگ و دارین اہستان و
 زینیں زیند و ناہیلو و نامردی اومیت و وایگانی آدینگ انت۔ ترابانگ
 قدرتی و طو و شش انت او آزمانک و کار بندانی نام ہم لس بلوچی نام
 انت چوش کہ گلو و ایشرک و باہوٹ و سد و انت۔

آڈالے اے ڈرائنت . سارت و گوارء نيزور و سوا کیں بنگ
 لیب و تل و نپادء جو جرم و کشیت او آئی نواسگ گلو گورء راش
 نشتگ بونگیں کنگ و نماج ہزاں پیشیم و نمازو گورگیں گورچ و
 گت و جنت . رندء بنگ گوں گزنگیں لا پ و چنڈ سے نان یا
 نا و حراماگے لوٹیت و لے سد و آہرا گشی گس و ہچی نیست . پدا
 سد و مرد الیشرک لا پ ہرک و سنگر لوگ و کیت او سد و
 و دازدار و لوگ و دیم دنت . کہ آئی درشتگیں دانان سر کپنت
 و حراماگے بیاریت بے سد و سارتی جنت او آئی دست و
 پاد ترنت . آئی و توارء الیشرک آہرا بڈکنان لوگ و کاریت پے
 باکے لوگ و نیست کہ آسے روک پکنت . الیشرک آہرا بونڈانی
 چیرء کنت ہزاں بیرمان بردنت . زاپگے چہ گورء لرزان و گریوننت
 و قی شال و آدانی سد و مان کنت . دازدار و لوگ و نا و حراماگے
 ہم نہ رسیت . گورگیں گورچ و الیشرک و قی حرام زوریت روت
 تاکن دازدار و چہ دار بیاریت . سد و سوب و کتے سار کنت و قی
 جنت و دازدار و دانان درشیت و لے الیشرک نیست نہ بنگ
 پاد کیت . سد و بنگ و نپادء بیرم و چست کنت و آہرا لوہینیت
 و لے و پتگیں بنگ چہ سارتی و مثل بیت و مرک و گواچی بیرت .
 سد و دوزنگ کنت ہمک و جنین و حج بنت بارے بنگ و چے

بوت۔ اے درگت کیے حلے کاریت کہ بکت و بکت بیا کہ نہ گمے
 ایشرک ہم گورتیج و گواچی بوتک سارقی و گوارد جنگ۔ آسہ
 المناک انت او آ زمانک و ق گپان درشان کنان و آ زمانک
 اے وڑالینیت ۳ ہر سال ہے پیم و قہوں زمستان کیت ہے و
 گورتیج آہیر کنت ..... ہے پیم بازیں سد و جنوزام و ہیران نگہیں
 پنج چوری بنت!

آ زمانک زگرس امر و چکیں بلوپی زدان و انت او گپینین گال
 گال و گالورمان آنتے البت آ زمانک بیتام بڑاں "سپاٹ" انت
 اداے بیتامیگ مزین سبب گونڈ گیری انت پیتا نوکیں آ زمانکی
 گونگ و بدل و لس کسوے بڑاں "اسٹوری" یا کہانی گنگ
 کرزیت۔ آ زمانک و پہ گونڈ گیری اتم انت و لے لے گونڈ گیری انکس
 گونڈ بیت۔ کہ بکوگیں تا سیر و تار پنا رکناں و دانوک و چتے مدن
 ندر کشتی سیر مان انت پدا گنگ و نیٹت بکش یا گرد و مہیا
 او مشش و پنج دیم پہ چنبال انکس جران نیت کہ واجہ نسیم دشتی و
 و گنگ بیت۔ آ زمانکار کسو و چنبال و آ ما و ہان سد کت
 مریگیں ماسی بک و ٹوہنیت او بک و مرک و مردگان ہورا ایشرک
 مرک و مردگ یکد مان و ہر بیت۔ سد و لوگ و ڈن سارقی
 جنگ و پدا ابید آس و آ ٹی گرم گرگ و جا و رہم باز شہ پیشہ

بنو تگ اہست و ہدو پاس ہندو ہیل او چا گردو چیان شردیم ء
 داشتگ . اے وڑاے آزمائک چہ واجہ نعمت گچی بد اولی آزمائک ء
 شرت رنت . گالورا فی آزمائگی وڑو رادیک و سمپینگ ستا کرزیت .
 آزمائک ترانگی وڑا رنت ہزاں آنا نکاروت کسو ء دیم ء بارت و
 آسرو سدرکت . بازردو بندے لس بلوچی ہزاں گیشتر بلوچی پارتو
 وشن گندگ ہنت چوش کہ سدو گشی "منی دست و پادچہ گورتیچ
 و زراب ء سترتنت . ہزاں گورتیچ و چوک ء ترنتت یا سن و مثل
 بوتنتت یا سنج بستنت . زراب گیشتر آپ ء تجلا پٹ ء روج ء تکلاد
 لوش ء کارمز بیت اہست پیچگور ء زورا کیس گوات ء لنگ ء زراب
 لنگ گشت . آزمائک شوگی ہم آرتگ چوش کہ نمشہ کنت .
 "الیشک ء نک ء نادوک ء گون گپت " نادوک ء مچرا ہم گشت .
 اے بیماری دپ ء گپت . ادا نک ء سدی تکبند گون نادوک اوگون
 ء گون گپت یکت اہنت . واجہ ڈاکٹر نعمت گچی چا گردو چیان شو شکارنہ
 اہنت پیتا آتا ہندو ہیل بازی چیان پیش داریت چوش کہ کرازیک
 کشاری اوزارے ، بزرگ چکنے ، مالہ ء وڑو پلے مالہ ء کار بگر چکنت ڈکار ء
 آدا کیننت . تکا ء کر کشا فی شرک اہنت کہ سن ء جوڈا رنت کفتار
 ہزاں چپتار ، گرک آسک وروپک ہزاں شوک و تو لگ ء ہم گپت
 ولے مک چہ گرانڈو شاخان جوڈر بیت دیک آسنے مان اہنت مسکن

گیرت۔ ڈکالک مرگے گو نشان بزاں گونچک ء و ڈرے بلے سیاہین
 گو نشان ء و ڈرے انت ابست گردن ء طوق ء و ڈرے لیکے آست۔ ہاہین
 ء رند کراہی و مدے پنجگور ء پیداگ بیت۔ سنس چہہ حج ء کلکنٹان
 ء جوڑ بیت کہ کچھ ء پنس ہم گشتے بانڈو کار ء ہم دنت۔ سُرچہ
 بڑے درستم بزاں موداں جوڑ نیتگیں موزگے کہ بور بزاں گوار و برنان
 پا دے کنتے سک گرم بیت۔ عاران ء ہم ستر جوڑ کنت۔

آ زمان کار ء بازیں امر و پیگیں دانک بزاں محاورہ ستر کار ہرز
 کتنگ چوش کہ و ڈالی بوہگ بزاں گواچی بوہگ، بناس بوہگ
 یا کنگ بدور و کنگ اوسی و کساس ء دگہ انچیں البت نامیگان بزاں
 اسمان بازیے دگہ دمگان زانگ بننت چوش کہ کراز، سنس
 یا پنس، نادوک، جوازہ، دکالک دوگہ انچین برے برے نازیکے
 ہم ستر نہ براہنت چوش کہ ژندیں نپا دپہر چیکہ ژند بزاں دبروک
 یا ستر نگر گیشتر مردم وسا ہزاراں پہ کار مرز بیت۔ آمے و ڈرا سے رد
 بند ہم بتینت۔ ہاں باب! چلگ سستہ نون ہو سہ پترام انت۔ آگن
 چلگ بزاں زمستان آسر بوتک، داں گورگیں گورنچ و ہور و تر و کھل
 چرن! ہور و ہاں مدام چلگ ء بنت انچو پیشی زما تے، چلگ چل بدنی
 ماہ ء گشتت و سال ء غلہ چلگ و بیخ پشت کپتگیں یا زیا تگیں چ
 و تات ار نوشکے دگہ ء تنطاز نہی چہلگ ء نوہم گشتت۔ س

چھلگ، سیم، پنجم، میتیم، نوہم، نیامیگان چوش کہ چارم، ششم
 و ہشتم نہ گشت، ہر چھلگ و پہ دانجے آست دے گیشتر پارسہ گنگ
 بنت چوش کہ گشت "نوہم ماہ زمستان" فائز باران بہت و بہت
 بزاں چلگ شست، پنجم گنجم بزاں بہار کہ ہر چہ گنج. اے ہر چھلگ اے
 آست چوش کہ چہ خشک، چہ سیاہ، چہ ترا، چہ سوز، چہ زرد،
 اہت چار نام نہ اشکتگ۔

واجہ نعمت اللہ گچن عر سیمی گچنین آزمائک "زندرات پہ ہر ارجبال"
 انت۔ اے آزمائک آئی اولی رد آزمائکان چہ انگت گونڈ تر انت او
 گونڈ گیری آزمائک و گتگیر گتگ و اشتگ۔ سر صالے گوں آزمائک
 و براہیت پر چیکہ راجی جنجال داٹرافی زہتی مان کیت۔ الیرے شتر
 انت او نیام و بناہیت۔ آزمائک ترانگی و ر و الیر و تن آسر و روت
 آزمائگی رنگ، سچ مان نیست بلکن اے بگشین کہ تکنیک و ر و ایشی
 و آزمائگی گشت نہ کنان، بس دلمراد و ز ند و ہا لور انت کہ بزرگ
 و ناگتین نا جوڑی و تپے گیرت و مریت۔ آزمائک و چٹبال مان
 نیست او نہ کار بندانی نیام و کش مکش و گولگوا و نہ گرو و منع مان استے۔
 اہت کار بندانی نام آزمائک و براہنت و س بلوچی انت چوش
 کہ سرکار بہد دلمراد کہ آئی دل و مراد و چہر پیلو نہ بیت بلے و قی منزاہ
 پت شمسوار و نام و پیر بندیت۔

آزمائک و آڈال اے وڑ پر بستگ۔ شہسوار سمن سنالیں
 پیرک و پد و داشت نہ کنت ولے و اام پہ گریہی و نیز گاری و تارا
 دست و نہ دنت ولے آئی ناگتیں مرک و لمراد و چوری کنت
 کلایت۔ دلمراد و جنوزانیں ماس پہ پوریا ت پانڈ و مرد آہل
 رو دینیت و منن کنت۔ دلمراد کار یئیں مردے جوڑ میت نیٹ
 سور و ہاروس کنت۔ آئی عجن ہم حالواد گے بیت د پہ درستان
 مہر کنت۔ دلمراد و از دارے ہم مہربانیں مردے بیت اداوانی
 سما چار و گوروسی و کنت۔ دلمراد و لوگی آسودگ و آسراقی بنت
 بلے ناگت دلمراد و وارہیگیں تپے گیرت۔ دلمراد و برتنگو ہران نوک
 نوکیں تپ و پروانہ کنت و کار و روت۔ پدا گور بہار کی مانے
 کیت و عاگییری تپے آرا سڈ و سار و بارت۔ واز دارے دارڈ
 درمان دنتے درمانجاہ و بیمار جاہان بارتے بلے ہچی بنیت نیٹ
 دلمراد و نیلہ دنت۔ مات و جن مودنت خاک شاننت۔

گمان و آزماکار کستو و دیم و برتنگ بلے مارا ایشی اُنکین
 چنڈے رستگ بلکنا ایشی ننگیں و نڈ و بار و گر جاہے و چاب
 و شنگ بو تنگنت۔ ہدا ہراننت !! لے چنڈ و ترا نیازیگ و نڈ
 کشی مان نیست زگری بلوچی روان و رانت۔ اہبت یک و و ر دپہ
 بلوچی و نہ براہنت چوش کہ "دیر نہ گومست کہ دلمراد و بلبل بال

سرت ماسی ک زاری زار کسرت . مہلوک مجھے بوت پر ایشی
شوگی شتر آرتنگ بلے ساہ سیندگ و بدل و بیل بال گنگ
منی من بلوچی وانکے نہ انت بلکن اردو و پارسی و ہم اے رنگ
گشگ نبیت . امیرگ و جان کتے گنگ پہ ک نکلیں تپ یا پدھی
پا پگ ہم او دیم انت پر چیکہ جان بخش گنگ گیشتر مکان بدن و مہاز
چگت و گشتت کر اردو زوان و انگرائی لینا ایشی مصدر انت .
جانکشی و بدل جان کتے شتر گدیت .

آ زمانک و آ سر و مکے المناکی است و لے نہ مردہ شود
نہ نمشود و نہ نماز جنازگ بلکن ایوک و مسیت و مرد مشودی
تھنگ و دلراد و لا شگ و ماس و مودگ انت . نثار اش
گار داز و ارب و تاک و چندے نان و پے شتگ پر کس حیران
و پریشان پر چیکہ ماس اش ابید نثار نہ وت لوگ و روت نہ
عدا مزیک و لا شگ پہ گورو کفن کنت . ناگت و نثار حاک
شانان دو اوزنگ کنان کرت . امارا و انوک کے شش و پنج و
کپیت بارے نثار سے و حاکثانی پہ دلراد انت یا داز دار و
چے گشتہ اگن آ زمان کار ادا اشتاپ مکر تین تہ آ سر و تاسیرے
بلکن مان بیاتین و والوک ارمانی بوتین و ہمدردی و لہڑے زرد
و سہ بزر تین ! بنگیے باز جوان بوت .

واجہ ڈاکٹر لغوت اللہ گچھی اور نند واجہ صورت کھان مری
 جو آزمانک "بندی خانہ" و "باہوٹ" "شرترین بلوچی آزمانک
 زانگ بوتنگ۔ سر حالے گوں کیسوں سیادہ داریت اوسر
 نوشتت بزراں "ڈکشن" ایرتے اے وڈرکشن کاریت جو دستاں
 بڑے آرت کزندو سرگ و سرسیما فی ترا س گنگیں ایمنی سئلادت
 کوڑا ہی شترامگان نکپات "آزمانک ترانگی وڈرکٹ انت اوگورڈ
 گیری عیتے بلکہ آزمانک ربا ز پہ دلجمی کسوں درانج کنان و آسوں
 بارت و سرکنت۔ ترانبا زگی شترانت البت ندرکشتی و وہ
 نہ رسیت۔ بگچے راجی و سیاسی انت زتیں زورا کافی دست و
 ردانج و ہتھیار انت کہ بازی بے گناہان گھاٹنیت و لگاشیت۔
 آڈالے اے وڈرانت۔ چہار سال پیش جبرگ و کفکشتیں
 دلا و مثل پیش بیت و مہلوک دلا و گنگ و بچ بیت تا مکن
 بگندنت بارے لے گور پٹیں دلا و دروشم دریم چونین انت۔
 کسوں حیر و نامی یک بندگی دیم بارت۔ آمار و ج۔ کہ حیر و جیل
 و برنت جیل و جمدار پرا ہی پیرسی رامو بزراں رامین و سبکیں جولان
 کایت ولے پیش آہرا جاہ و چلم کنت و تی کوٹو و بارت و بازی
 بندگیان گوں عالی حوالی بیت بلے پہ دلا و دید و دلمانگ بیت
 بارے چونیں بلا ہے و دلا اصل و جمدار و جنڈانت۔ کہ پرا ہی

نان و ننگن کنت - بند گیک روح بازی سھکل و کاراں گت بنت
 بلے شب و ساعت تیزی و پے وقی وار و گشی بر پرنگ و بلو چانی
 جنگ و سال و دی بوتن - پت و برات جنگ و ذرگیر بوتن
 د پرنگی آوان کالا پانی و دیم دات - دومی شف حیر و وقی زندہ
 حال و دنت کہ مالداری و مالچرا ہی و درگت و جھیرہ و جنجالے
 و کپیت و جسرگہ و سنا دار بیت و بند یجاہ سربیت - پدا دلا و
 دار بیت بلے دلا گار بیت بنراں بند یجاہ و جھیک جہدے کنت بلے
 گرگ بیت - نیت دلا و قی کسو و کاریت کہ پرنگ و بلو چانی جنگ
 و و ہاں زانٹگیس چورو سے بیت و نرگی چارینیت - جنگ و بازی
 بلو چ شہید بنت - ہر روح مردگے کارنت کھڈ کنت ، ویشتی
 بارو بانک کنت بنراں حیرات کنت ، دلا و ماں دل و دشت بیت
 کہ ہر روح مردگے بیارنت و دہنشی بار کنت ، ننگڑی و لوجی ہر
 دلا و دل و سیا سنگ کنت - آ مردگانی کفنان پہ انگت دلا
 بیت و ہدے مزن بیت درنا ہی لھڑا پہ دت و دستے درگیت
 دلا و دنی و ایک ہمیش بیت کہ دوست و پے جسر و پچ شوہاز پکنت
 پوریا پکنت مزدوری پکنت - نیت میرد و ستین و نکر بیت بلے دوین
 زوت میریت و گور کفن بیت - دلا دی کفنش بیت ہما مزی ہر
 و کفن و کشیت بارت بھا کنت - پدا چاری بیت بلنا دگر مردگے

بہارِ منت۔ اے ڈر بازیں مُردگانِ گوراں چو گور پٹ عم پڑتے دکن
 ہارت۔ نیتِ گرگِ بہیت و جبرگِ سنا دنتے۔ چہار سال رند
 آنِ مثلِ جبرگِ و دوارگِ دیم و کیت و دہ سالِ عم قیدِ رستے حال
 لے درگت و کفنِ دزدِ گرانٹ و لے دہگِ دلاءِ جننت۔ کسان و نر
 دلاءِ و گہ رنگے و رسترو نما رو بلا ہے زاننت ہر یک یک جبرے
 دنت و لے جیلِ بر جمعہ اے کس نزاننت کہ اما دلا ریں دلا رنت۔
 آوقی کسور واری و پمیتا جیگ عم جہدے کنت کہ کسوعہ میاری
 بیت بلے نیت و قی مہلور و دیم و کارست۔ کہ منا ماد لائون۔ ہر کس
 ہیکہ مانیت۔ آزما کار و بنگ پشور و چنگ بنراں بوچی و لنگری
 کہ راج و بیرہ بازی بدیگانی بن و بچک انت ادا انسان ماد زاننت
 یا سرشت و ہد نہ انت۔ کفنِ دزیں دلا بنراں دلمراد ماں جیل و جمعہ
 بیت دانکس دوزواہ بیت کہ آہر ا دوست دارنت۔ آ ڈالے
 گوں بلوچی زندہ گور پہ گور انت بنراں قدرتی و ڈر و انت۔ واکہ و دیل
 گوں و ہد و پاس ا دہند و ہیل و بندوک دیم عم کمانت ا دکار بندانی
 تران ہم قدرتی و ڈر و لست بلوچی زوان و آ رگ بوگنت۔ کسوعہ زوان
 زگری سلیمانی بلوچی انت۔ کہ آ فی بازی گمال و گالور گوں رکتانی و کرد
 گالی ہگوتنگ و ہبتل انت۔ ہر سے ہر سے چینی گال و گالور مان کمانت
 اوانگری ہی ہم مان انت چومش کہ بلوچی ٹوہویا ماسل عم بدل و سنتری

اداکٹر دل اود گہ انجین .

تہ انبا زیگ امو دیکھے بنا بیت کہ جمعہ اربنہاں دلا حیرد و بہارت
 جیل و اندر و چاہ و چلم کنت . کار بندانی نام لس بلوچی انت پو شس
 کہ دلا حیرد ، رامو ، دریمان ، میرد وستین و دگہ انجین کار بندانی دلیل
 دڈول و گونا فکشی شتر انت او جیل و زند و گونا فکشی ہم شتر
 پیش دارگ بوتگ . رازینگ و سینگارگ مان نیت پر چیکد
 ترا مگی آزمائک و بہ امیش المی نہ انت ابرت کسو و چنبال و بزرگ
 و دہداں گرو و مینج رشمکش دیم و دارگ بیت . آزمائکار و انوکان
 گرو و مینج و مان کنان و جمعہ اربنہاں و ننگن و ارت بلے امو د و گون
 دلا د چار و ارت حالانکہ جمعہ اربنہاں و جد دلا انت و دیمتر و درایت .
 اے و طرز آزمائکار و ردے بیت او و انوکانی شش و پنج بنراں
 گرو و مینج گیشتر داشت نہ کنت . اگن جیہگ و گرگ و گد اے در
 بو تین . کہ جمعہ اربنہاں و دلا انت . کہ حیرد آئی گزند و دلمانگ
 انت . دن آزمائک و چھے مان پوت پدا ہم آزمائک آسرو
 شتر ایت و دانوکان جلیت کار بند درست دلا و دل و حالور
 ہیکہ و شبہ بنت .

واجہ صورت خان مری و دو می گچینین آزمائک "سوبہ پرورش"
 انت . کہ سہ حال و گون کسو و سیادی اسدت بن گچے سیاسی

انت زوراک و نیرور و جنگ انت برسلایں پرنگ د بے سلائی
 بلوچانی بیرو چوپ انت. زوراک سوب و بارت اور نیرور
 پرورش و انت بلے حق و ناحق و چک و تاڑی تا ابدانیت.
 ایسرے کسر و نیام و بنا بیت: روشن شتو پیشین و
 لڑتے بلے و ان فی عالم و ہواں رنگ و چیرات. پلوے و
 شش و ہفت و پچیسے پیداغت تاں دوی ڈکو و گیست و پچیسے
 آینا انت و ہزاں پٹی و ٹونٹی..... "کار بندانی نام ہم لس بلوچی
 انت اور کار بند جنگو انت کہ گوں جنگ و اے نام براہیت. امرگ
 و دگر نام ہم شدر چنگ کہ آڈال و چک و چوش مان کاینت.
 پم زوریں پرنگی و ٹوپ و توپکانی گواچی و آماجی بوہگ و رند
 بلوچ پٹی و ٹونٹی پڑک پڑک و پیداگ انت. بازے مردگان
 بچ و مٹان و یک کھڈے و پورنیان انت. سرزستان و
 سارتیں سیاہین شف دی پیداگ انت. نیٹ شف و شف
 موری جنگ و پڑ و تی سیاہیں پوشکان مان کنت تا کن مرد قرار
 بنت و بوربا سارنت. پرورش و رو کافی کر دے ادا کر دے
 اود و آس وانگران نندوک کاک و گرنو پچنت و لے و رگ
 چس کجا مان اہر یک ٹولی دومی ڈو باریت و ڈو ہار کنت و
 دو گنت آیش کہ دریک دومی دم و چٹے پیش مئے پیدا بیتن تہ پنگ

۱۰
 و پشتنگ و تیرانی ما دیم ترینت . دومی کے وقت پگوداران پد کینزنگ
 و سو جو گیس سنگان جهان آت او سیمی گلبنہ آت گون آئی سنج
 و سلا و نیستی آت او آدان کس تیر و پشتنگ نہ پجائنت . پوہراں
 سوب و کٹ و چھاڑ و گل گون بیت او پر و شس و باہینگ بیرہین
 گلشون و دوہگ بیت . گیشتر ہی گشت کہ لشکر گم دگاری و سبب
 سر مجاریں جنگورنت . آسرباد ہوکی دت دات بلے بے وڑی سوب
 و باہنت . یکے گشی بارے بگندت جنگو چھکوارنت زدگ و پٹی انت
 یا مرنگ ہ شہا ز نامی و دیم دینت کہ جنگو و شوہا ز کپنت مے دورا
 و پٹی و ٹوریانی درمان ، زاہگ و زا بولانی گمان برگ ، مال دڈیان
 کھنڈگان آدیم کنگ او مردگان پورینگ و بازی تران بنت پرچک
 پرنگ پد و رند جنگ و کیٹ . پیر مرد پدا ہم جنگو و مارنت آئی
 مٹا داری و سر مجاری و ستا کنت . کماش جنگو و نازینت .
 نون ہم ابید جنگو ، سچ کارے دیم و نہ کینریت . نیت شہا ز مہ
 سوہر و دف و گر دیت و جنگو و حال و کاریت جنگا فی جاو گیریں
 جنگو بلا و ننگ بلے آ نکت گون پرنگ و جنگ و پیرنگ . سوہر و
 و تنک و حرمان سوہر کتو دانتنگ . درست مرد جنگو و پتو و نیت
 جنگو جنگ و جاو و ڈسیت او مردان دلبری دنت . کہ وقی
 ٹینیس زحمان و زدگیں جان دژمن و سہ مدینت . کہ سوب بہارت

زخم دسگ زبیت تہ سنگ آست . دژمن سرچی و قی مسور
 عزانوش انت اوشمئے پلوء بے ہتر انت بے سہ انت . پار
 آحت ، کمر و بت بام عسر کتگ رد تک ع پیش دژمن ع سر ع مان

ریچت :

آزمانک ع گرو منج اما و ہداں مان کیت کہ پیر مرد جنگو ع مان
 شہیاز و پیر و دلراد و دگہ ہم جنگو ع جنگانی حال کارنت دلے آئی
 سوچ نیست ترانبازیگ بنا بیت بلے آزمانکی رنگ ع نہ انت .
 آزمانکار اے نہ ڈسیت کہ گپان کے جنت و چون جنت ابت
 کسو چنبال ع پہ دلجی بارت سر کنت . کسو چنبال ع آما د ہد ع سر
 کہ جنگو ننگ ننگ کنان ہر نان چڈ کیت و بلو چان د لیدی دنت
 گشی کہ شیر داد سو ہروف ع دژمن ع د اشتہ و مزار دراجاد تر کلی و گ
 پئی ٹوری انت . امداد و راہیہ ہراں "دلامر" بنا بیت بارے چے بین
 پر چیکہ چاری ڈاہ د نیت کہ پر ننگ ع پوج پیدا گنت . نون پ
 چار ہے نیست . دوراہ انت . یکے جیگ بلے تام نیگ ع د
 دژمن و دیپانی . جنگو ع گستا ننگ نیرٹ ست و مٹا ہے دلان پا
 کنت . جنگو درآہیت کہ اے سیاہیں روچان سوگ و بے سو
 باز انت بلے ست و مٹا ع میل ، تیر و پٹنگ نیست تہ سنگ
 آست :

آزما کا رکاربندانی ڈیل و ڈول و گونا گونی دی کنت او تہانا
 قدرتی و ترے کاریت . زوانے زمریں بلوچی زوان انت او سلیمانی
 پاڑھو انت کہ گیشتر کال و کالورے رکشی و کوردگانی و کارمرزبت
 ہرے ہرے جھنگی دی مان کیت چوش کڈھینگا ہراں ہیرہ باز،
 آندھواری ہراں تھارمگ، چنیٹ ہراں ترنپ، لوکا، سبھ ہراں
 گوزگ و دگرے کال جبکی انت ولے زمریں بلوچی گا لوکا لورہم
 گیش انت۔ آزما کار اشتاپ نہ کنت پینا چنبال کسور دان
 روت او دورا ہہ و سرہینگ و گون آسربیت۔ آسرخ تا سیرمان
 انت او آزما کار کیوسی و تا سیر و دیم و داریت او چاگر و ہم شمو تھکار
 نہ انت۔ آزما کار و بنگپ تاریخی و سیاسی انت ولے کاربندانی نام،
 گواچنی آمانہ انت کہ گبند و جنگ و سن ۱۹۱۷ء عیسوی و گون
 آنت ابید سوھروف، و تنک، و نام و گواچنی بوت کنت۔
 واجہ صورت مری و سیمی گچینیں آزما نک "کپ و پل" انت کہ
 ماہتا ک بلوچی کوٹہ و ۱۹۸۰ء عیسوی و چاپ بوتک پینا آزما کافی
 سیمی دور و گون بندوک انت۔

شرعگداری

بلوچی ردانک شرعگداری

آئج: بر میر عاقل مینگل، بلوچستان زانجھاہ، کوئٹہ ۸۸-۱۰۰-۴

من وئی گوستگیں دونم شھان کان بلوچی شاعری و سرء ککے
شرعگداری نراں ایرادگری کرتگت، کہ بلوچی ماہتاک "کوئٹہ
و چاپ بوتگ، ابرت ردانک مرد و بلوچی ایرادگری باز کم
بوتگ اوہر پنکر بوتگ آہرا ایرادیا شرعگداری و بدل و پچاریا،
چٹانچی نگدکاری (تبصرہ) گشگ شتر انت .

من ردانک و رد و ادل سردی ایرادگری لوزکیں آزمانک و
بابت و کنین، کہ آرا اردو زوان و "افسانہ" گشت . لے پرسی

کہ نوکین آزمائک ردند بار ماں بلوچی لوزانک ۽ بیرہ باز انت۔
 اے ردند واجہ پروفیسر عبداللہ جان جمالدینی ۽ یک نمشتا بچے ماں ماہتاک
 ”بلوچی“ کوٹہ۔ مارچ ۱۹۸۸ عیسوی ۽ اشعار ۽ ”بلوچی آزمائک
 ۽ دبیرٹی“ ۽ نام ۽ چاپے بوتگ کہ آئی ہتا گیشتر آزمائک بلوچی آزمائکان
 سر ۽ چٹا کئی انت۔ کہ گچین آزمائک ”گشگ بنت۔ ایشان
 چہ بازینے واجہ عبداللہ حکیم ماں وتی کتاب ”گچین آزمائک“ چاپ
 بلوچی اکیڈمی کوٹہ مئی ۱۹۶۹ لہ عیسوی ۽ تہارگ اد لہتین واجہ
 صورت خان ماں وتی ”گشین ردانک“ چاپ بلوچی اکیڈمی کوٹہ
 جنوری ۱۹۶۹ لہ عیسوی ۽ چاپ و شنگ کرتگ۔ لے گچینین ،
 آزمائک ماں بلوچی ماہتاک ”ادمان“ ”بلوچی“ ”ادولس“ ۱۹۵۰ لہ
 عیسوی ۽ پد چاپ بوہان بوتنت۔

انچو کہ واجہ پروفیسر عبداللہ جان جمالدینی گشی کہ بلوچی نوکین
 آزمائک و ردوم چہ کوشین بلوچی آزمائکان بنراں گیدھی کسواں بوتگ
 یلکن درسی زوانانی آزمائکان ردوم زوتگ و تچ جتگ۔ اولے
 سر ۽ درسی زوانانی آ کہ مانکانی ترینگ ماں بلوچی زوان ۽ بنا
 بوت اورند ۽ بلوچی ۽ وتی چند ۽ آزمائک ہم نمشتا بوتنت کہ
 آوان، ”نوکین آزمائک“ ۽ نام پر بندگ بوت۔
 واجہ پروفیسر عبداللہ جان ۽ گمان ۽ لے ”نوکین آزمائک“ ۽

بلوچی جو آزما سکا کہ تم باز انگریزی کھاسکی آڑ ما سکلے فی را ہندانی زندگی
 گرتگ او ایش گیشتر رومانی داستان آنت کڈوانی آڈوال ہراں
 "پلاٹ" سکت بزدورانٹ پرچیکہ چنبال ہراں "کھایکس" نیچے
 نڈارکشتی ہراں "سین" یا اڑدو ڈبگش منظر نگاری دی مان نیت
 گیشتر روانین کھالکاری ہراں "ڈکراتی" یا سو جہ ہرکی ہراں "نیریشز
 ڈارڈو ڈبگش، "بیانیہ" آنت۔ کار بند کاریگ ہراں "کرور
 نگاری"، کرایکے ڈکرتگ، البت بلوچی آزما کارمدان و نڈان و روق و
 ہراں "تخانی" کاروزرانت ڈا بید چا گرد و جاوراں ہم جاہ دات او
 دتی ہر و چیں زند و جھٹیرہ و جنجالاں دیم ڈا ورت و پیش داخت
 واجہ خلد لڈ جان جال دینی اے گچنیں بلوچی آزما مکان یک پر
 یک ڈدیم ڈکاریت و نام گرت و لے ایشا نی تکنیک و نیروریاں
 نما ریت و ڈبچاریت۔ پیشا ایشا نی تکنیکی نیروریاں بابت ڈ من
 دتی کیت زانت و گت ڈ گلکے سوج و انوکان سرکین تا نکن آزما
 و رورڈ لڈ کیں ورنایں آزما کار ہم سھی و سرید ہنت۔ بلوچی نوکیو
 آزما نک پھر بندیت او چور کچنڈ ہنت۔

واجہ پرو فیرو لڈ جان جان جال دینی و من ڈا ڈ لیگیں شریں
 بلوچی آزما نک واجہ شیر مری و "گنوک" رانت۔ واجہ خلد لڈ
 جان ایشی بابت ڈ بس اٹلس گش کراے آزما نک جہر گہ و ظلم و حرا بیان

بیان کنت او بلوچی را جی زندہ بلوچ جنین و حیثیت و در شان
کنت ! چو نبراں بنگیے را جی نبراں "سوشل" انت۔

منی من و گنوک نامی آزمانک و ایسر آزمانکی رنگ ووش
لبتگ چوش کہ گشی "آزماں نما چاں چه سدی تھاری گوں ووش
دیم ابح روج و شدہ ہیں چاں پیرگاربت بلے استار حشکیں آزما
و دلدوری ارسانی ڈول و لرزگا انت "پدا آزمانک و ایسر چه کیسو
نیام و بنا بیت کہ آزمانک و سرکار سبدا بکش نامی ماں جیل و تکین
کوٹو و نشتہ وئی کانی دورنا ہی و گیر کاربت و ماربت۔ امدلا آزمانکا
و رڈے بیت پر چیکہ عدابکش جیل و درنگ و اوشتوک وئی
دوست ہمدرد و پنے زہیر مالیت او پدا ناگت و اداب و درہہ دی
کنت حالانکہ دہم و جٹے پیش بلوکیں ڈینا و دوت او شپ و
تھاموریں سیاہی و زیریٹ چارگ و بیت۔ دومی ایش کہ داب
ر دت و لے جیل و ماسل نبراں سنتری آہرا ہکلیت و توار پر جرت
کہ پرچے اوشتوک و اداب نروے ؟

آزمانک دیکھا لیک نبراں "بیانیہ" انت ابرت آزمانکار جہے
ہے کار بندان تران مہ ترانی و پیش داریت ابرت تران ایش
آزمانکی رنگ نہ انت۔ بنگیے شتر انت اما کوہنیں ازگار و نیرگار و
چکت و تاڑی انت۔ ازگار و زور و زور است او مدام بزرگیں نیرگار و

زندہ وار گزار کنت۔ آرادتی چمدار کنت۔ راجی و سیاسی جاور
 ہم ازگار و کمکار بنت ابنت ایوک و نیکیں و ایک دارمان نیرگر
 و گون بنت۔ آ زمانک و شش و پنج او چنبال نیست ہمیشا بے
 تام ہزاراں سپاٹ "انت۔ ابنت زوانے زگر ہی بلوچی انت۔
 برے برے جہلی لوزو گال گندگ بنت۔ آ زمانک گمان و سلیمان
 بلوچی و بوہنگ بے کتے ایش و مکرا نی بلوچی و تر نینگ پمیشا ندان
 و روانی و زہری مان آختگ۔ زوان و چتس و لعتیں پوچیں گال
 گم کنت و زوانش بد نما گندگ بیت چوشس کہ لوچی و لغڑی و
 بدل و "کین دری" بد نما کیے او پا ہورگی و بدل و گٹو دینگ
 کتے شرنہ بہریت۔ لس بلوچی و گٹو کنگ یا بوہنگ و مصدر
 کار مرز بنت، گٹو کنگ لس گنگ بیت۔ اے انجیں دانکے
 یا ٹھونکے چوشس کہ زایدان ریڈیو ایران بگشیت کہ "مٹے سر ہار
 بیڑ کرتنت ہزاراں المده کرتنت۔ لے راست انت کہ بلوچ المہ
 کنگ، اگہ کنگ، اوش کنگ گشت و لے بیڑ کنگ انچس
 انت چوشس کہ مروچاں اردو و زندگی ری یا و ڈگری و آ داز دیدو
 و بلوچی "توار بدٹے" گشت، بلوچ مام بیڑ دینگ یا بیڑ آرگ
 و دو مصدر کار مرز کنت، نابزانتی دگہ دانکے، بلوچ گشت
 توار کنگ، توار جنگ توار بوہنگ۔ اے یک زوگا لوری نیر و بیانی

مقابلہ و داجہ شیر محمد مری و آزمانک زگریں بلوچی گالور و گالوران
 پرائنٹ۔ گالوران ابیدائے و طریں دشیں ردگال براں "فقرا"
 دی آستے۔ "ما آپتی دست مرونی یا نکوبک دات" براں من
 د آیکدومی دست پر نچان جگی داس گپت۔ آپتی کونہیں
 ہنی منشی ایرانی گالے، آ مرگ بوکڑ و براں یا چنی بوکگ پہ داوزنگ
 و پوھاڑا دریم درسم پہ دان دان یا کم کم یا مکنر مکنر، ساندی
 پہ سرون خرکاٹ پہ خرکاٹ بیڈغ پہ نیفغ یا نیپگ، ڈھاگ
 پہ ڈھگی براں گوک یا مادگ، شل پہ شل براں بے آڑہ وی
 جان و ناتوان اوڈگر انجیں بازیں گال و گالوران آنت۔

"گنوک" نامی آزمانک و رند داجہ مراد ساھو و آزمانک "گرند"
 نامی کریمت۔ داجہ پروفیسر عبداللہ جان و من و آتن اے و ہدی
 (۱۹۸۸ء) بلوچی و شرتیں آزمانک گنگ بیت اولیشی و
 کلاسیکی بلوچی آزمانک و گوناپ دی گون آنت۔ ایشی توک و
 کلاسیکس و چیبال، منظر نگاری (نہار کشی، سپنس، دشش و پنچ)
 درست مان آنت۔ درستاں چہ مزین جرایش کہ آزمانک و ہر سطر
 دروگ، یک خاصین مطلبے و نیگ و دانوک و برا آنت و باز پہ
 دالک و جذبہ آزمانک و رفتار و نیگ و دنگوش بیت
 منی گمان و "گرند" نامی آزمانک و بلوچی کلاسیکی رنگ

نیست پرچیکہ بلوچی کلاسیکی و ایسرد آسریک تکنیکی دارنت اونیم
 کہ ہم گیشتر شہسی گال مان دارنت۔ گزندہ پرنگی آزمانگی تکنیک ہم
 باز کرمان انت۔ اکتہ بنگیے بلوچی باورزانتیک بزراں "میتھا لوبی" و
 ایرانت۔ آزمانک و ایسرت بنا بیت اد بنگیے سیاہیں ڈکال و مان
 شانگیں گرتن و گندریانی گروپیل انت کہ نابزانتیں بند و کہ بزاس
 "خساناتان" سرکنت۔ نیٹ برہوت بزراں پد ہگ چارگ و پرا
 ہشت بیت بارے ہور بیت نہ بیت۔ آڈالے شرتا ہنتیک کسو
 و سرکار بندیک کہدائے کہ نام رشن شا ہسوار شرتا ہرہیت
 پرچیکہ کہدائے بزراں میرد مہترے۔ کہدائے شا ہسوار و بچ قاسم بدر
 بیت او پر پوریات بمشقط عروت ولے آئی جتا ہیگ و زہیر
 واجہ شا ہسوار و بے تاہیر کنت۔ شا ہسوار ڈکال و ڈکت و ویل
 و گیرام کنت و ننگویں بچ و ماریت دسک تلوسیت، نیٹ شش
 ماہ و زرد و شنب نامی یکے چہ مشقط کپت و ششیں حلے کاریت
 بزراں قاسم جان امے زوتان پیداگ انت۔ شا ہسوار و قی نوکر
 چارکی نامی و نیلیویں زرد و بندر بزراں بنیدن و راہی دنت۔ چارکی
 معاری بزراں مومری اشترے دیم و مارش بالبت۔ ہر دو سوار بنت
 او دیم پہ لوگ و راہدگ بنت بلے راہ و قاسم و قی سبکت محمد
 و میتگ و الگ و داریت۔ او و آئی پت تلوسیت بلے چارکی

پیا دگ و روت حال و بارت مستاگے گیت۔ پدا انجو کہ
 پدہسین بنراں بر دست چاروک داد و گان در شان کرتگ
 ات ہور و جہراں بے حیریں حالے دی گون اُنت۔ ہور و گوات
 و گرنہ قاسم و راہچار اُنت، شاہسوار چارکی ددگہ مردمان قاسم
 و آرگ و زوت دیم دنت پلے قاسم و سر و گروک کپیت او،
 چارکی آئی لاشگ و کاریت۔ ہور گوارنت، جہان آبات بیت،
 وادان بیت پلے پہ کہدا شاہسوار و لڑکی سیال کال بیت۔ آہیکہ و
 بہو بیت پنج و راہچار بیت۔

شاہسوار و آبددگہ کار بندانی نام ہم آوانی کچ و کبانی رد و
 شہر پر بستگ چوش کہ چارکی بنراں بانج پہ چاکر و لڑکے،
 دادو کہ آہرا ہوا ہی داتگیں دادے گون اُنت و بردست و آہریں
 حالانی پیش بینی کرت کرت او دو شبہ و شیں و ہد و پاسے
 پیش داریت۔ محمود و قاسم ہم لست بلوچی نام اُنت اُبت
 بند اتے عربی اُنت۔ آزمانکار کسور و برز بہ چنبال زبر زبر نہ برتگ
 پیشا شش و پنج پر نہ اُنت او آزمانکی رنگ دیگ و بدل و
 لبت و پگا لیک و در پنگ بنراں "بیانیہ" و برتگ۔ ترانہ
 ترانیک بنراں ٹوا ہلاگ "بیرہ کم" کار مرز کرتگ پیشا کہدا و دق
 پنج و و دار و تلوسگ پہ ڈول و نما پیش دارگ بنوتگ بنراں آزمانکا

کتے اشتاپ کنگ۔ آ زمانک ۽ زوان زگری بلوچی انت
 ابرت بازگال وگالور بے چیتا کارمرز بوتنگ انت اور دانک ۽
 براہنت ابرت ۽ شاعری ۽ ایشانی آرگ بے نہ انت چوش
 کہ لا شگ ۽ بدل ۽ جون آرگ ادا شرنہ براہیت ۔ واجر مراد
 ساہر جوانیں شاعرے دی آست ۔ س شاعر گل خان نصیر ۽
 وڑ ۽ شاعری ۽ لا شگ ، جون ڈوڈ بکین متبل ۽ آرتنگت دے
 ردانک ۽ بندو پیش بند براں "رولف وقافیہ" ۽ پابندی نیت
 ہمیش قاسم ۽ جون ۽ بدل ۽ لا شگ گہتگیں بوکتگیں جون ۽ پہ ڈھونڈ
 اوشکیں جون ۽ پہ آڈال گشت آڈال ۽ اردو ڈھانچہ "یا
 پنجر" اوانگریزی ۽ رکیلیٹن گشت ۔ ردانک ۽ انگریزی پلانٹ
 ۽ پہ ہم آڈال کارمرز بیت ۔ "گرند" نامی آزمانک ۽ آڈال شرانت
 اوبلوچی رابی زند ۽ امروڑ ۽ پیش داریت چوش کر سکی آرگ ،
 توشگ کنگ ، ستاہی و شیرینی گرگ و دیگ ، بردست چارگ
 اوپدا چارگ ۽ پیش دارگ : کہیر ۽ درچک ، مہری آشر انگریزی
 بوجیک براں آگوٹ ، گلام ، مولد ، جنر و کہپر و دگر انچین ، کسور
 اول سر ۽ پدہ بینی براں بردست چارگ ۽ چک ۽ ہم آزمانکار
 کتے ردوارتنگ ۔ یک الک و میتنگ و بلکن باز براں ڈہ ۽ بردست
 چارنگ یاد و نیت بے آزمانک ۽ داد و ۽ بگرتن کہدا او چارکی دیتنگ

مردم درست دید و کیں چنان ایشی و چارنت ۔

ہاگر نڈ نامی آزمائک و آسٹراٹیت او المناکی ہران سیر پڈی

انت ۔ نڈار کشی نڈاریت ابنت ہندو و قبیل د و معد و پاس

و دیم و داریت ۔ آڈال و امرو و چگیں ہا لور سینگار و رازینگ

ہو تگنت پینا آزمائکی رنگی نڈا دار نہ انت ۔ کار بندانی کار و کردار

شر پشیش دارگ ہو تگنت ہران کشمکش مان انت ابنت

دانوکان پہ دلچسپی مان نیست ہران ہشک و ہینار یا انگیزی

و "سپاٹ" انت ۔ او ایشی مزین سبب گونڈ گیری انت ۔

دومی سبب کسٹو و پکا لیگ و دیم و برگ انت ۔ اگن آزمائکا

کار بندان بلہ براتین کہ پہ آجونی تران مہ تران ہو تین اتنت ۔

تہ چنبالے و سٹاک و دلکش بوت او دانوکانی دلچسپی گیش

بوہان و سٹت کرت ۔ امرگ و نڈار کشی و آزمائکی رنگ

و ہیرتین تہ کسٹو باز نڈا دار بوت بلے آزمائکا رتکنیک و بے تگ

انت ۔

منی ہیال و گرتند باز دگر اما دوری آزمائکا کافی درور و بدل

بوت نہ کنت ۔ لے ر و و وا جہ نسیم دشتی و "بیر" بانج و ہرتگ

او تکنیک و ر و و شرتترین آزمائکی گشگ بوت کنت ۔ "بیر"

نامی آزمائک و سرہال گوں کسٹو سیادی داریت او شر

پر بندگ بوتگ . بنگیے راجی و زخمہ انتیگی بزراں "لفیاتی" انت .
آڈال ء شَرَر دو بند داتگ ادا لیسر ء تن آسر باز زبر بوتگ . کار بند
کشمش ، سو و ڈر بند یگ بزراں "ربط" شش و پنج منزل و
وسیلگ ، گو مگو بزراں کنفلکس " ادا ایشانی چنباں ء ردوم باز
شتر پیش دارگ بوتگ -

آزمانک ء ایسر چه نیام ء چوش و شش دشن بنا بیت -
دما کو! نون دگ سورے پن تنم گنجیں لوگ بے بانگ نہ بر اہیت ،
توتاں کدیں دتارا پرسینگ کئے " البت آزمانکاراے نہ دوستیت
کر کے اے گپ پہ چه پیر جت ، بزراں تراں مہ ترانینگ آزمانکی رنگ
ء نہ انت دریکہ کہ بوتین - آزمانکارا و قی من ء حیر ء چیر دنت
تاکن دانوک شش و پنج ء پکپیت بلے ایش آزمانک ء نیردر
کذت . اگن تران مہ ترانینگے آزمانکی رنگ ء بہوتین انت
تہ ایش و قی من و ت ات -

آزمانکی و سدا کار بندگ شست ساگی پیر ہر دیر داد
نامی انت . آزمانکارا پرائی و شتیں نامے در چنگ پر چیکہ پیر داد
ء پیری ء سیادی مان انت ، نہ ایوک ء پیر انت بلکن بزرگ و
پیرانی داد ہم گون انت بزراں مالدار و گنجدار انت . اے زرد مال
ء آئی نا کونا تک ماہی تلیان ء جم ہم سک انت پمیشا آہرا پیرا بیت

کہ پرسی رنگیں کسانزانتیں گنجیل ہزارا گنج بی بی و سوریکنت
 آرماسکا رگنجیل و گوں گنج و مال و وزگرگی نام شر پربتگ بلے تلیان
 لسی بلوچی جنینی نامے گندگ نہ بیت۔ پرسی پیردار و اولی ستہ
 بن یک نہ یک وڑے مرک و د پار بوتنت بلے گنجیل و گان و ماہی
 تلیان آوان مریبت و مرکی کت۔ پیرداد بے اولاداد بیت۔ آئی گڈی
 بن شہناز و شر رنگیں کاڑے بیت و آرادل و دست بیت
 بلے گور و گواچی بیت بد گرت مریت۔ آ زمانکا ر شہناز و شر
 نامے پربتگ کہ آئی رنگ و زیباہی و براہیت۔ آئی بدل ایوک
 گنجیل بوت کنت بلے گنجیل شاہرادگ درنائیں شہناکے کہ گرد ہزارا
 نٹے گون انت۔ درابگیں تلیان و دپاوری اد پیرداد و پیگ
 و ماں نیٹ گنجیل و شہ شوانگ و پلنت۔ پدا پیری و رناہی پتنہ و
 لپات بناہیت۔ گنجیل و تی بہت و بدگشی و گوں جود و مدام بھیرہ
 کنان رٹیت۔ دومی پلو و تلیان آئی بہت و کندیت و وئی کار و کثیت۔
 جنینی سوک و کت و کینگ نیٹ سرکشیٹ اوایشی و قدرتی کار
 ہزارا چاگرد و جاوہم گون بنت۔ پیرداد سوداگری و روت۔ و شیں
 ماہکان و نٹ و توار، چاگرد و چپی و شیں چرک، نزدیک و شوانگ
 و پناوادرستان چہ گیش تلیان و گوں و تی مرو و امباز و و شیں
 و ابی آسے بایت و گنجیل و گرت و وئی بیرگرگ و پربت شہناک

۶ بجلی کے روت۔ اے درگت کے پیر داد و آسترانی چٹرینگ و ٹلوانی تولد
 بیت بے نون آپ آج سدا گو سنگ، گنجل لہج و سیاران گنمال
 گرتنگ۔ بنامی کے ترس دی دوست و بجلی کے آنت۔

آزما تک گیشتر تراننگ براں "نیر پیر یا بیانیہ" انت براں،
 آزما کار کیس ووت دیم کے بارت او برے برے کار بندانی تب
 و کرداران ہم شتر پیش داریت چوش کہ گشی "شعناز مزن ثر
 رنگیں بے سک بے زبان و دریا بند میں زلے آت و تی ساہ ندر
 گت، ارمانانی پرس و داشت بے پتج بیگے نہ کرت، پدا گنجل
 و گشی "زیبایں و گتنگ گرد و معناک و ترندی تب، ہمیں موک
 او ٹرن و پیگور جنوک... کہ پتج ڈر ووش بنیت" آزما کار
 دگہ کار بندانی زعفر اختیگیں جا وراں پیش ندرایت۔ آزما تک
 و زوان زگرسی امر و پیگیں بلوچی انت ابرت برے برے انجیں
 گال کاریت کہ متل اش ادا براہینت چوش کہ پیری شست
 سا لگی پیر داد و کاش پیش دارگ۔ کاشیں مرد گیشترسی و پتج
 چل سال و نیا مجی کے بدیت و شست و چٹ ٹر بیت براں مرد
 چٹ اسپت بنت کاش سیاہ و اسپت و ہوری و گشت
 کار بندانی کشکتس جوان انت او کوشتر و نیم پہ چنبال و روت
 ورنایں لاڈیں گنجل و ورنایں واگ و لہڑ بے تر ہی و بے تاہیری

ترا نگ و تلو سنگ شتر پیش داشتنگ گو مگو و ز بند درست اژد و جنجال
 دوریان رونت او کار و کار پدایش پہ جوائی ڈینونت "بناست
 راشیفی و رسنت البت راچی و رسیدگی بند پر شدت . دورایہ ہنراں
 "دلاسر" و چارہ بیت و بست چہ بدواہ و باج و بارت . بدواہ و بیدار
 بہو بیت و بیکہ مانیت . دورایہ اما و ہدی دیم و کیت کہ گنجل دوراہاں
 چہ یکے و راہی بیت . آپیر و ڈبوریں پیر داد و بہ عمری تہ زندگی و تی
 کنت و تلیان و داتگیں داگان دل و بداریت یا درنا و شاہروریں
 شو انگ و دل و دوست بداریت و دوقی پیر و بگیت کسوشش و پنچ
 اما و ہدی مان کیت کہ گنجل ایوک و ماہکانیں و شین شپ و ڈن و داب
 انت . تلیان و شومان و ہم داب و گندیت . آسرے المناک انت .
 پر چیکہ جنینی سوک و چہ مہر و چم کور بنت دودنی دوست ہو ربنت
 بلے پدا بنا می .....

آزمانکار پیر داد و گنجل و رٹ کٹ و پیش ندریت بلکنا پیری
 پیر داد و پیر دیں دل و لوگ و کلت او سوداگری و نیمون و دوری
 دہان روت . دومی آزمانکار شپانگ و نر ہنراں گرو و توار و پیش
 ندریت کہ اے کا پوری ماہرکان و مان و رنایں زرواں آسی زربلے
 و بن و نت و بے تاہیر کنت . اگن ترا بنازی و مرزواتین و سمہتین
 و آزمانکی رنگ و شکر تین ترا نگت شتر دیے بدل بوت کرت .

واجب نسیم رشتی ۽ دومی آزمائک "ناکو" انت . واجبہ
 پرم فیسرعبداللہ جان جالہ نبی ۽ من ۽ ایش ہم شری آزمائکے ولے
 منی هیال ۽ ایش آئی اولی آزمائک "بیر" ۽ بدل بوت نہ کنت .
 البت ۽ نینگ ایشی دی راجا انت . ایسے کسو ۽ نیام ۽ شر شر
 جو پنا بیت .

"وقتی ترو ۽ بگند" منی ناکو یک زبیا یی جنک ۽ نینگ ۽ دست
 ۽ شعاردات .

"ایش ای ۽ من حیرانی ۽ جت گرتن -
 "اوا ہو! ایش تی ترو ۽ گکل انت ۽"

آزماکار ادا ہم ترا نیا زیگ بزاں ۽ مکالمہ بازی ۽ کار بندانی نام
 چیردنت ۽ آزمائکی رنگ ۽ کور کنت . وقتی من ۽ دانوک ۽ مشش
 ۽ پنچ ۽ دور دنت بلے آزمائک ۽ پولنگی کنت . ۽ گکل ۽ نام آئی ۽ دین
 دیم ۽ گلیں رنگ ۽ براہیت او گونا کشتی ہم جوان انت البت ہشتاد
 سالیں پیری ناکو ۽ کماش پیش دارگ زوان ۽ زوری ۽ پدرا کنت
 ایسے ۽ آزمائکار یک مزین ردهے کنت ہر دی سرکار بندگون کائیک
 کار بند بزاں ناکو ۽ دیم پہ دیم بیت وقتی دوست ۽ گکل ۽ دگر رنگے ۽
 گندیت بے تاہیر و ہیکہ بہت بلے وقتی بدی جاور ۽ ناکو ۽ پیش ندرت
 آزمائکار لے رنگ ۽ آرتگ "پچے سو ب ۽ منی چاں ارسانی رگام"

عمر ہو رگوارگ و بازیں و ٹائنت . آگن یکتاہ و تیز گوارگ تنا دیر
بمانیت آئی و شگ گشت . کر گیشتر چھنگی جہر چوش کہ رگام ساتوی
ہو رگوارٹ ، نودی نریں گوارگ بزراں رشلگ آگن یکتاہ و بمانیت
ہم شل گشت اداگن یکوارہ و ترندیں ترنپ بگوارنت آئی و شترنگ
گشت . اردوزوان و شگ یا شلج و موسلا دھار ، رشلگ
و بھوارا و شترنگ و بو پھاڑ گشت . شتر انگریزی و شادوانت .
امرگ و بلوچی و جہرائی و ڈوڈولانی نام انت . رگام اما سیاہیں
جہرائنت کہ ریگ و ماچ نہ سندت و یکدومی و بندوک کائنت .
انجو "ناکو" نامی آزمانک و لس زوان زگریں بلوچی انت ادا
ہم شتر انت برے برے سینگار و ہمیشتہ جوان انت . آزمانک
و بدل و سرکار بند بزراں واجہ کریم نامی و ت تران و انت . ترانہا
بازمان انت و لے آزمانکی رنگ و نہ انت پھیشکا و انوکانی و چپسی گیش
بوہان و نروت . کیشتر و دیم پہ چنبال اما و تر بارنت نہ کنت . کہ
"بیر" نامی آزمانک و برنگ پھیشا شش و پنج مان نیستے . کار بندانی
کشکش و سری وار و گون انجیں و کئی رسیت . کہ پدانہ سمبنت
بزراں "پرو ٹوگولسٹ" و "انٹا گولسٹ" و "وڈر گل" و "میریم" و یکدگر و چہ
ورگ و ہنتر و یونگی بیت و آزمانکار گونا گشتی و ناکام مانیت ، سرکار
بند بزراں پرو ٹوگولسٹ کریم و جوزگی جا و پدا انٹا گولسٹ

۲۱۵
بزبان کاشمیری کاربند یا بدواہ ناکو عیبے پر وایں چاور و گونا پ شتر
یک تنگ -

آ زمانک و آ ڈال و استوا سے رنگ بیت، کریم و ک نرائیں
دو گھل مک دوست رانت۔ کریم و ابٹ گندیت کہ آگوں و تی
ہشتا دسا لگی ناکو و دیر رانت۔ ناکو و آئی نو گھلیں جن د و گھل گون
رانت او کریم و گشتی لے تی و تر و رانت۔ بس کریم پدرویں
دن و دیم پہ و تاک روت وقت کپیت و تلو سپت، دو گھل
و ترانگھاں کپیت دوستی و مھر و ماریت، نیٹ ناکو و کوش و
کار چے زوریت و در کپیت، لے درگت و بھینگ بزبان کچک
و کتت، کریم و اب و چہ در یہ کنت، آ زمان و ماہ و استاران گنت
و پداناکو و لوگ و راہ و چہ و اتر بیت و دگر راہے و روت۔ آئی
دپ و حبرے در کپیت، "ناکو و دو گھل منا پہل کنت"

آ سرائش ہم ایسرو و طر و وا نوک و بکنیت پر چکیہ اگن
و لے آت تہ آگاہی و رند ادا بہ التین بے آ زمانک کار اشتاپی
کسو و دیم و بارت بسر کار بند گمان و و ابیں چان دیم پہ ناکو و لوگ
و روان رانت ناگت و دگر راہے و روت، آ زمان کاراے نہ و سیت
کہ سر کار بند نیا و سر و خور بہ کنت یا راہ و آگاہ بیت۔
آ زمانکی رنگ و روت و ندر کشتی باز براں ستر رانت چوشن کہ

گیسٹی ماہ پر کپک پر درگت کو در اہمیت، زستانی شرب
 و بیستی ماہ ابرودگی ات د پوسالی نادرا و منی نچنگ و گندگات.
 آ زمان وزمین ماہ و نوری چادر و اب آنت ..... و دہتر ماہ
 و گوں گپی بیت! اے رُژنا ہی و زور رنگیں ماہ، اے کپتگیں تاک
 و مریگیں پل! .... منی زرو، منی زہر، منی گم و بہر .....! ادا
 نوری چادر چزر د کپتگیں ایر رہو کیں ماہ و تہ براہیت ادا، ہم بیستی
 ماہ کہ آ زمان و نیام سہ و بیست ہم چادر ہی ماہ و دطر و نوزہ شہزیت
 بلکن نور و تجلا ہشی تنگ و نیر و بریت، آ زمانک و گونڈ گیری ہم بہ
 تام کُرتنگ حالانکہ آ زمانکار ایشی دراج کُرت گت۔ اے اشتاپ
 د گونڈ گیری آ مے دور و گیتر آ زمانکان گندگ و کیت پیشا زوان
 و نیر و سی و تکیسکی کمی سہ کیت۔ ہر دو آ زمانک و ڈو ہدار کنت،
 انجو کر اے آ زمانک و ہشتاد ساگی ناکو و کماش پیش دارگ
 یا زگریں بلوچی و شاہی و چرکی و پارسی رنگ و شاہین و جغشک
 بزاں گنجشگ نمیشہ کنگ شہ نہ براہیت ابرت شاہی و قاب
 و شکار و سہ و بیٹر دینگ و ہنریا ہنیر آ رگ و ش آرتنگ
 و لے لس بلوچی و شیموش کنگ معدہ انت کہ انگریہیری و "سود
 ڈون" گشت۔ پرمکانی تواری یا تیزی گوات و تواری و رید و
 ہنیر یا ہنیرگ ہم گشت۔ آ زمانک زگریں بلوچی گمال و گالوران پیر

دچیردنت - واجہ اشرف و ششٹاگیں زال مشدری پیسارین
 و آئی بیجاریں مرد دلراد و باجی دٹیکے کاریت - مشدری لوتی
 واجگ اشرف و بانک و گودی گلہن و نازینیت و گشی کہ
 گریبانی گوار و بزرگانی باسک و ککارانت . سارین دیم تہاری
 گشی کہ بے گوارسی آمیش انت کہ نادراہیں دلراد و چہ نوکری
 درگرت نون کراہی درشتگیں آڑت ہم لوٹیت . اسے درگرت
 و مہناز درشتگیں آڑت ان کاریت و پہ واجہ دیم دنت - سہ چارہ
 و زند مہناز و سما کپت کہ آلا پپر انت نون تلوسیت ، گرتی
 و گندری کنت و لے انگت دل و بستگ کہ واجہ اشرف آئی
 شرب دنت و سور کنت . یک روچے دراہی جاہ و دچار بنت
 و اشرف پہ ہوسناکی آئی دست و غیرت او مہناز آہراہی
 کنت و گشی و تی و چن و پیلوکن تا کنن منی پردگ بیت - واجہ
 اشرف سور و نام گرگ و گون نہرناک بیت زاہ و درمان
 دنتے بدورد کنتے - ادا کسو چنبال و دوراہ ہراں انگرنری و
 "دلاسہ" ورسیت - نون شو میں میارگیں مہناز و پہ دوراہ
 انت یا بیدرد و بدکاریں واجگ و یکا رپنت یا پردگ و مرگ
 و امباز پنت - اولی و انگت بنا می سرکیت دومی و پار
 بیت پردگ انت - مہناز جہلناکیں گورم و گوارچی بیت - ہرا

انت - آزمائگی رنگے برے برے شر براہیت -

واجہ نسیم دشتی و آزمائگی "سور" ہم گچین آرنکے گنگ

بوٹنگ بلے "بیر" و بدل و مٹ بوت نہ کنت البت دراجی و

آزمائگی فی رد و آحت کنت - ایشی بنگپ ہم راجی انت او

ایسر و آہرے جو ان انت - ایسرے کسوسر و بناہیت

ادگپ و تران ایش قدرتی و ر و انت - کسویے ترانگی انت

براں آزمائگی روت کسویے دیم و بارت او کار بندانی نیامی

و کشمکش باز بربر جاہ دابستگ ایت برز بہ چہبال و شری

و شیواری و سرکرت نہ کنتے براں چہبال جو ان نہ انت -

آزمائگی و آڈال نیرگار و بنگانی زندگی و تعالی و تعاری انت

زگیں زور اکیں و از دارانی ہوسنائگی انت - از نگاری اشپ

بیوسیں بزرگیں مھناز و میاری کنت و مرک و دپ و دنت اہنا

و وڑیں و شپیں و اب گند و کیں ساسی آئی ہوش و شکار بیت

بٹال و ارت، گلبدن بی بی و جو و اشرف یک انجین بے شرف

و بے شرنیں مردے - واجہ اشرف در و گبر و در و ہبازی

مرد کر سادگیں مھناز و سو و ہا روس و قول و وچن دنت او

سیارانی گواچی کنت - مھناز و مرات سارین و شکت کپیت و لے

مھناز و تی لہج و میار و جبر و یک نہ یک نیون و پلنہ و تپا ہیت

کر نہیں کہیں کتب و کپیت پڑ گرت۔

سر حال و سور و نام پر بندگ شر براہیت اوکار

بندانی نام ہم آوانی منصب و مراد ان پیش دارنت، واجہ اشرف
کہ اصل و بے شرفی، دل مراد کہ دل و مراد پیلو نہ بنت۔ سارین کہ
ہوش و سار و واجگ و گودی بلکن مہناز و میار و ہم زانت
گلبدن مزین لوگانی بانگانی نام شر براہیت او شذر نامی مورگ
و شذری لس بلوچی نام او مہناز رنگ و زیباسی و براہیت۔
آزمانکی رنگے مان انت بلے شیر کنی و شش و پنچ مان نیستے۔ آزانگ
ترانگی انت براں آزمانکار و ت حالو و جاوران دنت ابلت
برے برے کار بندان تران مہ ترانی براں ہمکلامی و لیلہ و آجو کلیت
دلے تران باز گئے آزمانکی و ٹر و نہ انت۔ آزمانکار اے پد زہ کنت
کہ کے چہ پیم گشت بلکن وانوک و ت اندا بچ پکنف پمیشاد لچپی
کم بوہان و روت او برے برے ترانش ہم قدرتی و ر و نہ انت
چوش کہ سارین مہناز و جنت کنت۔

”معتوا! تہی گڈ پ انت! تران چون بوتہ ہا تہ لے دانگ

قدرتی یا س گنگی و ر و چوش و شناک بوت و براہیت۔

”معتوا! تہی گڈ ہونیک یا پ انت۔ چے گپے! ہا پٹ گڈو

پچان نبیت بدن و بیت۔ اچو کہ مہناز و میر و شذراہیت کہ

اگر وہ بندے کو آرتنگ دے دے گا تو گدے اور لکڑے تگ بڑاں پچھاں درنگ
 و جندہ اش طبعی گرتنگ۔ دیمتر و سارہ و شدری گپ و تران
 قدتی و رء امر و چگیں را بولی زوان و آنت چوش سارہ
 پرسیت "شدری توئے؛ مرچی ترا کجا آگوات و آورته؛"
 گوات و آگ امر و چگیں دانکے بڑاں چون رد کرنگئے آھنگئے
 امرگ و دپ ددنتان بوہگ بڑاں سک پٹی بوہگ و شن
 آرتنگ۔ واجہ اشرف و معنا زو گڈی تران و گپ شر
 پنا بنت پلے آرتنگ کئے اشتاپ کنت تا نکہ آزمانک زو تر امر
 بیت و یہ ایت پنا لے اشتاپیں کار و زوان و زوریاں نہ
 چاریت چوشن کہ مہنا زگشی، "من لا پ و توہم کپتہ؛" پوہج و پھر
 زانگہ بیت پینا گیشتر پوہج را بول لا پپر گشتنت۔ اولاک
 و ساداران پہ آپس گشتنت۔ ابرت بلوچی بتل بڑاں و ساہت
 و گشتنت۔ "جن پہ کلہہ آپس بیت" بڑاں ابید داری و کوشنت
 بروہو نہ بیت۔ و اام شر پداری زوان و آپس نہ گشتنت بلکن
 گشتنت پلانی یا پلانی و جن لا پپر انت۔ آزمانکارا گن اشرف
 و معنا زو مینا سنجی و ترا بنازیک و پہ دلیمی ویم و بہترین و اشتاپ
 مکر تین تہ آزمانک و شناک بورت۔ چہبال و سہ کار بند و تی
 دوست معنا زو یلہ بداتیں پلے بست ہرورد مکر تین بلکن

آزمائشی رنگ و رد و مدان و مذاں جتا ہی و نوبت بیاتیں تہ
 دکشت بلوت۔ نون ہم آسرے المناک انت مے معنار و
 بست بہ آپ و بڈ گرگ و پشت نہ سچارگ وانک و دوش
 دل ایکیم نہ کنت۔ معناروت مرک و دیار بیت بے لے
 دنیا و دنیا دارانی بابت و دپ و ہچی لگوشیت، گشناک
 نہ دنت پیشا پرا ہی وانکافی دل و درد سے پیداگ نبیت۔
 پرنگی راج و پرا ہی پکنا پدردی ولے بیت بے بلووج راج و
 نبیت پر چیکہ بہ نور آ لا پتر بنوتگ بلکن آئی گراہیں وایگ و
 لوٹ آ ہرایک و اجگ و داز دار و امبازاں ہرنت۔ لے آئی و تی
 منشا درضا انگ بیت کہ آئی و سیاہیں کار و سر کنت۔ ان
 زور بھوتیں تہ آ و تی مات و چہ جبر و چیر نہ دات او درو گین و چن
 و او دست و باور ہم آ ہرا بے گناہ نہ کنت پیشا آ لے گناہی و بترگی
 و آزماکار مرک و پیش پیش داشت کمرت۔ شال و بگشیں
 آزمائکار کسو و چبال و سر کنگ و رد و کار بندانی کشمش
 بنان کراہیں" و انچوڈ و لدار بکرتین کہ دوہگ و اجہ اشرف
 و سر و جنگ بھوتیں بنان زریا زور و بدکاری یا ننگ و
 بے ہوشی و ڈولے و ہوسناکی و پیوی یا دھشت و ڈر و دیانے
 بے وس کنگ و بدکاری و پرا یگ مان بھوتیں۔ معنار نہ ایو ک

عہدکاری و بھوش و دشمن گزندگ بیت و جبر و چیردنت بلکن
 تہا سہ چار ماہ لا پٹری عہد ہم بے پرداہ رانت آبت آئی پت
 دلمراد و نا جوڑی و بترگی بلوج راج عہد ہر ہی دلپہردی دراکنت
 دلمراد و نوکری و درکنگ دسارین و معنا زہد کراہی آرت و درنگ
 و واجگ عہد ہم دہیگ ہمدردی چست کنت مہنا زہد پردگ
 عہد مرک ہم آرنے چست کنت ۔

آز مانگ و گوگو نبران "کنفکٹس" آفا و ہدی بنا بیت ۔ کہ
 مہنا زہد لا پٹری و سما کیت ۔ آز مانگ و گوگو و جاورد باز پہ
 مشیواری بہ چنبال عہد بترت کورت بے آرا واک نہ کنت دوی
 چنبال و دگ و گوں یکد مان و دورا ہد و د چار بیت دے
 سار بیت بزاں مرک و د پار بیت ۔ واجہ اشرف آپرانا ایک
 و گند ہکار و بدکار گشی بلکن تیلانکے دنت و چہ و ت و دور کنت
 آز مانگ و معنا زہد مردم و بدل و بے پیشی داریت ۔ کہ د پ بند
 نہ اشرف و ٹے جنت نہ سگے ، نہ بد دعابے نہ ایش ۔ کہ
 من پہ مرک و روگ و ان تو ہم و شیں و بد و پاس مگند تے ، زندہ
 مشربا تے بئی گراتے ، داں آ سرے دلچسپ بوت اوداؤک
 دل ایکیم بوتنت چستے زرتنت ۔ معنا زہد آئی کوشش و پنے بیچ چار
 نہ سازیت و پست گورم و گواچی بیت ۔

آزمائک و سرع و زوان و نزدی آست، چوش برگشی
 "نیمرویح و ٹاک آت" ولے گیشتر بلویح گشت "ٹاک نیمرویح
 آت" ٹاک و عربی و نصف النہار انت، کہ مدام گوں نیمرویح
 و بندوک انت براں یکیند یا جپینگ انت جتانہ انت۔
 واجہ نیہ س دشتی و آزمائکان تکنیک و زوان و زبیری اگن گوں
 بنیت تہ بلوچی و بے در دریں راجی آزمائک بوت کنت بشرطیکہ
 گوندگیری و ہشتاب بییت او در راجی ہم اہکس بییت، کہ وانک
 وانک ہمیسوک بییت و وانگ و بس بکنت۔

(دگرمانیت)

الفاظ کی لغتی فہرست - گالانی لہجہ بلدیہ لہجہ

اُردو الفاظ

بلوچی گال

شریک، شریک کار، ہم پلہ، بد مقابل
 شریک کرنا، شامل کرنا۔
 شریک ہونا، شامل ہونا،
 شریکی، اشتراک، پارٹنرشپ،
 شریکانہ، اشتراکی
 شریک، مشترک۔
 وسیلہ، زلیت، معاش۔
 معیشت، معاشیات۔
 معاشی اقتصادی،
 ماہر معاشیات۔
 علم المعاشیات۔
 ماشرہ، متعلق بہ گروہ ہم رشتہ۔

آرٹ
 آرٹنگ
 آرٹ بویگ
 آر آر گیگ
 آر آر گیگین
 آر گیگ
 آفورد
 آفورد گیگ
 آفورد گیگین
 آفورد زانت
 آفورد زانتیگ
 آلم

بلوچی گال

آئی، آئیگ

آئیگیں

اُردو الفاظ

مُاشدہی

مُاشدتی

پست، پینچ، متعلق بہ پستی ضد بالا

رکنا (نیچے زمین پر)

رکھا ہوا، ہونا، پُرا ہونا

تنقید کرنا، ضدِ سراہنا، منتزعی ہونا۔

تنقید، پستی

تنقید کرنا، عالمانہ نقد کرنا۔

تنقید نگار، نقاد، نقد کرنیلا، منتزعی

تنقید نگاری، علمِ انتقاد۔

تنقیدی، متعلق بہ نقد و انتقاد

تنقیدانہ، ناقدانہ،

مشکل مسئلہ، محضط، حرص و طمع شدید

مشکل میں پھنسنا، الجھنا،

کاٹ کھا نیوالا، باولا، دہ جس کا

دارِ خطانہ ہو (تلوار بندوک وغیرہ)

ایر

ایرکنگ

ایر بوہگ

ایر جنگ

ایراد

ایراد گزرگ

ایراد گر

ایراد گری

ایرادی

ایراد یگیں

اڑ

اڑگ

اڑگ

بلوچی گال

آڑی، آڑیگ

اُردو الفاظ

پانگل، ذہنی مرضی، پانگل کتا وغیرہ
حارص،

توانا ہی، زور، قوت، حسرت،
نارسی، کہنہ میں "ارد"

توانا، طاقتور، زور مند، فرح اُرد.
عُذْر، بھانہ، حیلہ

اعتراضات، اعتراض

جمع اعضاء، جدل، عضو

" "

جدلیاتی، اعضائی

" "

صنعت، فن

" "

صنعتگر، فنکار، صنعتکار

" "

خلا، سوی افلاک، آفاق، مادار

خلا باز، اسپروناٹ "خلا نورد"

اُڑھ

اُڑسبند

اُڑز

اُڑز و ایراد

اُڑوہ

(ماذیب)

اُڑوھی

(ماذیبی)

اِزم

دکب

اِزمکار

دکبکار

اِستان

اِستانگرو

بلوچی کمال

استانگروی

استانگ

استمان

استمانراج

آنگل

آنگل کنگ

آنگل بوہگ

آنگل آرگ

آنوشگ

آنیشگ

آنوشگیں ساه

آگین

اوست

اوستو

اپت

اوستو آیک

اوستو بوہگ

اردو الفاظ

خلا بازی، خلا نوردی،

خلا ہی، آفاقی، ماورای، ارواحی

پلوتاریدہ، جمہور، عوام الناس

پلوتاریدہ نظام، جمہوریت، عوامی حکومت

ضد، کسی بات پر اٹنا

ضد کرنا

بضد ہونا،

ضد پر اترنا۔

روح اقدس، بالا ہی بینی، ناک

ویشیانی کے مابین، روح روان۔

روح روان،

آتما

انحصار، احتیاج، محتاجی،

یقین دشمن نزل، انحصار، اعتماد

” ” ”

یقین آتا، اعتبار کرنا

یقین ہونا، انحصار رکھنا۔

بلوچی گال

استوار

داستوبند

استواریک

داستوارگیں

ادیت

اومتیند

اومتیندیک

اومتیندگیں

اردو متیل

لیقین رکھنے والا، ایماندار، مستند،

(" " " ")

ادعائیت

ادعائی، اعترافی

اُمید، یاس۔

رجا ہی، یاسپند

رجائیت، یاس پسندی

رجا ہانہ، یاس پسندانہ۔

ب

ارتفاع "سبلا میٹین"

موضوعی "سجینکھو"

ارتفاع "سبلا میٹین"

مظہر، جھلک۔

داتو سنگین جو بگڑے کا بکٹ

بن سکتا ہے۔

داردات

بالاچی

برجہمیک

بُرزبالادیک

(بالاچی)

برہمش

بندہ

(پنگ)

بلوچی گال

بئز نھ

بیردن پسند

بہا نینگ

بہو

بہومان

اُردو متبیل

لاشعور

فارجیت پسند، "ایکسٹروورٹ"

اعجاز، حیرت زدگی

حیرت زدہ، حواس باختہ، مغبوط الحواس

اعجازی، حیرت زدہ،

پ

پت

دا دست، دست

پٹ و پول

استقرار، تحقیق، جستجو

پٹ دپول گنگ

تحقیق کرنا، جستجو کرنا

پٹ و پول بڑگ

تحقیق ہونا، جستجو ہونا

پٹ دپول کنوک

تحقیق، تحقیق و جستجو کرنیوالا

پٹ و پولیگیں

استقرار، تحقیق

پچار

غیبت، چنل

پچار گنگ

غیبت کرنا، چنل کھانا

پچار کنوک

غیبت کرنے والا، چنل خور

پچار

تبصرہ، مشاہدہ

اردو متیل

تبصرہ یا مشاہدہ بہ نظر غاٹ کرنا،

تبصرہ یا مشاہدہ ہونا۔

تبصرہ نگار۔

تبصرہ نگار، مبصر،

تبصرہ نگاری

باز آفرینی

مدبّر، ذہین، سیانہ

تخلیات۔

پہانہ، حیلہ

آثر

اثر لینا، متاثر ہونا،

متاثر، اثر پذیر

متاثر کرنا، اثر ڈالنا

متاثر ہونا

صرف شدہ شے کا ہی کچا حصہ

مثلاً صابن کی ٹوٹی کا بقایا۔

بلوچی کال

پچار کنگ

پچار بوگ

پچار کنوک

پچار گر

پچار گری

پاریدر آرگ

پسرد ماگ

پرو سبت

پلمنہ، پلمنگ

رینون

پولنگ

پولنگ زورگ

پولنگی

پولنگ کنگ

پولنگی بوگ

پون

بلوچی گال

پوینچ

پوینچ دیون

پیشچار

پیشچار گندگ

پیشچار گ

پیشداشت

دشاندا

پیشدشتگ

دشاندا روکی

اردو متبل

نچوڑا ہوا نٹے، وہ نٹے جکارس

نچوڑ لیا جائے، بے مزہ نٹے خشک بے رس

پھوک، سرت (متعلق یہ سیاناس)

بقایا، نتیجہ بے سود، لب لباب

بصیر، صاحب ادراک،

پہلی نظر میں دیکھ لینا (سکار وغیرہ)

آدراک، بصیرت،

معروض "اوجیکٹ"

معروض "اوجیکٹو"

ت

مقصود ارادہ، ارادہ پختہ

مقصود ارادہ کرنا

خیال میں ہونا، بیدار و چوکس رہنا۔

فرق دو کیفیتوں میں (

ذرا ہنصر

تایہ، تانگ

تایہ کنگ

تایہ بوہگ

تپا دست

تیشگ

اُردو متبیل

چنگاری

پیلو، طرف، سو

خاطر، خیال، بالمقصد

خاطر میں دانا

ارادہ بالمقصد کرنا، تہیہ کرنا بہ

سوی اقدام،

ط

اتفاق، فیصلہ، منطبق

کسی فیصلے پر متفق ہونا، منطبق ہونا

کسی فیصلے پر راضی کروانا، متفق یا

منطبق کروانا، تعمیر کرنا، بنوانا،

منطبق کرنے والا، فیصلہ کروانے والا

تعمیر کرنے والا، بنانے والا، موجد۔

ث

ثابت، سالم و سلامت

ثبوت

بلوچی گال

ترتیب و رنگ

تک، ترک

تکت

تک و آرگ

تنگ

ٹھہ، ٹاہ

ٹھگ

ٹھینگ، ٹاہینگ

ٹاہینوک

ثابت، سابت

ثبوت، سبوت

ج

آرام، قرار	جارت
	دنا، میر
حالت، کیفیت، عموماً حالتِ بد۔	جادور
واقع، مقام، وقوع، جگہ	جاہ
واقع ہونا، وقوع پذیر ہونا،	جاہِ گرگ
واقعی، صحیح مبنی بر حقیقت، سچ	جاہی، جاہیگ
واقعت، حقیقی، سچ پچھلے	جاہیگیں
مخبط الحواس، مجذوب مافوق الفطرت	جَدُو
معذور "اینارمل"	جَدُو (دہنوا)
اظطرار، بھل، کپکپی، متعلق پہننا	جُنِشت
جکنا	(ہر پہر)
حرکت، تحریک	جُنز، جُنزشت
رومانیت	جوزگی جاور
ماہیت	جوہر۔ گوہر، کوہر
تخلیق	جوڑہشت

اَرَدُوْ قَبْل

انخطاط، تشکر، زوال پذیری
موضوعی، "سجیکٹو"

بلوچی گال

جہلا دیگیں جا در
جہی، جہیگ

پ

غیر متوازن ذہن، مردِ حسانی
"اینار مل"

چاٹو

مطلق، پورے کا پورا، مکمل
منسوب بہ مطلق یا مکمل (صفتیہ)

چٹ

چٹیں

جابل مطلق یا مکمل پاگل

چٹیں گنوک

حقیقتِ مطلق

چٹیں گواچن

حظ، لطف، لذت

چٹ

حظ حاصل کرنا، لذت لینا

چٹ گرگ

حظ حاصل ہونا، لذت محسوس کرنا

چٹ بوہگ

لذت اٹھنا، لطف لینا

چٹ آیک

نگاہ پرمشاہدہ، نظرِ غائر

چچار

بہ نظرِ غائر دیکھنا، مکمل مشاہدہ کرنا

چچار کنگ

مکمل مشاہدہ ہونا

چچار بوہگ

بلوچی گال

چمپاریگ

چمگندوک

چمگندوکی

چیزنہ

اردو متیل

آدراک، جائزہ بہ نظر غائر

عنیت پسند

عنیت پسندی

سمت الشعور

ح

حرج

مصارف، خرچہ (متعلق بہ فاتحہ)

خوانی مرگ (غیرہ)

مصارفات، اقتصاد

صرف کرنا، خرچ و خرابات کرنا۔

صرف ہونا، خرچ و خرابات کرنا۔

ماہر اقتصاد، "اکینامسٹ"

علم الاقتصاد، اقتصادیات،

"اکنامکس"

اقتصادی، متعلق بہ اقتصاد۔

مصلحت اندیشی، مسحت

بین۔

مصلحت الیشی، مسحت بینی۔

حرجدیح

خرچدیح کنگ

حرجدیح برگ

حرجدیح جزانت

حرجدیح جزانیتگ

حرجدیح گین

حیرگند

حیرگندگ

خ

خلاف

خلاف

د

شناختہ، نمایاں، جاننا پہچانا

دُرست

شناخت کرنا، پہچان لینا

درست کنگ

مشادت ہونا، پہچان ہرنا۔

درست بوہگ

شنا سا، واقف، جان پہچان ہوالا۔

درستی، دُرستیگ

واقف کرنا، متعارف کروانا۔

دُرستی کنگ

واقف ہونا، متعارف ہونا،

دُرستی بوہگ

واقفیت، جان پہچان، تعارف

دُرستی راستی

متعلق بہ شنا سا، جان پہچان والا۔

دُرستیگیں

وضاحت کرنا، تشریح کرنا۔

دراہینگ

وضاحت، تشریح،

دراہشت

وضاحت کرنیوالا، شارح۔

دراہینوک

اندرا داخل، ضد بیرون

درون

بلوچی کمال

درون پسند

درون پسندگیں

دِ ماگ

دِ ماگی

دو متبلیگ

دشکت دوشکتی،

دوہی، دوہیگ

دیدوان

(راہچاری)

دیدوک

دیرگند

ڈل، ڈلگ

اُرُو متبیل

داخلیت پسند "انٹروورٹ"

داخلیت پسندانہ، متعلق بہ

داخلیت پسندی،

ذہن

ذہنی

ایہام

تثویت

نقطہ نظر، بندوق کا درمیانی

شہرت جس سے دوری نزدیکی

کا اندازہ لگایا جاتے ہے۔

بصیرت

بصیرت، ادراک، بصیردور

اندیشی، دوربین (ذہن)

خدد، خوردہ یا باریک، موٹاپا

ہواغدد۔

۱۴۸
بلوچی گال

ڈلچار

ڈلچار سنگ

ڈلچار بوہگ

ڈلچاریگ

ذکت، زکت

راہچار

راہچاریگ

(دیدوان)

راگند

راگندیگ

راگ، راگ

راگ کوا

راگ گرگ

اُردو متبل

نظر انداز، سرسری نظر، ضد

خورد بینی

نظر انداز کرنا، سرسری نظر سے دیکھنا

نظر انداز ہونا، سرسری نظر سے گذرنا

نظر اندازی

ذکت

منتظر راہ، راہ پر نگاہ جمائیرالا

نقطہ نظر، رکھنے والا

نقطہ نظر، راہ تکنے کا عمل انتظار

نظریہ، راہ بین

متعلق بہ نظریہ، نظریاتی راہ بینی

نقل، تمثیل

نقل دکھانا

نقل اتارنا

بلوچی گال

راگی

راگیری

دوڑگیری

راہبند

راہبند و راہبشون

راہ و راہبند

راہبند زانت

راہبند زانتیگ

راہبندی راہبشونیک

راہبشون

راہبشونزانت

راہبشونزانتیگ

راہبشونی، راہبشونیک

زانت

زانتیگ

اُردو متبیل

نقال

محاکات (نقل)

اصول

اصول و قواعد

اصول و ضوابط

ماہر علم الفصاحت یا علم الاصول۔

علم الفصاحت، علم الاصول۔

اصولی قواعد۔

قاعدہ "میتڈ"

قواعد دان "میتڈا لوجیٹ"

علم التواعد "میتڈا لوجی"

باقاعدگی، بمطابق قواعد

ظہر ؟

دانش عقلی، فہم

دانش دال، عقلی دال بچہ جب

شعور کو نیچے، استدلال،

بلوچی گال

زانٹیک

زانت

زانتیگیں

زمینزانت، زمینزانت

زمینزانتیک، زمینزانتیک

زرنہ، زرنہ

زنہزانت

زنہزانتیک

زنہزانتیگیں

زرنہی

زرنہی چاروچکاس

زیانتیک

زیانتیگیں

اُردو متیل

بازیں علم دگستان پدبند برہم

کاربیت چوش کہ ساسینزانتیک نزل

علم الحمیوان و دگر انجین زانت ہم

پدبند بزاں پارسی و لپنڈے،

بوت کنت انگریزی پدبند لوجی

و لوجٹ و لوجٹ انت،

استدلالی، عقلی

جغرافیہ دان، زمین شناسی

جغرافیہ -

شعور "کونشس نیس"

ماہر نفسیات "سیکا لوجٹ"

علم النفسیات، "سیکا لوجی"

نفسیاتی، سیکالوجیکل

نفسیاتی، شعوری

تحلیل نفسی، "سیکوانالیسز"

اضافی، بچت، بچا کچھا

اضافانہ، بچا کچھا ہوا۔

بلوچی گال

زیب

(نما)

زیبا

رنا فار

زبیدار

رنا دار

زور پر یگ

زور غنڈ یگ،

زور بر یگیں

زور غنڈ یگیں،

زور غنڈ یگ

زور غنڈ یگیں

ژند

ژند کنگ

ژند بوہگ

ژند د بند

اُرو متیل

حسن، جمال

حسین، جمیل

حسین، جمیل

استبداد

استبدادی

استبداد

استبدادی

ش

خستہ، نمک کر چکنا چور

تمکار ڈھ دیکھ چکنا چور کرنا۔

تمکار ڈھ سے چکنا چور ہونا۔

بمید تمکار ڈھ محسوس کرنا۔

بادی گال

زند بند کنگ

زند بند بوہگ

ژل

ژکو

اردو تیل

بے حد تھکا دٹ محسوس کرنا۔

بے حد تھک جانا

کنکر، چھوٹے چھوٹے پتھر یا بجری

کنکر والی زمین، ترا لہ جیسی سخت

بارش کے بوند۔

س

بنا نیوالا، ایجاد کرنیوالا، موقد

رکارڈ جو باتیں سند کی طور پر

لکھے جائیں تاکہ محفوظ رہیں۔

رکارڈ کرنا، تحریر کرنا بطور سند

رکارڈ ہونا، تحریر میں لانا

عوامل، اسباب

واقف، معلوم

واقف ہونا، صحیح معلومات رکھنا

عقل استدلال

ش

تقدس، پاکدامنی، عزت و

عفت

سازینوک، سازکار

سجل

سجل گنگ

سجل بوہگ

سبب، اسباب

سورہو۔

سورہو بوہگ

سورہویں زراعت۔

شد

بلوچی گال

شک

شک کنگ

شک بوہگ

شک بزرگ

شکبر

شک و دوشک

شک و دوشکی

رد و متیل

شون

شون بوہگ

شون دیگ

شون بندیک

شوندات

شوندر

دشک

اردو متیل

شریلا پن، مشکوک

شریلا پن محسوس کرنا۔ کھترنا

مشکوک ہونا، کسی پر شک گذرنا،

شک گذارنا، شک نظر سے

دیکھنا۔

مشکوک، کسی پر یا اپنے آپ

پر مشکوک ہونا۔

تردد

ابہامی، دو معنی رکھنے والی۔

عالم تردد

انتظام، طریق کار، بندوبست

انتظام ہونا، طریق کار سو۔

منتظم کرنا، نظم و ضبط میں لانا،

منصوبہ، پلان، منظم طریق کار۔

لاٹھی عمل حاصل کرنیکا طریقہ،

رساہی ہدف، "اسٹریٹجی"۔

طریقہ سہل، چٹانوں میں مشکل

گذرگاہیں جہاں پیٹری بھرے گذر سکتے ہیں

اُردو متبیل

منتظم، مَدیر

نظام، ادارہ

مجلس منتظمہ "ایگزیکٹو باڈی"

تنظیم انتظامی گروہ، منظم گروہ

مادہ چیز

مادہ پرست "میٹریالیسٹ"

مادسی

ص

صراحی، مٹھی کا برتن جس میں پانی

بھرتے ہیں جو گڑھے سے چھوٹا

ہوتا ہے۔

ض

ضد، وہ جو ضدی واقع ہو۔

ط

طنز، طعنہ

ظ

قوی ہیکل "سپر ہیڈور"

بلوچی گال

شونکار

شونکاری

شونکارگیل

شونگل

شہیہ

شہپرست

شیدی

صراحی

دگلی

ضد۔ زِد

لانگل

طنز، تنز

ظن، زِل

اردو متبلبلوچی گالع
عمرعمر
(دینی)

غ

سانچہ، وہ آلہ جس سے بندوق
کی گولیاں سیسے پگھلا کر بنائے
جاتے ہیں۔

غالی
رگالی

وہ بارود دان جسے کر سے باندھ
کر حسب ضرورت بارود پیمانے
میں بھرتے ہیں۔ پیمانے کو بلوچی
میں کیل کہتے ہیں، بارود دان
مڑے چمڑے یا ٹین کا بھی ہوتا تھا۔
جسکی بسائی ایک بالشت
یا کچھ زیادہ۔

غنی
رگنی

ف

فرق، امتیاز، تفاد

فرق (پرک)
رتپا دست

بلوچی گال

اردو متبل

ق

قلم کار۔ کلم کار۔

خطاط، شاہنویس، خوبصورت

لکھنے والا طرز تحریر رکھنے والا۔

ک

کاربند

فاعل، کام کرنے والا، کارمند،

وہ جس سے فعل سرزد ہو، ڈراے

کا کردار۔

فاعلیت، کارمندی

فاعلانہ، کارمندانہ، فاعل

فَعَال

کاربندگی

کاربندیگیں

کارگی

دواگھاس

کارسر

اَنْفَعَال، جس سے کام کروایا جائے۔

وہ بیل جسے نیا نیا جوتا جائے

لبعض لہجوں میں سرکار سبھی کہتے ہیں۔

طریقہ کارسان طریقہ کار پکڑ پکڑی

طرح

دشمنوں

کشک

رہنما

اُردو متیل

گ

بلوچی گال

سانچہ دہ آلم جس سے بندوق کی
گویاں پگھلے ہوئے سیسے
ڈال کر بنائے جاتے ہیں۔

علم، علم الاسرار، مابول طبیعات
منطقی بحث، استدلال بحث۔

گالہی

(غالبی)

گت

گت گشتن

دتران سر ترانگ

گت

دہنی،

دہ بار ددران جسے بندوقچی
کریں باندھ کر حسب ضرورت
بار دو پیمانے کو کیل کہتے ہیں
جو چھوٹے زنجیروں سے سجا ہوا
کمر سے لگتا ہے، دیکھو عتی۔

جد علیحدہ جو اصل ج مت
سے گس گس کر علیحدہ ہو چکا ہو۔
تجرید، علیحدگی۔

صراحی، مٹی کا ایک برتن جس میں

پانی بھرتے ہیں جو گڑھے سے

گتگ

گتگ

گردہ ، پارٹ ، بے حد فرشی

انہا رُسرت -

خیالِ خام ، مفروضی خیال ،

خیال کرنا ، تصور کرنا -

خیال ہونا یا گذرنا تصور میں لانا -

تصور کرنا ، فرض کرنا مفروض بنانا -

تصور بر نیوالا - مفروضے بنا نیوالا -

مفروضہ ہیپوٹھیسز -

کناریہ شاعری ، مبنی بر خیال و فنی -

کانا بھی (شاعری) مفروضیاتی -

واہمہ "فنیٹی" "فینسی" -

"لیکٹی آف ایمجینیشن"

موچی کے اذرار سے سینا ، رابطہ

رکھنا ، تعلقات جوڑنا -

رابطہ رکھنے والا ، سینے والا ،

رابطہ جوڑنے کا کام (تعلقات دینا) ،

حقیقت ، مبنی بر حقائق ،

گمان

گمان کنگ

گمان بوگ -

گمان برگ

گمانیز

گمانبرگ

گمانیک

گمانیکس

گمانیکس ہن گمانیکس

منّت (دو ہیگیں واک) ،

گنڈگ

گنڈوک

گنڈوک

گواہن

گواچن ء گواہ کنگ

اظہار حقیقت کرنا

گواچن گواہی

اظہار حقیقت، اثبات حقائق

گواچن کنگ

حقیقت دکھانا۔

گواچن بوہگ

حقیقت ہونا۔

گواچنی، گواچنیگ

حقیقت، درحقیقت، واقعہ پر مبنی

گواچن کار

حقیقت نگار، راستباز

گواچن کاری

حقیقت نگاری، راستبازی

گواہ

ظاہر، مظاہرہ، نمایاں۔

گواہ کنگ

ظاہر کرنا، شہید کرنا، نمایاں کرنا۔

گواہگ

دکھائی دینا، دستیاب ہونا، دریافت

ہونا،

گواہشت

حق، راست و درست، ضدِ باطل،

گوزندا

آفاق "سمٹ" "انق جہان زمین

دیش

و آسمان ملتے ہیں خاکہ پہاڑوں

میں بلوچی میں اس کا ضد آدیم یا ادیک۔

یا اندیم کہلاتا ہے۔

گونہ، گونگ

قسم، صورت رنگ، ایک زمانہ تھیلا۔

افسوس نسبت مثلاً گونگ گونگ، گندم

حسہ رنگ۔

بلوچی کمال

گورنمنٹ، گورنمنٹی۔

اردو مثیل

ثباتی، نظیر (اس جیسا)، اکثر نفی
کیا تمہ شلاً اے دو اگر نفی نہ انت۔

یہ دوا اپنا ثباتی نہیں رکھتا۔

تصویر، عکس، شبہیہ، فوٹو

مُصَوِّر، عکس آتا رنیوالا۔

مُصَوِّرِی، عکس آتا رنے کا فن۔

تصویر آتا رنیوالا، فوٹو گرافر

فنِ تصویر کشی، فوٹو گرافی

وضاحت کرنا، تفسیر کیا تمہ بیان

کرنا۔

مُفَسِّر

تفسیر و توضیح،

تفسیر، توضیح،

حافظ، یادداشت، مکمل گرفت

حادثیت، سختی سے پکڑ رکھنے کا عمل۔

سختی سے پکڑنا، مکمل گرفت میں

لانا۔

گوناف، گوناپ،

گونافکش، گونافکشی

گونافکشی، گونافکشی

گونافکر، گونافگری

گونافگری

گیشنگ

گیشنگ

گیشنگ

گیش و گہوار

گیش

گیر

گیر

گیر

گیر

گیر

بلوچی گال

گیر بوہگ

گیر آرگ، گیر آرگ

گیر کاری، گیر کاریگ

گیرام

گیرام کنگ

گیرام بزہگ

اُردو مثیل

مکمل گرفت میں ہونا، یاد ہونا۔

یاد آنا، خیال آنا۔

حافظے کا عمل، استحضار۔

حافظہ سے محویت، بقول

دل سے محو ہونا، بقول جانا۔

دل سے محو ہونا، بھولنا، یاد

سے رہ جانا۔

ل

محمولیت، اختلاط، بل جُل

محمول، طادت۔

محمول کرنا، سب کو ملانا، جڑے

اُکاڑنا

محمول کر دانا، جڑے سے اکھڑانا۔

اختلاط، محمولیت، غلط سلط۔

لسن دلوڈ

لوڈ

لوڈگ

لوڈینگ

لوڈوگور

م

اصل جوہر، اخیل سل، ماہیت

مرشت، اعلیٰ، اعلیٰ ہا،

ماہکوہر، ہکھوہ

۳۰۲
بلوچی کال

اُردو میں
اُنق، ہوریزن، سِمٹ

متر
دگوشند

طبقة اعلیٰ "بورثروا" طبقة
ذیال، تصور

مگھیم
من منت
امنو

تخیل

منو
رمنت

قوت، متخیلیہ، تخیل
قوت متخیلیہ، تخیل
تصور، تصوراتی انداز

منیس واک
منویس واک
منویس لیک

ن

نا خوب، ناشائستہ، غیر مہذب
حسن و جمال
حسین و جمیل
حسینہ پن، تخیل
علامت
دکھانا

ناہودنا ہودگ
نما (زیب)
نما دار
نما دار گیک، نماہی
نشان
نشان دینگ

بلوچی گال

اُردو متیل

ٹانگ

علامت انار

ٹان دارگ

پیش دارگ

ٹان داروک

معرض

ٹان داروک

معرض

پیشا روک

بہانہ، حید

نمون

(پینہ)

داک

قوت احسن، صلاحیت، ترفیق

نیرو

داکار

با صلاحیت، فعال، پرہیز،

نیرو مند

(داکاریگ)

فعالیت، نیرو مند

داکارگیگ

خوداک، شبلی خوردنی معاش

دردن

ماہر معاشیات

دردن کار

معاشیت

دردن کاری

معاشیاتی، متعلق بہ خوداک

دردن کاریگی

اُردو متیل

مکمل، کامل، پیلو بہر لحاظ سے

موزوں۔

مکمل کرنا۔ پارہ تکمیل تک پہنچانا۔

سکتا ہونا، پارہ تکمیل تک پہنچانا۔

حسنِ کامل، متناسب خدو خیال

رکھنے والی، مکمل خوبصورتی۔

ضمنی تناسب، کل کا ملیت۔

متعلق بہ متناسب خدو خیال۔

تخلیل کرنا، پیدا کرنا ڈھونڈ بھگانا

ظاہر ہونا، پیدا ہونا، تخلیق ہونا۔

منا (ڈھونڈنے سے)

تخلیق کنندہ، خالق۔

تخلیق، سازگاری

خلاق، خلاق سے پیدا کر نیوالا۔

محاکات، نقل۔

عمر

بلوچی گال

درم

ورم گنگ

درم بوہگ

دریام

دریانگ

ددی گنگ

ددی بوہگ

ددی کار

(دجوڑینوک، سازینوک)

ددی کاریگ

ددیکاریگیں

ددرگیری

دہی

اَرْدُو تَبِلبلوچی گال

پ، ہ، ہ

حواس	ہپاگ - عفاخ
حواس باختہ ہونا - ہوش و	ہپاگ - پترگ
حواس کھودینا -	
حواس باختہ ہونا - ہوش و	عفاخ پترگ
حواس کھودینا -	
اضطراب بدن کا مانپنا مادری	ہرپر
کیفیت کا طاری ہونا -	(جُشت)
اضطرابی کیفیت	ہرپر، جاور
آہنگ	ہمواریگ
ہم آہنگ	ہموڑ، ہموار
	(ہمرازی)
ہم سطح، برابر، بغیر ادبچہ نچکے	ہم کچ
خوب اچھا شہتہ، لاڈلا	ہوڑ، ہوڑہ
مہذب	(ہوت)

اُردو متیلبلوچی گال

خوبی، اجماعی، شائستگی
لاڈلا پن۔ تہذیب

ہودگی
دہوتی،

۶

۷

گنیم کا سبز فصل

پیت

۸

پینہ

ید

کتابت: دین محمد شاہرازی

بلوچی اکٹوبری مطبوعہ

تاریخ بلوچ و بلوچستان جلد اول - آغا نصیر خان احمد زئی بلوچ

میر گل خان نصیر =

بلوچی عشقیہ شاعری

میر گل خان نصیر

بلوچی رزمیہ شاعری

میر گل خان نصیر

شاہ لطیف چے گنیت

ملک سعید دیوار بلوچ

بلوچستان ماقبل تاریخ

آغا نصیر خان احمد زئی بلوچ

بلوچی کارگو نگ (بلوچی مصادر)

میر گل خان نصیر

بلوچستان کی کہانی شاعروں کی زبانی -